

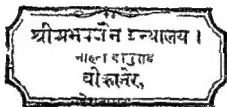

જમોત્યુ જ સમણસ્સ મગવઝો મહાવીરસ્સ

શ્રીઆગમોદ્ધારસગ્રહ ભાગ ૩

૧

પૂર્વ-દેશના

આગમોદ્ધારક આચાર્યવર્ય
શ્રીઆનન્દસાગરસૂરીશ્વરજી

પ્રમથક

શ્રીજ્ઞેન પુસ્તક પ્રચારક સંસ્થા, સુરત.

પ્રથમ આવૃત્તિ નંબર ૫૦૦

વિક્રમ સંવત ૨૦૦૪] વીર સંવત ૨૪૭૪ [ઇ. સ. ૧૯૪૮

મૂલ્ય રૂ. ૫-૦-૦

વિષયસૂચી

જે ભાવ	૩— ૪
ઉપક્રમ	૫— ૭
વિષયાનુક્રમ	૧— ૧૭
શુદ્ધિપત્રક	૧૮— ૨૦
આપાદી દેશના	૧— ૧૭
અષ્ટાદિકો-ભાષાત્મ્ય	૧૮—૧૧૮
અન્તિમ-દેશના	૧૨૯—૧૫૪
સૌભાગ્ય-પ્રથમી-દેશના	૧૫૫—૨૧૬
કાલિકી-પુણિમા-દેશના	૨૨૦—૨૩૪
એકાદશી-પર્વ-દેશના	૨૩૫—૨૫૦
પોષદશમી-દેશના	૨૫૧—૨૬૨
જન્મ-કલ્યાણક-દેશના	૨૬૩—૨૮૦
અશ્વત્થતીયા-પર્વ	૨૮૧—૨૯૬
આશીર્વાદ-અર્ચા	૨૯૭—૩૦૮
સા રી-પાઠો	૩૦૦—૩૦૫

卐

પ્રાપ્તિસ્થાન - મુદ્રક - શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર મજનનાલ બહામી.
 જ્ઞાનાનન્દ પુસ્તકાલય મુદ્રણાલય - ધીન્નેનવિજ્ઞાનકર્મી-ટી.અગ્રેમ
 ગોપીપુરા, સુરત , હવાડીયા-વકાના, સુરત

ક્ર મે બોલ ક્ર

આ પ્રથમ નામ 'પર્વ-દેશના' છે તેની
અદર પરમ તારક આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવ
શ્રીઆનંદસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીએ
આપેલા 'પર્વ'ના વ્યાખ્યાનો વગેરે છે

આ 'પર્વ-દેશના'નેઅંગે અને પરમતારક ગુરુદેવશ્રીના
અંગે, અંગે અમારે કંઈ લખવાનું રહેતું નથી કારણકે આ જ
પુસ્તિકાની અદર અપાએલા પ્રે. હીરલાલ રમીકદામ
કાપડિયાએ તૈયાર કરેલા ઉપક્રમમા પરમ તારક ગુરુદેવશ્રીના
અંગે અને પુસ્તિકાને અંગે, સંસ્તર ઉલ્લેખ કરેલ છે

આ પુસ્તિકામા જે પવોની દેશના વગેરે અપાયેલ છે તે
મિત્ર મિત્રી સમયે અપાયેલ દેશના વગેરે મુદ્રિત-અમુદ્રિત છે

આની અદર આવતા ઉલ્લેખોના પાઠો, અથાન શાસ્ત્ર
પ્રમાણો પુસ્તિકાને અત્યંત ઉપયોગી બનાવવા માટે અપાયેલા
છે પૃ ૧૨૮ મુધી પ્રેસ મેટર તૈયાર કરતા ન બાએલ પાઠોમા
કાઉંસ કરવાના કાંઈ અંગો ૨૨ રહી પળુ ગયેલ છે પૃ ૧૨૯થી
નાએલા પાઠોની બન્ને બાજુ કાઉંસ આપવામા આવ્યા છે
પૃ ૬૮થી૭૪ મુધીનો કાઉંસમા આપેલો અમારી પહોંચાનો
અધિકાર ગુરુદેવશ્રીની મહાહુ અનુમાર તૈયાર કરાવીને આપ્યો છે

પરમ તારક ગુરુદેવશ્રીના ઉપદેશથી 'શ્રીજૈન પુસ્તક
પ્રચાર' સંસ્થાની સ્થાપના થઈ છે તે સંસ્થાએ ગુરુદેવશ્રીની
સલાહ અનુસાર 'શ્રીઆગમોદ્ધારમંદિર' ના ભાગોથી થયો

પ્રકાશન કરવાનું રાખ્યું છે તેમા આ 'પર્વ-દેગના'ના નામની પુસ્તિકા, શ્રીઆગમોદ્ધારકસંગ્રહ બા. ૩૦૧ તરીકે બહાર પાડી છે

આ પુસ્તિકાને અગે અમે મુનિમહારાજ શ્રીશુભસાગરજી ના ઝણી છીએ કેમકે તેમના ઉપદેશથી બાવિક સદ્ગૃહસ્થોએ દ્રવ્ય-સહાય આપી છે અને તેથી અમે આ પુસ્તિકા પ્રકાશન કરવામા સામ્યશાળી બંધા છીએ

આ પુસ્તિકાનું પ્રેસમેટર તૈયાર કરવું, પ્રૂફ જોવા વગેરે કાર્ય મુનિમહારાજ શ્રીકચ્ચનવિજયજી તથા મુનિમહારાજ શ્રીક્ષેમકરસાગરજીએ કરેલ છે

આ પુસ્તિકા પ્રકાશન કરવામા પરમ તારક પૂં શુક્રદેવશ્રીને આભાર માનીએ તેટલો જોછો જ છે તેમજ દ્રવ્ય-સહાયનો ઉપદેશ આપનાર મુનિમહારાજ શ્રીશુભસાગરજીનો, પ્રૂફ જોવું આદિ કાર્ય કરનાર મુનિમહારાજ શ્રીકચ્ચનવિજયજી તથા મુનિમહારાજ શ્રીક્ષેમકરસાગરજીનો, દ્રવ્ય-સહાયક સદ્ગૃહસ્થોનો તથા ઉપક્રમના લેખક પ્રો. હીરાલાલ રમીકલાસ કાપડિયા કે જેઓએ અવારનવાર યથાયોગ્ય સૂચના કરેલ છે, તે બધાનો હૃદયપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ

અતે એટલું જ જણાવવાનું કે આ અમારી પુસ્તિકા 'પર્વ'ના અગે છે તેથી પર્વારાધન કરનાર પુણ્યવાનો આ પુસ્તિકાનો ઉપયોગ કરશે

અમને મળેલા સાધનો દ્વારા પ્રેસમેટર, પ્રૂફ વગેરેનું સંચોધન કરાવવા છતાં કોઈ જગોએ ટાંધણી ન પણ જોઈયા હોય તે સભવિત છે, તો તે અને દૃષ્ટિદોષથી ભૂલ રહેવા પામી હોય, તો તે વગેરે વાચકવૃન્દ સુધારીને વાચે. એ અમારી નમ્ર વિનંતિ છે

લિ. પ્રકાશક

શ્રીતીર્થાધિરાજ સિદ્ધજ્ઞે શ્રીવર્ધમાનજૈનાગમમ દિર-
સ સ્થાપક શ્રીવર્ધમાન જૈનતામ્રપત્રાગમમ દિર સ્થાપક

આગમોદ્ધારક-આગમદિવાકર
શ્રીમદ્ આનન્દસાગરચરિત્ર મહારાજ

શ્રી મહોદય પ્રેમ-શારનગર

ઉપક્રમ

પ્ર

(પ્રો હીરાલાલ ર કાપડિયા એમ એ)

અર્થ—મસ્કૃતમા ‘પર્વ’ શબ્દ છે એને ગુજરાતીમા ‘પર્વ’ કહે છે આના પાચ અર્થ છે (૧) ગ્રન્થનો ભાગ, (૨) આક્રમ, ચૌદશ, પૂનમ અને અમાસ એ પૈકી એક તિથિ, (૩) પવિત્ર દિવસ, (૪) તહેવાર અને (૫) સાઠનો એક ગાઠાથી બીજા ગાઠા સુધીનો ભાગ આ પાચ અર્થોમાથી ત્રીજો અને ચોથો અર્થ અને ખાસ કરીને ચોથો અર્થ અને અમુક અપેક્ષાએ બીજો અર્થ આ પુસ્તકના ‘પર્વ-દેશના’ એ નામમા રહેના ‘પર્વ’નું ઘોળન કરે છે

સૂચિ—દરેક ધર્માવલમ્બીને પોતપોતાના તહેવારો-પર્વો હોય છે જૈન સાહિત્યમા જે અજૈન પર્વોના ઉલ્લેખ છે તેની નોંધ મે “જૈન સાહિત્યમા નિર્દેશાયેલા અજૈન પર્વો અને પ્રયાગો” નામના મારા લેખમા લીધી છે અહીં હું જૈન પર્વોની એક કામચલાઉ સૂચિ રજૂ કરું છું —

કાર્તિક સુદ પડવો, જ્ઞાનપચમી, કાર્તિક સુદ ચૌદશ (ચોમામી ચૌદશ), કાર્તિકી પૂનમ, મૌન-એકાદશી, પોસદસમી, રમેરુત્રયો

૧ આ અર્થમા પવર્ણી શબ્દ પણ વપરાય છે ૨ આ લેખ અહીંના સૂતના ‘ગુજરાતમિત્ર તથા-ગુજરાતવર્ષ’ના દીવાળીના અંગેના તા ૨૫-૧૦-૪૬ના અકમા છપાયો છે ૩ પોષ ૧૮-તેરસ-આ નામદેના આશ્વાયુજનો વિસ છે

દશી, ક્ષાગણ મુદ ચૌદશ (ચામાસી ચૌદશ), ચૈત્રી ઝોળી, ચૈત્ર મુદ તેરસ, ચૈત્રી પૂનમ, અખાત્રીજ, અપાક મુદ ચૌદશ (ચામાસી ચૌદશ), પચુર્ણ, આસોની ઝોળી અને દીવાળી

એકતા—આ પૈકી કેટલાક પર્વો (દા.ત. દીવાળી અને અખાત્રીજ) તો અજૈનોમા પણ એ જ સ્વરૂપમા કે કઈક પરિવર્તનપૂર્વક જોવાય છે આ એકતાનુ એક કારણ પવેની વિશેષ પ્રસિદ્ધિ હોઈ શકે

વર્ગીકરણ—જૈનોના કેટલાક પર્વો વાર્ષિક છે તો કેટલાક માસિક છે ઉપર ગણનાયેલા તમામ પર્વો એ વાર્ષિક પર્વ છે આડમ, ચૌદશ વગેરે તિથિઓ માસિક પર્વ છે^૧ જે પર્વ વર્ષમા એક જ વાર આવે તે ‘વાર્ષિક પર્વ’ કહેવાય છે, જ્યારે જે મહિને મહિને આવે તે ‘માસિક પર્વ’ કહેવાય છે

જૈન ગણના—જૈન શાસ્ત્રકારે કાળનો વ્યવહાર-એની યોજના શિયાળો, ઊનાળો અને ચામાસુ એમ ત્રણ ચોમાસી દ્વારા કરેલ છે આપણા દેશ ખેતીપ્રધાન હોવાથી અને વરસાદની મોસમમા જીવની વિશાધનાનો^૨ અને કુડમારીનો વિશેષ મહત્વ હોવાથી વષા મતુમા રચિત કરવાનુ સૂચન છે અને એ

૧ જુઓ કાણ (દા.ત. ૬ સુત્ર ૫૦૪ પત્ર ૩૬૮આ) વિષાદ પદ્યગીતિ (સ. ૩ ઉ. ૩ સુ. ૧૫૫ પત્ર ૧૮૫આ) હવાનુચામિગમ (૧૦ ૩ ઉ. ૨ સુ. ૧૧૮ પત્ર ૩૦૪આ) અને સુમત (સુ. ૧૦ ૭ અ. ૭ સુ. ૬૮)ની શીશાકસંસ્કૃત ગીતા (પત્ર ૪૦૮ આ) ૨ જુઓ આદરસપચુષ્ણ (ના. ૨ પત્ર ૧૬)

મહોને અને ગૃહસ્થોને પણ પમદ પડે તેવું છે 'આર્ય
 પોનો મોદો-મહસ્વનો ભાગ વધા ઋતુમા આવે છે પ્રસ્તુત
 ન્થી યોજનામા પોનો કમ આપાદી ચતુર્શીથી શરૂ કરાયો
 અને ધીરે ધીરે અખાત્રીજ સુધી લખાવાયો છે

તહેવાર અને પર્વમા તફાવત—વિચારપણુત્તિ
 સુત ૩૮૪)મા તિહિ (તિથિ), પર્વણી (પર્વણી), ઉત્સવ
 ઉત્સવ), જન્મ (યજ્ઞ) અને છત્ર (સત્ર)નો ઉદ્દેશ છે એની
 વેકા (પત્ર ૪૭ આ)મા અભયદેવસૂરિએ કહ્યું છે કે 'તિથિ એટલે
 દનત્રયોદશી ઇત્યાદિ, 'પર્વણી' એટલે કાર્તિકી વગેરે અને
 ઉત્સવ' એટલે પ્રિયનો સગમ ઇત્યાદિ આ બંને બાબતના
 નેદેશપૂર્વક આ 'પર્વ-દેશનાના પ્રણેતા મહોદયે-આગમોદ્ધારક
 નાચાર્ય શ્રીઆનંદસાગરમૂરિએ ૫૦ ૨૦૬મા પવ અને
 હેવારના લક્ષણો આપી એ બે વચ્ચે તફાવત દર્શાવ્યો છે
 મેમનુ કહેવું એ છે કે કોઈ એક વસ્તુનું મહત્ત્વ સૂચવવા જે
 ઉત્સવ જોડાય તે 'તહેવાર' દા. ત. મહાવીરસ્વામીના
 નેવાણના દિવસડપ દીવાળી જે દર મહિને કે વર્ષે નિયમિતપણે

૧ સુપગ. (સુપ. ૧ અ. ૫ ૩૦ ૧)ની શીલાસૂરિદ્વિત દીક્ષા
 પત્ર ૧૨૩આ)મા આપેલા અત્ત શુભા શત્રુ છે કે જેને સ્વપ્નમા પે
 ધર્મ એવો અત્ત કાને ન પડ્યો હોય તે અનાય છે આર્યપણુ
 અને અજે છે અને અનાય તણુ ધર્મના અભાવને અજે છે પરમુત્તર
 ૫૫ ૧ સુત ૩૭)મા તેમજ તત્તાર્યાધિગમસૂત્ર (અ. ૩ સુ. ૧૫)ના
 અર્થ (૧૦ ૨૬૫)મા આર્ય અને અનાયના સક્ષણો ક્ષેત્ર કુળ શિષ્ય
 નાના ઇત્યાદિ દૃષ્ટિએ વિચારવા છે ૨ આ વાત એમણે નીચે મુજબ
 કરી છે —

જી. જુદા મુદ્દાથીજસવો નિયમિત કર-સમા આવે તે 'તહેવાર'

સમુદાયની અપેક્ષાએ આરાધાય તે ‘પર્વ’ જેમકે જ્ઞાનપચમી^૧

જેન પર્વનો ઉદ્દેશ—જેન ધર્મ એ નિવૃત્તિને પ્રાધાન્ય અર્પે ॥ ત્યાગ એ એનો પ્રાણવાયુ છે જેનોના પર્વ એટલે ત્યાગ કેળવવાના અમૃત્ય અવસરો. એમા માલમતીકા ઉડાવવાની, ધીંગામસ્તી કરવાની, રગરાગને પોષવાની, વિષયોને બહેવાવવાની વાત નથી અને હોઈ પણ ન શકે પૌદ્ગલિક મુખની જેમને સત લાગી હોય તેમને તેનાથી વિરક્ત કરવા એ જ ગીતાર્થના ઉપદેશનો ઉદ્દેશ છે આત્મિક-સાચા, સ્વતત્ર અને સનાતન મુખના લોકતા બનવાનો માર્ગ બતાવવો અને પાથે ઇન્દ્રિયોના વિષયોની લોહુપતાનો આત્યતિક નાશ કરાવવો એ જ માયા ઉપદેશનું ધ્યેય છે આ ધ્યેયને સિદ્ધ કરવા માટે જેટલો પ્રયાસ કરાય તેટલી પર્વની આરાધના કરેલી ગણાય જેનોના અને અજેનોના પર્વોમા સિન્નતા છે એકમા ખાનખાન, રગરાગ વગેરેનો ત્યાગ છે તો ગ્રીભમા એને પોષવાની-અમનઅમન કરવાની મોજમજા કરવાની લાવના છે^૨ આ જ હકીકત અન્ય શબ્દોમા આ દેશનાકારે કહી છે (જુઓ પૃ ૨૩૭)

પર્વ મખધી માહિત્ય

પર્વ—કથાઓ-પર્વ તરફ સામા ય જનતાને આકર્ષવા માટે એનું માહાત્મ્ય રજૂ કરનારી કથા કારણબૂત બને એ સ્વાભાવિક છે આથી દરેક ધર્મના-દર્શનના માહિત્યમા ‘પર્વ-

૧ ૨૩૬મા પૃષ્ઠમા તિથિનુ લક્ષણ એ અપાયુ છે કે આદ્ય પૂનમ ચૌદશ નિયમિત આરાધવાના માટે તિથિ ૨ એકાદશીન દિવમે કેટલાકને અનેક પ્રકારના માલમતી ૧ ઉડાવતા એઈ એકાદશી તો એમી પૂર્ણ કે દુષ્પા મી કી ઘડી એમી કહેવત પડી છે

કથા'ને સ્થાન અપાયેલું જોવાય છે અહીં હું આવું માહિત્ય
સ્વેતાચ્ચરને હાથે જે રચાયું છે તેની ઝાંખી કરાવવાના ઉદ્દેશથી
જેમની કેટલીક કૃતિઓ રચનાસમય અનુસાર નોંધુ છું —

નામ	કર્તા	રચનાવર્ષ
પદ્યમીમાહુચ્ચ	મહેધરસૂરિ	વિ.ની ૧૧ ૧૨મી સદી
દીવાનીકાવ્ય	જિનપ્રભસૂરિ	વિ. મ. ૧૩૮૭
'સિરિસિરિવાવકહા	રત્નશેખરસૂરિ	વિ. સ. ૧૪૭૮
પર્વરત્નાવલી	ઉ. જયમાગર	વિ. સ. ૧૪૭૮
દીપાલિકાકાવ્ય	જિનસુદરસૂરિ	વિ. મ. ૧૪૮૩
રત્ન પર્વપ્રગન્ધ	પુણ્યરાજ	વિ. મ. ૧૪૮૫
શ્રીપાલચરિત્ર	સત્યરાજગણિ	વિ. સ. ૧૫૧૪
મૌનૈકાદશીકથા	સૌભાગ્યનન્દિસૂરિ	વિ. સ. ૧૫૭૬
મૌનૈકાદશીકથા	રવિસાગર	વિ. સ. ૧૬૪૫
સૌભાગ્યપદ્યમીકથા	કનકકુશલ	વિ. સ. ૧૬૫૫
મૌનૈકાદશીમાહુચ્ચ	રવિસાગર	વિ. સ. ૧૬૫૭
જ્ઞાનપદ્યમીકથા	જ્ઞાનચન્દ્ર	વિ. સ. ૧૭૦૦
મૌનૈકાદશીકથા	"	વિ. સ. ૧૭૦૮
ભવિષ્યહસયસ્ત્રિ (જ્ઞાનપદ્યમીકથા)	મેઘવિજય	વિ. સ. ૧૭૩૨થી ૧૭૪૦ના આગામી
શ્રીપાવચરિત્ર	જ્ઞાનનિમલસૂરિ	વિ. સ. ૧૭૩૮૫છી

૧ આમા નિદ્યકનુ માદત્વ વખતે રાધુ છે

૨ આ વા મા નિનવરજયગણિએ 'શ્રી રાલ રાગનો રાસ ગુજરા
તીગા' રચ્યો છે

હોનિરજ પર્વકથા	કેતેન્દ્રસાગરગણિ	વિ. સ ૧૮૨૨
અષ્ટાદિકાવ્યાખ્યાન	ઉ. કામાકદયાળ	વિ. સ. ૧૮૩૫
૧૫ર્વકથાસમહ	" "	વિ. ની ૧૯મી સદી
દ્વીપાવધીવ્યાખ્યાન	ઉમેશચન્દ્ર	વિ. ની ૧૯મી (૧) સદી
શ્રીપાલચરિત્ર	નિનમીતિ	વિ. સ. ૧૮૬૮
ચૈત્રપૂર્ણિમાવ્યાખ્યાન	શુવરાજ	વિ. મ. ૧૮૬૬

૧ આ મુજબના મુખપૃષ્ઠ ઉપર “શ્રીપર્વકથાસમહ તથા સાધુ-
શ્રાવક-આરાધના” એવું શીર્ષક છે એના અતમા “શ્રીદ્વાદશપર્વ
કથાસમહ સાધુ-શ્રાવકારાધનાયુક્ત સમાપ્ત” એવો ઉલ્લેખ છે આ
પુસ્તક સુરતથી ૪ સ ૧૯૨૨માં છપાયું છે આમાં નીચે મુજબની
બાર કથાઓ છે -

- ૧ જ્ઞાનપદ્યમી વ્યાખ્યાન (પત્ર ૧૩૫-૧૩૫)
- ૨ કાર્તિકપૂર્ણિમા-વા. (પત્ર ૧૩૫-૧૦૩)
- ૩ મૌનકાદરીવા. (પત્ર ૧૦૩-૧૬૩)
- ૪ પૌષદશમી-વા. (પત્ર ૧૬૩-૨૦૩)
- ૫ મેરુતપોદરી વ્યા. (પત્ર ૨૧૩-૨૭૩)
- ૬ હોમિકા-વા. (પત્ર ૨૭૩-૩૧૩)
- ૭ ચૈત્રપૂર્ણિમા-વા. (પત્ર ૩૧૩-૩૫૩)
- ૮ અક્ષયતૃતીયા-વા. (પત્ર ૩૫૩-૩૮૩)
- ૯ આતુર્ભાસિકા-વા. (પત્ર ૩૮૩-૪૨૩)
- ૧૦ પદ્યુત્પાટદિકાવ્યા. (પત્ર ૪૨૩-૬૮૩)
- ૧૧ દીપમાસિકા-વા. (પત્ર ૬૮૩-૮૩૩)
- ૧૨ રોહિણીકથા (પત્ર ૮૪૩-૮૬૩)

ઉપરજુક્ત દીપમાસિકા-વા. વિ. સ. ૧૮૬૨માં તથા પુ. છે એમ
એની પ્રગતિ જોતા જણાય છે

ઉપયુક્ત પચમી-માહરપમા જ્યેષ્ઠ-પચમી અને લઘુપચમી એમ બે તિથિઓ-રીતિઓ જ્ઞાનપચમીની આરાધના તરીકે દર્શાવાઈ છે આ આરાધનાનો સમય, પચમીનું મત મહત્ત્વ કરવાની વિધિ, મત પૂર્ણ થયા પછી કરવાનું ઠાપન અને જ્ઞાનપચમી આરાધવાથી જ્યેષ્ઠની માડીને ભવિષ્યદત્ત એમ હમ બ્યગ્નિઓને સૌભાગ્ય ઇત્યાદિ હમ પ્રકારના ફળ પ્રાપ્ત થયા એને અગે હસ કયાઓ એમ વિવિધ બળતો અહીં અપાઈ છે

‘ધક્કડ’ (ધર્કડ) વશના વળિક ફુટુ બના માહેશ્વરના પત્ની ધનશ્રીના પુત્ર ધનપાલે વિક્રમની અગિયારમી સગીની આમપામમા અપગ્રશમા બાવીસ મધિમા ભવિષ્યદત્તકથા રથી છે આ ભવિષ્યદત્ત (ભવિષ્યદત્તની કથા છે આ ઉપર્યુક્ત પચમીનારૂપને આધારે ચોખાઈ હોય તો નવાઈ નહિ આ ભવિષ્યદત્તકથા જર્મનીથી ૨૧ યાકોમીએ સપાકિત કરી ઈ મ ૧૮૧૮માં પ્રસિદ્ધ કરી છે, જ્યારે ગાયકવાડ પૌર્વાત્ય નયમાવામા એ ઈ સ ૧૯૨૦માં બહાર પડી છે એનું મગોધન નવ ચીમનવાવ ફલાલને હાથે થયું છે, ને એની પ્રત્યાવના અને દિપ્પણ સ્વ પ્રો ગુણેને હાથે થયેલા છે પ્રો ગુણેએ આને દિગ્ગણીય કૃતિ ગણી છે, અને તે માટે સોમ ચર્ગ જણાયાની વાતનો ઉલ્લેખ કર્યો છે શ્રીઅગસ્થદ નાહટાએ પણ એમના એક લેખ (પૃ ૨૮)મા એવો નિદેશ

૧ ક્રૅસિદાન બાગ (બા ૧૧ ડિ ૧ ૫ ૨૭-૨૭)મા આ તેષ દિગ્ગર જન વ્રતચાર્યે એ નામથી લખાયો છે એમા

કર્ચો છે પણ આ દિગંઠર કૃતિ હોવા વિષે શકા રહે છે આનું કારણ એ છે કે આ રૂનિ (૫૩૯)મા કાર્તિકની, રાગણી અને અનાકની એમ ત્રણ મહિનાની પાચમનો ઉલ્લેખ છે કે જે સ્વેતાખરોને ઇષ્ટ છે પણ દિગંઠર માન્યતા પ્રમાણેની જેઠ મુઠ પાચમનો 'શ્રુતપચમી' તરીકે ઉલ્લેખ જણાતો નથી. વગી પૃં ૩૯મા સુનતાને પ્રત્યક્ષ મહાશ્રુતદેવના અને મહાવ્રતધારી તરીકે ઓળખાવાઈ ॥ વિશેષમા પૃં ૧૨૬મા મુખે વચ્ચનો છેડો રાખી બોલે છે એ વાત છે

આ બધું વિચારતા ધનપાલ ચાપનીય તો નહિ હોય એવો મને પ્રશ્ન સ્ફુરે છે

મેઘવિજયે રચેન ભવિષ્યદત્તચરિત્ર જે સંસ્કૃતમા પદ્યમા છે તેનો આધાર ઉપર્યુક્ત ધનપાનની કૃતિ હશે આ કૃતિમા એકબીમ અધિકાર ॥ આ ૫ મહત્તવાલ જલેશ્વરક ગાધી દ્વારા અપાદિત થઈ એમની તરફથી ઇ સ ૧૯૩૬મા પ્રકાશિત થઈ છે

જૈન ગૂર્જર કવિઓ (ભા ૧, પૃ ૯૧)મા કહ્યું છે કે "જસતસાગરના જૈન મહિરમા એક હસ્તપ્રતમા નાની ૩૭ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત કૃતિઓ છે તેમા ૧૦ અપભ્રંશ હિ નામે સુઅધદસમીકહા, રોહિણી-વિધાન-કથા, સુક્રતાવસિ વિધાનકથા, અનતાવ્રતાકથાનક, નિદોપમસમી

અર્થ છે ત્રિસોમા સુક્રતાવસિ અદ્યુર્જી જિન વિવિધાનકથા અમરકોતિ કૃત જિનકુરદરવિધાનકથા આલયનકૃત ત્રિસપ્તમી કુધારસી વિધાનનરમકેતારીકથા અને નિઝરપચમી કથાની આર્ ને અતની કડી અપાડ છે

કથાનક, પારાપઠકહા, જિનપુરદરકથા, ઉદ્ધરણકથા, જિનરાત્રિવિધાનકથાનક અને સોલહકારણજયમાલ આમાની પહેલી બે બીજા કરતા લાંબી છે, કારણકે તે દરકમા બે સપ્તિ ■ શેડિલાવિધાનકથાના કતાનુ નામ દેવનાન્દ મુનિ છે મીજ કૃતિઓના કર્તા સળધી કઈ જણાથુ નથી”

ઉપર્યુક્ત દસ કથાઓ દિગ્ગજોની રચના છે પૃ ૬૦મા મુખ્યધર્મસમીકહામાથી થોડીક પશ્ચિમમૂના રૂપે રજૂ કરાઈ છે

વિં સં ૧૪૦૩મા જિનઉદયમૂર્તિના શિષ્ય અને ૬૦ માલ્હેના પુત્ર વિદ્યલ્લુએ મગધમા પિકાર કરતી વેળા જ્ઞાન-પથમી-ચોપાઈ રચી છે^૧

તેમ પર્વ-કથાની કૃતિઓ સ્વતત્ર રનરૂપે સસ્કૃત, પ્રાકૃત, અપભ્રંશ અને જૂની ગુજરાતીમા મળે છે તેમ કેટલીક કૃતિમા એ પ્રસંગવશાત્ અપાયેની પણ ભેવાય છે હાં તં વિજય લક્ષ્મીમૂર્તિએ વિં સં ૧૮૪૩મા સસ્કૃતમા રચેલા ઉપદેશ પ્રામાદમા નીચે મુજબની પર્વ-કથાઓ છે -

- (૧) આપાઢચાતુર્માસિકવ્યાસ્યાનમ્ (સ્તંભ ૭, વ્યાસ્યાન ૧૦૬)
- (૨) દીપાલિકાપર્વવ્યાં (સ્તં ૧૬, વ્યાં ૨૧૦)
- (૩) કાર્તિકમતિપદાવ્યાં (સ્તં ૧૮, વ્યાં ૨૧૧)
- (૪) જ્ઞાનપદ્મમીવ્યાં (સ્તં ૧૫, વ્યાં ૨૧૫)
- (૫) કાર્તિકીપૂર્ણિમાવ્યાં (સ્તં ૧૫, વ્યાં ૨૨૫)
- (૬) મૌનૈકાદશીવ્યાં (સ્તં ૧૭, વ્યાં ૨૫૧)
- (૭) રોહિણીવ્યાં (સ્તં ૨૩, વ્યાં ૩૩૭)

(૮) હુતાશિનીપવન્યા૦ (સ્ત૦ ૨૩, વ્યા૦ ૩૪૫)

આ આઠે વ્યાખ્યાનો 'શુરુપદાવલી' મહિત શ્રીપવ કથા
મગ્ધના નામથી "ચારિત્રમારક ગ્રન્થમાલા, ગ્રન્થાક ૩૪" તરી
કે સં ૧૬૪૪મા પ્રસિદ્ધ થયેલા છે

દેવવદન—ત્રણે ચોમામી દીવાળી, જ્ઞાનપચમી, મૌન
એકાદશી અને ચત્રી પૂનમ એ પર્વને અંગે મધ્ય મમક્ષ દે
વદન કથાય છે ૫ ॥ ૧૬૨૧મા અમદાવાદથી છપાયેલ
દેવવદનમાળામા શરૂઆતમા વીરવિજયકૃત વીરજન્મ
કુડ્ડલીસ્તવ છે અને અતમા અમથસુ દરકૃત તીર્થમાલ
સ્તવન અને પ્રમોદમાગરકૃત પર્યાયજ્ઞાનુ ચેત્યવદન છે
બાક કરતા બાકીના ભાગમા જ્ઞાનવિમલકૃત દીવાળીનું દેવવદન
વિજયનક્ષત્રીસૂરિકૃત જ્ઞાનપચમીનું દેવવદન કુપવિજયે જ્ઞા
વિમલસૂરિએ તેમજ દ્વાનવિજયે મૌન-એકાદશીને અંગે રચે
એકેક દેવવદન, જ્ઞાનવિજયે અને જ્ઞાનવિમલસૂરિએ ચત્રી પૂનમ
ઉદેશીને રચેલ એકેક દેવવદન તેમજ વીરવિજયે પદ્મવિજ
જ્ઞાનવિમલસૂરિએ અને નદસૂરિએ ચોમામી અંગે રચેલ એ
દેવવદન છે એ બધા પ્રસ્તુત છે જ્યારે જ્ઞાનવિમલસૂરિ
અગિયાર 'ગણધરને' અંગેનું દેવવદન જે આમા છે તે અ
અપ્રસ્તુત છે

૧ આ આઠે જુઓ સ્ત ૨૪, વ્યા ૩૧૭-૮

૨ આને શુનપચમી તેમજ સૌમાગપચમી પણ કહે છે
વિદે મદાનિસીદ્ધ (અ ૧૭ સુ ૮)મા કહેવાય છે આ આગ
મકતનામા દગિન સૂરિનો દાવ છે એટલે એ જોડામા જોડો ૬૦ સ
આઠમા સૌમ જોડેતો તે જગીન ૮૦ જ

સનઝાચ(સ્વાધ્યાય)—અમુક મુનિપરાદિને તેમજ અમુક
અમુક 'તિથિને ઉદ્દેશીને જેમ સનઝાચ યોગાર્થ છે તેમ કેટલાક
પવોને અંગે પણ સનઝાચો સ્વાયે-ની છે તેમા જ્ઞાનપદ્યમીની બે
અને મૌન-એકાદશીની ત્રણ સનઝાચો હું નીચે મુજબ નોંધુ છું -
કર્તા પ્રથમ પદ્ધિ પ્રકાશિત

વિજયલક્ષ્મીસૂરિ શ્રીવાસુપૂજ્ય જિનેસરવયણથી ૨મજાયામાળા
(પૃ. ૧૭૨મ-૧૭૩મ)

વાચકદેવ મહારૂઢના હુ પ્રણુમી પાય સં પૂં ૧૭૩અ-આ
 વિશાવમોમ } ગોયન પૂછે } સઝાયમાળા (પૂં ૧૭૩
 સુરિના શિન્ય } વીરને ગાથા ૧૫ } આ-૧૭૪આ)
 વાચક ઉદયરત્ન આજ એકાદમી રે નણુદલ } સં પૂં ૧૭૪આ
 મોનકરી મુખ રદીઈજાં૦૭ }
 મકનચદ આજ એકાદસિ રે નણુદલ }
 પડિકમતા પણુવાતુ ગાં૦૮ } સં પૂં ૧૭૪આ-
 ૧૭૫અ

કેટલાક પર્વોને અંગે રચિત્યવદન, સ્તવન, અને યથોર્થ (સ્તુતિ) પણ રચાયા ॥ ગંગાદુર્ગાચર્યે દ્વુ અહીં કેટલીક કૃતિઓનો

૧ થી સને અગ્રે સજ્જાય નથી અને એ સહારણ છે પરિખયસૂત્રનું
યજ્ઞોદેનસૂરિદૃત જ્ઞાતિ (પત્ર ૭૧ આ)મા કહ્યું કે એ સતે સુતપૌરુષી
નથી તેમજ અર્ધપૌરુષી પણ નથી જ પણ જોને જોટલા સ્મૃતિ-સ્તોત્રો
આવડતા તેમ તે તે બધે મૂળ પાઠ નીચે મુજબ છે -

“ त, ग्यणि नेव सुत्तपोरिसी नेव अत्थपोरिसी, धययुद्दओ भणन्ति, जम्स जेत्तिपाओ इति ”

૨ વિ. સ. ૧૯૨૬માં અમદાવાદમાં આ છપાયેલી છે

૩-૪ દેવગુણમા સ્વતંત્ર અને યોગને સ્થાન અપાયુ

ઉદ્દેશ્ય ૪- છુ આર્યીન રત્નવન મન્ત્રાવમગ્રહમા
 ૧૨ગવિજયે ૨૫મવિજયે અને ૩૧નિયલક્ષ્મીનૂરિએ જ્ઞાન
 પથમીને અંગે રચેલુ એકેક ચંત્યવદન છે એવી રીતે આ
 પુસ્તકમા ક્ષમાવિજયકૃત મૌન-એમગીનુ અને ૧૧નિયલક્ષ્મા
 સુરિકૃત દોઢનો કલ્યાણકનુ ચંત્યવદન છે વળી ૧આમા
 ૫મવિજયકૃત પર્યુપણુ-ચંત્યવદન પણ છે એવી રીતે
 આ પુસ્તકમા પૃ૦ ૫૮- ૧મા ગુણવિજય (૧૦ગવિજય)કૃત
 ૫મમીસ્તવન (છ ૧૧મા) પૃ૦ ૫-૬૦મા ક્ષાવિજયકૃત
 ૭એકા ગી-સ્તવન (૧૫ હાનમા) અને પૃ૦ ૧૧૩-૧૧૬મા જિન
 ન્દ્રમુરિકૃત એકાગી-સ્તવન છે આ ઉપરાંત ઉપાધ્યાય યથોવિજય
 ગણિએ વિ૦ મ૦ ૧૭૩૬મા જે મૌન-એ ૧૬શીનુ દોઢનો
 ૪ યાળકનુ સ્તવન બાર હાનમા રચ્યુ છે તેની ખાસ નોંધ લઉ
 છુ, કેમકે એમા નેણુ તીર્થકરના જે ૧૫૦ યાળકો
 થયા છે તેના નામ આપી એની ગણના કરાઈ છે -

આ પુસ્તકમા સ્તુતિઓ પણ છે જેમકે ૮દેવનિજયે અને
 ૧ રત્નવિમલે (૧ જયવિમલે) રચેલી પાચમની સ્તુતિ, ૧૧માન
 વિજયે અને ૧૨નિયલક્ષ્મી રચેલી એકાદશીની સ્તુતિ અને

૧-૩ શુઓ અનુક્રમે ૫ ૨ ૩ ૩ અને -૪

૪-૧ શુઓ ૧ ૫-૬ અને ૧૬-૧ ૧ શુઓ ૧ ૮-૬

૭ આમા સુન૧ શીનો અધિકાર છે કે ૭નો ૩ ૧૫ ૫૬-દશના
 (૫૦ ૨૪૪)મા પ્રાયો છે

૮ દાઓ ૪ યાળકનુ ગુણુ નેમે પૂજ્ય કી ૧ ૭ ૧૬ ૧૨, ૧૩ ૩

૯-૧ શુઓ ૧૦ ૨૪-૨૫ અને ૨૫ ૨૬

૧૧-૧૨ શુઓ ૧૦ ૨૭ ૨૮ અને ૨૮-૨૯

૧ ચિદાનંદ રૂત પર્યુપણની સ્તુતિ ૨

શ્રીચૈત્યવદન—સ્તુતિ—સ્તવન સજ્જાયાદિ સત્રાહ-
મા કેટલાક સંસ્કૃત ચૈત્યવદનો અને સ્તુતિઓ છપાયેલા
છે જેમકે પૃં ૫ -૫૭મા સિદ્ધચક્ર—ચૈત્યવદન, પૃં ૬૦-૬૪મા
બે સિદ્ધચક્ર—સ્તુતિ, પૃં ૭૫-૭૬મા પર્યુપણ—સ્તુતિ (મો મો
મન્યજના), પૃં ૭૧મા દીપમાલિકા સ્તુતિ (પાપાર્યા પુરિ),
પૃં ૭૭મા જ્ઞાનપથમી સ્તુતિ (શ્રીનેમિ પદ્મરૂપં), પૃં ૭૮મા
પથમી—સ્તુતિ (પદ્માનંતરુ), પૃં ૭૯-૮૦મા જ્ઞાનપથમી—
સ્તુતિ (શિવેય શકલકેતુ ૦), પૃં ૭૬-૮૦મા (મૌન) એકાદશી
સ્તુતિ (શ્રીભાગ્ નેમિં), પૃં ૮૦-૮૧મા એકાદશી—સ્તુતિ
(અરમ્ય પ્રમુખ્યા) અને પૃં ૮૧-૮૨મા એકાદશી—સ્તુતિ
(અમાર જોભાગાર)

પ્રસ્તુત દેશનાકારે કેટલાક પર્વ મસ્તવે^૧ લેખો લખ્યા છે
એ પૈકી “સિદ્ધચક્ર”મા નીચે સુજ્ઞાના લેખો છપાયા છે

૧ સ્તુતિ પૃં ૨૮-૩૦

૨ પાથમ અગિયા મ અને દીપાગીની સ્તુતિઓ સંસ્કૃતમા પથ છે

૩ મે અશ્વર્થ જીવન જ્યોતિમા કેટલાક પર્વ સખધી માર
વકતવ્ય રમૂ પુ છે જેમકે અખાત્રીજ (ત્રીજ કિરણાતી ગ્રિથ ૧૬)
દીપાગી (ત્રીજ કિ થાં કિં ૨૪) પર્યુપણવ (ચોથી કિરણાં ગ્રિં ૨૩)
અને જ્ઞાનપથમી (પાથમી કિરણાં ગ્રિ ૧૯) વિગેરેમા ‘પદ્મ પાતલ
યાને અખાત્રીજની કૃત્તિ’ એ નામની મારી કવિતા જૈન ધર્મ
પ્રમાણ (પૃં ૬૬, ૬૭)મા છપાઈ છે

વિષય	વર્ષ	અંક	પૃષ્ઠ
૧ મધુપલ્લા-પર્વ અને આપણી ફરજ	૧	૨૧	૪૭૩-૪૭૫
૨ શ્રુતપથમી	૨	૩	પીઠપૃષ્ઠ
	૩	૨	"
પ્રથમ પવિત્ર	૨	૨૨	૫૨૭-૫૨૮, પીઠ
મધુપલ્લા-પર્વની વ્યવસ્થા	૨	૨૩	૫૪૬-૫૫૨, પીઠ
અને	૩	૧	૨૧-૨૪
તે	૩	૨	૪૫-૪૬
	૩	૩	૭૧-૭૩
	૩	૨૪	૫૭૨-૫૮૦
ના	૪	૨	૩૬-૩૮
	૪	૪	૬૧, પીઠ
પ	૪	૭	૧૫૦-૧૫૭
	૪	૧૨	૨૭૩-૨૮૦
પિ	૪	૧૫	૩૪૫-૩૫૨
	૬	૧૬	૩૮૧-૩૮૪
૪	૪	૧૭	૪૦૭-૪૦૮
	૪	૧૮	૪૧૪-૪૧૬
કાયો	૪	૧૯	૪૫૨-૪૫૬
૪ દીપાવિકા-પર્વનો દિવ્ય મહિમા	૩	૨	૩૭-૪૦
૫ કાર્તિકી પૃષ્ઠિમા અને શ્રીસિદ્ધસેત્ર કૌમુદીની કન્યાણુકાદી	૩	૩	પીઠ ૪ મુખ

ક્રમ	વિષય	વર્ષ	અક	પૃષ્ઠ
૬	અક્ષયતૃતીયા પર્વની મહત્તા	૭	૧૨	પીઠ ૪-૩
૭	વિમલાચન-ગિરિરાજની વર્ષગાઠની વિશિષ્ટતા	૩	૧૫	૧૩ ૧૪, પીઠ ૪ ૩
૮	આષાઢ-ચાતુર્માસી-પર્વની મહત્તાના કારણો	૩	૧૮	પીઠ ૪ ૩, મુખ્ય ૨
૯	પરમ પુનિત પર્યુષણ-પર્વ અને શ્રદ્ધા સંપન્નોત્તુ કર્તવ્ય	૩	૨૨	૫૧૪-૫૧૭
૧૦	દીવાળી અને જૈનો	૪	૨	૩૦-૩૫
૧૧	મવચ્છરી અને જૈનો	૪	૨૧	પીઠ ૪
૧૨	પર્યુષણ- પર્વ	૫	૨૨	૪૯૧-૫૧૮
	અને	૫	૨૧	૫૧૯-૫૪૨
	શ્રાવક	૬	૧	૨૧-૨૬
	વર્ગ	૬	૩	૩૩ ૪૮
૧૩	દીપાલિકા અને પ્રભુ મહાવીર	૬	૧	પીઠ ૪-૩
૧૪	શ્રીજૈનધર્મ અને જ્ઞાનપથથી	૬	૨	પીઠ ૪
૧૫	આજનો પવિત્ર દિવસ- પવિત્રતમ પુરુષીક ગિરિરાજની યાત્રા	૬	૩	પીઠ ૪
૧૬	મૌન એકાદશી અને ભગવાન નેમનાથજી મહારાજ	૬	૪	૬૬ પીઠ ૪
૧૭	પર્યુષણ-પર્વનું ઉત્તમ ધ્યેય	૬	૨૧-૨૨	૪૭૪-૫૦૪
૧૮	પર્યુષણ અને આરાધના	૬	"	પીઠ ૪-૩
૧૯	પર્યુષણ-પર્વ અને અમારી પદ્ધતિ	૭	૨૧ ૨૨	પીઠ ૬૩ મુખ્ય ૨

વિષય	વર્ષ	અંક	પૃષ્ઠ
૨૦ શ્રીગ્રંથદર્શન અને ભગવાન પાર્શ્વનાથ	૮	૭	૧૬૬-૧૬૮, પીં. ૪
૨૧ પર્વ આરાધનની બિધિના	૮	૧૧	૨૩૮-૨૪૦, પીં. ૪
૨૨ જૈન શાસનમા જ્ઞાનનું સ્થાન	૯	૧૦	૩૪૪ પીં. ૪-૩
૨૩ સમ્યગ્માન અને મિથ્યાજ્ઞાન ક્યા ક્યા અને કેમ ?	૯	૧૧-૧૨	૪૪૦, પીં. ૪-૩,

પર્વને અંગે શ્રીઆનન્દમાગરમૂલિએ વ્યાખ્યાને:
આખ્યા છે તેમાથી જે નિષિમદ્ધ થઈને 'સિદ્ધચક્ર'મા ઉપાય
છે તેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે —

વિષય	વ૦	અ૦	પૃષ્ઠ
પવાધિરાગ	૧	૨૬	૫૫૮-૫૬૧
મ્રુ મહાવીરનો અતિમ સદેશ	૪	૬	૭૧-૮૪
મહાવીરજન્મ-કથાલોક	૩	૧૨	૨૭૧-૨૭૮
દીવાળીમાહાત્મ્ય અને આઠ દવ્યોનો	૪	૨	૩૬-૪૭
સ્ફોટ	૬	૩	૫૫-૬૨
	૪	૪	૮૧-૮૩
આસન્નોપકારી	૭	૮	૧૭૭-૧૭
શ્રીવીર			૧૮૫-૧૮૬
વિશુની	૭	૬	૧૬૬-૧૭૦
ચરમ			૨૬-૨૧
હે	૭	૧૦	૨૨૫-૨૩
શ	૭	૧૧ ૧૨	૨૬૫-૨૮
ના	૭	૧૩ ૧૪	
જાની મહત્તા	૮	૫-૬	૧૧૫-૧૨

‘ગુણુણા ઇત્યાદિ—પર્વની આરાધના કેમ કરવી તે જાણુવુ જરૂરી છે. નેન સમાજને એ કહેવું પડે તેમ નથી કે આરાધના એન્હો જપ અને તપ વિનાશથી કહું તો કાઠિસ્મગ્ગ (કાથેત્સર્ગ), ખમાસમણા (૨ક્ષમાશ્રમણ), પ્રદક્ષિણા, સાધિયા ગુણુણા (ગણુણા) ઇત્યાદિ પર્વ સાથે સંકળાયેલા છે.

કેટલાક પવને અગે ગણુણા ગણુવાની પ્રથા જોવાય છે આ પવો પૈવી અહાં દીવાળી, જ્ઞાન-પયમી, મૌન-એકાદશી, પોસ-દસમી અને ચૈત્ર શુક્લ ત્રયોદશી એ પાચનો જ વિચાર કરાય છે.

દરેક ગણુણા માટે વીમ નોકારવાળી ગણુવાની હોય છે એન્હો કે સામાન્ય રીતે જોતા એકનુ એક પં. જે હજાર વાર ગણુવાનુ હોય છે.

દીવાળી—માજ પછી અને મધ્યરાત્રિ પહેલા શ્રીમહાવીર સ્વામિસર્વજાય નમ, મધ્યરાત્રિની પછી ને સવારના આરેક વાગના પહેલા શ્રીમહાવીરસ્વામિપારગતાય નમ, અને કાર્તિક મુહ એકમને સવારે (૧હો કાટતા પહેલા-સૂર્યોદય પહેલા)

૧ મન મરૂન સન્ ગુણુન છે ગુણનકમ્ ગુણનુ>ગુણુ> ગણુ> ગણુને ન તે કેટલાક ગણુ તેમજ ગણુ પણુ મોસે છે પ્રાચીન ગતન સંગ્રામ સમય (પૃ ૨૮-૨૯)મા જે એકાદશીની સ્તુતિ (ગોપીપતિ પૂરેથી શરૂ થાય છે) તેમા પૃ ૨૯મા ગુણુ સન્ છે ૨ આ પ્રમાણેનો મરૂન ગન્દ ધમસગ્ધ (અધિકાર ૩ શ્લોક ૮૨)ની સ્વોપચ વ્યાખ્યામા વપરાયો છે જ્યારે ખમાસમણ એ અથવાથક સ્વમાસમણ' સન્દ જઠમામાપારી જે ચતિદિનચર્ચા તર્કકે સુસિદ્ધ છે તેમા દ્વાઝળ સ્વમા સમણ' એ પ્રમાણે શરૂ થતી ગાથામા વપરાયો છે.

શ્રીગૌતમસ્વામિસવજ્ઞાય નમ એમ ૧૭ પ્રકારે ગણુણ ગણાય છે

જ્ઞાન-૫૫મી—ઑં હ્રીં નમો નાણસ્ત આ પદ એ હજાર વાર ગણવાનું હોવાથી એ પદની વીસ નોકારવાળો ગણાય છે

મૌન-એકાદશી—મનુષ્યલોકમા મહાવિદેહ એક છેડીને કર્મભૂમિરૂપ પાંચ ભરત એકમા અને પાંચ એકાવત દેશમા ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય કાળમા જે ચોવીસ ચોવીસ તીર્થ કરે થયા તે પૈકી નેવું તીર્થ કરના બધા મળીને દોઢમેક કન્યાલોક મૌન એકાદશીને દિવસે થયા છે આ ચોવીસીમા આપણા ભરત દેશમા ૪૩ તીર્થ કરના પાંચ કન્યાલોક થયા છે જેમકે અરનાથની દીક્ષા, મંદિનાથના જન્મ, દીક્ષા ને કેવલજ્ઞાન, અને નમિનાથનું કેવલજ્ઞાન.^૧

પોસ-૬૩મી—ઑં હ્રીં પાર્શ્વનાથાર્દતે તમ એમ ગણુણ ગણાય છે

ચૈત્ર શુકલ ત્રયોદશી—ઑં હ્રીં અહતે નમ પદની વીસ નોકારવાળો ગણુણી એ આ પર્વને અગેનું ગણુણ છે

પુસ્તકની આવચરકતા—શ્રી મગ્ધેરીએ આપાચ્યા સળાચા પ્રાચીન વ બવાચીન ઇતિહાસ નામનું મરાઠીમા પુસ્તક રચ્યું છે એનો ગુજરાતી અનુવાદ એમણે જ કર્યો છે અને એ ગુજરાત પુરાતત્ત્વ મંદિર, અમદાવાદથી વિ મ ૧૯૭૯માં આર્યોના તહેવારોનો ઇતિહાસ એ નામથી પ્રસિદ્ધ થયો છે એમા ૪૩ તહેવારો વિષે નિરૂપણ છે તેમા અક્ષય તૃતીયા, દીવાળી અને હોળી એમ ૪૩ તહેવારોની ડે જે

૧ અ ની રિંગેન મમજણ માટે જુઓ મારો લેખ નામે 'મૌન એકાદશી' દોમે કન્યાલોક આ ટુક સમયમા પાને

જેનો પણ માને છે તે વિરોધ નોધ છે, પરંતુ તેમાં જૈન દ્રષ્ટિ પ્રમાણેનું કશું કથન નથી વળી જૈનોના વિશિષ્ટ પર્વમાંથી એકેને આ પુસ્તકમાં સ્થાન અપાયું નથી જૈનો તરફથી પણ જૈન પર્વોના ઇતિહાસ જેવું એકે પુસ્તક ગુજરાતીમાં લખાઈને પ્રસિદ્ધ થયાનું જાણવામાં નથી કે જે વાંચીને આપણને પર્વના ઉદય અને વિકાસનું, એને અંગેની વિધિનું અને રૂઢિનું, એના પાછળ રહેલા ઉદ્દેશનું અને એના ઉપરથી પ્રભુશ્વ કરવાના યોગ્યનું તેમજ એના તુલનાત્મક મહત્ત્વનું જ્ઞાન મેળવી શકીએ આથી તો મેં આ ઉપક્રમમાં પર્વોની ન્યૂનિ, એનો ઉદ્દેશ, પર્વના અંગેના સાહિત્યની આછી રૂપરેખા ઇત્યાદિ હૃદયીકૃત વિચારી છે

દેશનાકારનો પરિચય

આગમોદ્ધારકની અમોઘ દેશના શ્રીમૂયગકાગસૂત્ર (પૃષ્ઠ રીકાધ્યયન)" ના ઉપમેયમાં મેં આ પર્વ-દેશનાના પ્રણેતા આગમોદ્ધારક જૈનાચાર્ય^૧ શ્રીઆનંદસાગરમૂરિજીનો મમિત પગિયથ આપ્યો છે એમાં મેં આગમોને અંગે એમણે તારવેલી રૂપન ભાષતો^૨, આગમકોશ તેમજ એમણે તૈયાર કરેલા અન્ય નાનામોટા પુસ્તકો, એમણે આગમોને તેમજ અન્ય જૈન કૃતિઓને લક્ષીને આપેલા વ્યાખ્યાનો, આગમોની એમણે આપેલી નવ વાચનાઓ તેમજ આગમોને શિનારૂઢ

૧ એમનો જન્મ ગુજરાતમાં ૧૫૩૧જમાં વિ સ ૧૯૩૨માં થયો હતો એમણે ત્રીપીમાં વિ મ ૧૯૪૭માં દીક્ષા લીધી હતી એમણે સુગતમાં આચાર્ય તરીકે વિ મ ૧૯૭૪માં અપાઈ હતી

૨ આ માગનો આગમોદ્ધારક મહાના જુદા જુદા ભાગ તરીકે ઉપાગે

૩ આ રૂપરેખા લેવામાં પુસ્તકોદ્ધાર સરથા તરફથી યત્ન છે

કરાવવામાં તેમજ એને તામ્રપત્ર પર કોતરવામાં એમને સેવેલા પરિશ્રમ વિશે મેં નોંધ લીધી છે એટલે એ વિષે હું અહીં ફરીથી કશું કહેતો નથી એમાં પૂ ૧૦માં જે મિદ્ધ-દ્વાર્ત્રિશિકાનો ઉલ્લેખ છે તે મિદ્ધવદ્ત્રિશિકા જોઈએ ઉપશુબ્ધ ઉપમેષ છપાયા બાદ આગરસમાધાનનો બીજો ભાગ પ્રકાશિત થયો છે એમાં એમની અન્ય બાર કૃતિઓની નોંધ છે આ પૈકી ‘પ્રશ્નોત્તર’ એ આગમોદ્ધારસચ્ચુ બા ૧ તત્ત્વિકે ‘પ્રશ્નોત્તર’ એ નામથી જાણમાં છપાય છે

જૈનગીતામાં એકન્દર ૩૬ અધ્યયનો છે એમાં પહેલા નવમાં અરિહુતાદિ નવ પદ્ય, બીજા નવમાં છવાદિ નવ તત્ત્વોનું, પછીના ત્રણમાં દેવ ગુરુ અને ધર્મ એ તત્ત્વત્રયીનું, પછીના સાતમાં જિનનૈયાદિ સાત મેનનું, પછીના પાંચમાં અહિંસાદિ ૧૫મહાવ્રતોનું અને બાકીના ત્રણમાં જ્ઞાન, દશન અને ચારિત્રનું નિરૂપણ સરકૃતમાં પદ્યમાં કરાયું છે

આગમમહિમા એ સંસ્કૃતમાં લગભગ ૨૫૦ પંત્રોમાં રચાયેલી કૃતિ છે

જિનમહિમામાં ૮૫ પદ્યો સંસ્કૃતમાં છે જ્ઞાનપદ્યાવલીમાં જે છ સંસ્કૃત પદ્યો છે એ બધા પૃ ૨૦૬-૨૦૭માં છપાઈ ગયા છે

સામાયિકૈર્વાસ્થાનનિર્ણય, સાતપર્યુપણા, રાત્રિક-ચેત્યગમન, આપૂર્ણનિર્ણય અને પ્રતિદિનમપ્રાત

૧ મરજુનમાદિ (આ ૨૫૮ ૨૬૧)માં મદ્દાવતોની લાનો અધિકાર છે

નિચતાથ વિચારણા આ પાચે કૃતિઓ ગદ્યમા સંસ્કૃતમા છે અને એમાની ઘણીખરી ખરતર ગમ્મળની રીતિની વિષેના મતબ્ધોના નિરમનરૂપ છે

તિથિપટ્ટકે પણ સંસ્કૃતમા ગદ્યમા છે આમા તિથિનો હાય કે એની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે શુ કરવુ તેની સમજણ અપાઈ છે

એક સમયે લગભગ હજાર વર્ષ સુધી ઉત્તર હિંદમા ‘અપભ્રંશ’ ભાષા એ લોક ભાષા-રાષ્ટ્રભાષા (Māṭṭha Bhaṣa)નું સ્થાન લોગવની હતી આપુ મહત્ત્વનું સ્થાન હિંદી ને મળે એ માટે પ્રયાસો કેટલાક વર્ષોથી કરાય છે થોડો વખત થયા હિંદી અને ઉર્દુ વચ્ચેની ખોટી ખેલતાણને દૂર કરવાના ઇરાદે હિંદુસ્તાની એ નામની કૃત્રિમ ભાષા યોજાય છે પણ હવે જ્યારે હિંદની જખડતાને ઇલિમિન કરનારા પાકિસ્તાનનું નિમાણ કરાયુ છે ત્યારે આ યોજનાની હવે જરૂરિયાત ગણાય કે નહિ એ પ્રશ્ન થીકે છે આનો ઉત્તર ખાત્રુએ રાખી હુ એ કહીશ કે પ્રસ્તુત દેશનાકારે ઉત્તર હિંદમા વ્યાપક બનેલી અને ગુજરાતમા સામાય જનતાને પણ જે થોડી ઘણી સમજાય એવી હિંદીમા “શ્રીતત્ત્વાર્થકર્તૃતન્મનનિર્ણય માને શ્રીતત્ત્વાર્થસૂત્ર કે કતા સ્વેતા ૧૨ હૈ યા દિગ્ગજ ૧” નામની કૃતિ રચી છે અને એ વિ ૩ ૧૮-૩મા પ્રકાશિત થયેલી છે

આનુષંગિક’ બાબતો—પર્વદેગનામા પર્વ સળધી વખતન્ય હોય—પવનુ સ્વરૂપ, એનું મહત્ત્વ, એને અંગે કરવા લાયક કાર્યો નિરૂપાય એ આલોકિક છે આ નિરૂપણ ઉપરાંત પ્રસંગવશાત અન્ય બાબતો પણ નિરૂપવાને

“ફટેમાળે કંડે” એ કથન સાચુ કે જામાલિનુ “ફટે કંડે” એ મતબ સાચુ ? આ પ્રશ્નની છણાવ કરતા દુનિયાદારીની દૃષ્ટિએ - ઉપલક્ષ દૃષ્ટિએ જામાલિનુ વિધાન સાચુ ગણાય એમ કહી તાત્ત્વિક દૃષ્ટિએ-વસ્તુતઃ મહાવીરસ્વામીનુ “ફટેમાળે કંડે” વચન યથાર્થ છે એમ બનાવવા નીચે મુજબના બે મુદ્દા વ્યાખ્યાનકારે રજૂ કર્યા છે એનુ જ નહિ પણ તે સમ્રાજ્ય હોવાની પ્રતીતિ કરાવી છે —

(૧) મમયની અપેક્ષાએ મમયમા ક્રિયાક્રમ અને નિબ્ધ કાળ ભિન્ન ન હોઈ શકે (પૃ ૬)

(૨) જે સમયમા કારણ તે જ સમયમા કાર્ય (પૃ ૭)

પૃ ૪૫મા અર્દુમનુ કૌષ્ટક અપાયુ છે ૧ અર્દુમ=૬ આયબિલ=૮ નીલી=૧૨ એકાસણા=૨૪ ભેમણા=૬૦ નવકાર વાગી=૬૦૦૦ સ્વાધ્યાય

પૃ ૪૫-૪૬મા અનેક પ્રકારના પ્રત્યાખ્યાન અને નયના રૂપ દર્શાવાયા છે

પૃ ૪૮મા પામિકાદિ પ્રતિક્રમણમાના કાર્યોત્સર્ગના શ્વાનો મૃગાસની સખ્યાનો નિર્દેશ છે

પૃ ૫૦મા કેટલા શ્વાસોચ્છવાસના કાર્યોત્સર્ગથી દેવગતિનુ કેનુ આયુષ્ય બધાય એ હકીકત અપાઈ છે

૧ ૮મા અમારીના છ મામ જે અકુળકે ઉપાધ્યાય શાન્તિચન્દ્રના કહેવાથી કબૂદ્યા તેની સ્પષ્ટ ગણતરી અપાઈ છે

પૃ ૮૯મા અરૂણાઈ રાઠોડનો ઉલ્લેખ છે ‘અખાઈ નાઠોડ’ નામ ઉપદેશપ્રામાદ (સ્ત. ૧૦, બ્યા ૧૪૮, ૫૪ ૧૧૦ આ)મા બોવાય છે

પૃ ૧૦૯મા એક ચલિયા મહેલનુ સ્વરૂપ સમજાવાયુ છે

પૃ ૧૦૦મા ૧૦૮ ગુટિકનો ઉલ્લેખ છે અને દિવ્ય ગુટિકનો પ્રભાવ વર્ણવાયો છે

પૃ ૧૨૩મા ચંદનની મૂર્તિની વાત છે

પૃ ૧૮૫મા ચારિત્ર કે દર્શનના પવો આવતા નથી એવો ઉલ્લેખ છે એ ઉપરથી જૈન શાસ્ત્રમા જે તિથિઓની જ્ઞાનાદિ સાથે સંકલ્પના કરાઈ છે એ વાત હું અહીં રજુ કરું છું

જ્ઞાનાદિની તિથિઓ—અષ્ટવાળિયા અને અધારિયા એ બંને પંખવાડિયાની મીજ, પાચમ અને અગિયારસ એ છ તિથિઓ જ્ઞાન-તિથિ ગણાય છે એવી રીતે જે ^૧આઠમ, જે ^૨ચૌદશ, પુનમ અને અમાસ એ છ ચારિત્ર-તિથિ ગણાય છે બાકીની બધી તિથિઓ 'દર્શન તિથિ' કહેવાય છે

પૃ ૨૦૬-૨૧૧મા જ્ઞાનપચમીને અગે દિગબદાને પ્રશ્ન પૂછાયો છે

પૃ ૨૧૪મા જ્ઞાનની મહત્તા વિચારાઈ છે અહીં એ ઉમેરીશ કે મરણુમમાહિ (મા ૧૩૫-૧૪૬)મા ^૩જ્ઞાનનો મહિમા વર્ણવાયો છે તેનું આ સ્મરણ કરાવે

૧-૨ જૈમિનીય સૂત્ર (૧-૧-૪)ના ઉપરના શાખા-બાષ્યમા નીચે મુજબની વિનંદાશ્ચ અષ્ટવાળી પકિત છે —

“જુઞ્ચતુર્થદયામુપવસત પદયામ ર્યેનાશ્વાષ્ટમ્યામ્”

આને અર્થ એ કે કે ઐ ગે તસઓને અને આઠમે બાષ્પાદી ઓને વિનામ કરતા અમે જોઈએ છીએ

૩ પાચમી કે જ્ઞાન-સીમા સેળમા ફિરજી તરીકે જ્ઞાનનો મહિમા એ નામની મારી કવિતા રૂપાઈ છે

વિશિષ્ટ લક્ષણો—ધીઆનદ્વારસૂરિજીને જૈન દર્શનના તરનો એટલા બધા સ્પષ્ટપણે અને યથાર્થ સ્વરૂપમાં સમજાયા છે કે એઓ એના તારેતાર છટા પાડીને એ મમ બની શકે છે અને વળી તેમ કરતી વેળા પરિભ્રામણની જગ્યા ગૂંથણીનો આશ્રય ન લેતા એઓ સાત્રી અને ત્રીધી, પરંતુ સાથે સાથે મચોટ બાણમાં એ રજૂ કરે છે^૧ ઉદાહરણો હે કેટલાક લક્ષણો નોધીય —

પૃ ૩ સમ્યક્ત્વ એવે શુદ્ધ માન્યતા

■ ૮ મોક્ષ એવે આત્માનો છે એ વિમામો

„ મોક્ષ એવે ન તો છે કર્મની ડખવગિરી કે ન તો છે પુદ્ગલની દરમ્યાનગિરી

પૃ ૧૩૭ આત્મીય મુખ એટલે મોક્ષ

„ ૧૨ દુનિયામાં જેને હડ કે શિક્ષા કહેવામાં આવે છે, શાસ્ત્રકારે તે સ્થાને ‘પ્રાયશ્ચિત્ત’ લખેલ છે

પૃ ૧૩ જીવની વિરાધનાથી ડરવું એ જ સમકિતીનું—જૈનનું લક્ષણ

પૃ ૧૩૭ જેના છેડે મોક્ષ જરૂર હોય તે ધર્મ

પૃ ૧૪૫ ‘મોક્ષ છે’ એટલું માને તે ‘ભ ય’ ગણાય

૧ દેસનાકાર પાસે સમ્મનો બકાર છે એઓ સરકૃતના વિશિષ્ટ અવ્યયો છે પરંતુ બારોબાર સરકૃત સમ્મ ન વાપરતા એઓ ધરમય અને કેલ્લીક વાર તો આ નવયુગના નવયુગકોને આર્થિક મિત્ર જણાય એવા પરંતુ અમરકારક સમ્મો વારે છે જેમકે તત્ત્વીય=‘પ્રુસામત’ (પૃ ૮) શીપારીયા=મમરાયેના (પૃ ૫૭) કેડમગાકુ=કેડ-બમાકુ (૬ ૮૧) કોરાધાકાર=૬૧ કો. ૧ (૬ ૨૪૫) કટકા પ્રુકસા-કટકા ૫૮૩ (૬ ૨૮)

પૃ ૨૨૫ કાવાતરે ળધ પડેલા માર્ગને ફરી ચલાવે તે 'શ્રીતીર્થ કરદેવ'-તે જ 'શ્રીપરમેશ્વર'

પૃ ૨૭૬ તે તરીકેતુ (તારકદષ્ટિ) અનુકરણ કરવું તે 'લક્ષિત'.

અવતરણો—આ દેશનાકારનો શાસ્ત્રીય અભ્યાસ જોડો છે અને એની પ્રતીતિ એઓ જે પોતાના વક્તવ્યના સમર્થનમા પ્રાચીન અને પ્રૌઢ કૃતિઓમાથી અવતરણો આપે છે (જુઓ પૃ ૨૮૮) તેથી મહેજે થાય છે આ કૃતિઓની સૂચિ પૃ ૨૯૭-૨૯૮મા અપાઈ છે

અવતરણરૂપે અપાયેના તમામ પાઠો દેશનાકારે દેશના દરમ્યાન જ આપેના નથી, પરંતુ સપાદક મહાશયે કેટલાક એમને પૂછીને, કેટલાક અન્ય મુનિવરોને પૂછીને અને કેટલાક પોતે સ્વતંત્રપણે વિચારીને રજૂ કર્યા છે એમ સપાદક મહાશયજી કહેવું છે પૃ ૨૩૧મા જે ત્રિપટિઓમાથી મામાન્તર નાંકુ કરવા માટે અવતરણ અપાયું છે તે આવસ્થય ચુગિણ (ભા ૨, પત્ર ૧૬)માની નીચે મુજબની પદ્ધતિનું સ્મરણ કરાવે છે—

“ સો મ કિર વાસુદેવો વરિસારણે વહવે જીગ વહિજ્જતિ તિ જીતિ ”

કૃષ્ણ વાસુદેવને અગે “ યોમાસામા થતી વિરાધનાની પતકાણાથી ળયત્તા દરમાર ભરવાનો પ્રતિબંધ મૂક્યો ” એમ જે પત્ર-દેશના (પૃ ૧૫)મા કહ્યું છે તે આવસ્થયચુગિણ (વદણ અભ્યયણ, ભા ૨, પત્ર ૧૬)માની ઉપર્યુક્ત પદ્ધતિને આધારે રજૂ કરાયું હોય એમ લાગે છે

વિશિષ્ટ લક્ષણો—શ્રીચાનદમાગરમૂર્તિજીને
દર્શનના તારનો એટલા ળધા સ્પષ્ટપણે અને સ્થૂર સ્પષ્ટ
મમજાયા છે કે એઓ એના નાગેતાર છુટા પાડીને એ
જાની શકે છે અને વગી તેમ કરતી વેળા પરિવ્રાજાની જ
ગૃધ્રલીનો આશ્રય ન લેતા એઓ સાગી અને મીઠી,
સાથે સાથે મચોટ ભાષામાં એ રજૂ કરે છે^૧ ઉદાહરણો
કેટલાક લક્ષણો નોંધીશ —

પૃ ૩ મમ્યમ્ત્ય એન્હે શુદ્ધ માન્યતા

„ ૮ મોક્ષ એન્હે આ માનો છે વેા વિમાનો

„ મોક્ષ એટલે ન તો છે કર્મની ડખવગિરી
તો છે પુદ્ગલની દરમ્યાનગિરી

પૃ ૧૩૭ આત્મીય સુખ એટલે મોક્ષ

„ ૧૦ દુનિયામાં જેને દડ કે શિક્ષા કહેવામાં આ
શામકારે તે સ્થાને ‘પ્રાયશ્ચિત્ત’ સંબોધ છે

પૃ ૧૩ જીવની વિરાધનાથી ડરવુ એ જ સમકિતીનું—
લક્ષણ

પૃ ૧૩૭ જેના છેડે મોક્ષ જરૂર હોય તે ધર્મ

પૃ ૧૪૫ ‘મોક્ષ છે’ એટલું માને તે ‘અન્ય’ ગણાય

૧ દેશન ડા પાસે સમન્ને જડા છે એઓ સસ્તુતના વિશિષ્ટ
છે પરંતુ ભારોભાર સસ્તુત સમ્મદ ન વાપરતા એઓ ધરગણુ
લીક વારતો આ નવયુગના નવયુવકોને આર્થિક મિત જામ્યાય એ
અમરકા ૧ સમ્મદો વાપર છે જેમકે પવશી—પુરામત (પૃ ૮) ૧
—મમરસેન (પૃ ૫૩) કેડગમાડુ—કેડ—જમાડુ (૧ ૮૧) કેડ
તદન કેડ (૧ ૨૫૫) કટકા પુરુષા—કટકા મટકા (૧ ૨૮)

પૃ ૨૨૫ કાલાતરે ગધ પડેના માગને ફરી ચવાવે તે 'શ્રીતીર્થ કરદેવ'-તે જ 'શ્રીપરમેશ્વર'

પૃ ૫૭૬ તે તરીકેનું (તારકદૃષ્ટિ) અનુકરણ કરવું તે 'લક્ષ્મિ'

અવતરણો—આ દેશનાકારનો શાસ્ત્રીય અભ્યાસ જોડો છે અને એની પ્રતીતિ એઓ જે પોતાના વખતવ્યના સમર્થનમા પ્રાચીન અને પ્રૌઢ કૃતિઓમાથી અવતરણો આપે છે (જુઓ પૃ ૨૮૮) તેથી મહેજે થાય છે આ કૃતિઓની સૂચિ પૃ ૨૬૭-૨૬-મા અપાઈ છે

અવતરણરૂપે અપાયેના તમામ પાઠો દેશનાકાર દેશના દરમ્યાન જ આપ્યા નથી, પરંતુ સપાદક મહાશયે કેટલાક એમને પૂછીને, કેટલાક અન્ય મુનિવરોને પૂછીને અને કેનાક પોને સ્વતંત્રપણે વિચારીને રજૂ કર્યા છે એમ સપાદક મહાશયનું કહેવું છે પૃ ૨૩૧મા જે ત્રિપટિંકમાથી શામા નર નહિ પ્રશ્ન માટે અવતરણ અપાયું છે તે આવસ્થા ચુલ્લિ (ભા ૨, પત્ર ૧૬)માની નીચે મુજબની પદ્ધતિનું સ્મરણ કરાવે છે —

“ સો ય ત્રિર વાસુદેવો વરિસારસે વહેવે જીગ વહિજ્જતિ તિ ન જીતિ ”

કૃષ્ણ વાસુદેવને અગે “ ચોમાસામા થતી વિનાશનાની પરાક્રાંડાથી ગયતા દરમાર ભરવાનો પ્રતિગધ મૂલ્યો ” એમ જે પત્ર-દેશના (પૃ ૧૫)મા કહ્યું છે તે આવસ્થાચુલ્લિ (વદણ અદ્યયણ, ભા ૨, પત્ર ૧૬)માની ઉપર્યુક્ત પદ્ધતિને આધારે રજૂ કરેલું એમ લાગે છે .

વ્યાવહારિક બોધ—આ દેશનાક રતુ વ્યવહારુ જ્ઞાન પણ અસાધારણ છે ઘરના આગલે બોરડી વાવવી નહિ એ વાનનો એમણે પૃં ૨૫મા ઉલ્લેખ કર્યો છે

- પૃં ૫૦ પરમા અખરે આગ્રાથી અજમેર સુધીની સડક ઉપર માઈલે માઈલે બધાવેલા મિનારાઓની અને એના ઉપર ટાંગેલા હરણના શીંગડાનો ઉલ્લેખ છે
- ” ૬૬મા કહ્યું છે કે દુનિયામા નિયમ છે કે નાત જમાડાય ત્યારે વસવૈયાને ખાસ સતોષવા જોઈએ
- ” ૫૬ વાણિયો વારંદે છતે
- ” ૭૬ દુન્યવી ચવહારમા ખાતા ફેરવવાનો કિલ્લ એક જ હોય છે
- ” ૮૪ મરણની ખબર તો કાગોતરીઓ જ દે, ગોર તો જન્મની વાત કરે
- ” ૮૭ માયા ભગી એટલે સનામની ટળી
- ” ૮૮ જશ ખાપને, હોષનો ગેપવો માને શિર
- ” ૧૦૧ જે રીંગડે ખાટો અને પૂછડે ખાટો હોય તેને પકડવો ક્યાથી ?
- ” ૧૧૦ સ્ત્રીઓને ચારગણો કામ ભલે હોય છતાં સુખે પ્રાર્થના સ્ત્રીને ન હોય
- ” ૧૧૫ બીડામા પાટી પડે ને જેમ હલાવો તેમ સ્ત્રીકશ વધે
- ” ૧૩૬ દેશાનરે

પૃં ૧૩૭ જે કશા ય કામમા નથી આવતો છતા તેને
'મગળવાર' કહેવામા આવે છે

॥ ૧૭૨ પીરને 'ખોબ વખાણે છે

॥ ૧૮૭ ગાયને વધારે જાડે ખીંચે બાધવાથી વધારે દૂધ મળે

॥ ૨૬૮ કાણા પાનને કચન કરના સાબ પાલવે ત્રાળેયા મારા

॥ ૨૬૯ સોનેયાના વરસાના ભરોને તાળેયા ન છોડાય

॥ ૨૭૩ આરીસો ચોકખો કરીએ તો મોડું ચોકખું ફેખાય

વ્યવહાર દૃષ્ટાંતો—તાર્ત્વિક મુદ્દાઓ સહેવાઈથી સમજાય તે માટે વ્યવહારુ દૃષ્ટાંતો આપવામા આ દેશનાકાર જોક્ષા છે માન્યતાના બેઠ બતાવવા માટે એમણે વકીલ અને અમીનનું ઉદાહરણ રજૂ કર્યું છે અને એ દ્વારા જોખમદારી-જવામદારી કેને શિરે છે તે દર્શાવ્યું છે (જુઓ પૃં ૪)

મોક્ષમા મીઠો ભોગવે છે એ સમજાવવા માટે એમણે કલ્પ ઇન્દ્રિઓ અને પુદ્ગલ એનેજર (material) અને રીમી વર (releaser) છે (પૃં ૬)

બાવીમ તીથ કરના માધુઓનો ધર્મ શકડિયા વેપાર જેવો છે (પૃં ૩૬)

લેણા પૈમાની વસ્તુવાત કેવી રીતે થાય એ દર્શાવી કેવલ્ય શુણ્ણક લેણાની વસ્તુવાત માટે મોહકચરૂપી બેલીફ (belief)ની જરૂર પડે એ વાત સમજાનાઈ છે (પૃં ૧૮૬)

કિરસા, કહાની, દૃષ્ટાંતો ઇત્યાદિ—વ્યાખ્યાન રસ મય બનાવવાની એક કળા તે એને કિરસા-કહાની ઇત્યાદિ

૧ આ દેશનાકારે અન્ય બતાવનારીઓના લાક્ષણિક નામે યોગ્યા છે જેમકે પ્રતિમાના દુરમનો (પૃં ૩૮) ને દયાના દુરમનો (પૃં ૪૦ ૨૫૯)

સભાર વડે અલકૃત કરવું તે છે આપણા ભારતવર્ષમા કથા
ઓની તો જાણે સસ્તિઓ વહે છે જુદે જુદે સ્થળે પગે
વિક્કાર કરનારને ઘા જોવાજણવાનું મળે તેમ છે આને
યથેષ્ટ લાભ લેનારા દેશનાપરે વાનગીરૂપે અહીં જે કથન
કર્યું છે તેની નોંધ લઉં છું —

- ૫ ૫-૭, ૨૪૫ જમાલિનું દૃષ્ટાન્ત
 ॥ ૧૮-૨૦ મુસાફરની જીંધી ખુદિ
 ॥ ૨૨-૨૬ જે ઓતાના આચરણ
 ॥ ૪૩-૪૪ અદનગાવા મૃગાવતીનું દૃષ્ટાન્ત^૧
 ॥ ૪૪-૪૫ મુસ્લિમ તથા કુલરના મિચ્છા મિ દુષ્કંઠ
 ॥ ૪ ૪૮ સક્ષમણા માધરીનું દૃષ્ટાન્ત^૨
 ॥ ૫૦-૫૧ વજ્રસ્વામીનું દૃષ્ટાન્ત
 ॥ ૬૬-૭૦ કાલિયા કસાર્ધની કથા
 ॥ ૭૫-૭૬ સાર્થવાહની વાત-મૂછના વાળની કિમત
 ॥ ૧૦૮-૧૦૭ ઉદાયન રાજર્ષિ, કુમારનદિ ને નાગિવના
 વૃત્તાન્ત
 ॥ ૧૩૪-૧૩૫ શિક્ષકનું રાજીનામું
 ॥ ૨૪૧-૨૪૩ વાળીના ઢોલમા ચોકનું દૃષ્ટાન્ત^૩
 ॥ ૨૭૫-૨૭૬ આધળા બાવાની ટોંગી

મનનીય વાક્યો—પવ-દેશનામા મનનીય વાક્યો—
હુકીકતો ડગલે ને પગલે જોવાય છે એનો કઈક ખ્યાલ આવે
તે માટે નીચે મુજબના વાક્યો ઉદ્ધૃત કરી આ ઉપક્રમ પૂર્ણ કરીશ.

૧ આ કથા કથા છે તેની સક્ષિપ્ત નોંધ ૫ ૪૩મા અપાઠ છે

૨ આને માટે મદાનિસીદની સાક્ષી અપાઠ છે

૩ ૫ ૨૪૨મા મુનત રોકના દૃષ્ટાન્તનું કેવળ સૂચન છે

પૃ ૨૬ સાધુ ઉપાસ્ય તથા ઉપાસક બન્ને છે

„ ૩૧ અતિથિસવિભાગમા જે દાન છે તે સાધુ
ધરાને આપવાનું છે અતિથિસવિભાગ ત્રત મુજબ
દાન દેનારો સાધુપણનો સોદો કરે છે

„ ૩૨ જે વસ્તુ જે અપેક્ષાએ જે રીતિએ રહેલી હોય
તે વસ્તુને તે અપેક્ષાએ તે રીતિએ જોવી-કહેવી
તેનું નામ 'સ્વાદ્વાદ'

૫ ૩૨ સર્વજ્ઞ ભગવાન સ્વાદ્વાદને યથાસ્વરૂપ કહી શકે

„ ૩૨ જૈન શાસનમા એકલા જ્ઞાનની, માત્ર નિદ્રતાની
કે વસ્તુત્વની કિમત નથી જૈન શાસનના પગથિયામા તો
અમરની, આવશ્યકની અને ચારિત્રની કિમત છે

પૃ ૪૦ જૈનોમા ધર્મ કેવલ કયા ઉપર જ નિર્ભર છે

„ ૫૧ શુજરાત, સૌરાષ્ટ્ર મારવાડ, મેવાડ, માળવા, કન્ઝ
વગેરેમા જે ધર્મની છાયા છે-જ કયાની છાયા છે જૈનેતરેમા
પણ જે તે છાયા છે, માસાહારપરિહાર જે દેખાય છે તે
પ્રમાત્ર કુમારપાત્ર મહારાજનો છે

પૃ ૫૭ શ્રદ્ધા-પ્રતીતિ ઠોડ અજબ ચીજ છે

„ ૬૦ સાધુ એટલે વાણીઆના ગુરૂ! વાણીઓ દેતા ય
લાભ મેળવે, લેતા ય લાભ મેળવે ખરીદીમા, વિક્રયમા બેયમા
લાભ લેતે તે વાણીઓ!

પૃ ૬૩ વિષયવાનસાના કારણે રાજ્ય જાય એમા નવાઈ શી?

„ ૭૪ ગમે તે પ્રકારે પણ અમારિપડહો વગડાવવો
જોઈએ

પૃ ૭૪ શાસનની શ્રદ્ધાવાળા માટે તો ચાહે પચાગીનું
કે ચાહે પ્રજાનું કે ચાહે ચરિત્રનું વચન પણ માન્ય જ છે

- પૃ० ૭૭ સાધુનો દીમાપર્યાય જેટલા પર્યુપણપર્વ નાચ
તેટલા વર્ષનો ગણાય છે
- ” ૮૨ દશ પ્રાણની ધામધૂમ ધન માટે છે
- ” ૯૪ બોલીનો સ્વાજ નવો નથી
- ” ૧૦૦ પ્રતિમા વહન કર્યા વિના દીક્ષિત ન થઈ
શકે તેવો નિયમ નથી
- ” ૧૦૦ દેશવિગતિ વિના મર્ચવિરતિ હોય નહિ એવો
નિયમ કરાય નહિ
- ” ૧૦૩ બેસણુ ખુદ પૌષધ છે
- ” ૧૦૭ અનુમોદન કરવા લાયકમા ખીજા દોષો છતાં
અનુમોદનીય પ્રવૃત્તિની અનુમોદના થાય છે
- ” ૧૧૦-૧૧૧ શાસ્ત્રકારો કામને પડખે પણ ચઢવાની
ના પાડે છે
- ” ૧૩૨ ધર્મ માટે પૈસા પેન કરવા એજે તો નાણાં
જોઈને કચણમા પગ મૂકવો અને પછી પગ ધોવા
બેસવું તેના જેવું છે
- ” ૧૩૨ ધન ધર્મ માટે કમાવાનું નથી ધર્મ પણ
એમ કરવાની ના કહે છે
- ” ૧૩૬ આ ચારેય ચીજ (કુટુંબ, ઈશ્વર, કાયા અને
કામિની) નિકાશના પ્રતિબંધવાળી છે
- ” ૧૫૨ જૈન દર્શન દેવલોકને (સ્વર્ગને) પ્રાપ્ત માને છે
સાધ્ય મોક્ષનેજ માને છે
- ” ૧૬૫ જો કૈવલ્યપણાનું ક્ષેય જ ન હોય તો પદ
શુદ્ધ દેવ, સુર અને ધર્મ હોય તોયે શુ અને અશુ

૫ ૧૭૩ અનુભવપૂર્વકનું જ્ઞાન એ દેખતાનો માર્ગ છે,
ત્યારે અનુભવ વિનાનું જ્ઞાન તે આધજ્ઞાનો માર્ગ છે

૫ ૧૭૪ ગણધર ભગવાનો, દશપૂર્વિકો વગેરે સઘળા
કેવળજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અધાની લાકડીએજ આત્મનારા છે

૫ ૧૮૫ જ્ઞાન એ કોઈ દ્રવ્ય થાય એવી વસ્તુ નથી,
એ અરૂપી ચીજ છે

■ ૧૭૬ શ્રીજ્ઞાના જ્ઞાન કિંવા અજ્ઞાનને જાણવું એ માત્ર
મર્ષજ્ઞનું જ કામ છે

■ ૧૭૭ મન પર્યવજ્ઞાનમા આત્માનો અવસ્થા જાણવાની
શક્તિ રહેલી નથી

■ ૧૮૦ આત્માનો અપૂર્વ ગુણ—આત્માની અપૂર્વ રિદ્ધિ
તે કૈવલ્યજ્ઞાન છે

■ ૧૮૧ મમ્યદર્શન એ આખો છે, અને એ આખોની
જેને પ્રાપ્તિ થઈ છે તે જ આત્મા કૈવલ્યજ્ઞાનને જોઈ શકે છે

૫ ૧૮૨ જૈન શાસન એટલે વૈજ્ઞાનિક ધર્મ

■ ૧૮૫ ચારિત્ર કે દર્શનના પવો આવતા નથી

■ ૧૮૭ આત્માને ધર્મક્રિયાઓમા પડેાવડેા એ ગાયને
જાડા ખીલા સાથે બાધવા મશબર જ છે

■ ૧૮૭ જ્ઞાન એ વર છે અને ચદ્વલાપુડિયા એ તેના
જાનૈયા છે

■ ૨૦૧ જ્ઞાનના અશમાથી ચારિત્રના ચક્રની ઉત્પત્તિ થાય
છે ચારિત્રના ચક્રમાથી જ્ઞાનના ચક્રની ઉત્પત્તિ થવા મામતી નથી.

૫ ૨૦૪ જ્ઞાનની જે વિશુદ્ધ દશા છે તે ચારિત્ર દશા છે

■ ૨૦૬ એક દૃષ્ટિએ શુદ્ધજ્ઞાન સઘળા જ્ઞાનમા સર્વો
પરી જ્ઞાન છે

- ૫ ૨૧૩ જ્ઞાનની આરાધના એટલે નાન, જ્ઞાની અને
જ્ઞાનના સાધનો એ ત્રણની ભક્તિ
- „ ૨૧૪ જ્ઞાન એ મોક્ષરૂપી મહાવયનો કીર્તિવતો
સજ્જગાર છે
- „ ૨૨૬-૭ ધર્મનું રહસ્ય એ કે ત્યાગમા મુખ અને
ભોગમા દુઃખ
- „ ૨૨૮ ભોગજીવન અને ત્યાગજીવન એ ઉભય જીવનના
શ્રી-રૂપભદ્રેવજી ભગવાન પ્રથમ પ્રવર્તક છે
- „ ૨૪૪ મુનિપણુ તે જ સમજિત
- „ ૨૪૬ જેને શાસનનો સિદ્ધાંત રોકડિઓ છે
- „ ૨૪૬ બંધના પરિણામના સમય એ જ બંધ થયાના
સમય તે જ મમયે નિર્જરા
- „ ૨૪૬ બારીક જોટના સમયમા આરંભ તથા સમાપ્તિનો ભાગ જ નથી આરંભકાળ તે જ નિષ્કાકાળ
નિષ્કાકાળ તે જ આરંભકાળ
- „ ૨૪૮ વ્યવહાર વગરના નિશ્ચયવાળા પડેલા છે
- „ ૨૪૮ અનંતજ્ઞાનીઓએ ત્યાગને સ્વર્નિગ ગણાવેલો
- „ ૨૫૨ આરાધના શક્તિ ઉપર આધાર રાખે
આરાધતા શ્રદ્ધા ઉપર આધાર રાખે છે
- „ ૨૫૭ મનુષ્યોનો નિચાર એ પ્રત્યક્ષની જડ છે,
વિચારની જડ પરિવાર છે
- „ ૨૬૮ આ દુઃખમકાળ એ ઓરમાન માતા જેવો જ

આપાદ શુદ્ધ વનુર્દશી

વીર સવત્ ૧૪૭૪

મમનગર નિવાસી—

સ્વ. સઘવી ગેઠ ચુનીલાલ લક્ષ્મીચંદ

જેમના નિમિત્તે આ ગ્રન્થનું પ્રકાશન થયું છે

શ્રી મહોદય પ્રેસ-ભાવનગર

શ્રીસિદ્ધચંદ્રાય નમઃ

શ્રમણોપાસક પુણ્યચગ્નિ દાનવીર સધપતિ

સ્વર્ગમ્થ રોઠશ્રી-

ચુનીલાલ લક્ષ્મીચંદની

જીવનરેખા

કન્ય પુણ્ય એ આદ્યર્થ જે દેનગુરુ ભક્તિ કરતા,
જિનનાણીનું અવલું કરી નિત્ય જીવન પુણ્ય રસે ભરતા
લક્ષ્મીચંદ મુત પુણ્યલક્ષ્મીને સાતે ક્ષેત્રે વાપરતા,
સ્વર્ગ સિદ્ધાબ્યા શેઠ ચુનીલાલ અરિહત પ. ઉચ્ચારતા. ॥૧॥

ઝોરાળ (ઘઠીઆવાડ)ના હાલાર પ્રદેશનું પેરિશ ગણાતું
જામનગર શહેર જગમશફર છે સિદ્ધગિરિજીની દુક જેવા
દેહીઅમાન અનેક ગગનચુ મી જિનાલયોથી ચોખતું અને
પૂં શ્રમણ સંપત્તો અને શ્રમણીજી મહારાજોના પુનિત પાદ
સ્પર્શથી અહુનિશ પાવન રહેતું પાત્રીશ હજારની વસ્તીવાળું
આ શહેર, આજે પણ ધર્મચુસ્ત જૈનોના જારસે હુ ગૃહોથી ઓપા
રહ્યું છે જેમા ૨૫૦૦ મૂં પૂં જૈનોના નવનો ઘરો ગણાય છે

આવકના ઉચ્ચ સસ્કારોથી ઉન્નત જણાતા એવા અનેક
ધનાધ્ય લેન કુટુંબોનું આ શહેરમા ડગલે ને પગલે દર્શન
ધાય છે એવા તવગર અને ધર્મવત્સલ કુટુંબોમા પણ વર્ત-

માન જીન જગતને ખૂણે ખૂણે પકાયેલુ-ઓમવાલ શાંતિના સુપ્રસિદ્ધ શેઠ શ્રીધારશીભાઈ દેવરાજ વહોરાનુ ધર્મનિષ્ઠ કુટુંબ અમગણ્ય છે

શેઠ શ્રીધારશીભાઈની પુણ્ય ઋદ્ધિના પ્રતિક સમા તેઓ શ્રીના કુવદીપક સુપુત્રો-શેઠ શ્રીપોપટલાલભાઈ (જેઓશ્રીને શ્રીમાન્ કદરબાન જામસાહેબે પરમ વાતસલ્યતાથી 'ઓર્ડર ઓફ મેરીટ'-નગરશેઠના માનવતા ઈવકાબથી અલકૃત કર્યા છે) તથા સ્વર્ગમ્થ શેઠ શ્રીવક્ત્રીચંદભાઈએ પણ પેતાની ઉદાત્ત ધર્મપરાયણતાની સુવાસ જગતભરમા બહેકાવી છે

શેઠ શ્રીવક્ત્રીચંદભાઈના ઉત્તરદિન સુપુત્ર (નગરશેઠ શ્રી પોપટલાલભાઈના ભત્રીજા) સદાશ્રી શ્રી સુનીલાલભાઈની ધર્મ પરાયણતા-દેવ, ગુરુ અને ધર્મ પ્રયેનો અરિહડનેહુ-અરુમવિન મહાચારિતા નિર્ધદ્દિષ્ટિતા-અને નબળી કડી તુર્તજ ભૂલી જઈને કોઈને પણ ઉપકાર કરી રૂટવાની તન્મયતા વગેરે જગવિખ્યાત છે તેઓશ્રીની આ સત્ગુણિતા, તેઓશ્રીના સુસ પરિચિતોની સામે આજે-તેઓશ્રીના કુળ વિરહે પણ જેવીને તેવી જ તાણ છે

સુબઈના શેરબજાર અને વાદીબજાર જેવા વિશાળ વ્યાપારી મેત્રોમા તેઓ અમગણ્ય કુશળ અને અલ્પ કિંમતવાન તરીકે મથાફૂર હતા

નગરશેઠ શ્રીપોપટલાલભાઈની ૧૨ ધર્મસેવાઓ અનેક છે, અને તે જગતભરમા પ્રસિદ્ધ છે શેઠ શ્રીસુનીભાઈએ પણ એ જ પુનિત દિશામા પ્રયાણ કર્યું હતુ, અને કંમે પોતાનુ જીવન કાકાની એ ઉત્તર ધર્મસેવાઓની હરોળમા લારી મૂક્યુ હતુ એ જીવન કવચિન્ તો કાકાની સેવાઓને પણ ટપી

જતુ ! કાકા, એ જોઇને ખુશી થતા કાકાની આ ખુશાલીના બદલામાં એ ભત્રીજા પણ એવા સાગરદિવના કે-કાકાને મર્વદા પિતા તુર્ય માની પોતે બનવેલા મ કાર્યમાં કાકાનું નામ આગળ કરે, અને તે મીનાની કાકા તેમજ અન્ય કોઇને ગધ પણ ન આવવા દે ! તેઓ જેવા ગભીર ધર્મવીર હતા તેવાજ ગભીર દાનવીર હતા. મુખાને અપાતા અદગ્ય દાનની અનેક વાતોને દુટ્ટીમાં જ સ્થાન આપતા અનુ પા કર્યા વિના તો અન્ન ભાવે નહિ આ રીતે કરાતુ આ આવેળન અવકાર કે અનિશ્ચયોક્તિ નથી, પરંતુ મન્ય બીના છે મદ્યવી સુનીલાઇ પ્રમિદ્ધિમાં આનંદાની અકરિયાગા, બદ્ધ જ જોઇએવા અને ક્યુ કામ નહિ ગાવાની ટેકવાગા હોવાને લીધે, તેઓમાં ગ્રહેલા આ રંગે ગુણોને તેમના અતિપરિચિતો પણ તથા પ્રકાશની નૂરમ છુદ્ધિના અભાવે સમસ્ત પ્રકારે સાબળવા કે જાણવા ન પામ્યા હોય તે બનવા જોગ છે

ધર્મી, જાનમાં પણ વિવિધ પ્રજાના ધર્માત્માઓ જેવામાં આવે છે ભગવતે કહેન-‘દાન શીલ, તપ અને ભાવ’ એ ધાર ધર્મમાંથી કોઇમાં ‘દાનધર્મ’ હોય તો શેષધર્મનો અમ્ભાવ હોય છે’ કોઇમાં દાન અને ભાવધર્મ હોય તો શીલ અને તપધર્મનો અભાવ હોય છે’ કોઇમાં શીલ કે તપધર્મ હોય તો જ્ઞાન કે ભાવધર્મનો અભાવ હોય છે ! પરંતુ પૂર્વોપાર્જિત પુણ્યના યોગે મદ્યવી સુનીલાઇલાઇમાં એ ચારે ધર્મો માધે જેવામાં આવતા તેથી ખીડિત મનીને રહ્યા હોય એમ જેવા અને સમજના મળતુ પવિત્ર પણ હનરથ પુરુષને માગ્યા હોય તો સુવલ છે, છતાં અનેક પ્રાગોના વિમ્બ મપકો દાસ, પ્રાપ્ત મામત્રી દ્વારા અને જાનિઅનુભવ દ્વારા સૌ

જીના જીવનમાંથી જે પ્રશસ્યકવનો જડી આવે છે, તે તેઓમાં અનુકરણીય એવા બહોળા ગુણોની હયાતી બતાવે છે. ગુણોની બાહુલ્યતાવાળા પવિત્ર પુરુષોની જીવનઝરમર સ્વપરના ઉપકારને અર્થે નીવડે છે, એ જીના ધ્યાનમાં રાખીને અહીં સઘવી શ્રીચુનીભાઈના સુવાસિત જીવનની આછી રૂપેખા આવેખતા આનંદ થાય છે.

૫૦ પૂ૦ આગમોદ્ધારક આચાર્ય મહારાજશ્રીનો બહુમુલ્યો આદેશ મેળવીને લાખોના સદ્વ્યયે કાઢેલ શ્રીગીર નારજી તથા શ્રીમિદ્દગિરિજી તીર્થનો મધ, શ્રીસિદ્ધગિરિ-રાજની તલેટીના અલકાર મમાં શ્રીવર્દમાન જૈન આગમમંદિરના મધ્યભાગમાં લાખના સદ્વ્યયે રચાયેલું પોત્તોમો કુટુંબી ઉચ્ચાઈ વાળું મનોહર શિખરબધ વિમાળકાય ગગનચુબી બન્ધ જિના લય, એથી હજારના સદ્વ્યયે ઉજવેલ શ્રીસૌભાગ્યપચમી તપ તથા શ્રીનવપદજીની શાશ્વતી જોળીના તપનું અનુપમ ઉદ્યાપન, પાસઠ હજારના સદ્વ્યયે જામનગર મુકામે દેવવિમાન જેવો બધાવેલ શ્રીલક્ષ્મીઆશ્રમ (ઉપાશ્રય) અધેરી મુકામે હજારોના સદ્વ્યયે રચાયેલું કાચના મીનાકારીથી આદર્શ જિન મંદિર, ચેઠ ધારશીભાઈ લોજનાલય જામનગરમાં આપેવ રૂપીઆ ત્રીશજીબાર, શ્રીરણીવાતબાઈ વર્દમાન તપ આયબિલ ખાતુ જામનગરમાં આપેવ રૂપીઆ વીશ હજાર, માડવગઢ અને મક્કીજી તીર્થની યાત્રા પ્રસંગે જીર્ણોદ્ધાર તેમજ માધારજી ખાતા આદિમાં આપેના રૂપીઆ પદર હજાર, શ્રીનવપદ લક્ષ્મી નિરામ ઉજ્જૈનમાં આપેવ રૂપીઆ નવ હજાર વગેરે તો સઘવી ચુનીભાઈની જાહેર ઉદારતાના દીર્ઘિન્ધબ મમાં મરમરજો છે.

મધનીજીના જીવનચરિત્રની આ આછી છાયા હોવાથી

આ આવેખન તેઓના પુણ્યજીવનને સંપૂર્ણતયા કહેવા સમર્થ થાય તેમ નથી અહીં માત્ર ગુણપિપાસુ જનોને સતોષ આપવા બોધક અને અનુકરણીય એવા ચાદગાર પ્રસંગોનું દિવ્યદર્શન અપાયું છે સિવાય તો એ મુગ્ધા શાન્તન-સેવકે મધવીજીએ આગમત્રયો આદિ શાસ્ત્રોના મુદ્દા કામ આદિમા હન્ટરો રૂપીઆનો છો હાથે નદ્રવ્યય કરી જ્ઞાનનો પથ મુદર ફેલાવો કરવા વડે આત્માને કૃતકૃત્ય કયો છે અનેક વર્ષો મુખી માત્ર મેત્રો સતત પોષ્યા છે દર વર્ષે દેવદ્રવ્યની ઉપજ અર્થે બોલાતી હન્ટરો રૂપીયાની ધીની બોલી, દેન-ગુફના લબ્ય વરઘોડાઓ શાંતિઆત્રાદિ ધમાનુષ્ઠાનો, માધર્મિક વાતમલ્યો વગેરેમા હજારોનો સફ થય અરખાલિત ચાનુ રહેતો પર્વતિયિ નિર્ણય નામના પુન્તક પ્રકાશનમા પણ મધવીજીનો પદરમો રૂપીઆનો ફાળો ખરેખર ! ડી છત્રાઈ આવી તો અનેક પ્રસિદ્ધ અને દુર્પી મખાવતો સામગ્રવામા અને જોવામા આવતી, પરંતુ એ બધી જ વિગતો વિગતથી પૂરેપૂરી કાણ જણાવે ? જેઓએ પોતાના હૈયાને મત્કાધની મીમા બાધવા દીધી નથી, જેઓએ પોતાના હૈયાને ગુપ્ત કે જાહેર ન અને મમાજસેવાદિ મત્કાર્યોની નોધ રાખવા પેશું નથી, તે શ્રીચુનીબાઈની અભિચિન મખાવતો તેમજ સામાજિક અને ધાર્મિક કાર્યોની હારમાળાઓથી મધમધતી સંપૂર્ણ જીવનરેખા કાણ જણાવે ? અને એ સિવાય માનવની માદ્દક પશુગણનું પણ ભાર્યાસના દાવાથી પોષણ કરનાર ગેઠશ્રી ચુનીબાઈની સવાગમોધક જીવનરેખાને આ આવેખનમા સંપૂર્ણપણે રજુ પણ શા આધારે કરી શકાય ?

પરમ પુણ્યોદયના યોગે આદર્શ તવગર જન્યા છતાં મધવીજીએ જીવનભર એકધારી ધરાવેલ નિરંજિમાનતા

સરળતા-ભદ્રિકતા-અને વડીલોની અખડપણે સાચવેલી શોભનીય સાદાઈ વગેરે મનનીય ગુણો, સામાન્ય ધનાઢયતામાં પણ અછંડ રહીને ફક્કડ ફરતા શ્રીમાનોને લગ્નની મૂકતા હતા જો કે ગભીર પુરુષોના આવા બદ્ધિતીય આદર્શ અને અનુકરણીય ગુણોનો અનુભવ અતિપરિચયવાળા ગુણ દૃષ્ટિવાન જીવોને જ થવા પામે છે તો પણ રોમે રોમે મ્યાન જમાવી બેઠેલા તે ગુણો સામાન્યતઃ તો હુર કોઈને વાતવાતમાં ઝગકાટ આપતા હોય છે

મધવીજી માનવમસ્કારની માતા સ્વરૂપ ભારતીય સંસ્કૃતિના અન્ય પ્રેમી હતા ધર્મશ્રદ્ધા અને માનવ મસ્કારને મીઠો ફટકો મારનારી આધુનિક સંસ્કૃતિના અશ ભાગને પણ પોતાના જીવનમાં તેઓએ ધ્યાન આપ્યું ન હતું ! આથી જ તેઓ શુદ્ધ દેવ-આગમોદ્ધારક મહાપુરુષ જેવા શુદ્ધ પ્રફુલ્લ પ્રૌઢ શુર અને અવિનિષ્કૃત પરપરાને ચુસ્તપણે નેવીને આજીવન આરાધક રહી શક્યા હતા

હાથોની ઉચ્ચપાયવવાળા મહાન્ રેપાસે, હાથ ધરતા ચડતી પડતીના આવી પડતા પ્રસંગોને નિર્વિકારશાએ પચાવી દેવાની સંપ્રિયતાના અદ્ભૂત ગુણ વડે જમે તે સંભોગોમાં પણ તેઓ એકામર જણાતા ચનચનતી મુવાનીમાં પણ તેઓએ વડીલોની એકાદ વખતે ય મયાદા લોખી હોવાની વડીલો પાસેથી મુખે રાવ સામગી નથી અને હુયામાં યાની દીડી નથી !

માહુમિક એના કે-મામા યગયા મર્ડ કોઈને સફળ ન થાય તેવું જણાતું કાય પણ ખચકાયા વિના તેઓ ઝડપભેર હાથ ધરતા અને ઘણે ભાગે તેમાં સફળ નીવડતા આ તેઓનો પ્રૌઢ અનુભવવાળો નિશાળ બુદ્ધિવેળ નો દેખાવમાં ધી ! જણાતા

હતા છતાં કાર્યમાં ઝડપી અને અદ્યત્ત ઉત્સાહી હતા કોઈ પણ સાથેનો અદ્યત્ત પણ વિરોધ તેઓને કટકની જેમ ખૂચતો.

આમ તો તેઓની શાત અને ગભીર મુખમુદ્રા જ એમને શાંતિપ્રિય દાતાર અને કંયાલુકામી મદ્ગૃહસ્થ તરીકે ગીધા જ ઓળખાવી આપતી ! અને તેથી તેઓની હયાતીમાં તેઓની આ પ્રકારની ગુણ પ્રસિદ્ધિને જન્મ મળ્યો નહોતો પરંતુ કમનસીમે સમાજના એ ધર્મનિષ્ઠ નરરત્ન તા ૩૦-૩-૪૬ ને શનિવારની રાત્રિના એ વાગે અધેરી મુકામના પોતાના બગવામાંથી મૃત્યુએ અવાનક ઝડપી લીધું, ત્યારથી એ શાત અને ગભીર-મુદ્રા આ જગતમાંથી સદાને માટે અદૃશ્ય થવાથી મધવીજીના ગુણદેહને મમાજમાં જાળવી રાખવા તેઓની જીવનરેખાનું આ આકૃષ્ટ આવેખન આવશ્યક બને છે.

મધવીજીનોની પણ દાક્ષિણ્યતા જાળવ્યા વિનાની મધ્ય મ્યના-મમભાવિતા, સત્યપ્રિયતા મમાજ અને શાસનની હિત-ચિંતકતા, શાસન માટેની જીતગીમરની મુગી વફાદારિતા અને જાળ-યુવાન-વૃદ્ધ તમામ માથે સમાન બ્રાતૃભાવભરી મિલન મ્રાન્તિા વિ. આ ર્શ ગુણો હજારો ગણનાપાત્ર મત્તજનો તેમજ સખ્યામધ દોષ્યાધીરો વચ્ચે પણ મધવીજીનું બાદથી તેમજ અતરથી ઉચ્ચ સ્થાન હતું કોઈ તેઓને ગેઠ જે ‘મધવી’ નહીને બોલાવે તેમાં તેઓ જેટલા પ્રસન્ન નહોતા તેટલા જ કોઈ ચુનીભાઈ નહીને બોલાવે તેમાં તેઓ પ્રમન્ન હતા !

સ્વભૂતે સર્જિત અદ્ભુત મામગી સ પત્ર ઉત્તરકથાની દશામાં અને અનેક પ્રકારના વ્યાપારચત્રના બહોળા પ્રતિશીવ વ્યવસાયવાળા વ્યવહારી જીવનમાં પણ ગેઠથી ચુનીભાઈ, નિરતર

પ્રભુપૂજા-દર્શન, ગુરૂવંદન, ઉલ્લાસ પ્રતિક્રમણ, મામાયિક,
 વેદાવચ્ય-ભક્તિ, વ્યાખ્યાન-શ્રવણ, શ્રુતજ્ઞાનની સુદર આરાધના,
 ઉપવાસ-આયજિલ-એકાશન આદિ તપોનુષ્ઠાન વગેરે આત્મીય
 પ્રગતિ સાધી આપનારા ધર્માનુષ્ઠાનોને તો વ્યક્ત તરીકે નિય-
 મિત આદરી શકતા! કારણ એક જ કે-તે તે ધર્માનુષ્ઠાનોને
 તેઓએ પોતાના આત્મા સાથે વલી લીધા હતા શ્રીપાદ્મી-
 તાણા વર્ણમાન જૈન આગમમંદિરમા આવેલા પોતાના
 મંદિરના (અપેરી મુકામના પોતાના આલેશાન બગલામા)
 ઘેર એકા પણ નિત્ય દર્શન કરવાની લીજ અભિવાધાને પોષવા
 સઘવીજીએ પદ્મસોના ખર્ચે સાદર્ય ચિતાર ખડુ કરતુ એક
 સુદર અને નાજુક જ્વાલર એક પેરીમનુ શાશ્વત દેવનાજ નિન
 પ્રાસાદ બતાવવાવેલુ હતુ? જેનુ નિત્ય દર્શન કરીને પોતે સાક્ષાત્
 આગમમંદિરના દર્શન કયાનો આહૂલા અનુભવતા હતા. પુણ્ય
 આયુધના અતિમ ત્રણ મામમા પ્રથમ ટાઈફાડ અને પછીથી
 કમળાના કરુણ વ્યાધિમા પણ આર્તધ્યાનને નજીક નહિ આવવા
 દેવા સઘવીજીએ આયુધની અતિમ પળ મુખી શુભચિંતન અને
 શુભચાન જળનાઈ રહે એ મહાન્ આશયથી પોતાના બવનિ
 સ્તારક ગુરૂદેવ પામેથી નોનેરી વાકયો મ ગાવી લીધા! અને એ
 વચનામૃતોને સુદર વસ્ત્રપર પર મોટા અમરે લખાવીને તે વસ્ત્ર
 પને પોતાની શય્યા સામેની મનોહર દિવાલ પર ચીંકાવી
 દેવડાબ્યા વ્યાધિ અસાધ્યરૂપે આગળ વધતા સડનપડન સ્વભાવી
 દેહ ક્ષીણ-ક્ષીણતર બની ગયો તો પણ પેન્પર સચિત ધર્મના
 પ્રભાવે આત્મ-ભગૃતિ અ-ચાળાધ રહેવાથી આ ક્ષાની દુનિયાની
 આગ-પાગ બધી જ વિમરી જઈને સઘવીજીએ અપગ મનને
 જીવનની અત પળ સુધી એ સદગુરૂ મમર્ષિત સૂતોના અર્થ

ચિતવનમા જ સ્થિત કરી દીધું ! આવી અમાધરણુ શાંતિ અને
 મમતા વચ્ચે ચોમેર ઘેરી વળેલા ધર્મનિષ્ઠ કુટુંબીજનોના
 મુખથી કર્ણગોચર થતા નનકાર-મહામત્રનું મધવીજીએ અતિ
 સૌમ્યભાવે ધન-ઘટ પાન કરવા દાખ્યા ક્રમે અગ્નિન ! અરિહિત !
 કૈવલ્યાના પરમ સમાધિપૂર્વક મધવીજી કાળ ધર્મ પામ્યા !
 તેઓશ્રાના માનમા મુખઈ શેષજ્વલર અને ચાદી-નોના બળ
 મેઘક બધ થયા 'શેઠ ચુનીભાઈ' નિના અધેરી મુની છે '
 મેમ આજે પણ અધેરીના શાવકો જાણે છે

પૂર શુકદેવના પમાએ શેઠ ચુનીભાઈ, પ્રાપ્ત થયેલ નવ
 લક્ષ્મીને 'સાતમેઢ વગેરેમા તાકીદે વાપરીને' અચલ બનાવી
 વાની આવડતના તો અખડ અભ્યામી બની ચૂક્યા હોવાથી,
 અસ્થિર લક્ષ્મીનો મદુપયોગ તો પોતાની ઈચ્છાનુમાર
 માનગવી જ કરી, કનવી લેવા પામ્યા હતા તેઓથીને ઈષ્ટ
 દેવ જાયેમા કાયાની જાયા માફક સદા સાથ દેનાગ તેમના
 મદનુહિણી મુશ્રવિકા ચચળબહેન પણ ધર્મભાવનામા
 મધવીજીથી ઉતરના તો નહોતા જ, પણ ચઢિયાતા ગહેતા
 અચિત-કાવચન તો સઘનીજીની ઉત્ત ભાવનાને ચચળબહેન
 કષાઈ બનાવી દેતા તપધર્માનુરત્ન, ક્રિયાકાંડપશયજી, મ્વામીને
 તારવાર ધર્મ પથે પ્રેરણા આપે, વેગ આપે એવી શાવકકુળ
 વેબૂપણ ચચળબહેન જેવા મુશીવ અને ધર્મપ્રાણ સઘવણ
 માન થાય એ પણ સઘનીજીના મહાન્ પુણ્યનું પ્રતિક ગણાય

પદમી-એકાદશી-અનુર્દશી-વીશ-ચાનક-શ્રીનવપદજીની
 યોગી વગેરે અનેકવિધ તપાનુષ્ઠાનોનું બાનેવન મુશ્રાવિકા
 ચચળબેને વિધિવિધાન પુવર્ક કર્યું છે, અને તે તે તપની પૂર્ણ

હુતિમા વિશાળ ખચે તે તે તપનુ બબ્બ ઉજમળુ કમુ છે

આ રીતે આવજોગિન દેક ધર્મ કૃત્યોમા એ પુબ્બ
 દપતી યુગન અ યોઅ ય પૂજ મહચર ણની રહેનુ મધવીજની
 રવ તરા મતોત્ર વ્રત આદિની શુભભાવનાને મુશ્રાવિકા વચગ બહેને
 એન્મ વૃદ્ધિગત કરીને ચતુર્થનનના નીમારમા આતી હતી!
 એન્મ નહિ પણ પાનીનાતા (મિદ્ધમેન) શ્રીવર્દમાન જેન
 આગમમરિની અજનશવામના પુબ્બ દિવને પૂન આગમોદ્ધાર
 શુક્રેવના પાવન હન્તે એ ધર્મનિષ્ઠ યુગલે જનનાના ભાર ઉત્સા
 વચે ચતુર્થનનનો ન્વીકાર પણ કયો હતો આવક યુગવને દેવ
 અચાનક પળે મમારીને તા ૨૦-૩-૪૬ ને શનિના રોજ
 વિષ્ણુ પાડી નીધુ એ વખતે મમાજમા અપાર એક પ્રત્યા
 હતો મુશ્રાવિકા અચળ બહેનને આશ્વાસન આપના નેકટો તારાની
 અને પત્રોની વા અર્થ હતી આ રીતે દેવયોગે અચાનક છન
 વિધુર બની ગયેલા વચગ બહેને વજ્રનો ધા અનુભવ્યો!
 વિજળીનો તીખો આથકો અનુભવો ઘણા મહિનાઓ શૂન-
 મૂનપણે પ્રમાર કર્યા અન્તે પૂન શુક્રેવના ધર્મનિયનથી અને
 આરાધિત ધર્મના બગથી હિમત તાલી, મમારની ગમાગતાનો
 અનુભવ પણ પામેલા અચગબહેન દીવકાદુ કરીને પૂર્વની
 માફક ધર્મ કૃત્યોમા એ હા યા અમાર લક્ષ્મીનો અનેક સ્થળે
 મદ્વ્યય કરવા લાગી જઈ સા મેળનવા લાગ્યા આ અણમોઘ
 પુત્રક રત્નના જન્મદાતા પણ એ જ ધર્મના યજ્ઞ મુશ્રાવિકા
 વચગબહેન છે

વિષયાનુક્રમ

વિષય

પૃષ્ઠ

૧ ધર્માદિ વર્ગોનું નિરૂપણ	૧
૨ આનાથી વિરમવાનું હોય એની અનિષ્ટતા સ્પષ્ટ જ છે	૩
૩ ચોકડીની અર્થાં પહેલી ચોકડી અમ્યક્તવને રાતે છે	૩
૪ કથન, નિરૂપણ અને શ્રદ્ધા વચ્ચે ફરક	૫
૫ આના ફરકમા શામન બહાર! એમા શુ? એમ આ શામનમા નથી	૬
૬ મોક્ષ એવે શુ?	૮
૭ આ જીવની હાલત કઈ છે	૮
૮ મોક્ષમાગની મહકમાન ચાર ખીનાઓ	૧૦
૯ સવત્સરી આદિ પવનો હેતુ તથા સામુદાયિક શા માટે?	૧૧
૧૦ આનાથી ચાતુર્માસિક પર્યામા નિર્ગેહના કઈ?	૧૨
૧૧ દેવ પોદયા એવે શુ?	૧૪
૧૨ મહામાથી પ્રશ્ન ચોકડાને બંધે અન્યારશ કેમ?	૧૬
૧૩ આપાની ચોમાગીનો મુખ્ય હેતુ 'નિરાધનાપરિહાર'!	૧૬
૧૪ અર્થ, કામ ત્યાજ્ય, મોક્ષ સાધ્ય, ધર્મ સાધ્ય કે સાધન?	૧૭
૧૫ આર્ય, અનાર્યનું મામાન્ય લક્ષણ	૨૧
૧૬ શાનક એવે? શ્રવણ પણ સદુપયોગે ફળે, દુરુપયોગે તો દુર્ગતિ મળે!	૨૨
૧૭ આય એટલે શુ?	૨૬
૧૮ છે ના ચાર વતોને શિક્ષાવત શાથી કહ્યા?	૨૮
૧૯ સામાયિકાદિ વતો શિક્ષાથી જ, દેવથી જ સાધ્ય છે	૨૮

૨૦ સ્યાદવાદની બ્યાખ્યા	૩૨
૨૧ સ્યાદવાદની બ્યાખ્યા સ્યાદવાદી જ કરી શકે ?	૩૩
૨૨ જૈનના ત્રણ નિશ્ચય	૩૪
૨૩ અર્કાઈનું વર્ણન	૩૪
૨૪ અર્કાઈ જે શાશ્વતી, ચાર અશાશ્વતી એ શી રીતે ?	૩૬
૨૫ અનુકૂલ વેપાર ગાંડિયો કે ઉધારિયો ?	૩૬
૨૬ સૂતરમા છે ?	૩૮
૨૭ જીવાભિગમસૂત્રમા શુ કહે છે ?	૩૯
૨૮ ચૈત્ર, અર્કાઈને અંગે	૩૯
૨૯ છ અર્કાઈ માટેનું વિધાન	૩૯
૩૦ પર્યુષણાની અર્કાઈમા આગમનાનું વિધાન	૪૦
૩૧ અમારિપટક	૪૦
૩૨ માધર્મિખાતસંય	૪૦
૩૩ પરસ્પર ખામણા	૪૨
૩૪ ચંદનખાણા, મૃગાવતીનું દૃષ્ટાન્ત	૪૩
૩૫ જીવનકે તથા કુલારના નિશ્ચામિ દુષ્કંડ જેવો નિશ્ચામિ દુષ્કંડ નકામો છે	૪૪
૩૬ અર્કમતપ	૪૫
૩૭ તપના ફળ	૪૫
૩૮ તપ નિશ્ચય જોઈએ	૪૬
૩૯ લક્ષમણા સાધ્વીનું દૃષ્ટાન્ત	૪૭
૪૦ કાયોત્સર્ગ ફળ	૪૮
૪૧ ચૈત્યપરિપાત્રી, શાસનોન્નતિને અંગે વજ્ર સ્વામીનું દૃષ્ટા ત	૫૦
અમારિપટક ! શ્રીવિજયદીપસૂત્રી પરજીના	

ઉપદેશથી અકબર બાદશાહનો હૃદયપવટો !	૫૧
૪૩ બાદશાહ પાને ઝૂંઝૂંએ શુ માગ્યું ?	૫૩
૪૪ બાદશાહે કરેલો અમલ	૫૪
૪૫ વાચક શ્રીશાંતિચંદ્રજીના ચમત્કારો	
(૧) મોતી શી રીતે મળ્યા ?	૫૫
૪૬ નહિ ક'પેલું જોવું	૫૮
૪૭ મસ્કાનું ક્ષેત્ર	૫૮
૪૮ બાદશાહને બાપ બનાવો !, ચમત્કાર મીલે	૫૯
૪૯ ચમત્કાર મીલે ! છત્તા માનમાં કિલો અર !	૬૧
૫૦ બાદશાહનો અગમ વિધાન	૪
૫૧ ઉપાધ્યાયજીની તાકાત	૬૪
૫૨ કાર્ય કરનારનું ક્ષેત્ર	૬૬
૫૩ ગુરૂથી શેવા વચા	૬
૫૪ અમારીના હમાન	૬૮
૫૫ અમારિપડો	૬૮
૫૬ અમારિપડોથી નરકનિવાસ્ય	૬૯
૫૭ શ્રેણિકનો ઉદ્ધમ	૬૯
૫૮ યાકિનીમહત્તરો મૂનુવચન	૭૦
૫૯ યાત્રાપચાશકમાં અમારીનું વિધાન	૭૦
૬૦ દ્રવ્ય યયથી પણ અમારીની જરૂર	૭૧
૬૧ દ્રવ્યથી પણ અમારિપડોની ઈર્ષા-ચતા	૭૨
૭ ચૂલિકારમહાનાજીનું કથન	૭૩
૬૩ અમારિપડોનું સૂત્રમાં વિધાન	૭૩
૬૪ વાર્ષિક પર્વનું મહત્ત્વ	
૬૫ વાર્ષિક	

૬૬ તે અગીયાર કૃત્યોના નામ	૭૮
૬૭ શ્રીસધાર્વન પ્રથમ કૃત્ય	૭૮
૬૮ મધપૂજના પ્રકાર	૭૯
૬૯ મહાવાલ	૮૦
૭૦ ક્ષમા વીરસ્ય મૂષ્મ્	૮૧
૭૧ યૌવનમા પ્રત	૮૨
૭૨ નાધમિકવાત્સલ્ય, મીનુ કૃત્ય	૮૧
૭૩ અવિકાની ભક્તિમા પશુ નૂનના ન ભોધએ	૮૪
૭૪ પેટમા આવેલાને પાડતા વાર ન કરે !	૮૬
૭૫ લોકે, લોકોત્તરે સ્ત્રીઓ નિંધ	૮૮
૭ એકાને સ્ત્રીઓ નિંધ જ હોત તો એકે ય	
સ્ત્રી મોમે ન જાન	૮૬
૭૭ મીનુ કૃત્ય યાત્રા	૯૦
૭૮ ચોથુ કૃત્ય સ્નાત્રમહોત્સવ	૯૦
૭- દેવ-દ્રવ્ય વૃદ્ધિ પાવનુ કૃત્ય	૯૧
૮૦ છર્દુ કૃત્ય મહાપૂજા	૯૨
૮૧ સાતમુ કૃત્ય રાત્રિભગવત્	૯૩
૮૨ આઠમુ કૃત્ય શ્રુતપૂજા	૯૪
૮૩ નવમુ કૃત્ય ઉદ્યાપન	૯૫
૮૪ પચ્ચત્તારને નહિ માનનારને જૈન શાસનમા	
સ્થાન જ નથી	૯૬
૮૫ દશમુ કૃત્ય તીર્થપ્રભાવના	૯૭
૮૬ અગીયારમુ કૃત્ય આવોયણા	૯૮
૮૭ પૌષ્ઠોપવાસ	૯૯
આઠ વર્ષની મુજબ કોના માટે ?	૧૦૦

૮૬ પૌષ્ઠ શુ પર્વ દિવસે જ થાય ? એ અથ ઉચિત નથી. રોજ કરાય, પર્વે અવશ્ય !	૧૦૪
૮૭ ઉદાયન રાજાનું અભિમ નગરવિપલ્લુ	૧૦૬
૮૮ આરાધે તે આગધક	૧૦૭
૮૯ ઉદાયન રાજાવિનુ વૃત્તાન્ત, કુમારનદિ તથા નાગિવનુ વૃત્તાન્ત	૧૦૮
૯૦ હામા-પ્રહામા મેળવનાની સોનીને લાગેલી તાવાવેલી	૧૧૦
૯૧ હિંસાદિકને પડખે ચઢતા હુજી જયાય, પલ્લુ કામને પડખે ચળા ન જયાય	૧૧૦
૯૨ કાંડ રોન્યા	૧૧૧
૯૩ 'નવી' લાવનારા 'જુનીનો વિચાર કરે છે ?	૧૧૧
૯૪ સોનીભાઈ તો મપડાયા !	૧૧૨
૯૫ સગી મગ્ગુ પડશે ?	૧૧૨
૯૬ શાવક મિત્રનો ઉપદેશ	૧૧૩
૯૭ નાગિલે કરેલી આગધના	૧૧૪
૯૮ હામા-પ્રહામાના માદગીયા ડોટે વળ ના	૧૧૪
૯૯ નોનુ મોને જોઈએ છે, પલ્લુ લાલચોળ તપાવેલી લગડી લેવા કોઈ તૈના નથી	૧૧૬
૧૦૦ હાથકકણને આરમીની શી જરૂર ?	૧૧૮
૧૦૧ દાનો દુશ્મન મારો તો દાના દોસ્તની શી વાત !	૧૧૮
૧૦૨ હવિતસ્વામીની મૂર્તિની ઉત્પત્તિ	૧૧૭
૧૦૩ પ્રતિમાનો પ્રભાવ	૧૧૭
૧૦૪ પ્રભાવતી રાણીએ પેટી ઉઘાડી, પ્રતિમાને રાજમહાવયના ચૈત્યમા ગ્યાપે છે	૧૧૮

- ૧૦૮ દ્રવ્યપૂજનો નિષેધ કરનારા શાસનથી વિરુદ્ધ છે
 ૧૦૯ રાણી પ્રભાવતીની માવજતી
 ૧૧૦ શરત મુજબ પ્રતિબોધ
 ૧૧૧ દિવ્ય શુદ્ધિકાથી કુખ્તિકા મુવર્ણશુદ્ધિકા અને
 ૧૧૨ મૂર્તિ અને દામી ઉપાડનાર ચંડપ્રધોનન
 ૧૧૩ દાસીપતિ
 ૧૧૪ મૂર્તિ ત્યાં નહિ આવે
 ૧૧૫ ક્ષમાપના
 ૧૧૬ ઉચ્ચ નગર, રાજ્ય ધરા
 ૧૧૭ ત્રીસ તપશ્ચર્યા! વિષ અપાય છે, મહારાય છે,
 આખરે વિષ વ્યાપે છે, કેવલજ્ઞાન, મોક્ષ!
 ૧૧૮ ભેશ નગર ધૂનથી દગાયુ
 ૧૧૯ પવારાધનનુ અવશ્યકર્તવ્ય
 ૧૨૦ જીવ મુખને ઈન્દ્રિય છે
 ૧૨૧ છે લો ઢંઢેરો
 ૧૨૨ અર્થ ઢંઢ ધાન્યુએ પેદા કરાય છે ?
 ૧૨૩ ધર્મનો પારા ક્યારે રાખ્યો ?
 ૧૨૪ મેડ હાઉનના દરનીના જોયા મામે
 ડૉક્ટર જુએ નહિ
 ૧૨૫ ફૂરસદ નથી
 ૧૨૬ શિક્ષકનુ રાજનામુ સ્વીકારાયુ
 ૧૨૭ મે કાળ, જે નાજના રાખે તે કેવો ગળાય
 ૧૨૮ ધણીધોરી વગરની હાનતમા આધારબુત કોઈ
 ૧૨૯ છેલ્લે મોક્ષ આપે તે ધર્મ
 ૧૩૦ મોક્ષ મેં મોક્ષ મેં મોક્ષ મેં

૧૩૧ અર્થ નામથી અર્થ પર્યાયસાને અનર્થ છે	૧૧૮
૧૩૨ મોળે શુ સ્વાસ્થ્યનુ ચિદ્ધ છે ?	૧૩૮
૧૩૩ ન વિરમવા યોગ્ય એક મોક્ષ જ છે	૧૬૮
૧૩૪ સુખની ઈચ્છાને અગે મનભેદાદિને અવકાશ જ નથી	૧૪૦
૧૩૫ આત્મીય સુખ તથા પૌદ્ગનિક સુખ વચ્ચે આપાશ જમીનનુ અનજ છે	૧૪૧
૧૩૬ મિદ્ધોનુ સુખ	૧૪૨
૧૩૭ અડતો ચોખો	૧૪૩
૧૩૮ મનુષ્ય મખ્યા	૧૪૩
૧૩૯ 'ભગ્ય' એવો ન્યાદ દોને મળે ?	૧૪૪
૧૪૦ ભગ્યત્વ શુદ્ધપાલિક, સમક્રિતી, એ આદોનુ ફલ	૧૪૫
૧૪૧ તમે સુખને ભોગવો છો કે સુખ તમને ભોગવે છે ?	૧૪૬
૧૪૨ શ્રેતિકાદિ નિષ્ઠાત	૧૪૮
૧૪૩ કયો આત્મો વલ્લભ છે ?	૧૪૯
૧૪૪ ધર્મ આવશ્યક, અવશ્યમેવ પણ કયા સુધી ?	૧૫૦
૧૪૫ ધર્મની જરૂર કયા સુધી ?	૧૫૧
૧૪૬ જૈન દર્શન ને ઇતર દર્શનમા ધર્મના લક્ષણમા ભેદ	૧૫૧
૧૪૭ દૃષ્ટિ દેશવો દિશા બદલો !! ભાન થયુ હોય તો ગુના માગે !!!	૧૫૨
૧૪૮ મોક્ષ ભોળે તો સાધન ધમ આચરે જ છુટકો	૧૫૩
૧૪૯ મમારની તારનાર ધર્મના સયમાદિ દશ પ્રકાર	૧૫૪
૧૫૦ જીવનો ગુણ સુખ્ય જ્ઞાન	૧૫૫
૧૫૧ જીવના ગુણ અગે શકાઓ	૧૫૬
૧૫૨ આડ ક્રમે કેમ કહ્યા છે ?	૧૫૭

૧૫૩ જ્ઞાનાવસ્થીય કર્મ પહેલું કેમ ?	૧૫૭
૧૫૪ જ્ઞાનાવસ્થીય પાગથુ	૧૫૮
૧૫૫ જ્ઞાન આગમ મોડ ૧૬	૧૫૮
૧૫૬ આત્માના ગુણોમા ન ય દર્શન અણુબાણુ	૧૫૮
૧૫૭ જ્ઞાનવસ્થીય પહેલું	૧૬૦
૧૫૮ દર્શનાદિ ચેતનને અંગે જ છે	૧૬૧
૧૫૯ મોનાનો મુખ્ય ગુણ કમ	૧૬૨
૧૬૦ જીવો મુખ્ય ગુણ ચેતના	૧૬૨
૧૬૧ પૌદ્ગલિક ઉન્માદ દેખાડનાર પ્રભુશાસન	૧૬૨
૧૬૨ ઉપદેશની જરૂર	૧૬૪
૧૩ દેવ, ગુરૂ અને ધર્મની મહત્તા	૧૬૪
૧૬૪ તીર્થ કર દેવોની મહત્તા શાથી ?	૧૬૫
૧૬૫ આત્માને સાચારૂપે દોરવાના સાધન	૧૬૫
૧૬૬ હિતબુદ્ધિથી તીર્થ કરવું કથન	૧૬૮
૧૬૭ ચંદ્રગુપ્ત અને આણકચનુ દેશન	૧૬૯
૧૬૮ દેહ શ્રદ્ધા રાખવી જ નોખે	૧૬૭
૧૬૯ ધારણા વિના ધર્મની પ્રવૃત્તિ નકામી	૧૬૮
૧૭૦ કમ્પવૃક્ષ પશુ માગવાથી જ આપે	૧૬૯
૧૭૧ તમારૂં દયેય	૧૭૦
૧૭૨ ઉદ્દેશ વગરની ક્રિયા લૂનારા જેવી	૧૭૦
૧૭૩ જૈન શામનની મહત્તા કઈ ?	૧૭૧
૧૭૪ જૈન શાસન એ દેખાતાનો માર્ગ છે	૧૭૨
૧૭૫ અધાની લોકોનો માર્ગ	૧૭૩
૧૭૬ જ્ઞાન એ અવ્યક્ત ચીજ છે	૧૭૪
૧૭૭ સર્વજ્ઞ કેણુ હોઈ શકે ?	૧૭૫

૧૭૮ સશયજ્ઞાન જાણે તો સર્વજ્ઞ ખરા !	૧૭૬
૧૭૯ જૈનોની દેવપૂજાને મહત્ત્વ કેમ ?	૧૭૭
૧૮૦ તીર્થ કરો જન્મથી જ્ઞાનવાન છો	૧૭૮
૧૮૧ આત્માની અપૂર્વ રિદ્ધિ	૧૭૮
૧૮૨ ચોવિસે કલાક એક જ વિચાર	૧૭૯
૧૮૩ આત્માનું લક્ષ્ય	૧૭૯
૧૮૪ સમ્યક્ત્વ કેાનું નામ ?	૧૮૦
૧૮૫ આધજો ન જ જોઈ શકે	૧૮૧
૧૮૬ સમ્યગ્દર્શન એ આખો છે	૧૮૧
૧૮૭ દેખના આધજા.	૧૮૨
૧૮૮ જૈન શાસન એન્હો વૈજ્ઞાનિક ધર્મ	૧૮૩
૧૮૯ ધાત્રીની ધાણીનો બળદ	૧૮૩
૧૯૦ જૈન શામનમા કાન અને સાન	૧૮૪
૧૯૧ જ્ઞાનપન્થમી	૧૮૫
૧૯૨ વ્રીતગગપણાથી સર્વજ્ઞત્વ નથી	૧૮૫
૧૯૩ આત્માને ધર્મક્રિયામા કમ પરાવવો ?	૧૮૬
૧૯૪ ગાય બાધવાના દૃષ્ટાંતથી ક્રિયા.	૧૮૬
૧૯૫ ધર્મક્રિયા આત્માને પડતો બચારે છે	૧૮૭
૧૯૬ બેલીકથી લેણું વસુન કરાય	૧૮૮
૧૯૭ કેવલ્ય ક્યારે મળી શકે ?	૧૮૯
૧૮૮ મોહસયરૂપ બેલીક	૧૯૦
૧૮૯ દુકમનામું ચોક્કસ જોઈએ.	૧૯૦
૨૦૦ ગીરો દુકમનામું ન બળવાય	૧૯૧
૨૦૧ જ્ઞાનરૂપી અમરપદો ગીરો મૂકાયો છે	૧૯૧
૨૦૨ જ્ઞાનચરણીય કર્મ શી રીતે જાય ?	૧૯૨

૨૦૩ વરદત્ત અને ગુણમજરીનો મળધ	૧૬૩
૨૦૪ પતિનો સ્ત્રીને જવાબ	૧૬૪
૨૦૫ જ્ઞાનાપરણીય કર્મનો સચય કેવી રીતે થાય ?	૧૬૪
૨૦૬ ઉપવાસાદિ એકલાથી કાર્ય મિદ્ધિ ન થાય	૧૬૫
૨૦૭ કઈ તિથિ જ્ઞાનપચમી ?	૧૬૬
૨૦૮ ચંદ્રવાપુરીયાના શણુનાચી કાર્ય નહિ થાય	૧૬૬
૨૦૯ પુસ્તકોની રાખવી જોઈતી કાળજી	૧૬૭
૨૧૦ વરને(જ્ઞાનને) વિસરી જાયો છો અને જાનૈયા (ચંદ્રવાદિ) જમાડો છો !	૧૬૭
૨૧૧ જ્ઞાનનો ફેલાવો, ઉદ્ધાર અને વધારાના પ્રશ્નો	૧૬૮
૨૧૨ હવે સરવૈયુ તો ખેંચો	૧૬૮
૨૧૩ શારદાપૂજા કે લક્ષ્મીપૂજા ?	૧૬૮
૨૧૪ અન્ય દર્શનના ધરાવવા જેવી તમારી સ્થિતિ	૧૬૮
૨૧૫ લક્ષ્ય લક્ષ્મીપૂજનમાજ છે !	૨૦૦
૨૧૬ જૈનોને શારદાપૂજન સમ્યગ્જ્ઞાન માટે	૨૦૦
૨૧૭ જ્ઞાનદશા જે આકરી	૨૦૦
૨૧૮ જ્ઞાન પહેલું કેમ ?	૨૦૦
૨૧૯ જ્ઞાનથી આરિત્રની ઉત્પત્તિ	૨૦૦
૨૨૦ પદ્મ નાળુ ગૂઢ તરવ	૨૦૦
૨૨૧ જ્ઞાન ચાર કેમ ?	૨૦૦
૨૨૨ ચૌદપૂર્વીના પ્રશ્ન	૨૦૦
૨૨૩ અજ્ઞાન ખસામ કેમ ?	૨૦૦
૨૨૪ જ્ઞાન માટે જ્ઞાનપચમી	૨૦૦
૨૨૫ શ્રીમહાનિગીયસૂત્રમા જ્ઞાનપચમી	૨૦૦
૨૬ મુનિજ્ઞાનની મહત્તા	૨૦૦

૨૨૭ જ્ઞાન માટે પચમી જ કેમ ?	૨૦૮
૨૨૮ દિગંબરોની જ્ઞાનપચમી	૨૦૮
૨૨૯ દિગંબરોને પ્રશ્નો	૨૦૯
૨૩૦ દિગંબરોની પાત વિશ્વાસનીય નથી	૨૦૯
૨૩૧ દિગંબરોને કોણ શાસન ?	૨૧૦
૨૩૨ દિગંબર શાખામા અથો જ ન હતા	૨૧૦
૨૬૩ સત્તાન વગરનાને છોકરાની જેમ દિગંબરોને એ બેનો અથ	૨૧૧
૨૩૪ દિગંબરોને પહેલા શાસ્ત્રો હતા કે નહિ ?	૨૧૨
૨૩૫ જ્ઞાનપચમી માટે કાર્તિક માસ કેમ ?	૨૧૩
૨૩૬ જ્ઞાનની આરાધના માટે કાર્તિક માસ	૨૧૩
૨૩૭ જ્ઞાનની મહત્તા	૨૧૪
૨૮૮ 'એ નહિ પર્વે પચમી'નો ખુલાસો	૨૧૬
૨૩૯ પૂર્ણિમાના પ્રશ્નથી પચમીની ઘટના	૨૧૭
૨૪૦ અર્ધમાના પ્રશ્નથી પચમીનું પર્વપણું	૨૧૭
૨૪૧ હીરસૂરિના ઇર્દગપના વચનથી પચમીનું પર્વપણું	૨૧૮
૨૪૨ સવરહરીના પનગથી પચમીનું પર્વપણું ન જાય	૨૧૮
૨૪૩ પડિત વીરવિજયજીનું વચન	૨૧૯
૨૪૪ મર્વ દર્શન માન્ય શ્રીઆદિદેવ કથ્યાણુમદ્ છે !	૨૨૦
૨૪૫ અત્યારમાથી ઇન્ધર કે ઇન્ધરમાથી અવતાર	૨૨૦
૨૪૬ સાધ્યાનુમાર આદશ જોડે	૨૨૦
૨૪૭ સો શાણ્ડાનો એક મત	૨૨૪
૨૪૮ નવા ઉપદેશક તીર્થંકર	૨૨૫
૨૪૯ શ્રીઝનમદેવજી પરમસ્વર્ગ આપનારા થાઓ !	૨૨૮
૨૫૦ કાર્તિકી પૂર્ણિમા અને સિદ્ધશેઠ	૨૨૮

૨૫૧ પહેલી તીર્થયાત્રા	૨૩૦
૨૫૨ ગિરિજાયાત્રાનું અનુકરણ-પટદર્શન	૨૩૨
૨૫૩ સિદ્ધમેદમા અય કરતા અનતા સિદ્ધ	
૨૫૪ સિદ્ધગિરિનો પ્રતાપ	૨૩૭
૨૫૫ આત્મબળ કરતા તીર્થબળ	૨૩૩
૨૫૬ પર્વ તથા તહેવાર	૨૩૫
૨૫૭ પર્વ ને તહેવારનું લક્ષણ	૨૩૬
૨૫૮ મૌનએકાદશી પર્વનું ધ્યેય	૨૩૬
૨૫૯ જૈન દર્શનના અને હિન્દુના તહેવારોમાં ફરક	૨૩૭
૨૬૦ મૌનએકાદશી પર્વની મૌનમાં વિશિષ્ટતા	૨૩૮
૨૬૧ અભ્યાસ કરનારના પ્રકાર	૨૩૮
૨૬૨ શિષ્યની પ્રાત્ર પૂજા	૨૩૮
૨૬૩ વચનનો ધ્યાન રૂઝામ	૨૩૮
૨૬૪ કાયાનો કાળુ સાહુજિક છે	૨૩૯
૨૬૫ વચન યોગથી રખડપટ્ટી	૨૪૦
૨૬૬ વાણીના ડોષમાં એકનું દુષ્પાત	૨૪૧
૨૬૭ ધણીને કૂવામાં	૨૪૧
૨૬૮ સીધેસીધી ઘેર આવી	૨૪૨
૨૬૯ એક વચને ત્રણ નાશ	૨૪૨
૨૭૦ તમે વચનના માત્રીક કે વચન તમારૂં માત્રીક ?	૨૪૩
૨૭૧ મૌન એવું ?	૨૪૩
૨૭૨ શાસ્ત્રમાં મૌન	૨૪૪
૨૭૩ દીપક આદિ મમકિતના ભેદો	૨૪૪
૨૭૪ હાકણા તોવવાના કારે હીરા ન તોલાય	૨૪૫
૨૭૫ જૈન શાસન સમયવાળી	૨૪૬

૨૭૬ જમાલિ સઘ જહાર	૨૪૧
૨૭૭ અમબ્યો પણુ પ્રરૂપણા શાસ્ત્ર મુજબ જ કરે છે	૨૪૭
૨૭૮ દીપકસમ્યક્ત્વ	૨૪૭
૨૭૯ રાત્રિકસમ્યક્ત્વ	૨૪૭
૨૮૦ કારકસમ્યક્ત્વ	૨૪૮
૨૮૧ વિંગ તથા સ્વરૂપના ભેદનો વિચાર	૨૪૮
૨૮૨ મુનિપણા વગર વ્યવહારથી સમ્યક્ત્વ	૨૪૮
૨૮૩ ઓઘો એ સ્વવિંગ, તે જ સ્વ કહેવાય	૨૪૯
૨૮૪ ગૃહસ્થપણામા ત્યાગી ન કહેવાય	૨૪૯
૨૮૫ કેવલીને પણ વેષની જરૂર.	૨૪૯
૨૮૬ મુનિ કોણુ નામ ?	૨૫૦
૨૮૭ આત્મ-ઉપકાર	૨૫૦
૨૮૮ આત્મોન્નતિ માટે જૈન તહેવારો	૨૫૧
૨૮૯ એકસો વીસે કલ્યાણકો આરાધ્ય છે	૨૫૧
૨૯૦ આરાધના અને આરાધ્યતા	૨૫૨
૨૯૧ એકની આરાધના, પણ આરાધ્યતા— બુદ્ધિ જધાની હેય	૨૫૨
૨૯૨ કલ્યાણકની આરાધનામા જઘન્યથી એકાસણુ તો ભોધએ જ	૨૫૩
૨૯૩ નનુષ્યમા ને ઠારામા વિરેકથી જ ભેદ છે	૨૫૪
૨૯૪ પોષીદરામ.	૨૫૪
૨૯૫ આત્મકલ્યાણ માટે પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું આવળન	૨૫૫
૨૯૬ પાર્શ્વનાથ ભગવાનના છવ મંત્રબૂતિનો પરિણામ	૨૫૬
૨૯૭ કમડને ખમાવવું	

૨૯૮ ગતાનુગતિકો લોક	૨૫૭
૨૯૯ પા'ઈનાથનો ધર્મિષ્ઠ પરિવાર	૨૫૮
૩૦૦ લાખે એક ન પમાય પણ આરાધના કરાવાય	૨૫૮
૩૦૧ શુભ બચાવવો તે કર્તવ્ય	૨૫૮
૩૦૨ દયાના દુરમનોએ લેવું જોઈતું દયાનું દૃષ્ટાન્ત	૨૫૯
૩૦૩ અગ્નિ કરના પાણીનો ઉપદ્રવ બચકર જો	૨૫૯
૩૦૪ કમઠનો ઉપસંગ	૨૬૦
૩૦૫ અડગ સમતા	૨૬૦
૩૦૬ તીર્થ કરો બીજાની મઠની અપેક્ષા વગરના છે	૨૬૦
૩૦૭ ભક્તની ભક્તિ	૨૬૧
૩૦૮ કૃણામા પ્રતિબિંબ	૨૬૧
૩૦૯ સાત સ્વરૂપ માત જગતનો ઉદ્ધાર કરના ?	૨૬૧
૩૧૦ પરોપકારની પ્રકૃષ્ટતા	૨૬૨
૩૧૧ “જયતી” શબ્દથી થતું નુકશાન	૨૬૩
૩૧૨ અજ્ઞાનથી વપરાયેલો શબ્દ નુકશાનકારક જો	૨૬૪
૩૧૩ કથ્યાણુકનો મહિમા	૨૬૪
૩૧૪ શકાકાર - જગતના ઉદ્ધારની બુદ્ધિ સિવાય તીર્થ કર ન બનાય	૨૬૫
૩૧૫ તીર્થ કરનામકર્મ ત્રીજો ભવે વિકાસિત થાય	૨૬૬
૩૧૬ જોનો વ્યક્તિના પૂજારી કે શુભના ?	૨૬૭
૩૧૭ તમારી ને બીજાની મઠોની કિંમત	૨૬૭
૩૧૮ સાપના દૃષ્ટાન્તથી ચળના	૨૬૮
૩૧૯ કાણા પાલવે કવન કરતા સાજા પાલવે ત્રાજૈયા સાત	૨૬૯
૨૦ સોનેયાના વરસાદના બરોસે ત્રાજૈયા ન છોડાય	૨૬૯

- ૩૨૧ વર્તમાનમા ત્રાજૈયા મમ ન પ્રભુશાસન ૨૬૮
- ૩૨૨ મુષમાકાગ કરતા દુષ્વમાકાગમા પ્રભુશાસન મળ્યુ
' તે લાભદાયક છે ૨૭૦
- ૩૨૩ તળાવમા સાકળો નાખનાર તીર્થ કરે ૨૭૦
- ૩૨૪ એક સાકળ છતાં માડળ મળે તે ભાગ્યશાળી
પણાથી જ ૨૭૦
- ૩૨૫ મેરૂ કરતા મરુમૂમિનુ કરવટુક પ્રશન્નીય છે ૨૭૧
- ૩૨ દુષ્વમાકાગમા તરવાનો આધાર શુભજ્ઞાન ૨૭૨
- ૩૨૭ શુભજ્ઞાનના ઉત્પાદક ભગવાન મહાવીર ૨૭૨
- ૩૨૮ શાસનપતિનુ જન્મકન્યાલુક સાથી ઉજવાય છે ? ૨૭૩
- ૩૨૯ ચક્રવર્તીની ઋદ્ધિ ૨૭૩
- ૩૩૦ તીર્થ કરે દુનિયાદારીને ત્રીધે “આદશ”
નથી ગણાતા ૨૭૪
- ૩૩૧ મહારાણા પ્રતાપનિહનુ અનુકરણ શા માટે ? ૨૭૫
- ૩૩૨ જૈન શામનના ભેદા કમોદયના બનાવને
આહતા નથી ૨૭૫
- ૩૩૩ આધળો જગ ન લેના આઠાર લે ૨૭૫
- ૩૩૪ કમોદયની ચીજ લેવી એ આધળા બાવા જેવુ છે ૨૭
- ૩૩૫ કન્યાલુક ઉજવવાના કારણે ૨૭૬
- ૩૩ ‘જ્ઞાતનદન’ એ નામ હયાતીથી જ ૨૭૬
- ૩૩૭ “જ્ઞાતનદન” નામનો ખુનાસો ૨૭૭
- ૩૩૮ “જ્ઞાતપુત્ર” ગાથી ? ૨૭૮
- ૩૩૯ ખોદો પણ તીર્થ કર મહાવીરને “જ્ઞાતપુત્ર”
તરીકે મળે છે ૨૭૯
- ૩૪૦ કંઈ ગતિનુ આયુષ્ય સાથી બધાય ? ૨૮૦

૩૪૧	જીન, જીનેતર માન્ય અક્ષયતૃતીયા	૨૮૨
૩૪૨	અખાત્રીજની જાહેરાતના કારણે	૧૮૨
૩૪૩	આદ્ય દાનદિન અક્ષયતૃતીયા અંગેના પ્રશ્નો	૨૮૫
૩૪૪	સૂચના ખસેલા સહુએ કિરણો પાછા લેડ્યા એલે શું ?	૨૮૫
૩૪૫	સોમયજ્ઞા રાજાનું સ્વપ્ન	૧૮૫
૩૪૬	ભાવનામાત્રથી હજાર કિલ્લેને લેડાવું એ દાન-ધર્મને જ વરે છે	૨૮૬
૩૪૭	અનુભાવનાથી ફળ આપનાર દાન-ધર્મ જ છે	૧૮૭
૩૪૮	દાન-ધર્મની જરૂર	૨૮૭
૩૪૯	શ્રેયાસને લાભનાથી શેઠને આવેલું સ્વપ્ન શાસન માટે છે	૨૮૭
૩૫૦	સ્વપ્ન સરકારદશાની પરિપક્વતા છે શ્રેયાસની સહાયથી સુભટનો જય	૨૮૭
૩૫૧	જેને અંગે સ્વપ્ન તેને તેનું ફળ	૨૮૮
૩૫૨	ટોહવાઓ ગર્ભના પ્રભાવે હોય છે	૨૮૮
૩૫૩	સોમયજ્ઞા રાજાને આવેલ સ્વપ્ન	૨૮૯
૩૫૪	નગરશેઠનું સ્વપ્ન	૨૮૯
૩૫૫	રાજવી અને શેઠપણના જ તેમના સ્વપ્ન	૨૮૯
૩૫૬	શ્રેયાસકુમારનું સ્વપ્ન	૨૯૦
૩૫૭	રાજા આગણે આવે, અશન આદિની વિનંતિ ન થાય	૨૯૦
૩૫૮	મુખભદ્રેવ ભગવાનને અશન આદિની વિનંતિ સ્વાભાવિક જ ન કરે	૨૯૦
૩૫૯	ભગવાનની અનૌચિત્ય પ્રવૃત્તિ ન હોય	૨૯૦

- ૩૬૦ આત્મિક બગવાને ચાર જુદાંર મુનિઓને
ટપાવવા દાનનો ઉપદેશ કેમ ન આપ્યો? ૪૬૦
- ૩૬૧ કેવળજ્ઞાન રહેવા મૌનપણ જ તીથ ન
માટે શ્રેય કેવલ ૩૬૧
- ૩૬૨ મેરૂમિચનનુ શ્રેયામનુ અર્જુન ૪૬૨
- ૩૬૩ અભિરેક આદિ કા છોથી મેરૂનુ મહુર ૪૬૩
- ૩૬૪ મેરૂ મોનાના હોવાથી ૧૨મ ડોરી મેરૂને વ છે ૪૬૪
- ૩૬૫ નવખના પ્રગ ૪૬૫
- ૪૬૬ શ્રેયાસકુમારને આવેનુ મેરૂમિચનન
સ્વપ્ન યોન્ય જ કુતુ ૪૬૬
- ૪૭૭ અમૃત મના મિચનથી મે ની શ્રયામના જાય જ ૪૬૭
- ૪૮૮ 'સુ સાત્રાન ધમનુ અમાધારનુ કારણ છે ૪૬૮
- ૪૮૯ અચતુર્તીસાત આરાધ અચ મુખ માટે છે ૪૬૯

૧૧મ કલ્પવૃક્ષ

જગતમા આ પાચે પલ કલ્પવૃક્ષો છે જેમાનુ એક કલ્પવૃક્ષ
નાન ભગેવ હોય છતા નિનથી હોય બીજુ સૌભાન્ય હોય
જના ગીન યુગલ હોય ત્રીજુ કોઈક કુચે જગજે હોય
જતા ન્યાયમાગ મા પ્રતેલ હોય ચાચુ પૈમાદાર હોય છતા
દાન માહિ કરવાથી યાગી દોય અને પાચમુ મત્તાધીગ
હોય છતા અમનાધારી હોય (કલ્પવૃક્ષ પ્રકર)

શુદ્ધિ પત્રક

પ	સીટી	અશુદ્ધિ	શુદ્ધિ
૧૫	૧૪	પણવાતુ	પણ વાતુ
૧૬	૮	(૧૨ગવિજય)કૃત	કૃત
૧૬	૧૭	(૧જયવિભવે)	
		૨થેવી	૨થેની
૨૧	૧૮	ગુણાકમ્ ગુણગત	ગુમાકમ્> ગુગગત
૨૧	૧૬	ગુણગુ>	ગુણગુ
૨૨	૧૬	માવયરકતા	આવશ્યકતા
૩૦	૬	મિનારાઓની	મિનારાઆના
૩૪	૨૪	૬વ યપણાતુ	૬વદ્યપણાતુ
૬	૧૪	મમાજ્ઞશે	મમજ્ઞશે
૬	૧૧	જિ હા	જિહ્વા
૧૪, ૧૫	૧૬, ૨	અપચ્ચખાણી	અપચ્ચખાણી
૨૮, ૨૯	૧, ૮, ૧	મખાન્દિકા	અષ્ટાદિકા
૨૯	૫	આરભ	આરભ
૨૯	૧૮	વત્તચ્ચામિ	વત્તચ્ચામિ
૩૪	૭	ફળમેવ	ફળમેવ
૩૪	૧૨	ત્રણ એ	ત્રણે
૩૫	૫	ઉત્તરાધ્યનની	ઉત્તરાધ્યયનની
૩૫	૭	વીજા	વીયા

૩૭	૨૬	તીર્થ કારના	તીર્થ કારના
૪૧	૨	બાબાજી	આગળ
૪૫	૨૧	પરિમુદ્ધથી	પરિમુદ્ધથી
૪૬	૧	એક નથી	એકે ન હતી
૫૮	૨૩	ઉપધ્યાયજી	ઉપધ્યાયજી
૬૭	૨૩	જિહ્વા	જિહ્વા
૬૮	૧	વાયજીએ	વાયજીએ
૭૫	૯	ગગ	જીવાં
૮૩	૫ ૧૫	મુહુપત્તિ	મુહુપત્તિ
૯૩	૨૧	સાધિમક	સાધિમક
૯૭	૧૧	સુરુતસાગર	સુરુતસાગર
૧૦	૧૧	વૌષધ	વૌષધ
૧૨૧	૨૦	તાપામ	તાપમ
૧૨૬	૧૭	સપત્તિ અકનિસળે	સપત્તિઅકનિસળે
૧૩૬	૩	નયામાદિ	નયમાદિ
૧૫	૧૯	રત્નચો	રત્નચો
૧૬૦	૧૮	જ્ઞાનાવસ્થાકથ ર્મની	જ્ઞાનાવસ્થાકથ કર્મની
૧૬૧	૧૧	ગકવાનો	ગકવાની
૧૭	૧	શૂંચેજ્ઞાત	શૂંચનાતુ
૧૮૬	૧૭	ગાણથે	ગણથે
૨૦૭	૧૯	તત્ત્વમાશ્રિત	તત્ત્વસમાશ્રિત
૨૦૮	૨૨	અર્હત મલી	પુપ્પદ ત

૨૧૦	૯, ૧૨	અર્હુદગની	પુ ૧૬૧
	૧૩, ૧૭		
૨૧૧	૫ ૧૧	"	"
૨૧૧	૧૪	ભેળનીનો યથ	ઐભેનો યથ
૨૧૨	૧૮	અર્હુદગત્રી	પુ ૧૬૧
૨૧૨	૧૮	લગભગ	લગભગ ૧ પીરથી
૨૧૭	૧૮	કદાચિત્ત્રિયાત	કદાચિદ્વિત્રિયાત
૨૧૮	૧૮	તત્તત્ત્રિગિલી	તત્તત્ત્રિગિલી
૨૧૮	૮	સમુચ્ચયે	સમુચ્ચયે
૨૨૪	૩	મનાઓ	સજાઓ
૨૩૧	૧૦	ચમા	ચમાયે
૨૩૮	૧૭	ચાયવ્ય	ચાય વ
૨૪૦	૫	ચક્રવર્તિવસમ્મ	ચક્રવર્તિવસમ્મ
૨૪૮	૨૩	યોગ૦ પૃ ૮	યોગશા૦ પ્ર૦ ૧
૨૫૪	૪	કૃષ્ણાણિ	કૃષ્ણાણિ
૨૫૪	૧૭	૧	૨
૨૭૫	૧૭	આકર	આમ
૩૦૦	૯	અતિથિ જિરો	અતિથિ જિરો
૩૦૦	૨૫	અષ્ટાક્ષિનાકાલિધા	અષ્ટાક્ષિનાકાલિધ
૧૦૪	૨૪	યેન શુદ્ધપત્ર	યેન શુદ્ધપત્ર
		ચમ્યુ૦	ચમ્યુ૦
૩૦૫	૧	શ્રુતોત્તીનિ શ્રાવક	શ્રુતોત્તીનિ શ્રાવક

યદપિ જગતમા દરેક જીવની ઈચ્છા ભિન્નભિન્ન હોઈ, તમામ જીવોની ઈચ્છા પાળા, રૂચિ, મનોરથો સૂઝા જીવા છે તથાપિ, જેમ રંગના દેખાવને અંગે, અનેક પ્રકારના રંગો છતાં, તેનું વર્ગીકરણ કરીને જગતે પ્રધુ કે રંગો પાત્ર પ્રકારના છે તેમ આ ભિન્નભિન્ન ઈચ્છાઓના પાત્ર વર્ગીકરણથી ચારવન બને છે એ ચારવનમા તમામ પ્રકારની ઈચ્છા, ધારણા વિગેરેનો સમાવેશ થઈ જાય છે એ ચારવર્ગના નામ-ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ ઈચ્છાઓ ગમે તેટલા પ્રકારે ભિન્ન હોય છતાં તે તમામ ઈચ્છાઓ આ ચારવર્ગમા સમાઈ જાય છે કેટલીક ઈચ્છાઓ ધર્મવર્ગમા, કેટલીક ઈચ્છાઓ અર્થવર્ગમા, કેટલીક ઈચ્છાઓ કામવર્ગમા, તથા કેટલીક ઈચ્છાઓ મોક્ષ વર્ગમા સમાઈ જાય છે અહીં પ્રશ્ન છે કે પુરૂષથી કરાતા છતાં આ ચારને પુરૂષાર્થ નહિ કહેતા શાસ્ત્રકારે ‘વર્ગ’ શબ્દથી કેમ ઓળખાવ્યા? કલિકાલ મર્વજ ભગવાન શ્રીહિમવદ્રમૂર્તીશ્વરજી મહારાજ યોગશાસ્ત્રમા ‘ચતુર્વગડમળીર્મોક્ષો’ (યોગ ૦ શ્લોક ૧૫) કહી, આ ચારને પુરૂષાર્થ તરીકે નહિ પણ વર્ગ તરીકે ગણાવે છે કલિકાળ સર્વજ ભગવાન શ્રીહિમવદ્રમૂર્તીશ્વરજી મહારાજ તથા આનાય ભગવાન શ્રોમાન નિલદ્રમૂર્તીશ્વરજી મહારાજ ધર્મા નારને, તે ચાર પ્રયત્નથી ધનારા એટલા પૂરતા પુરૂષાર્થ માને છે, કિન્તુ વર્ગમા ગણાય છે મારણ કે તે આદેને સાધ્ય તરીકે માનતા નથી આ ચારે સાધ્ય થી

જ્યાં સુખી વિગેક ની જાગી હોય, માયા જાનનું બંધન હોય આત્મતત્ત્વ ઓળખ્યું ન હોય કર્મ ની કે પાપ ની પ્રમત્તા હોય તો સુખી અર્થ નથી કામ માં ય હોય છે, પરંતુ તાત્કાલિક ધનનાર આત્મા માટે તો તે મેલ માટે છે છતાં

લાયક નથી તેથી તો ગ્રામ્યાર મજાત વચ્ચે સબ્બાજી પરિગ્રાહીઓ
વેરમણ, મરનાઓ મેટુણા તો વેરમણ (૮ જ ૨) એવા શબ્દોની
ચોળનાપૂર્વક મહાતો રાખ્યા અથાત તથા પ્રકારે ના
નતોની ગાળના-૦ ૧૨

આનાથી વિરમવાનું હોય, એની અનિષ્ટતા સ્પષ્ટ છે ।

અથ, કામ વર્તમાનમા ભલે ઈદ ૧૫ લાગે તો પણ તેનું
પરિણામ અનિષ્ટ હોવાથી તેમાથી વિરમવાનું કહ્યું વિવેકીઓ
માટે મર્થ, માન સુમેશા સસર્ગ કરના લાયક નથી અમુક
કર્મોએ, કે પુણ્યોએ અથ, કામની પ્રાપ્તિ થાગ, લોગવગે
નાયકે, ઈદ પણ લાગે, પણ વિવેકી આત્મા માત્ર તે કમેશ
(કાયમ) ઉપાદેય નથી માત્ર કે તેનું પરિણામ કદુ છે પરિ
શ્વલ વિરમણથી મધને તથા 'મેટુણાઓવિરમણી' કામને
અનર્થકર મહો જેનાથી વિરમણ ત આત્માથી પર છે અને
તથાથી વિરમણ ત આ માનો નવબાવ છે

ચોકડીની અર્થા । પહેલી ચોકડી અમ્યકત્વને મોકે છે

અત્તાનુમધી, અપ્રત્યાખ્યાની પચાખ્યાનાવર્તીય તથા
મજનનન એ રીતે કપાયેલી ચોકડી માનવામા આવી , ગામ
કારે નુ ગા ચોકડી નનનીયદા મહી ? કિડી ! આન કરનામા
આવે તા સ્વપ્ન રમ વર તેમ કે

મા રા માને શુદ્ધ કરનાર આ માના પશ્ચિમને માવના ન દે ત
કપાયેલી ચોકડીનો માત્તાનુમધી નામનો પહેલા પ્રકાર છે શુદ્ધ
માયતા જેને જેનો પારિભાષિક લાપામા અમ્યકત્વ કહેનામા
આને છે, કપાયેલી અત્તાનુમધી નામ પિ પહેલી ચોકડી
અમ્યકત્વો, આન ૧ ૬

જ્યારે જીવાજીવાદિતરંગની શ્રદ્ધા થાય, શુદ્ધ મનન્ય પ્રાપ્ત થાય, ત્યારે માનવ કે અનન્યાનુબંધી ચોકડી તમે જોશો. એ ચોકડીનું ઉત્તર ધાય એટલે મોક્ષ માર્ગની શુદ્ધ માન્યતા સાપડે.

અહીં એક વાત ધ્યાનમાં રાખજો કે આ વાત વધીત તરીકેની નથી જિનેશ્વરદેવે આ રીતે જીવાજીવાદિતરંગે શ્રદ્ધા છે, શાસ્ત્રકારના વધીત તરીકે આ કથન નથી પણ જોખમકારી અને જવાબકારીના સ્વીકારપૂર્વકનું આ કથન છે.

દુનિયાકારીમાં દાર્દમાં કેનને અંગે જોખમકાર કે જવાબકાર વધીત કે અનીત? કહો કે અસીલ. દુઃખમામાનો માસીક પણ અસીલ અને દડ કે સજનો ચોકડા પણ અસીલ વધીત લેને કાંઈએ લેવા દેવા નથી.

અહીં પણ જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આશ્રય, મવર, નિજરા, બધ, અને મોમ તેના પ્રકારો સાથે માત્ર બોલી જવામાં આવે પણ આત્માને તેની અસર ન થાય તો તે બોલવું વધીત તરીકે છે, પણ કર્મને આવવાના કારણે નમન્ય, તેની ભયકરતાનો ધ્યાન આવે ત્યારે માનવ કે એ માન્યતા અસીલ તરીકે છે પણ બોલનારની આગી હુ કિમત ધરાવું છું એમ ન માનતા, પણ આત્માને આશ્રયના ભયકરપણાનો ધ્યાન આવે એટલે એ તમને કહેવા ઉંડુ છું મિધ્યાત્વ, ઇદ્રિયો (વિષયો), કષાયો, અજ્ઞાન તથા યોગના કાર્મનું વળગણુ વળગે છે એ સમજાય, એની ભયકર નિયતિ ધ્યાનમાં આવે ત્યારે શ્રદ્ધા કે સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ મનાય.

કથન, નિરૂપણ અને શ્રદ્ધા વગરે ફરક !

કથન, નિરૂપણ અને શ્રદ્ધા આ ત્રણમા શુ ફરક છે તે ખ્યાલમા લેવા જેવો છે કથન, નિરૂપણ તો અભય પણ કંઈ પરતુ પૂતવાની ઇચ્છાએ, મનાવાના મનોરથે, કીર્તિની દાગળાએ, દેવલોકની ક સજા મનાવણાને વ્યવર્તિપણુ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાએ અભય પણ શાસ્ત્રાનુસારી ઉપદેશ આપે જેવુ કથન તથા નિરૂપણ બન્ન કદ તેવુંજ અભવ્ય પણ કદે બંધ ક અભયના કથન, નિરૂપણમા ફરક હોયજ નહિ જેવુ બવ્ય નિરૂપણ કદે તેવુ અભવ્ય કદે અને જેવુ અભય કદ તેવું બંધ કદે

તમને પ્રશ્ન થશે કે અભવ્ય હેલા એકજ ભોક્ષતત્વને તે માનતો નથી છતાં ભોક્ષની પ્રરૂપણા શા માટે કરે? કર્મક્ષય માટે પ્રબલ એવુ આ જૈનગ્રાસન, એવુ કોમળ છે કે તે ઘટાડા વધારાના અગે, ફેરફારીના અગે અભિપ્રાય દ્વિગવધાના અગે, તેમજ એક અક્ષરની પણ ફેરફારી સફળ કંવા તૈયાર નથી સજન કરી શકતુ નથી

જમાવિતુ દૃષ્ટાત વિચારશે તો આ મુદ્દો તમને બરાબર મમત્તશે એક દૃષ્ટિએ જોઈએ તો જમાવિ બગવાન મજાપીર મગરાબતથી બદિઆના મણાય ! તમે પ્રુછી શકો છો કે તે શી રીતે? બગવાને તો એકાકીપણુ ક્રીમા સ્તીધી હતી, ત્યાર જમાવિએ તો પાચને નાજકુમાર સાથે દીક્ષા સ્તીધી હતી જમાવિ કોણ? બગવાનનો બાણેજ તથા જમાઈ જમાવિની શ્રીએ (બગવાની પુત્રીએ) બાર સ્ત્રીઓ સાથે દીક્ષા સ્તીધી હતી વિનાને કે આ રીતિએ દીક્ષિત થનારની હાથા કેવી હયે?

પણ એજ અભિપ્રાયમા જુદા પડતા જેનગામને તેને બહા
કયા! ખસેડી દીધા! !

કહેમાણે કહે (વજ્રમાણે કહે મગ ૦ મૂ - ૮૧) તવા કહે કહે
આટલા કેરકમા ગામન બહાર! એમા શુ ? એમ આ
ગામનમા નથી

ભગવાનનુ રૂપ, મન્ત્ર ય કહેમાણે કહે (વજ્રમાણે કહે)
અર્થાત્ જે કળ્યા માડયુ તે થઈ ગયુ જમાલિયે તે નહિ
માનતાં નયુ નિરૂપણ કયુ કે કહે કહે કહે અર્થાત્ કલ્યા બાદજ
કર્તુ કહેવાય દુનિયા રીની દૃષ્ટિએ કે ન કાંઈએ જોશે
તો જમાલિનો નિર્ણય સાચા વાગશે કેમકે - આ માટે ત
વખતે રખવાન પશુ પામે । પશુ થાય છતાં જ કેડા ઉતરશે
તા તમો ભગવાનના મન વ કહેમાણે કહે (વજ્રમાણે કહે)
નુરની વામ્નનિ ના સમાજગે અને જમાલિનુ માનયુ મિથ્યા મનાશે

જે સમયમા કેડાગાન નગીર કર્મોના ન થાય તેજ
સમયે કેવજગાન માનો છે ને ? ગી ગીતે ? ગ્યા નૂરે ?
સમનતા કાગમા ક્રિયામગ તથા નિષ્કામગ જુદા શી રીત પડે ?

વ્યવહારની અવસ્થાએ શુભપરિણામ થાય ત્યાર નવન,
નિજના અને પુણ્યની પ્રાપ્તિ તથા અશુભપરિણામ થાય ત્યારે
પાપ તથા બધની પ્રાપ્તિ થાય છે પાનજામની નામે ક્રિયા
પહેલાજ ક્રિયા તથા પાપો બધ થાય છે ને !

ક્રિયામત તથા નિષ્કામ નવનની અપેક્ષાએ માથે મા પીએ
તોજ તે ધર્મ મંદ તથી તો શ્રીધમદામ ક્ષિયે ઉપદેશ
માગામા કહ્યુ છે

જ જ સમય જીવો, જાવિસદ્ જેણ જેણ માવેણ । સો

તમિ તમિ સમયે, સુદાસુદ્ધ વપદ્ કમ્મ ॥ ગા૦ ૨૪

જે સમયે છવ શુભ, અશુભ પરિણામમા પ્રવેશ કરે તેજ સમયે તે પુણ્ય, પાપનો બધ કરે છે અથાત્ શુભ, અશુભ કર્મ ખાધે છે જે ક્રિયાકાલ તથા નિષ્કાકાળ સાથે ન મનાય તો બધ, આશ્રય, મવર, નિર્જરા, મોક્ષ વિગેરેની વ્યવસ્થા પડી જાગશે સિધ્ધ છે કે જે સમયમા કારણ તેજ સમયમા કાર્ય જગવાને તેથીજ કહેમાણે કહે (કલ્પમાણે કહે) કહ્યું

જમાલિએ જરાક ફેરફાર કરી કહ્યું કહે કહે બસ આટલાજ ફેરક માટે જગવાનનો જાણેજ તથા જમાઈ છતા, પાવ્યમે રાજપુત્રો સાથે દીક્ષિત છતા, જેની સ્ત્રી હજાર સ્ત્રીઓ સાથે દીક્ષિત છતા પણ તેને, તેવાને આ શાસને બહાર ધકેલી દીધા એ ન જોઈએ ! એક વચન પવટાવનારને પણ આ શાસનમા સ્થાન નથી તમે તો કહો છો ને કે ‘એમા શુ ?’ પણ આ શાસનમ એવું ‘એમા શુ’ થી આવતું

હવે અભવ્ય પ્રરૂપણા માથી ગાથી કરે છે, અભવ્યની જેવી પ્રરૂપણા શાથી કરે છે ? તે તમને મનબંધે આવળી પ્રરૂપણા કરનારને આ શાસન સંઘરતું નથી માટે શાસનની એવી વળખર નીતિ છે માટે, અભવ્ય બવે અતરથી મયમને, મોક્ષને ન માને છતાય તેને પ્રરૂપણા તો માગનીજ કરવી પડે પ્રરૂપણામા ભેદ પાડવાથી તેને જૈનગામનમા સ્થાન ન હોવાથી, તેને ધ્યાન બ્રહ્મ યવુ પડતું હોવાથી, અભવ્યને યવુ પ્રરૂપણા તો ન માને છતાયે નવે તત્વોની કરવીજ પડે અભવ્યની જેમજ અશરણ નિરૂપણ કહે

નસખત, અસબ્ય નિરૂપણ વકીલ તરીકે કહે છે, શાસ્ત્રના
 ‘આ રીતે મોક્ષવિગે’ કહે છે’ એમ કહે છે પણ એના
 પોતાના આત્માને એમા વેવા દેવા વેશ પણ નથી
 મોક્ષ એટલે શુ ?

આત્માની ઉચ્ચામા ઉચ્ચી સ્થિતિ, આત્માની શાશ્વત્ સ્થિતિ,
 આત્માનો છેલ્લો વિસામો, જ્યાં હુ મેશની સ્વતંત્રતા છે તેણે
 સ્થાન કર્મની હમવગિરી તથા પુદ્ગલની હરમ્યાનગિરી જે
 વર્તમાનમા છે તે કંઈ ન હોય તેણે સ્થાન એક મોક્ષ છે

કેટલાકો કહે છે મોક્ષમા છે શુ ? નહિ ખાણુ,
 નહિ પીણુ, નહિ પહેરણુ ઓઢણુ, ત્યાં મુખ કયુ ? બસા
 આદમી, જરા વિનાર કે ખાણુ પીણુ વિગેરે તો કર્મ તથા
 પુદ્ગલના કારાગારમાજ છે ને ! મોક્ષ એટલે તો - ૧ તો ૨
 કર્મની હમવગિરી કે ન તો છે પુદ્ગલની હરમ્યાનગિરી
 આ જીવની હાલત કઈ છે

છ ખંડ, નવનિધાન, ચૌદસતના માવીક નકવર્તીને બાજી
 હાથમા માટે, પાઈ માટે કોઈની પગથી કંઈની પટે એ દશા
 કેવી ગણાય ? તેજ રીતિએ આ આત્મા કેવો છે ? વામવાકના
 સર્વકાળના સર્વ મેત્ર ॥, સર્વદ્રવ્યોના સર્વભાવને જાણવાનું
 સામર્થ્ય ધરાવનારો છે પણ આને કઈ દશા છે ?

જીવ સજીવી વિનારો તો જીવને કાણુ નથી માનતુ ?
 માત્ર જૈનોજ માને છે અને ખીજા નથી માનતા ? શૈવો,
 વૈષ્ણવો, મુસ્લિમો, ક્રીશ્ચિયનો પણ જીવને માને છે છતાં જૈનો
 ૧૧ અને ખીજાઓ શ્રદ્ધાવાળા નહિ તેણે મારણ ?

જેનોની જેમ જીવને કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ કોઈ પણ ઈતરે માનતા નથી કેવલજ્ઞાનાવસ્થાથી કર્મો રોકાયાથી, નિર્જરાયાથી કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ એવો આ જીવ યાય છે તે રૂપે જેનો વિના કોઈ પણ ઈતર દર્શનકારો માનતા નથી. મમ્યજુદિ આત્મા જીવને જ્ઞાનસ્વરૂપ માને છે કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ એવો જીવ આજે કંઈ દશામા છે તે જરા તપાસો! ઇદ્રિયવિષયકજ્ઞાન તો કેવલજ્ઞાનના કિસાબે કેટલામા બાગે? પણ તેનું જ્ઞાન પણ મીધુ છે? નહિ સ્પર્શનું જ્ઞાન સ્પર્ગનિદ્રિયદ્વારા યાય છે, ગંધનું જ્ઞાન નાસિકાદ્વારા યાય છે, શબ્દનું જ્ઞાન કાનદ્વારા યાય છે, રસનું જ્ઞાન ગિજ્જાદ્વારા યાય છે, અને વર્ણનું જ્ઞાન નેત્રદ્વારા યાય છે કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ જીવ આટલા જ્ઞાનનોય મીધો માલીક છે ત્યારે તો એ ચક્રવર્તીને? બાજી માટે જોઈતી પાઈ માટે બીજની પળગી કરી પડે એવું નહિ તો બીજી શું? જ્ઞાનનો માલીક જીવ, સોગવવાનો હક પોતાનો છતાં ઈદ્રિયો અને પુદ્ગલ મેનેજર અને રીસીવર છે એ અનુકૂલ કાય તોજ જીવ બોલવો કરી મંદે મોગમા તે નથી ત્યાં કેવલ જ્ઞાનનો બોલવો મીધો છે ત્યાં કેવલજ્ઞાન કાયમ એક સરખું છે, ફેરફાર વગરનું, ન્યૂનતા વગરનું અને ન પલટાય તેવું છે તેવુંજ ત્યાં કેવલજ્ઞાન, વીતરાગપદ્મ તથા અન્યાબાધમુખ છે મોખમા શું છે? મોખમા આ છે મોખનું સ્વરૂપ આ છે

અબ ય મોક્ષ માનતો નથી છતાં પ્રરૂપણા તો મોખની તથા મોક્ષના સ્વરૂપની કંઈ છે માન્યતાને પ્રરૂપણામા ફરક છે તે મમજો માન્યતા પાતાના જોખમે દે પ્રરૂપણા શામકારના નામે છે

આશ્વ પચક છે, મન સુદર છે, બધ દુખદ છે,

પુણ્ય મુખ આપે છે, સદ્ગતિમા લઈ જાય છે પાપ દુર્ગતિ આપે છે, નિર્જરા કર્મરહિત કરે છે, અને મોક્ષમા સાધ્યત્ મુખ છે, મોક્ષજ આત્માનુ ધામ છે આ નમામ જ્યારે આત્મામા પરિણમે ત્યારે શ્રદ્ધા થઈ સમ્યક્ત્વ સાપડ્યુ એમ સમજવુ અને ત્યારે માનવુ કે તમારી જનતાનુમધીની ચોકડી નહીં-અનમ-અર્થ

મોક્ષમાર્ગની મહકમાના ચાર ખીલાઓ

આશ્રવને રોકવા ચોખ્ખ ગાળી અથે પણ રોકવા તૈયા થાઓ ત્યારે માનવુ કે અપ્રત્યાખ્યાનીકવાયના ખીલ ચોકડી ખત્રી એ ખીલ ચોકડી ખતે ત્યારે એની ખુણિ જતે તર્થ અશ્રવોને રોકવા તૈયાર થાઓ ત્યારે માનો કે પ્રત્યાખ્યાના વરણીયકવાયની ચોકડી નાડી અને જ્યારે પરિણામ મેડ જેવા અવિવજ્જ બને, ગમે તેવા પરિપક્વ કે ઉપસર્ગમા, નમે તેવા હર્ષમા કે શોકમા, મનથી લેશ પણ અઘાત ઢવાડે પણ અસર થાય નહિ, ત્યારે માનો કે મનવચન નામની ચોકડી દૂર થઈ પ્રથમ અનતાનુમધીની ચોકડી મા? તો પ્રથમજ જોઈ ગયા કે તે શુધ્ધ મનવ્યને, સમ્યક્ત્વને રોકે છે સમ્યક્ત્વ, શ્રદ્ધા, શુધ્ધમનવ્ય માત્ર થાય એટલે માનો કે અનતાનુમધીની ચોકડી ગઈ

મોક્ષમાર્ગની સડકમા આ ચાર ખીલા છે આ ખીલાઓ પરિ-
સ્થિતિની માહિતગારી આપે છે અન તાનુમધીના ખીલાની
હકનુ ઉત્પદન કરે એવે સુખ
મનાય, અપ્રત્યાખ્યાની ચોકડીના
૧ દેશનિરતિની પ્રાપ્તિ

ખીલાની હુદુ ઉસ્ત્વધન કરે. એટલે સર્વવિરતિની પ્રાપ્તિ થાય અને સન્નિવસન ચોકડીના ખીલાની હુદુ ઉસ્ત્વધન કરે. એટલે પરિલામ મેરૂ જેવા અડગ બને. આ ખીલાઓ તે હુદના ઉસ્ત્વધનથી તે પરિસ્થિતિ બહાર કરે છે

હવે મૂળ વિષય પર આવે. સર્વથા વિષયોનો ત્યાગ કરવા, પરિગ્રહ ત્યાગ કરવા આત્મા તૈયાર થાય ત્યારે પરમચખ્ખાપ્રાપ્તિ થાય પ્રત્યાખ્યાનાવસ્થાપ્રાપ્તિ થાય ત્યારે તેનો લાભ થાય કારણ કાર્ય સંગ્રહ સમજી દ્યે.

સવત્સરીઆદિ પવનો હેતુ તથા પર્વ સામુદાયિક શા માટે ?

હવે ચોકડીની ઓળખાણ મિતિથી મમને અનતાનુ બધીકપાય યાવજીવ રહે, પણ જો એ ચોકડી ખમી હોય તો થયેલા કપાય વર્ષથી વધારે ટકે નહિ. હવે સાવત્સરિકપ્રતિક્રમણનો હેતુ સમજાશે અનતાનુબધીમા ન જવાય માટે આ પ્રતિક્રમણ છે પ્રશ્ન થશે કે તો પછી જધાને માટે એકજ દિવસ નહીં કેમ રાખ્યો ? દરેક મનુષ્ય જેમ પેત્રપોતાની જન્મગાડ જુદે જુદે દિવસે ઉજવે છે, તેમ પ્રતિક્રમણમા કેમ ન રાખ્યું ? નમાધાન એજ છે કે વ્યક્તિગત દિવસ જુદો જુદો રહી શકે પણ સમુદાય માટે તો એકજ દિવસ હોય ત્યામુધી કહેવામા આવેલું છે કે જો આ દિવસે તે ન કરે તેને કોહેલા પાનની જેમ કાપી મૂકવે. માનો કે સઘે સભાનો દિવસ નહીં કરો છે અજ્ઞેવ ક્વચ્ચેડે (કલ્પ ૦ સામા ૦ સૂ ૫૯)

પર્યુષણાથી, ગાર મહિના આગલના જૂના કલેશ તે દિવસે બનેડવા મર્યાદાનો છે. એ દિવસ સામુદાયિક તે નહીં (મવત્સરી)

કરવામા આગે અનતાનુબધી ચોડીથી જયવા માટે સવતસરી પર્વ છે

સવતસરીપર્વ માન કપાયની શાંતિ માટેજ એમ નહિ પરંતુ તદુપરાંત અઠમ તપ, કપલૂત્ર ધ્રુવ, ચૈત્યપરિપાટી, જામણા વિગેરે આત્મચર્યા પણ કરવાના છે તે સામુદાયિક સુદ્ધ અને કે એકાદી તે સમજી શકાય તેમ છે

એજ રીતિએ હવે ચોમાસીપર્વ માટે પણ નમજપુ ચાર મહિનાથી વધારે કપાયો ન દે, એ સ્થિતિ અપ્રત્યાખ્યાની ચોડી ગયાથી થાય ફરી તેમા ન પેમાય માટે આતુર્માર્મિક પ્રતિક્રમણ જમાનણુ વિગેરે છે

નખો કાચેવી રીતિએ તે દિને તવા ખાન નહિ કરના. પ્રાયશ્ચિત્તને પાત્ર છે ટુનિયામા જેને ૬૬ ક ગિયા કહેવામા આવે છે, શાસ્ત્રકારે તે આને પ્રાયશ્ચિત્ત નખેન છે શાસ્ત્રકાર ગુરુએ પ્રાયશ્ચિત્ત દેવાનુ તથા ધર્મએ આવવાનુ મ્હુ છે

ચોમાસી ત્રણ છે કાર્તિક, ફાગુની, તથા આસાદી ત્રણેય આતુર્માર્મિક પર્વ આત્માને અપ્રત્યાખ્યાની રાયથી પાત્રવા માટે છે તપ્યાખ્યાનીકપાયથી ગાડવા પશુખીપ્રતિક્રમણની યોજના તથા સંસ્કૃતવનથી રોકવા દેવમિક-સર્વ પ્રતિક્રમણી યોજના સમજી લેવી

આપાદી આતુર્માર્મિકપર્વમા નિમોષના કંઈ?

ત્યારે કાર્તિકી, ફાગુની તથા આસાદી ત્રણેય ચોમાસી પર્વ, એકજ હેતુ માટે એને કે અપ્રત્યાખ્યાની ચોડીથી જવાનવા છે તેા આસાદી ચોમાસીનુ મત્ત વધારે મ્હુ ને સમને જોતગાઅકારોએ કાળનો વ્યાકાન ચોમાસીથીજ નખયો

છે એ તો પ્રતિવધ કટપમૂત્ર ધ્રુવણ કન્નારના ખ્યાનમા હશેજ

એમ તો ઋતુ છ છે અચન બે છે શાસ્ત્રકારે વાર્તિક
(સાનતનુવરિક) પ્રતિક્રમણ પછી આયાનક (પાણ્ડુમાસિક), પછી
છ ઋતુના ક્રિમાએ ઋતુ સળધી દ્વિમાસિક, એમ પ્રતિક્રમણ
ન રાખતા આતુમાસિકપ્રતિક્રમણ કેમ ગણ્યા ? કારણ કે
રીયાળો, ઉનાળો, ચોમાસુ એવા ત્રણ વિભાગનીજ શાસ્ત્રકારની
ચોજના છે મવ મરીપર્વ પ્રસંગે જેમ તપમા અઠમનુ વિધાન
ઠે તેમજ આતુમાસિક પ્રસંગે છઠ્ઠનુ વિધાન છે અને તે ન
કરે તેને માટે પ્રાયશ્ચિત્ત છે

હવે આપાદી ચોમાસીનુ મહત્ત્વ શાથી એ નિવારીએ
જોઈ. મેશા વિરાધનાથી હરે, સમ્યક્ત્વ પામ્યો કે એ આત્મા
પ્રવચન વિરાધનાથી હરે. યાય જીવની ક્રિસાથી જીવની
વિરાધનાથી હરે એજ સમક્રિતીનુ, એજ જોનનુ લક્ષણ મહા
મતો તો પાચેય સરખા છે હતા પ્રથમ મહાનત અહિંસા નુ છે
ધર્મો મગલમુહિટ્વ (દશવૈશ ગાં ૧) ની જાણમા પણ વચાણિ
સંજમો તવો ન કહતા અહિંમા સંજમો તવો હજુ છે પદ્મીનુત્રમા
વિરતિના લક્ષણમા અહિંસાને જીવાવી. સમ્યક્ત્વના લક્ષણમા
અનુકરણ છે આથી સમન્તથે કે જોનોનુ ધ્યેયજ અહિંસા
છ જીવની વિનયનાનો હર એજ પ્રથમ રચાને છે જીવવિરા
ધનાનો ત્યાગ મુખ્ય છે એ જીવવિનયના આપાદી ચોમામામા
કેવી અને કેટલા પ્રમાણમાં, સાવવધી મુકેલ યાય તે મમ
જાય તેમ છે અન્ય ઋતુમા પણ સામાયિક બે ઘડીનુ અને
આ ઋતુમા પણ બે ઘડીનુ તેજ ગીતે પોષધાદિ, તેમા મમય

મર્યાદામાં ફરક નથી પણ એ/લાગ સમયમાં આ કાલમાં, આ ચોમાસામાં ફેટલી વિરાધનાથી બચાય તે પોતેજ વિચારી લ્યો! જ્યાં જોયો ત્યાં લીલ પુલ, અનતકાય, અનતીજવાન આ બધાની વિરાધનાથી, આ પર્વમાં વધારે બચવા ચોન્ય છે અને અય પર્વની (અન્ય ચોમાસીની) ક્રિયા, એજ ક્રિયા, વિરાધનાથી વધારે પ્રમાણમાં બચાવે છે

ક્રમોદયે જે મત ન લઈ શકે તે પણ વિરાધનાથી તો હરે ?! જીવવિરાધનાથી ન હરે તે જૈન શાનો? અને આ ચોમાસામાં તો વિરાધના પાર વિનાની થાય તેમ છે માટે આ ચોમાસીપર્વની મહત્તા વિરાધતાથી કઈ ગુપ્તી વધારે બચાવવામાં છે

દેવ પોદયા એટલે શુ ?

શ્રી વૃષ્ણજી માટે જૈન દર્શન શુ કહે છે? એ વાસુદેવ તાલ અવિરતિ, અપચ્ચખાણી હતા એમને માટે જેઓ એમને પરમાત્મા માને છે એવા ઇતરો પણ શુ કહે છે તે સમજો એટલે આ ચોમાસીપર્વનું ક્યેય આપોઆપ નમજશે એમણે (ઇતરોએ) કોઈ વૃષ્ણજીને અવિ તિવિગેરે તરીકે ઓળખાવ્યા નથી. વિરતિ, અવિરતિ અપચ્ચખાણી વિગેરે શબ્દો તો જૈનોની પરિભાષાના છે ઇતરો તો વૃષ્ણજીને ત્રીનાવાળા માને છે, મનાવે છે ત્રીનામાજ લીન ગણાવે છે તાર્ક ગોચાર્જી કાન કરે તો તેઓ શુ કહે છે? ત્યાગ વિમ્તારી ગયા કહે છે? ના! હોય તા ને! ત્યારે કહે છે કે 'ત્રીના વિસ્તારી ગયા! આપણું શુદ્ધ અગીયારને ઇતરો દેવપોતી એકાદશી કહે છે તેનું રહસ્ય સમજો

ભવે શ્રીકૃષ્ણજી અવિરતિ હતા, અર્ધચંદ્રાક્ષી હતા છતાં
 પણ વિનાયકનાથી હરનામ તો હતાજ તેથી આ ચોમાસાના
 ચાર માસ માટે તેમણે એક નિયમ રાખેલો કે 'હરનામ
 કરવો નહિ!' એવામાં પાંચે ચૂનામાં માથોવાળી આજની
 વ્યક્તિ પોતાની ઉપાધિને પારવાર ગણાવે છે તો પણ ખરના
 ન્વામી, મેળા જીવર મુકુન્દ રાજના અધિપતિને ઉપાધિને
 પાંચ હશે? છતાં આ ચોમાસામાં થતી વિનાયકનાની પરાકાષ્ઠાથી
 બચવા, હરનામ કરવાનો પ્રતિબંધ મૂક્યો. આ વાતને આડક
 તરી રીતે ઇતરેશ્વરે કમળીજી છે કે "દેવ પોદી ગયા!" શુ
 આ માસ મુખી પોદવાનું હોય? પણ કીલ્લામાં માનનારથી
 ખીજી બોવાય તેમ નથી એટલે 'દેવ પોદવા' કહી દીધું
 જ્યોતે રાજસ્થાનનો પરિવ્રજ્ય જ્યોતે તેઓને માનૂન હશે કે,
 ૧૨ ભરાયેલા હરનામમાં ૧૨ વાગે કે અમુક વાગે (નિયત-અમયે)
 રાજા નાનીવાસમાં જાય એટલે હરનામ પોદી ગયા એમજ
 કહેવાય શાપાનો પ્રયોગ એમજ થાય, આથી હરનામ કાંઈ તરત
 મૂતેવા કે ડીધેલા હોના નથી હરનામ ભવે રાત્રિના બે વાગ્યા
 પર્યંત જાગતા હોય પણ હરનામમાંથી ઉઠીને રાણીવાસમાં
 જોડે કે જનાનામાં પેઠા કે 'હરનામ પોદવા' એમજ કહેવાય
 અને ઉડવાના ટાઈમે, ભવે ન પણ ઉડ્યા હોય તોયે, 'ઉડ્યા'
 કહેવાય મવારે ચોથડીઆ વાગે એટલે 'ઉડ્યા!' કૃષ્ણજી માટે
 પણ એજ રીતિએ અમ્મડ શુદ્ધ ૧૧ ના દીવસે 'દેવ પોદી
 ગયા' કહેવામાં આવે છે અને કારતક શુદ્ધ ૧૧ ના દિવસે 'દેવ
 ઉડ્યા' કહેવામાં આવે છે વિચાર્યો તો સમજાશે કે વિનાયકનાના
 હાથી શ્રીકૃષ્ણજીએ હરનામ પર મૂકેલા ચાતુર્યાસિક પ્રતિબંધને
 આગ્રહતરી રીતિએ, 'દેવ પોદી' પણ કહી શકાય છે

સભામાથી પ્રશ્ન ચોદશને બદલે અગ્યારશ કેમ ?

આપણે જોઈ ગયા - કુળજીએ અવિરતિ, અપચ્ચખાણી હતા નિયમ ન હતા હતા પણ વિરાધનાનો ઉર હતો ત્રણ દિનમ પહેલાં વિરાધના વર્જવાનો હેતુ તેમ યાત્રાગમન યાત્રાનપ્રત્યાર નાદિ કાર્યમા પ્રવૃત્તિઆદિનો હેતુ પણ હોય

આપણે મુજો એ છે કે શ્રીકૃષ્ણજી વાસુદેવ હતા, પાના- વાર ઉપાધિથી યુક્ત હતા અવિરતિ, અપચ્ચખાણી હતા છતાં વિરાધનાના ઉરથી ઉરના જરૂર અને આ ચોમાસામા અનિવાર્ય પાસવાર વિરાધનાથી બચવા, ચાટે માસ દરમાર બનવાનું એમ ? મોકુદ્દ રાખ્યું હતું આપણે કરી શકીએ છતાં મતપચ્ચખાણું ન કરીએ, નિયમ કાયો ન કરીએ, વિરાધનાથી ન અટકીએ તો આપણી મિત્રિ કઈ ?

આપાદી ચોમાસીનો મુખ્ય હેતુ 'વિરાધના પગિહાર' !

યાસાવાસાઈ (કલ્પ-સામા સૂત્ર ૧) વિગેર કહીને માન્યતાએ આવી ચતુર્થાઈને મ ત્વ આગ્યુ છે તાનુ પોત શાન્તકારે માસક પ, અપ્રતિમ પ્ર વિહારી કહ્યા કે હતા પણ આપાની જોદશ પડી તમને માટે પણ ચાર માસ માટે ઉપનામાવિ તપચુગ રહીને એકજ ન્થળે જોનાનો નિયમ કેવળ વિરાધનાના પરિહાર માટે છે સાધુઓ તા જેમ વિહાર કરે તમ તે અધિક ધમોલોન કે હતા વિહાર છોડીને ધમોલોતના વાં પળ મામક-૧ છોડી ચાર માસ એકજ ન્થળે નિયત હો એ મુખ્ય હેતુ વિરાધનાના પરિહારનો છે જ્યાં સાધુ માટે નિયમ તો તમારે માટે શુ ? નમાજ અધર્મને ઝોડવા તૈય થવું કે નહિ ? વિરાધના પરિહાર માટેજ આ આપાની વા

ર્માસિકપર્વતુ મહત્ત્વ વિશેષ છે

સામાયિકાવશ્યકપૌષધાનિ, દેવાર્ચનમ્નાત્રવિલેપનાનિ ।

વસ્ત્રક્રિયાદાનતપે મુશ્વાનિ, મઘ્યાશ્વતુર્માસિકમહનાનિ ॥

સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, પર્વતિથિએ પૌષધ, શ્રીજિનેશ્વરદેવતુ નિત્ય પૂજન, વિલેપન, ઘ્રણ્યચર્ય, દાન, શીવ, તપ વિગેરે ધાર્મિક-ક્રિયાઓ આતુર્માર્ગમા કરવાથી, વિરાધનાથી થતા બચાવના પ્રભાવમા અધિક લાભ આપે છે એજ રીતિએ વિવિધ કષા થનેા ત્યાગ એ પણ કર્તવ્ય છે અપ્રત્યાખ્યાની ચોકડીમાથી બચવા માટે આતુર્માર્ગિકપર્વની આરાધના છે અને તેમા વિશેષત વિરાધનાથી જાચવા માટે આપાદી આતુર્માસિકપર્વની આરાધના છે

અર્થ કામ ત્યાજ્ય, મોક્ષ સાધ્ય ।, ધર્મ માધ્ય છે સાધન ?

આત્મા જ્યા સુધી અપ્રત્યાખ્યાનાનરણીયચોકડીના ઉદય વાળો છે, ત્યાસુધી અર્થ, કામની જપમાળા જપ્યાજ કરે છે દુન્યવી બોલીમા કહીએ તો રમા, રામાનોજ જપ જપ્યા કરે છે એ ચોકડી ખને, પ્રત્યાખ્યાનાનરણીય ખતે, પછી એ જપ ન હોય, હવે જ્યાસુધી રમાગમાને માને ત્યાસુધી તે મેળ વવા, તેની વૃદ્ધિ કરવા પુરૂષાર્થ કરે માટે દુનિઆદારીને માન નાતાઓ તેને પુરૂષાર્થ કહે છે અર્થ, કામ, ધર્મ અને મોક્ષને કલિ કાલ મર્વજા જાગવાન્ શ્રીહેમચદ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજ પુરૂષાર્થ નહિ ગણાવતા પર્ગમા ગણાવે છે તે આપણે જોઈ ગયા-અર્થ કામ કર્મવિકારના ધરના છે વિલાપ દશા છે ધર્મ, અને મોક્ષ આત્માના છે-જ્યાવ દશાના છે તેથી ધર્મ, મોક્ષ તેજ છે

દેવ છે કદી વિવેકીએ નહિ તજ્યા યોગ્ય છે

કનિશ્ચ મવ ન ભગવાને યોગશાસ્ત્રમા ચતુર્વર્ગોઽપિ કલુ છે
 ચતુર્વર્ગોઽપિ નથી કલુ આ ચાર વગમા સાધ્ય મોક્ષ છે પ્રશ્ન
 થશે કે 'ધર્મ' સાધ્ય કેમ નહિ ? 'અથ' તથા 'ગમ તો કર્મના
 વિપાકને આપનાર હોઈ, વિભાન દશરૂપે હોઈ, સાધ્ય નહિ તે
 ભરાખર પણ 'ધર્મ' કેમ સાધ્ય નહિ ? આગલ અભામા કહે
 વામા આ કુ છે કે-ધર્મ-ત્રણ પ્રકારે છે ૧ સ્વરૂપ ધર્મ
 અનુષ્ઠાન ધર્મ ૩ વિચાર ધર્મ. અનુષ્ઠાન ધર્મ તથા વિચાર ધર્મ
 સાધન રૂપે છે હાડી, નાવડી, ગાડીનો ખપ કયા સુધી ? ગામ કે
 વારવા મથળે પહોચાય ત્યા સુધી ત્યા પહોચ્યા પછી હોડી,
 નાવડી ૩ ગાડીને કોઈ ખલે રાગાડે ખરો ? નહિ ૪ ત્યાર
 તે સાધન છે સાધ્ય નથી સાધ્ય મોક્ષ, માટે અનુષ્ઠાન ધર્મ
 તથા વિચાર ધર્મ સાધન છે ચારણમા સાધ્ય નર્ગ માન
 મોક્ષ જ છે

સ્વરૂપ ધર્મ તો ખુદ (સ્વયં) ઉપાવન છે ઘણા, મુકુત્તમા,
 કુલ્વમા સુવર્ણ એકજ સ્વરૂપવાળુ છે સ્વરૂપ ધર્મ જોઈ
 આત્માની નિમનતા

શ્રીકૃષ્ણાતિ વાચકેણ કહે છે કે—

સમ્યગ્દર નજાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગ (તત્ત્વા સુ ૧)

મોક્ષમાર્ગના સાધન તરીકે, મોઘે જાણના મા તરીકે, સમ્યક
 દગન, નાન, ચારિત્ર ને સાધન જાણ્યા મા છે

ધર્મની શુદ્ધિ છતા, આચરવામા આવતો ધર્મ, ધર્મ
 ન હોય તો વિધાનક છે !

કોઈ દેશન એવું નથી, કોઈ મત એવો નથી, કોઈ શાસન એવું નથી, કોઈ ધર્મ એવો નથી કે જેમા અનુદાન ધર્મ તથા વિચાર ધર્મ ન હોય—તેને ધ્યાન ન હોય અહીં આ હર્મનમા તો એવું વાત મુખ્ય છે કે—

મા કાર્ણેત્ કોઽપિ પાપાતિ, મા ચ મૂત્ કોઽપિ દુસ્તિત (યોગ ૦ શા ૦ મ ૪, સ્લો ૦ ૧૧૮) કોઈ જીવ પાપ ન કરે, સર્વ જીવ મોખ પામા નાત્યર્થ કે અનુદાન ધર્મ તથા વિચાર ધર્મ તો તમામ મતોના છે તે વિના તો મત ૩ સમઘાય આવે મી રીતે ? પણ સમઘયાનું જરૂરી છે કે શ્રીકૃષ્ણનૂરિણ મહારાજ દ્વરે આવે છે કે સુદમ્બુદ્ધ્યાસજા જેવો ધર્મો ધર્માર્થિમિ નર । અથવા ધર્મબુદ્ધયૈવ તદ્વિષાત પ્રસજ્યતે ॥ (ઋષ ૨૧ સ્લો ૧)

બુદ્ધિ માત્ર ધર્મની હોવાથી ધર્મ થતો નથી બુદ્ધિ ધર્મની છતાં, તે ધર્મ ન હોય, અધર્મ હોય ને ધર્મ માની આવ રજુ થાય તો ત જાણ વિધાનક છે એ વસ્તુ સમજાવવા નીચનું ધ્યાન ઠપચોની છે—

એક રાજા જગલમા કરતા ગયો છે ત્યાં તો કૂવામા એક ભૂક્તા પડેલા અથ મુમાદ્ધને પડેલો ગયો કે જે ભૂખ તથા તરસથી પીડાના હોતો રાજાએ ઉપકાર કરવા માટે તેને કૂવામાથી બહાર કાઢ્યો તે બ્રૂખ્યો હોવાથી તને ખારા આપ્યું ત તબ્બો હોવાથી તને જરૂર આપ્યું, જોયધિના ચોજો તેને દખતો કયો અને મારી પણ બનાવ્યો હવે પેલો મુમાદ્ધ મનના વિચાર ૧ ૩ લેગ તબ્બો જોગબાણ વગર આ રાજાએ મા ૧ ઉપર મનના ઉપકાર કયો છે તેનો બહલો ન વાળુ તો હું મનુષ્યની રીતે ગણાઉં ? જૈન ૩ અને જૈનનરનો એક

ખીજે કુલ સમજવા જેવો છે જેનેનરો વાતવાતમા ભગવાનના
 ઘેર ધામા નાખે તે દુ ખ આને તોયે કહે “ભગવાને આપ્તુ”
 કાઈ ઈલા હોય તોય હિ ભગવન! તુ આપ!” જેનો એ
 રીતિએ ભગવાનને વગવા નથી જેનો તો ભગવાનને મોક્ષ
 માટે માને છે સુખ દુ ખની પ્રાપ્તિમા તો કારણભૂત કર્મજ
 છે પેના અધ મુસાફરે પણ આ ન્યાયે ભગવાનને પ્રાર્થના
 કરી કે “હે ભગવન! મારે ઉપકારનો બદલો વાગવાનો છે
 માટે એ રાજાને તુ અધ બનાવ, ભૂતો પાડ ફરામા પાડ,
 ભૂખ્યો અને તરસ્યો રાખ અને પછી મને ત્યા પહોંચાડ એન્હો
 દુ ત્યા પહોંચી ઉપકારનો બદલો વાળુ અને તેને દેખતો
 બનાવી શકુ, તેને અન્ન, જલ આપી શકુ તથા મારે ચગવી
 શકુ તે મિતિવાળો હે ભગવન! મને બનાવી દે!” વિચારો
 કે આ મુસાફરની બુદ્ધિ ઉપમા ની જ છે પણ પરિણામ કયુ ?
 અગેવેવ જાગ્યાતુ. (અષ્ટક ૨૧)

કોઈ વૃદ્ધ મુવાને કોલા ઉપકારનો બદલો વાગવા એમ
 ઈચ્છે કે- ‘તુ વૃદ્ધ થા! નમજો થા! તો મને તારા ઉપ
 કારનો બદલો વાગવાની તક મળે” ઉપકારની આવી ભાવનાતુ
 પરિણામ કયુ ?

એજ રીતે બુદ્ધિ ધર્મની ટોચ કરતા આન્યબુમા બુદ્ધિ
 ધર્મની હોય એન્હો કે અનુષ્ઠાન ધર્મ નથા વિચાર ધર્મ હોય
 પણ તેમા જો સ્વરૂપે ધર્મ ન હોય તો તે ધર્મ વિદ્વાતક છે
 બુદ્ધિ તો ધર્મનીજ હોવા છતા ત્યા ધર્મનો નાશ છે જ્યા
 મોક્ષ મનાય નહિ ત્યા અનુષ્ઠાન, વિચારદિધ્યેય અલગ હોઈ
 જોગ છે, ધાનક છે માટે ધર્મ પી વિચારબુમા આવેલીની

આવશ્યકતા છે

આર્થ અનાર્થનું આમાન્ય લક્ષણ

જગતમા 'ધર્મ' એક એવો ગણ છે કે જેને તમામ આર્થ પ્રજા ઇન્છે છે આર્થ ગણાતી તમામ પ્રજા ધર્મનેજ ઇષ્ટ ગણે છે આર્થ પ્રજાને 'ધર્મ' માટે ઉપદેશની જરૂર હોતીજ નથી આ વ્યવહારને ઉદ્દેશીને તો શ્રીનિર્ઘુક્તિકારે અનાર્થનું લક્ષણ જણાવતા ઠહ્ય કે 'જેને સ્વપ્ને પણ 'ધર્મ' એવો અક્ષ કાને પડ્યો ન હોય તે અનાર્થ ! પત્તનણાણમા, અને તરવાર્થમા આર્થઅનાર્થનું લક્ષણ ક્ષેરની, કુવની, શિમ્પની, ભાધાની, જ્ઞાનકર્શનચારિત્રની, શાસ્ત્રીય આચારવિચારની અપેક્ષાએ કહ્યા પણ નિર્ઘુક્તિકાર શ્રીભદ્રળાહુત્વામીજીએ તો ઉપરાંત વ્યવહારને અનુલક્ષીને અનાર્થનું લક્ષણ જણાવી ઢીધું કે- 'જેને સ્વપ્ને પણ 'ધર્મ' એવો અક્ષ કાને પડ્યો ન હોય તે અનાર્થ' આર્થપણ ધનને અગે છે અનાર્થપણ ધર્મના અભાવને અગે છે

આપણે ધારણા વગર અભાષણે દુકા અક્ષરોમા ૫૦ ભાષાનું આધર્મીય અનુદરણ કર્યું છે જ વ ક હ એ શુ છે ? A એ, B બી, C ત્રી, D ડી ના આધારેજ ને ! નહિ તો અ, આ, ઇ, ઈ, એમ કહેવાય પ્રસંગે જાન્યું કહ્યા પછી મૂન મુઠે આવો માત્ર 'આ' એમ દુકે ન પતાવી આર્થ કેમ કહ્યું ? શ્રીહરિભદ્રસૂરીય જીમહાર્શવ ક્રમાવે છે નામનિમિત્ત તત્ત્વ૦ (પેઠ૦ ૧૨ સ્તો ૮) મનુષ્યો વિચારપૂર્વક જે નામ સ્થાપે તેમા નામ પૂર્વ છે

આવક એટલે ? અવણ પણ સદુપયોગે ફળે, દુર
પયોગે તો દુર્ગતિ મળે !

શાસ્ત્રકારેઝ પ્રશ્ન કયો છે કે આવક એટલે ? અને તેમણે
અર્થ ઉત્તર આપ્યો કે 'શૃગોતીતિ શાવક' સાબળે, અવણ કરે
તે આવક આ અર્થ બ્યુત્પત્ત્યર્થ છે નિર્ચુકિતકારે તો કહ્યું કે,
શ્રદ્ધા વિવેક અને ક્રિયાવાળો તે આવક બ્યુત્પત્તિથી અર્થ-
'આબળે તે આવક' ત્યારે શું માધુઓ બહેરા છે ? તેઓ
સાબળતા નથી ? ઢોર ઢાબર, અન્ય પચેદ્રિય પ્રાણીઓ સાબળતા
નથી ? જેને જેને ઠાન તે બધાય માબળે છે તો એના ખુલા
સામા જખાવાનું કે-

‘પરત્યેયહિય સમ્મ નો વિગરયણ સુણેહ ઉવટત્તો ।

અર્હતિન્નકમ્મનિગમા સુક્કોસો મારગો વત્થ’ ॥ પચાશક ગા ૨ ॥

‘માત્ર માબળે તે આવક એમ નહિ પણ શ્રીશ્રીનેશ્વરદેવના
પવનને ઉપયોગ પૂર્વક સાબળે ‘અવણ કરે તે આવક અવણ કર-
નાનાથ પ્રકાર હોય અનેક પ્રમાર અવણ થાય શોના અનેક
પ્રકારના હોય છે એ દશાનનાર એક દષ્ટાન

એક ઠવલીમહાસભા પારે બે ગોડીઆ (મિત્રો) આ યા
બેય ધર્મી જુતા જે ઠોઈ મામાય ધર્મી પણ હોય તે એકજ
તો સગળે કે જન્મ, જરા, મૃત્યુ, રોગ, શોક, આધિ, બ્યાધિ
ઉપાધિ એ તમામ બધા ન હોય એવું સ્થાન ચોદાજ
હો મા માત્ર એકજ જ અને તે નાત્ર ગોમજા ! તેથી જમ
કિતીમાત્રનું માધ્ય શું હોય ? મોક્ષજ !

દુર્ગતિન મૂત્રકારે કહ્યું ન મોક્ષ (વિં ૧૦ ૫, ગા ૧૧)

મોક્ષ વિના બીજા કશા મારે સમકિતી બી પ્રાપ્તના ન હોય

કમકે ખીજે તો સર્વ જન્મ, જગ, મધુ, આધિ, યાધિ, ઉપાધિ, ડર્પ, ગોક, રાગ, બધુ છે જ ! એટલે મમકિતીની પ્રાર્થના મોમનીજ હોય કેમકે તેનું મન મોમમાજ રમતુ હોય અથાત્ એના મનમા મોમનોજ વ્તપ હોય

દુનિયામા કહેવત છે કે- 'મુધારતુ મન ખારખીએ' મુધાર રમતે ન્યાયો જતો હોય, તે વૃક્ષ જોઈ તગ્ન ચિતવે કે 'આનો પાનડો સાને થાય, આનો થાલવો મારો થાય' વિગેરે યદ્યપિ તે તે જોતરના કે વૃક્ષનો કે કાષ્ઠનો માનીક નથી તથાપિ તેની ચિતવના તેના મનમા રમી રહેલી વસ્તુના આધારેજ છે પેલા વૃક્ષનું નો મુ થશે, જોતરનો માવીક તો મુ થે કરશે પણ મુધાર નો એ- જિતવેને ! તેમજ મોમ યદ્યપિ ફર છે, તથાપિ મમકિતીનો નનોન્ય ખીજે ત્યા હોય ?

આ જ્યેષ્ઠ મિત્રો જુના મમકિતી જુના, ધર્મી જુના જોઈ એમનો પ્રશ્ન પણ ખીજે કયો હોય ? અમે મોક્ષે કયા જઈશું ? જ્યેષ્ઠ મિત્રોનો આ એકજ પ્રશ્ન હોનો અનાદિચ દર્શનીય પાત્ર અન્ય પ્રશ્ન કયો હોય ? મેઘવધાનુ અર્નાદ્રિયક્ષાત અથાત્ મોક્ષ મેઘવધાનુ પાત્ર મોઁ આ પ્રશ્ન કયો કે- "અમારી મુકિત કયાથે થશે ?"

કેવલી બાવાને અં ને મધુ કે- 'તારો મોક્ષ સાતમાલવે થશે આ ને કહ્યું તારો મોક્ષ અમજ્યાનલવે થશે બન્ને ઘે- ગયા

ને બનમર લક્ષ દઈ માલગો અને તત્ત્વ વિચારો ! પેલા સાતમાલવા કે- "યદ્યપિ મેઝગિરિ ચલાયમાન થાય, સૂર્ય પડિ મોક્ષ મળિ જરે, આ બધુ ન

વાનુ ભવે અને તથાપિ કેવલીભગવાનના વચન પવટાતા નથી,
 માટે હવે માગ કાઈ સાત ભવના આડ ભવ થવાના નથી તેમ
 છ પણ થવાના નથી હું ભવેને ગમે તેવું પાપ કરૂં તોયે
 ભવ તો સાનજ છે ગમે તેવો ધર્મ કરૂં તોયે ભવ તો માતજને !
 તો પછી ગુ કામ લોગવગે ન કરવો ! પેલો ધર્મી, શ્રવણના
 આના ઉપયોગથી પડ્યો રમ્તે આવતા પડે તેનો પગ છોવાય
 કે મનકોકાચ પણ મેડેથી પડે તેનું તો માથું ફૂટે એ રીતે
 ધર્મી જ્યારે પતિત થાય ત્યારે અધર્મીને પણ વટલાને તેવો
 થાય મામાન્ય માખુમ સામાન્ય પ્રકારે પતિત થાય-તેતો એવો
 પડ્યો, તેણે એવી પ્રગતિ કરી કે માતમીનું આયુષ્ય બાધ્યું
 મરીને સાતમી નરકે ગયો સાતમીનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય કેટલું ?
 હવે માગરોપમનું કેવલીભગવાનના વચન માલજવા છતાં તે
 દુરુપયોગ કરવાનું કેળ આ ! જેવું કવળીએ 'માતજ ભવ કયા
 છે' એમ વિચાર્યું તેમ 'ધર્મથીજ સુખ, કલ્યાણ, સુગતિ છે'
 એ પણ દેવગીનાજ વચન છે એ તેમ ન વિચાર્યું ?

પેલા આ એ વિચાર્યું કે 'મેંડ ચલે, સૂર્ય પશ્ચિમે ડગે
 ચંદ્ર અગ્નિ વગમારે તો પણ કેવલીના વચન અથવા ન થાય
 માટે મારા અસખ્યાતભવ થવાના એ તો નકદી પણ સાદું
 તેણે એ પણ વિચાર્યું કે- 'ધર્મથી સુખ, કલ્યાણ, સુગતિ
 અધર્મથી દુઃખ, દુઃખ' એ પણ કેવલીમહાનજનાજ વચન
 અને તે પણ અથવા નથીજને ! પેલા માનમનનાજા અ
 આ વિચાર ન જોયો ધર્મની દૃષ્ટિ નીધી જોઈએ આ તો બા
 મતધારી જાન્યો, સલેખણા મરી, છેને જનશન લીધું છેવ
 જાન્યું શું ? ખુબ તરસ લાગી તે વખતે માનુમાના જોરડી

વૃક્ષની ડાળી પરના પાકા લાલચોળ બોર પર નજર ગઈ હતી
 યામા પણ ધનના આગણે કુશાનના કરડવાની શકાએ તથા ચોર
 ગણાઈ મરાનાની શકાએ બોરડી વાવવાની મનાઈ છે બોરડીમા
 પાવડી ભગવ એ દરચથી શ્યામ બને કરડે, લોકો ચોર માની
 માર તેથી બોરડી આગણે વાવવી નહિ એવી વાત જગ
 તમા પાત્ર પ્રચલિત છે એજ મોરડી અહીં પણ, પેના અન
 શન ધારીને પણ નહી તૃષાથી પીડાતા તેને એમ થયું કે-“આ
 બોર ને કોઈ મારા મોમા મૂકે તો, એવું સગમ છે કે તરસ
 છીએ!” આ ભાનના સાથે મૃત્યુ પામીને, મરીને તરત તે આ નો
 છત્ર ખારવતધારી છતા, નલેખણધારી છતા, અનશનઆદ
 રેતુ છતા તેજ બોરમા ઠીકો થયો

કહ્યું છે કે અતે યા મતિ ‘સા’ગતિ ॥ જેવી મતિ તેવી ગતિ
 એ ઠીકો થયો ત્યાથી જળડયો એકે દ્રિય થયો નિગોહમા ગયો

મે એક વખત જણા-યુ તે ધ્યાનમા સંજો મનિપાત
 મમયે વિદ્વાન અને મૂર્ખ બન્ને સરખા પણ મનિપાત ખસ્યો
 એટલે વિદ્વાન તે વિદ્વાન અને મૂર્ખ તે મૂર્ખ ! તેજ રીતિએ
 ધર્મ પામ્યા વગરનો છવ નિગોહમા હોય તે તથા ધર્મ
 પામીને પતિત ધર્મ નિગોહે ગયેલો છવ બન્ને નિગોહમા
 સ આ પણ બહાર પીગ્યા પછી ધર્મ પામીને પતિત ધર્મ
 નિગોહએ થયેલો છવ નીકળીને તરત ધર્મ સામે જ્યા
 પેવાને ધર્મ પામવામા મુશ્કેલી !

પેલો આ નિગોહમાથી નીકળો, ધર્મ પામી, ચારિત્ર લઈ,
 દેવજ્ઞાનના મોમે ગયો અસખ્યાના લવ વગાથી લીધા

જ્યારે પેલો જ ને તો હજી તે દરમ્યાન સાત ભવમાનો પહેલો ભવ માત્રની નારકીના ૩૩ સાગરોપમનો તે આયુષ્યમાના પહોળા સાગરોપમમાનો પહેલો પળ્યોપમ હજી પૂરો થયેા નથી.

આથી માત્ર સાબળે તે શ્રાવક એમ નહિ, માત્ર જિનનંદન સાબળે તે શ્રાવક એમ નહિ પણ આગળ વધીને કહ્યું કે પરલોચહિય પરવોકના હિતની ખુશિએ શ્રીજિનેશ્વરદેવનું વચન સાબળે તે શ્રાવક-ફરી પ્રશ્ન થશે કે સાધુઓ પણ પરવોકહિતની ખુશિએજ શ્રવણ કરે છે ચુલિકારભગવાને તેનું પણ મમાધાન કર્યું કે સાધુમા શ્રોતૃત્વની સાથે વફાવત પણ છે શ્રાવકને શ્રમભોગપાત્રક કહ્યા છે શુ માધુ સાધુની (શ્રમણની) નેવા ઉપાસના નથી કરના? ઠરે છે, પણ માધુ ઉપાગ્ય તથા ઉપામ ય ને છે સાધુમા ઉપાસકપણ તથા ઉપામ્યપણ ઉભય રહ્યું છે તેથી સાધુમા શ્રમભોગાસકશબ્દનો કે શ્રાવકશબ્દનો વ્યવહાર થઈ શકે નહિ નામનિમિત્ત તત્ત્વ એટલે જે નામ તે પ્રકારની ખુશિથી લેખાયુ છે તે નામ તરત ૩૬ જાણવું

માર્ગ એટલે શુ ?

લાજ ડોગથી બાકબાકી નથી શુ એાછી લાજ કા નારી સ્ત્રી કરના બીજી વધુ લાજ કાઢનારી સ્ત્રીઓ વધુ લાજ વાગી વધુ લાજનાનું માનવી? કુલની માર્ગની લાજ અશ્વરૂપે લાજમા ફરક છે એજ રીતિએ આજે ગાંધી મહાત્મા પણ સમજવું

‘આત્મદેવધર્મોચ્ચો યત્તા - પ્રાપ્તા ટપાત્તેયધર્મરિત્યાયા’ (મધ્ય ગાં ૫૧) ત્યાજ્ય ધર્મોગી ગીતરિત્યાયેથી, કુદાથી, મન

દૂર જો તે આર્ય તેવા રીતરિવાજ, કે રૂઢીની છાયા પણ
 આર્ય હો નહિ શાસ્ત્રમર આગી આય તથા અનાર્યનું લક્ષણ
 આ રીતે બાધ્યુ અનાર્યને રત્નને પણ ધર્મ શબ્દ હોય નહિ
 'ધર્મોત્તિ ઓક્તગદ્ જોસુ બ બજ્જતિ સુવિજેઽવિ' (મૂર્ચ અ૦ ૫ ૮૦
 ૧, ટી૦ પૃ૦ ૧૨૩) આર્યને તો ધર્મ પર પ્રીતિ રહેલીજ છે
 માટે અભિધેય ધર્મનુજ તાબ્યુ આર્યને ધર્મનુ પ્રયોજન
 જાણવાનું રહેતું નથી કેમ કે તે ધર્મને ઇષ્ટજ ગણે છે

— અષ્ટાન્લિકા માહાત્મ્ય —

પ્રથમ-દિન-દેગના

અથ સામાયિકપમુશ્વશિષ્યાવ્રનમૃદ્ધિનુન વદ્ગાદિકાપર્વાણ્ય મેમ્યા
નીત્યાહ—

છેલ્લા ચારનતોને ગિયાવ્રન સાથી કહ્યા ૧

પરમ ઉપકારી શાસ્ત્રકાર મહાત્મા શ્રીમાન વિજયલક્ષ્મી
સૂરીશ્વરશ્રીમહારાજ બહુ ઝોના ઉપકારને માટે અષ્ટા
ન્લિકાવ્યાખ્યાનની ચના કરતા થયા તેનો નમધ જણાવે છે
પૂર્વાચાર્યોનો એ નિયમ કે વેદો પણ પ્રથમની ચના થતા થતા
પહેલા, વારણ તથા મળધે એય જરૂર જણાવવા જોઈએ એ
નિયમાનુસાર અહીં પણ પ્રથમ સમધ જણાવે છે, કાણ
આગળ જણાવનાના છે, કારણ જણાવના પહેલા મળધે જણાવે
છે પ્રથમના અધિારમા માન્યા થથી ચારશિષ્યાનનો જણાવ
વામા આ યા છે તેની માથે ડોરના વ્યાખ્યાનનો નમધ છે
સામાયિક, દેગાવગાશિક, પોંધ તથા અનિધિમરિભાગમ્
એ ચાર શિષ્યવ્રતો છે એ ચારનનાને ગિજ્ઞાનનો પ્રહેરામા આ યા
છે એ ચારને શિષ્યાનન સાથી કહ્યા તે મમજવાનુ છે દુનિયામા
કાગીગર જેમ જેમ કાગીગરી કરનો જાન તેમ તેમ તે ગિદ્ધ
જસ્ત થતો જાન છે ડોખરો પ્રથમ તો એકડો વાગ્યકો કઈ
છે પણ અભ્યામે તેજ ડોખરો સીધા એકડો કરી શકે છે
સામાયિકાદિને ગિયાવ્રનો એવાજ માટે કહ્યા કે એ વ્રનો

શિક્ષાથી વારંવાર અભ્યાસથી, ટેવથી સાધી શકાય તેવા છે. ગિજ્ઞાનામ યથા શેક્ષક પુનઃ પુનઃવિદ્યામભ્યમતિ પરમિમાણિ ચત્તરિ સિદ્ધિવાવયાણિ પુણો પુણો બ્રહ્મમિજ્ઞતિ (આવ ચ પૃ - ૯૮, મા ૨) ગૃહસ્થ આગ્રહ, મમાગ્રહ, પરિચિદુમા એવિથે ક્વા- એવે તો. 'એવે માથેવે' એ, એવે તો તવીન છે કે એ પહેલપહેલુ મામાયિક કરે ત્યારે ગરીર તો સામાયિક કરે પણ ચિત્ત તો ખીજે દોડયાજ કર છે આજી સામગર કુમાવે છે તે દોડતા ચિત્તને શકવાનો ઉદ્યમ કરવો પણ તેજા માનથી દોડતા ચિત્તો કારણે તમાર નથી દોડી શકાવુ નહિ 'માત્ર મન ઠેરાણે રહેતુ નથી' એમ કહી મામાયિક છોડતુ નહિ મામાયિકાદિ મનો ગિજ્ઞાથીજ, ટેવથીજ સાધ્ય છે

આચાર્ય શ્રીદેવે દ્રુતિશ્ચમહારાજ મામાયિકના છ પચ્ચક્ષણાણ જણાવે છે કે 'મનસા ન કરોમીત્યાદિષ્ટ પચાસ્યાનાતિ (શ્રાદ્ધદિન ૦ પૃ ૦ ૧૧૬) મનથી કરવુ નહિ, મનથી કરાવવુ નહિ, વચનથી કરવુ કરાવવુ નહિ, ગ્રાયાથી કરવુ નહિ, ગ્રાયાથી કરાવવુ નહિ

મતૌવ્યજ્ઞકાળિ પચ્ચસ્વામિ એમ એક વિભક્તિથી ન જણાવતા મળેજ વખેરે શબ્દ પ્રયોગ હા જિ ન જિન્ન વિભક્તિઓ કારા કમ રિધાન ન્યુ ? પચ્ચક્ષણા ૭ છે, તે ૬ પ્રકાર જણાવવા માટે એ રીતે કહેવામા આવ્યું એમ કરવાથી કાઈ ભાત કે? તેમા ત્રયગણેનો આશય એ કે છે છ પ્રકારના પચ્ચક્ષણાણુમા વિન કુ ગયુ તો ૧૮ પાત્ર પ્રકારના પચ્ચક્ષણાણુ તો રજા પો. મન નજ ન રહે એ ખરૂ પણ મનને વશ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો નોંધવો મન વગ ન રહે એવા મિપથી ક્રિયા ૨ મેગય નહિ શિક્ષામનનો અર્થજ એ છે

ધીમે અભ્યાસથી એટલે શિક્ષાથી એ મતો સાધ્ય છે છેકરો
એકડો ધૂળ કે નરત હોશીયાર થાય ખરો? વર્ષો સુધી શિખણ
લે ત્યારે તે હોશીયાર થાય છે અહીં એ આ નિયમ છે તો
અનાદિકાવના મોહને ખમેડવો શુ મહેલો છે? તેમા કેવો
સમય જોઈએ? માટે એ ત્યારે મતોને અંગે જીવી કોટિમા આવવા
વારવાર તે મતો લાખાકાગ સુધી કરવા જોઈએ. દુનિયામા પણ
જેવો રોગ તેવી દવાના મમવની મર્યાદા છે રોગ મહિનાનો
જે મહિનાનો, વર્ષનો જૂનો હોય તો કાઈએક જે દિવસની દવાથી
આપો ભય? વેધ, ડોક્ટરો કે હુદીમ, ગમે તેવો નિષ્વાન
હોય પણ કહીજ દે કે રોગ જૂનો છે માટે અમુક નમય ર્થ ત
દવા લેવી પડશે આ જીવને પણ અનાદિકાવથી અવિરતિને
રોગ લાગુ થયો છે તે મહત્ત્વમાનથી દૂર થાય? એ અનાદિ
કાગના રોગને ટાળવા માટે વારંવાર આભાયિકાદિ શિક્ષામતો
કરવા જોઈએ એમ ઉપકારી શાસ્ત્રકારો જણાવે છે જાત્ર વા
વીસમતિ ઘટ્ટતિ વા જિત્તવારો સન્વત્થ કરેતિ સગર' (આવ૦ પૂ૦
૫૦ ૨૦૦ માગ ૪), જળન કારણેન વહુમો સામાદય કુજ્ઞા (આવ૦
નિ૦ ગા૦ ૮૦૧) એમા જેમ જેમ પદોવાઓ, એનુ રાજ થાય
તેમ તેમ તેમા સરના પ્રાપ્ત થાય ગૃહસ્થ જ્યાં પ્રથમ પૌષ્ઠ
કરે ત્યારે તેને વેપાર વગેરેના વિચારો આવે પણ તમે જોશો
કે જે, ચાર પૌષ્ઠ થયા પછી એ વિચારો ઘટતા જાય છે, બધ
થાય છે પૌષ્ઠની ટેવ, પેના વિચારોની ટેવને ગળે છે આ
મતો ટેવથી, આદતથી, અભ્યાસથી સાધ્ય છે માટેજ એનું નામ
શિક્ષામત છે

હવે અહીં કોઈને એમ પ્રશ્ન થાય કે, સામાયિક, દેશ
વ શાસિક તથા પૌષ્ઠમા તો શિક્ષાની જરૂરિયાત માની પણ અનિધિ

સવિભાગવ્રતમા શિક્ષાની શી જરૂર? એમા તો રેટલી, રેટલીનો
 ટૂકડો કે પ્રાણીની ટોચવી આપવાની છે ને! એમાય શિક્ષાની
 આવશ્યકતા ગણી? અતિથિસવિભાગવ્રતમા છે તો દાન
 એ દાનધર્મ તો મૂકનો છે, અમ્યત્વથીયે પહેલા પ્રાપ્ત થનારો છે
 દાનધર્મ તો મિથ્યાતરીમા પણ છે ને! હજા એ જાનને છેક
 છેલ્લે કેમ ગણ્યુ? આપાત સમજવા લગી જ ઉડા ઉતરવું પડશે. દાન
 એ પ્રકારે છે ૧ સાધુ જાણીને આપવું, ૨ માધુ થવાને આપવું
 ખીલ બધા દાનો સાધુ જાણીને આપવાના છે પણ અનિયમિ
 સવિભાગવ્રતમા જે દાન છે તે સાધુ થવાને આપવાનું છે
 આ વાત સમજ્યો તો શ્રીમત્તવતીજીમા કહેલી એક વાત
 બગગર સમજ્યો. તેમા પ્રશ્ન છે કે 'દાન દેનાર શું કરે છે?
 શું ઊઠે છે?' ઉત્તરમા જણાવાયું છે કે "ગોયમા! જીવિય
 ચયતિ દુન્નચ ચયતિ દુહર કરેતિ" (મગ ૨ ૨૬૩) દાન
 દેનાર દુષ્કર કરે છે દુન્નચ તજે છે" આમા પ્રશ્ન થશે કે
 રોડનીનો ટુકડો દેવામા દુષ્કર શું અને એ લા ત્યાગમા દુસ્તયજ
 શું? એ સમજવા દુન્યવી દૃષ્ટાત વિચારવું પડશે. દસ્તાવેજની
 નીચે સહી કરતા કેટલો વિચાર કરો છો? શા માટે? કલમ
 કેટલીક ધસાવાની છે? શાહી કેટલીક વધવાવાની છે? ત્યા કિંમત,
 જવાબદારી શાહી કે કલમ નથી પણ દસ્તાવેજ આખાની છે,
 દસ્તાવેજમા સમાયેલી હકીકતની છે અનિયમિ સવિભાગવ્રત
 મુજબ દાન દેનારો, સાધુપણનો સોદો કરે છે, સાધુ થવાને
 આરે છે તેની ભાનના એવી છે કે "માધુપણા વિના આ
 જીવનો મોખ નથી, નથી, તે નથીજ હ જે કે માધુપણુ લઈ
 શકતા નથી, નો પણ સાધુ પાણો ઉમેદવાર છું, તેથી આ
 દાનથી સ - (મોદો) કરે હ કે મને ભવાત મા

પણ પ્રાપ્ત થાઓ.” પુણ્ય માટે, સામાન્ય જ્ઞાન માટે, સવર્ણીને સહાય માટે જ્ઞાન એ વાન અલગ પદ્ય લાધુપણના નોંધની દૃષ્ટિએ જે જ્ઞાન દેવાય તે અનિયમિત વિભાગમત એવી પરિણતિ કેવી મુશ્કેલ છે? આથી મમજારો કે એનું મ્યાન છેલ્લે શાધી છે સ્વાદ્વાદની વ્યાખ્યા

શિક્ષાનનોનો આગવો સબધ જણાવી શામકાગ મહાગત હવે અષ્ટાદિકા સબધી વિવેચન કરે છે જેઓ શિક્ષામતોને ધારણ કરનારા હોય તેઓએ અર્ધુપના ॥ ૫૨૦ ॥ આગળના કરવા યોગ્ય છે જે મનુષ્ય મર્વવિ નિ આચરવા તૈયાર હોય તે મનુષ્ય આવા પયોની આરુધના કેમ હોડે? ૬૨૦ એ અર્ધુપ કેટલી, કઈ, વગેરેનું વર્ણન નધકાર કરે છે

અષ્ટાદિકા પડેવોક્તા, મ્યાદ્વ ઘમયદોષમ ।

તત્સ્વરૂપ સમાવૃત્ય, દાસેવ્યા પરમાહતૈ, ॥ ૧ ॥

સ્વાદ્વાદની આજના આપણા કેલ્લાકે તન્દ્રથી થતી વ્યાખ્યા તદ્દન મૂખાર્ધ ભરેલી છે, અજ્ઞાનમય છે એ કઈ વ્યાખ્યા જણાવવામા આવે છે? “હા તેની ના, અને ના તેની હા એટલે સ્વાદ્વાદ ।” “ધર્મ કરવો તે નિશ્ચય અને દુનિયા જાગવવી તે વ્યવહાર એ સ્વાદ્વાદ ।” આનો અર્થ અજ્ઞાનતા બર્ગો છે સ્વાદ્વાદનો અર્થ એવો નથી જે વસ્તુ જે અપેક્ષાએ જે રીતિએ રહેતી હોય તે વસ્તુ ને તે અપેક્ષાએ તે રીતિએ જોતી, ઠહેતી તેનું નામ સ્વાદ્વાદ તે સ્વાદ્વાદની આ-વ્યાખ્યા વળુ આગળી ઉચી કરેલી છે એમાની આલુમાલુની જે આગળીની વચ્ચે રહેતી આ આગળી જ્ઞાની કે મ્હોટી? આ આગળી એકાન્તે જ્ઞાની પણ થી. એકાન્તે મ્હોટી પણ નથી જ્ઞાની પણ છે, મ્હોટી પણ

છે નહાની આગળીથી તે મ્હોટી છે અને મ્હોટી આગળીથી તે નહાની છે તેનામા નહાનાપણુ તથા મ્હોટાપણુ મન્ને રહેલા છે

સ્યાદ્વાદની વ્યાખ્યા સ્યાદ્વાદીજ કરી શકે ?

સ્યાદ્વાદ કોણુ કહી શકે ? સ્યાદ્વાદની વ્યાખ્યા કોણુ કરી શકે ? આ સમજવા જરા હિંદે જવુ પડશે જેઓ અનતકાલ અનતક્ષેત્ર અનતદ્રવ્ય અને અનતભાવને દેખી શકે, તેમજ પશ્ચિમ, તેના પવટા થયેલા, થના અને થવાના જોઈ શકે, દ્રવ્ય પયાય તેનુ જોઈએદપણુ વગેરે જાણી શકે તેજ સ પુર્ણતયા સ્યાદ્વાદને જાણી શકે, તેજ કહી શકે અને તેજ વ્યાખ્યા કરી શકે મીધી આગળીને વાકી કરત્ય ત્યારે શુ થયુ ? આગળીમાનુ મીધાપણુ દર થયુ, વાકાપણુ દેખાયુ ફરી મીધી કરી ત્યારે વાકાપણુ દર થયુ, મીધાપણુ દેખાયુ મીધાપણુમા તથા વાકાપણુમા, ઉભય પરિનિષ્ઠિતિમા આગળી તો તેની તેજ કાયમ છે અવસ્થા કરે, ફરતી જાય પણ વસ્તુ ટકે મર્દ યના, મર્દાવના, મર્વપર્યાયવ્યાપકપણુ જોઈએદ માથે જાણી શકે તેજ તેને કહી શકે કોઈપણ અવસ્થામા દ્રવ્ય જુદુ નથી આવે સ્યાદ્વાદ કહેવાને હકદાર આવુ જ્ઞાન ધરાવનાર સ્યાદ્વાદી છે આવુ કોણુ જાણી શકે ? મર્વજ્ઞ ! મર્વજ્ઞ લગવાનુ સ્યાદ્વાદને યથાવ્યરૂપ કહી શકે જૈનશાસનમા એકલા જાનની, માત્ર વિદ્વતાની ઠે વ તત્વની કિંમત નથી દુન્યવી ન્યવજાનમા જાયે એ કિંમતી હોય જૈનશામનતા પગ ધિયામા તો અમવની, આચગ્વની અને ચારિત્રની કિંમત છે, અને એજ મધ્યમનુ મૃત્યુ છે તેને જે નજી, જે નિરૂપણુ કરે, જે આવરે તે સ્યાદ્વાદી કહેવાય

ચેત્ર તથા આમેની એ અર્ધ શાશ્વતી છે, બાદીની ચા-
અર્ધ અશાશ્વતી છે પ્રશ્ન થશે કે આરાધવાનું તો સરખીરીતિએ
કહ્યું છતાં શાશ્વતી, અશાશ્વતીનો ભેદ શાથી ? અથવા કહે છે કે
એ ભેદ અમે નથી કહેતા પણ શ્રીહિતરાધ્યનની, બૃહદ્વૃત્તિમા,
કહેતું છે કે દો સાસયજ્ઞાઓ, તત્ત્વેના હોદ્દા ચિત્તમાસમિ । અટ્ટાદ
બાદમહિમા, ધીના પુણ જમ્મિને મામે ॥ ૧ ॥ અર્ધ 'યાત્રા' શબ્દનો
પ્રયોગ કેમ કરવામાં આવ્યો ? ચત્રની તથા આમેની ઓળીની
અર્ધ દેવતાઓ 'પણ આરાધે છે અને તે પણ દેવલોકે રહીને
નહિ પરતું નન્દી'વર ઠીપે જઈને તેઓ ત્યાં રહેવા જિનંદા થોમા
મહોત્સવો પૂર્વક આ ઓળી ઉજવે છે આથી 'યાત્રા' શબ્દનો
પ્રયોગ સમુચિત છે ચેત્ર તથા આમેની અર્ધમાં ચેત્રની
ઓળીની ગણના પ્રથમ એટલા માટે છે કે એ અર્ધનું આરાધન
મેદાન્તર જઈને સર્વસથ, મર્વમેદની જનતા કરી શકે આસો
મામની ઓળીમાં તો પ્રાય પોતપોતાના મેદમાં આરાધન
થાય ચેત્રમામ ચાત્રાને અનુકૂલ છે એ અનુકૂલતા આમે માસમાં
નથી ચાત્રમામમાં આવેય (સ્થાન)માં શ્રાવકને રહેવાનું હોય ને
બહાર જવાનો પ્રતિબંધ હોય તેથી ગામ બહાર જાય નહિ
તો પછી યાત્રા ગી રીતે શક્ય બને ? સર્વ શ્રદ્ધાશ્રુઓ સ્થાના-
તરે જઈને આરાધી શકે માટે ચેત્રમામની ઓળીની ગણના
પ્રથમ રાખવામાં આવી છે 'યાત્રા' એવે ચાત્રાએ ગયા એવે
પણ એમ નહિ, પણ સ્થાનાતર તીર્થસ્થાને જઈને
અષ્ટાદિકામહોત્સવપૂર્વક અર્ધનો મંત્રિમા કર્યો પછાઓ દોવિ
સામય જણાઓ કરેતિ મન્નદેવાવિ । ત્તીમરમિ સયરા નરાય નિશ્રણસુ

રો), મનુષ્યો પોતાના સ્થાનમા બેચ અઠ્ઠાઈની આરાધના કરે
આરાધના છએ અઠ્ઠાઈની તેમા બે શામ્વતીના વર્ણનમા
બેની વાત દહી

અઠ્ઠાઈ બે શામ્વતી, ચાર અશામ્વતી એ શી રીતે ?

આ બે અઠ્ઠાઈ દેવતાઓ પણ ઉજવે છે, નદી-વરદ્રીપે જઈને
ઉજવાય છે, કાયમ ઉજવાય છે હવે આ લોકની દૃષ્ટિએ ભેદએ
સાધુ-પણમા પ્રતિવર્ષ કમ્પત્સૂન સામળો છે, એ શ્રવણ ધ્યાનપૂર્વકનું
હોય તો લક્ષ્યમા હશે કે બાવીશ તીર્થ કરના શામનમા પાશ્વિક,
આતુર્માંસિક તથા સાવત્મરિક પ્રતિક્રમણ હોતુ નથી માત્ર દેવસિ
તથા રાઈ બેજ પ્રતિક્રમણ હોય છે પહેલા તથા છે-લા
જિનેશ્વરના શાસનમાજ પાચ પ્રતિક્રમણ હોય છે હવે ત્યા આતુ
ર્માંસિક તથા સાવત્સનિક પ્રતિક્રમણ ન હોય ત્યા અઠ્ઠાઈઓ શાની
હોય ? આ રીતે સિદ્ધ છે કે ચાર અઠ્ઠાઈઓ અનિયમિત છે,
આયબિવની બોગીની બે અઠ્ઠાઈ તો બે વિશે જિનેશ્વરદેવોના
શાસનમા હોય છેજ, આરાધાય છેજ

અનુકૂલ વેપાર રોકડિયો કે ઉધારિયો ?

કેઈને એમ થાય કે ત્યારે તો બાવીશ તીર્થ કરના શાસનમા
ધર્મ રહેલો અને આજે મુશ્કેલ પણ જરા ઉડા ઉતરો તો
સમજાય કે એ શામનના ધર્મ મુશ્કેલ, આ શામનમા મહેલો છે
હુનિયામા રોકડિયો વ્યાપાર અનુકૂલ કે લેવડદેવડનો ઉધારિયો ?
કેવલ રોકડાથીજ ધર્મો ચાલતો હોય તો તેટલો ન આવે
કે નેટલો લેવડદેવડની યોજનાથી (ઉધારિયાથી) આવે
બાવીશ તીર્થકરના સાધુઓનો ધર્મ રોકડિયા વેપાર નેવો
છે એમને માટે રાઈ અને દેવસિપ્રતિક્રમણ માર મારે

વખત એ પ્રતિક્રમણ એમ નહિ દિવસના મધ્ય ભાગથી શત્રિના મધ્ય ભાગ સુધી દેવમિ અને શત્રિના મધ્ય ભાગથી દિવસના મધ્યભાગ સુધી રાઈ, એમ ખરૂં પણ જ્યારે જ્યારે દોર લાગે, દોષ લાગ્યો દેખાય કે તત્ત્વ તેજ વખતે તે કાલને લગતુ દેવમિ કે શત્રુપ્રતિક્રમણ કરીજ છે એનો વાવદો નહિ એકવાર પ્રતિક્રમણ કર્યું, વગી ઘડી પછી દોષ લાગે તો ઘડી પછી પણ પ્રતિક્રમણ કરે જેટલીવાર દોષ લાગ્યા દેખાય તેટલી વાર પ્રતિક્રમણ કરે પ્રથમ તથા ચગમ જિનેશ્વરના સાધુઓ તો ગમે તેટલી વખત દોષ લાગે પણ સવારે તથા માજેજ પ્રતિક્રમણ કરે, એટલે એમનો વેપાર ઉધારિયા જેવો અનુકૂળ, વગી પછર દિવસના દોષોના અંગે પાશ્વિક તેમજ ચાતુ મામિક દોર અંગે ચાતુર્માસિક તથા વર્ષના દોષ અંગે સાત્ત્વસિક ખાતરી તીર્થ કરના સાધુઓ એવા પ્રાન તથા સરજ કે દોર તરત સમજી જાય, દોરનુ પ્રમાણ તરત લક્ષ્યમા લે, તરત પ્રતિક્રમણ કરે, તરત ગુરૂ પામે આરે અને આવોવે તેથી એમના માટે પાશ્વિક, ચાતુર્માસિક, સાત્ત્વસિક પ્રતિક્રમણની જરૂર રહતી નથી આપણી જ્ઞાન કઈ? આપણે તો પ્રમાદના પોટના છીએ પૌરુષવાળાને માત્રુ કરના જવુ પડે ત્યાર આવીને તેણે ઇચ્છિયારહિ કરવી જોઈએ હવે જેને પાવ માન વાર માત્રુ જવુ પડે તેને પૂઝી જૂઓ કે તે કેટલો કટાણે છે! ત્યારે આ સાધુઓ દોષ દેખે કે તરત પ્રતિક્રમણ કરે! તરત આવોરે! કયુ આકરૂં?

પ્રશ્ન-એ સાધુઓને દોષ ન લાગે તો ?

દોર ન લાગે એ કેમ જને? દોષ તો લાગ્યા કરે પ્રમાદ તો ત્યાં પજુ ખરો કાગ્યુ કે માવીશ નીર્થકારના સાધુઓ

માટે ય પ્રમત્ત, અપ્રમત્ત બેય ગુણસ્થાનકે રહેલા છે

પ્રશ્ન-આ પ્રતિક્રમણનો નિયમ સાધુઓ માટે કે શ્રાવકો માટે પણ પડે?

શ્રાવકોને તો પાચજ પ્રતિક્રમણ બાવીશ તીર્થ કરના શામ નમા મહાનતો ચાર એ નિયમ પણ સાધુઓ માટે છે પરંતુ શ્રાવકો માટે તો અણ્યત પાચજ છે

આપણો મુદ્દો એ છે કે બાવીશ તીર્થ કરના વળગમા સાધુઓને પાશ્વિક, આતુર્ભાસિક અને સાવત્સરિકપ્રતિક્રમણ ન હોવાથી એ અર્દુાઈઓ અનિયમિત કહી શકે, આમોની અર્દુાઈ દરેક કાવે, દરેક તીર્થ કરના શાસનમા ઉજવાય છે માટે શાશ્વતી કહે છે શ્રાવકોમા દરેક કાવે, આ બે અર્દુાઈઓ તો હોયજ, ઉજવાયજ બાવીશ તીર્થ કરના શામનમા નિયમિત છે શ્રીજિનેશ્વર-મહારાજના જન્મ, દીક્ષા કેવલજ્ઞાન, તથા મોક્ષને અગે પણ આ અર્દુાઈઓ અનિયમિત છે એ તથા આમોની અર્દુાઈ તો દેવો અને મનુષ્યો પણ દર્શાવે છે

તહ ચંડમાસિશ્નિઅગ, પંચોસવળા ય તદ્વદ્વ દુષ્ટ ।

જિજ્ઞાસદિકસ્વકેવલ-નિત્વાણાદમુ અસાસદા' ॥૩૧॥

મૂલરમા છે ?

એ તથા આમોમા દેવતાઓ પણ નંદીશ્વરદીપે જન્મે જિનાવયોમા મહોત્સવપૂર્વક પ્રજા, મહાપ્રજા પરી એ અપ્તાદિકા ઉજવે છે એ સાબળીને પ્રતિમાના દુર્ગમનો વમળમા પડશે તેનાઓ કહે છે કે “મૂલરમા કના ન્દ ?” જિનાવયોને

તો લાવો' એમ કહેનારાઓને, અહીં જણાવી દેવામાં આવે છે કે આ વાત 'જિવામિગમ' સૂત્રમાં છે
જિવામિગમ સૂત્રમાં શું કહે છે ?

જિવામિગમ મૂવસૂત્રમાં નદીશ્વરદ્વીપના અધિકારમાં શાસ્ત્રકાર, જણાવે છે કે ત્વ આતુમામિક, પર્યુષણી, ચૈત્ર તથા આસોની લગતી અર્ધાઈના દિવસોમાં, પવિત્ર તહેવારોમાં ધણા બારે પ્રકાશના દેવોભવનપતિઓ, વ્યતરો, જ્યોતિષીઓ, અને વૈમાનિકો નદીશ્વરદ્વીપે જઈને ત્યાંના જિનચૈત્યોમાં મહાન ઉત્સવપૂર્વક જિનગિજનનું પૂજન કરે છે મહાપૂજા કરે છે, ગીતનૃત્યાદિ ઉત્સવ કરે છે 'તત્થ જં બહવે ભવ જવદ્વાણમતરં' (૫૦ ર૫૭)

ચૈત્ર, આસોની અર્ધાઈને અંગે

ચૈત્ર તથા આસોની અર્ધાઈ શાશ્વતી છે એ અર્ધાઈમાં શ્રી સિદ્ધચક્રનું આરાધન થાય છે આયબિવતપ વડે એ અર્ધાઈની આરાધના થાય છે એ અર્ધાઈમાં જિનચૈત્યોમાં પૂજા, મહાપૂજા, અગત્યના વિગેરે મહોત્સવો કરવાના છે પ્રથમ ભોઈ ગયા કે ચૈત્રમાં મેત્રાન્તરે (તીર્થે) જઈને ઉજવાય છે ચાને એ અર્ધાઈ યાત્રાપૂર્વક ઉજવાય છે તે અર્ધાઈમાં શ્રીપાલમહાતાલ તથા મયણાસુદરીની જેમ શ્રીસિદ્ધચક્રચત્રનું આરાધન કરવું આવશ્યક છે માત્ર બાદ્યથી એમ નહિ પરંતુ લવાટ વગેરે દગ્ધ્યજોએ આતૃતિથી સ્થાપી ધ્યાન ધરવાનું છે

છ અર્ધાઈ માટેનું વિધાન

ચૈત્ર તથા આસોની અર્ધાઈને અંગે આતુ જણાવ્યા પછી

હવે શ્રીવિજયલક્ષ્મીમૂર્તીશ્વરજીમહારાજ છ અર્ઘ્યાઈને અંગે મામાન્યથી શુ કરવું જોઈએ તે જણાવે છે અમારિપટ્ટો વગડાવવો, વિસ્તારથી પ્રત્યેક જિનમદિરે અર્ઘ્યાઈ મહોત્સવ કરવો તથા ખાડવું, પીસવું ફળવું, ન્હાવું, ઘેવું, આરભ, સમાપ્ત વિષય, કરાય અને મેવનાદિનો પોતાએ ત્યાગ કરવો, અને બીજા પાને તે કરાવવું નહિ, આ ક્રિયાઓનો નિષેધ થવો જોઈએ પર્યુપણાની અર્ઘ્યાઈમા આરાધનાનું વિધાન

પર્યુપણા એ પર્વાધિરાજ છે સર્વપર્વમા શિવોમણિ છે એ પર્વ અંગેની અર્ઘ્યાઈ પાત્ર પ્રકારે આરાધવી જોઈએ

સર્વ ૧ અમારિપટ્ટો વગડાવવો (૨) સાધર્મિકવાત્મન્ય કરવું (૩) પરંપરકામણા કરવા (૪) અર્ઘ્યમતપ કરવો અને (૫) ચૈત્યપરિપાટી કરવી

આ પાત્ર પ્રકારે પર્યુપણાપર્વની અર્ઘ્યાઈમા આરાધના કરવાની છે અમારિપટ્ટ

(૧) સર્વ ૧ અમારિપટ્ટ વગડાવો ચાલ રાજો કે કોનોમા ધર્મ કેવલ દયા ઉપર નિર્ભર છે છ કાયના છુરોની દયા અને એકલી પોતેજ કરવી એમ નહિ, બીજાઓ પાને પણ કરાવવી તેનું નામ અમારિપટ્ટ-અમરિ ઉદ્યોષણા કયાના દુરમનોને અમારિની ઉદ્યોષણાની વાત પણ ખરુંશે પણ ખાસ ઉપાસક દશાગમા પણ શ્રેણિજમહારાજએ કેટલીય વાર અમારીની ઉદ્યોષણા કયાના ઉ વેળો છે

સાધર્મિકવાત્મન્ય

બીજી કૃત્ર સાધર્મિકવાત્મન્ય અમારિપટ્ટો અંગે આચાર્ય ભગવાન શ્રીહીરવિજયમૂર્તીશ્વરજીમહારાજની કથા, તેમની

પ્રવૃત્તિ આગળ જણાવવામા આવશે હવે સાધર્મિકવાસન્ય
 દુષ્ટને અગે 'અવન' શબ્દનો પ્રયોગ ॥ સાધર્મિકની બકિલ
 માત્ર નહિ પણ પૂજન કરવાનું અત્ર લખે છે બધા સાધર્મિ
 કોનું પૂજન કરવું જોઈએ. બધાનું ન જને તો કેલકાકોનું પણ
 પૂજન આવશ્યકકારી છે આ દૃષ્ટ ઉપર અધિકારે કેલવો બાર
 મૂક્યો એ લક્ષ્યમા લ્યો! જન રિચાગે તો મહેને સમગ્રપ
 કે ધર્મ પામ્યા કોના પ્રતાપે? નાધર્મિકનો સન્નર્ગ ન હોય
 તો ધર્મ પમાય કયાથી? સંધાય કયાથી? સાધર્મિકની વસ્તિમા,
 સહુવામમા રહેના હો તો ધર્મનું, આત્મા વિચારનું બાન થાય
 સાધુમહાત્માઓ, આત્રે, ત્યા દર્શને જવાય, વ્યાખ્યાન વાણી
 સત્ત્વાય અને તેથી રહેજે ધર્મ પમાય, સંધાય, સાધી શકાય
 સાધર્મિકની વસ્તિમા ન રહેના હો, અદે જગલમા રહેના હો,
 એકાકી રહેના હો તો ગુરુનો ભેગ નજે? પર્વદિવે 'ઠેમ
 લાઈ, પૌત્ર વરનો છે? સામાયિક કર્યું, પ્રતિકમલ કર્યું, પૂજા
 કરી વગેરે સાધર્મિક વિના કોણ પૂટે? અન્ય કોણ યા
 આપે? કાણ પ્રલ્યા કરે? ધમવ્યવસાયમા પૃચ્છક, પ્રેરક સાધ
 મિકજ છે સમાનધર્મી એટલે સાધર્મિક તેનો સબધ માપકરો
 ધમોજ મુકેલ ॥

સર્વ સર્વેર્મિય સંવ સમ્પદા રઙ્ગપૂર્વિણ ।

સાધર્મિકાદિસમ્બધ્નઙ્ગારમ્ભુ મિતા કચિન્ ॥૧॥

જગતમા મર્વજીવોએ સર્વજીવોની નાથે મર્વપ્રકારના
 સબધ અનતી વખત મેળ યા છે પિતા, પુત્ર, ભાઈ બગિનીઆદિ
 સમધો સંધાયામા બાકી રહી નથી પણ સાધર્મિકપણાનો
 નબધ તો પ્રમાણપેનજ હોય છે એ સબધ મર્યાદિત, અદ્યજ
 માપક છે સાધર્મિકનો સમાગમ મોટા પુણ્યે મળે છે દૂર જગવાના

રહેતો માણસ, પર્વદિવને હેઠી સનારે મહોમા ઘાતળુનો ઘોઠો ઘાવે તો એને ગરમ આવે ? નહિ, કેમકે પામે સાધર્મિક નથી સાધર્મિકની શેરીમા રહેતા હો તો હરગીજ એ ન બને અધર્મથી બચાવનાર, પ્રતિકારકરનાર સાધર્મિક છે, સાધર્મિકનો સસર્ગ છે સાધર્મિકનો ગમાગમ પુણ્યોત્થે, મોટા પુણ્યે મળે તો પછી એની સેવા, એની અનુકૂલ સેવા, પૂજા મહાપુણ્યોદયથીજ મળે એમા આશ્ચર્ય શુ ? 'एगत्थं सव्वधम्मा साहम्मिभवच्छन्तं सु एगत्थं । बुद्धितुराप तुलिया दीवि अतुल्लाहं मणिमाइ ॥१॥' બુદ્ધિના ત્રાજવાના એકપદ્ધામા નર્વધર્મ મૂકાય, બીજાપદ્ધામા સાધર્મિકવાત્સલ્ય મૂકાય તો જે નરખા નથી સાધર્મિકવાત્સલ્ય કયાને અગે શ્રીભરતમહારાજ નરદેવ, દડવીર્ય, કુમારપાવમહારાજના વૃત્તાતો (દૃષ્ટાતો) પ્રસિદ્ધ છે

પરસ્પર ખામણા

નીચું આવશ્યકકૃત્ય પરસ્પર ખામણા છે પશુપણામા જે પરસ્પર ખામણા ન થાય તો અનતાનુમધિની રૂપમા જવાય કે જે રમ્યકલ્પશુનાશક છે અડપ્રલોતનરાજા જેમ ઉદાયનરાજાએ ખમાવ્યા તેમ ફરેડે પરસ્પર ક્ષમા, ક્ષમાપના કરવા નોંધએ એન્જ ખમે અને સામે ન ખમે તો ? ગાઅ કાર કહે ઠ ક-જો ડવમમહત્ત્સ નતિય આરાહણા, જા ન ડવસમટ ત્ત્સ નતિય આરાહણા, તમ્હા અપ્પણા ચેવ ડવસમિયજ્વ' સે કિમાહુ મતે ? ડવસમસાગ સુ સામણ્ય ॥ (વ-૧૦ સુ-૫૦) સામે ન ખમે ન ખમાવે તો પશુ ખમાવનાર પોતે તો આરાધનજ ૩ ને એમ ન માનીએ તો માધુનુ માધુપણુ નહિ મના ૧

માધુ થાય છે, તેને અંગે મસારીઓની મનોવૃત્તિ કેવી હોય છે તેથી શુ તે સાધુનો મોક્ષ અટકે છે ? બીજાઓ ખમે કે ન ખમે, ખમાવે કે ન ખમાવે પણ મોક્ષે જનાર તો મોક્ષે જાય છે કેમકે વખત ક્ષામણીની ક્રિયાથી પોતાનું તેમ સામાનું, દમ યતુ હિત થાય છે તે ઉપર ધ્યાત -

અદનખાલા મૃગાવતીનું દૃષ્ટાંત

(ઠાં ૫૦ ૫૨૪ મહાં ૪- ગુણં ૫૦ ૨૭૫, માં ૭ પી ૧૮, પન ૧૦ સં ૮ છોક ૩૩૧ થી ૩૪૯)

એક વખત શ્રીમદ્ધાવીરદેવ કૌશાલીનગરીમા સમવસયા આમ તો જ્યારે સૂર્યચંદ્ર વદન કરવા આવે છે ત્યારે વિકુર્વેલા વિમાનમા આરે પણ આ જે પ્રસંગની વાત છે તે પ્રસંગે તેઓ વિકુર્વેલા વિમાનને ત્યાં રાખી મૂવવિમાને વદના કરવા આન્યા અદન સાધની તો ડાહી કે, અનુભવી છે જ્ઞાનના અનુભવની સમયની જાણ છે (અદનાસાધની તે મૃગાવતી સાધનીના ગુણો) તેથી તેઓ તો જ્યાંનો મમય જાણીને ઉપાશ્રયે ગયા મૃગાવતી પણ આનશે એમ તો સહેજે ધસાવ-જને ! મૃવવિમાનના પ્રાણના મજબે મૃગાવતીને સમયનો ખ્યાલ ન રહ્યો જ્યારે સૂર્યચંદ્ર ગયા ત્યારે એકદમ અધરાગ વ્યાપી ગયો તે જોઈ મૃગાવતી ભય ખાતી અને દોડાદોડ ઉપાશ્રયે આવી, ધન્યાવહિ કરી, પોતાની ગુરૂણીને ઠહુ મારો આપરાધ સમા કરો' તે વખતે સામાન્ય કહેવાય તે રીતિએ અદનાસાધનીએ ઠહુ “ હે ભદ્રે ! તુ તો કુતીન છે વખતનું બાત રાખવું જોઈએ વગેરે ” મૃગાવતીએ પણ કહ્યું “ ગુરૂણીજી ! કરીથી હું પેરી ભૂવ નહિ કરું. ”

દામા કરેા !” એટલામા ચંદનાસાધ્વીને નિદ્રા આવી ગઈ મૃગાવતી આવ્યા ત્યારેજ તેઓએ નિદ્રા વેવાને શયન તો કર્યુંજ હતુ હવે ચંદનાચુરણીજી નિદ્રાધીન થયા એટલે મૃગાવતીએ માન્યુ કે “ચુરણીજી અપરાધની દામા આપે નહિ ત્યામુધી કમ આવે !” એવે તેણીએ તો વારવાર ખમાવ્યાજ કર્યું વારવાર દામાપનાના કાર્ય ઉપ પશ્ચાન્નાપઆદિથી તેમને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયુ એ વખતે એક સર્પ ત્યાંથી પસાર થતો હતો. મૃગાવતીએ ચંદનાચુરણીજીનો લાય તે સર્પથી ખચાવવા ઉચો કર્યો, આથી ચુરણીજી ચંદના જાગી ગયા અને લાય ઉચકવાનુ કારણ પૂછ્યુ મૃગાવતીએ જણાવ્યુ “અનેથી સર્પ જતો હતો માટે મેં તે તમારે લાય ઉચો કર્યો” ચંદનાસાધ્વી “આવા ગાદ અધકારમા ને કર્પ જોયો શી રીતે ?” મૃગાવતી - “જ્ઞાનથી ?” ચંદના - ‘ જ્ઞાનથી ? પ્રતિપાનિજ્ઞાનથી કે અપ્રતિપાન ?’ મૃગાવતી - ‘અપ્રતિપાનિજ્ઞાનથી આ જાતની ચંદનાસાધ્વીએ પણ જાણતીકેવલિને ખમાવવા માટેયુ ચંદન જાનનાને રાજ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયુ દામાપના આવી જોઈએ દામાજી આવા જોઈએ મિત્રામિત્રુક્ક આને જોઈએ

દુરુક્કક તથા કુભારના મિત્રામિત્રુક્કક જેવો

મિત્રામિત્રુક્કક નકામો છે

કેઈ એક મુલકસાધુ એ વખતે દુભા II ગાલમ છે કુભારના ઘડાઓને કાકરીઓથી કાળા કે તો જતો દુભા જયારે ઠપકો આપનો ત્યારે તે ‘મિત્રામિત્રુક્કક’ કહેનો પણ દૂરીને એજ આચરણ વરતો કુભારે વિચાર્યું, આ ‘મિત્રામિત્રુક્કક’ કેનો ? તેણે પણ કાકરીઓ લઈને તે ચેતકના કાન

મોડવા માડયા કાકરીઓના સ્પર્શપૂર્વક કાન મરોડવાથી ઘની ઈજાથી તે ધ્રુમ પાડતો જાય અને પેલો કુબાજ પણ 'મિઠ્ઠા મિટુલક' જોવતો જાય અને કાન મરોડતો જાય તાત્પર્ય કે આવે! મિઠ્ઠામિટુલક નિષ્કર છે, મિઠ્ઠામિટુલક કહેા, ક્ષામણા કહેા ક્ષમાશમાપના કહેા, જે કહેા તે હૃદયથી હોવું જોઈએ

અર્દુમતપ

શિશુ આવશ્યકદ્રુ ય અર્દુમની તપશ્ચર્યાનું છે પાપીને અગે એક ઉપવાસ, ચાતુર્માસિકને અગે છર્દુ તથા સાવત્મ-રિક્ષવને અગે અર્દુમનપનું વિધાન શ્રીજિનેશ્વરદેવોએ કહ્યું છે થાય તેણે અર્દુમ અવશ્યકરવો જોઈએ. જેનાથી એકી સાથે અર્દુમ ન થઈ શકે તેણે તે તપ આ રીતે પૂજા કરી આપવો જોઈએ અર્દુમ ન થાય તો તે ઇઆયબિવ અગર નવ નીવી અગર ધાર એમમલા અગર ચોરીશ બેસણા કર અગર ૯ અગર વ્યાધ્યાય કરે અગર માઁ નવકારવાળી ગંધે આ પ્રમાણે જે ન કર તેને શ્રીજિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાના ઉલ્લંઘનનો દોષ લાગે.

તપના ક્રમ

પ્રથમ ૧ માસકાળ તપના કર ન જણાવે છે કે એકેનાવર્ષ સુધી નારદીના જીવે. અકામનિર્જરા વડે કરીને જેટલા પાપકર્મો અપાવે છે તેટલા પાપવીજીત. ૧ ન થયેલા કર્મો નવકારશીના પચ્ચદ્રખાણથી દૂર થાય છે, ૨૫ સિના પચ્ચદ્રખાણથી એકડબ્બરવર્ષ, સાર્ધપોરસિથી દશહવનવપ, પુરિમુન્કથી એન્વાખવર્ષ, અચિત્તજલના એકામણથી દશવાખવર્ષ, નીર્વીથી એન્કાડવર્ષ, એકલકાણથી દશકોડવર્ષ,

યો ય છે, એ જે ઉપાવસ ન આવે તો અન્ય કોણ આવે ?
 અને મારાથી ગુન્હો થયો કે મારે હું સામળવા યોગ્ય છું,
 મહારે મામળાગુજી જોઈએ,” આવું વિચારી તેણીએ ગુરૂ પાને
 જવા ગમન આદર્યું થયું તું ? જોઈયો તો પગમા કાઢો વાગ્યો
 તેથી આ અપશુકન થયા એમ માન્યું અને મોઝ પામી પણ ગુરૂ
 પાસે ગઈ પણ તેણીએ એનાયલ ખીલના નામે પ્રછી કે
 “હિ ભગવન્ ! જે આવે ખરાબ વિચાર કરે તેને શી આવે
 યજ્ઞ આવે ?” ગુરૂએ તો રીતિ અનુસાર આવેયલા કહી રીતી
 લક્ષમણાએ પણ તેનો અમલ પણ કયો આવેયલામા તપશ્ચર્યા
 મામાન્ય નહોતી એ જોઈને નડિ પણ પચાશવર્ષ સુધી
 તો ન તપશ્ચર્યા કરી ‘છદ્દમદસમદુવાગ્સેદિં વિગિગદ્દેદિં વસ
 વરિસે । તદય સ્વળગદિં દુન્નિ જ, દો ચેવ ય મુજ્જિદ્દિં ચ ॥૧॥

માસવસ્ત્રમણેદિં સોલ્મ, વીસં વાસાડ અવિલેદિં ચ । રક્ષણ જાના
 એવ, કુળદ તન વરિસ પત્રાસં ॥૨॥ દશવર્ષ સુધી છદ્દ અદુમ,
 દશમ, દુવાવસ કર્યા વીશવર્ષ આયજિવ કયા, મોગવર્ષ
 મામક્ષમણ કયા, પાતો કર અગિમરો મ્યા, અતરે જે વર્ષ
 એકામણ, જેવર્ષ મેમાલાવિગેરે અન્ય તપશ્ચર્યાઓ કરી એની
 રીતે પચાશવર્ષ સુધી તો ન તપ કર્યો છતાં શન્ય હોનાથી, દુશ્ચરિત
 વાહે ન કરવાથી અને ગુરૂ પાને આવેયલા ખીલના નામે
 લેવાથી તે લક્ષમણાના વી આત્માની ગુદિને મેળવી શકી નહિ
 છે કે પણ આત્માને મરણ પામી, દુર્ગતિએ ગઈ આવતા
 ચાલીનીના પ્રથમ તીર્થે શ્રીપદનાભજના શામનમા તેણીનો
 આત્મા મોઝે જશે તપ નિશન્ય જોઈએ એ તાપર્થ છે
 જે તપથી કર્મનો નાશ વનો રોય તો લક્ષમણામાનીના કર્મનો

નાશ કેમ ન થયો? પ્રાયશ્ચિત્ત લેવાથી કમોનો નાશ થાય છે એ મર્વજાનુ વચન છે મર્વજાવચનાનુમાર આલોચણા માપનાર, પ્રાય શ્ચિત્તદેનાર શુક્રમહારાજ છે પાપોનુ પ્રાયશ્ચિત્ત શુદ્ધ પાસે લેવુ નેમ્યે શમ્યવાણુ તપ તેનું ફલ ન દે કહ્યું છે કે ‘સમહો જઠરિ કદુમા, ઘોર ઘોર તપ ચરે । દિવ વામમત્સં તુ, તન્નો ત તમ્સ નિષ્ફળ ॥ ૧ ॥ શમ્યવાણો મનુષ્ય હોમ કષ્ટવાળી એવી દેવતા ાહુતર વર્ષ શુધી તપશ્ચયા કરે છતા તે શુદ્ધ ન થાય કેમકે તે પોતાનુ પાપ શુદ્ધ પામે ખુદ્ધ કરતો નથી એથી એ શમ્યતાવાળોજ છે અને તેથી તેનુ તે તપ નિષ્ફળ થાય છે (લક્ષમણા આર્યાઅધિકાર મહાનિશીથ અ૦ ૬ ગા૦ ૨૧૧થી)।

કાર્યોત્સર્ગ ફલ

નિન્નેવ સયા હવતિ પવત્સમિ । પચ ય ચાઠ્ઠમાસે અઠ્ઠસ હમ્સ ચ વારિસળ ॥ ૧૨૨૭ વચસમા ડસામા કાન્ધમાણેણ દુતિ નાયન્ના । પચ કાન્ધમાણ ડમ્મમોગ તુ નયન્ન ૧૬૩૬ (આવ નિ૦)

મ વત્તનરિપ્રતિક્રમણમા એહુત્તગ્ગાડ આસોઆસનો કાર્યોત્સર્ગ આવે છે અદેસુ નિમ્મવચરામુધી પચીસ આસો આસ થાય એમ નિર્ધુગ્ગિકાર જણાવે છે અને તે આસોઆસ પદ નીડ ગણવે આનુમામિકપ્રતિક્રમણમા પાચમે આસોઆસનો, પાશ્વિકમા નળને આનોઆમનો કાઠ્ઠસગ્ગ આવે છે હવે તે પ્રસ ગને અનુસરીને કાર્યો નર્મથી આસોઆમના હિમાણે દેવતાનુ આયુષ્ય ડેનું બધાય છે તે ગાઠ્ઠકાર જણાવે છે ‘ઠવ્ઠવ્ઠુગસન્સપ્પવત્તચડસયા અઠ્ઠ ચેવ પલિયાઠ । કિંચુણા ચડમાગા મુરાઠ્ઠવ્ઠો હમુમ્સામે ॥ ૧ ॥ ૨૪૫૪૦ (બે લાખ પીઆવીગ હુતર ચારને માડ) પચોપમ

+ (ઉપરાંત) ૫ ચા. નવમારા ૫ યોગમ (એ- ૫-યોગમના નવ ભાગ મગ્ય તેમાંથી ચાર ભાગ) જેટલું દેવાયુધ્ય એક માનાશ્વાસના કાઉસ્મગથી બધાય છે મમન્ત નવ રના એન્વે આઠ શ્વાનોશ્વાસના કાઉસ્મગથી ૧૬૬૮ ૭ (ઓગાલીના લામ પ્રેશર હજાર બને સમઠ) ૫ યોગમનું દેવાયુધ્ય બધાય છે ૫વીના શ્વાનોશ્વાસના લોગસ્મના કાઉસ્મગમથી ૧૩૫૧૦ (એક ૧૬ લાખ પારીશહજાર મને દશ) ૫ યોગમનું દેવાયુધ્ય બધાય છે અહીં પ્રશ્ન થશે કે તુ હરેક કાયોત્સર્ગે આનુ આનુ આયુધ્ય બધાય ? ના, એમ નહિ પણ ને કાયોત્સર્ગે વખતે આયુધ્ય બધાય તો અહીં મજાનેનું આયુધ્ય ને દેવલોકનું હોય, ત્યાં તે ઉપર થાય આખી જિંદગીના મર્ત્વેયે આવાન છે ચૈત્યપરિપાટી શામનોન્વતિને અગે વજ્રસ્વામીનું દૃષ્ટાત

પાંચમું આવ યમ્કૃત્ય ચત્યપરિપાટી છે હરેક ચત્યમા પૂજા કરવી, પ્રાવવી અને એ રીતે જ્ઞાનનો સતિ કરવી વજ્રસ્વામીનું નામ જેન જગતમા મુનમિદ્ધ છે દુષ્ટાવના સમયમા તથો આખા મધને ૫૮ ઉપન જેમાંડી, આમશ પામિનીવિદ્યા વટે મુખનવાળા ન્યજે લઈ યા છે ત્યાનો રાજા જૌદ્ર છે તે નજાએ માન્યતાના હરે જિનસ્ત્યોને પુરો નવાતા નહિ આપનાનો હું મન્થો આશી જેનોએ પોતાના ઘર આવતા પુ પો જિનાનયના માનવા માયા રાજાએ પોતાના કુમારની જેનોને ઘર માટે પણ કૂવો આપના બધ યા જેની જે જીવન' પર્યુરજાપવ આ યુ તેથી શ્રીમદ વજ્રસ્વામીને શ્રીજિનેશ્વર જેવની અપ્રજને અગે પ્રવો નમધી રરિન્થિતિ જગારી, ઘનુતુ કરા વિનનિ કરી વજ્રસ્વામીજી વિદ્યાના જ્ઞાતા છે એ તા શ્રીમદનનધના અનુભવની વાન તો હતીજ આવજસ્વામીજી

આકાશગામિનીવિદ્યાના યોગે માહેશ્વરીનગરીએ ગયા, ત્યા
દુન્યવી સળધે પોતાના પિતાનો મિત્ર બાગવાન રહેતો હતો.
ત્યા જઈને કૂલો તૈયાર કરાવતો જતાવ્યો ત્યાથી પોતે હિમવાન
પર્વતે શ્રીદેવી પામે ગયા શ્રીદેવીએ પોતાની પૂજા માટે તોડેવું
મોટું કૂવ એમની આગળ ધર્યું ત્યાથી તે કૂલ લઈ, પાલ
માહેશ્વરી આવી ત્યાથી કૂવો લઈને જૈનકદેવકૃત વિમાનમા
પાછા આવી, શ્રીમધને કૂવો આપ્યા અને જિનાવયોમા
ભારે અગપૂજાપૂવડ મહોત્સરો થયા મુગ્ધ અગ રચના થઈ
રામનની પ્રભાવના થઈ, ઉત્પતિ થઈ આ જોઈને નાન પછ
પ્રતિજ્ઞા પામીને આવક વયો.

અમારિપડો! શ્રીવિજયહીરમૂર્તીપ્રરજના ઉપદેશથી
અકુળ બાદગાહનો હૃદય પક્ષટો!

આપણે જોઈ ગયા કે પર્યુપણા સ્વમા પાથ તૃત્યો આવશ્યક
પદ્યો (૧) અમારિપડો, (૨) માધામિત્વા મત્ય (૩) પરસ્પર
ક્ષામણા (૪) અદુભવ અને (૫) ચૈત્યપરિપારી અમારિપડો.
અર્ધપર્યાપ્તિ પ્રમગે શ્રીકુમારપાવમહાત્મ્યે, મ પ્રતિ
મહારાજાએ વગડાવ્યો છે યાદ નાખજો કે ગુજરાત, મૌલ્ય,
મારવાડ, મેનાડ, માગવા, ક જગેરેમા જે ધર્મની છાયા છે
જે ક્યાની છાયા છે, જેનેનગેમા પણ જે તે છાયા છે, માના
હારપરિહાર જે દેખાય છે તે પ્રભાવ કુમારપાનમહારાજનો
છે આગવ કહેનામા આપ્યું હતું કે અમારિપડકને અગે શ્રી
વિજયહીરમૂર્ત્ય શ્રીએ શુ કર્યું, બાંધ્યાડ પાન કવી રીતે, કેટલા
નમયનો નમારિપડ પગા યો વગેરે વૃત્તાત આગળ હેવામા
આવશે એમ જે કહ્યું હતું તે તૃતાગ હવે કહેવામા આવે-છે
નયકાર શ્રીવિજયહીરમૂર્ત્ય કહે છે કે વત્તમાન

શ્રીહીરવિજયમૂર્તિવગ્જીવ રાજે અકળરમાન્શાને પ્રતિગોધી,
 તેના આખા ફેશમા છ માસ સુધીનો અમાનિષ્ઠ મયમી જના યો
 હતો, મથાત્ કાયમને માટે પ્રતિવર્ષ છ માસ અમારી પગાવનાના
 ફરમાનો મેળ યા હતા મથમર કહે છે કે આ ચરિત્ર તો
 મોટ છે પણ અમારી તરન પૂરતુ અત્ર કહેવામા આવે જ
 સ્વપ્રધાનો મારે શ્રીહીરવિજયસુરિજીની પ્રશમા શ્રવણ કરી,
 દિન્દીપતિ યવનગાહ, મોગનવશનો બાદશાહ તે મહાત્માના
 ફશન કરવા ઉદ્યમ થાય છે અને તત્ પોતાનો કુખો મોઢી
 બાંગાહ નિમજળ મોઢવે છે બહુમાનપૂર્વક બાદશાહ આમ
 ત્રણ આપે છે મના, પાવળી બધુ મહાત્માને આપનાનો
 પોતાના અધિભરીઓને હકમ કરે કે પણ આ ત્યાગીઓને
 એવુ કયા ક પે છે આન્વાર્થશ્રો મથા મ રથી વિજાન કરના
 કરતા દિન્દીનગર મવત્ (વિક્રમાર્ધ) ૧ ૮ ના જોકરદી ૧૦
 (તેરશે) આની પડોચે છે બાંગાહ અપૂર્વ મ ત્રણ કયો સુરિજી
 ગાહને મળ્યા બાન્શાના મનોરથ શ્રવ્યા સુરિજીનો નંમના
 માધુઓનો મયમ જેઈ બાદશાહ તા આશ્ચર્યમા ૧૨૬૧ વર્ષ
 થો હવે અકળરની ઓગળ આપવામા આવે છે દુન્યવી
 ઓગળ તો જગનના ઇન્દિયા આપી છે કે તે મોગનવશનો
 મહાત્મા બાન્શાહ હતો આ શ્રવણ તેની આત્મપરિણતિની
 ઓગળ એજ દુન્યવી ઇતિહાસના આધારે આપે છે એની
 ડિસકવરિ તથા પ્રવૃત્તિની આથી પીછાણ થાય કે આગ્રાવી
 અજમેર સુરી તેણે જે મસ્ક કરી હતી ત્યા એક એક ગાઉએ
 એક એક માઈને એક એક મોઢે મિનારો જના યો હતો અને
 તે તમામ મિનારા ઉપર હરજિઆના પોતે શીતર કરેના શાંગા
 ગાના હતા દુનિયાને પોતાનુ શીખરીપણ જણાવતા માટે આ

દેખાવ હતો. આજનું જગત્ પણ પોતાને ગીકારી મનાવવામા
જાણુરી માને છે ને ! વિચારો હિંમતી કઈ હૃદ સુધીની
પરિણતિમા તે વીન હતો ! આચાર્યશ્રીએ તેના હૃદયને આશ્રુય
પવનવી નાજુ આદ્યાને દયાદ બુદ્ધિવાળો બનાવી દીધો.
આચાર્યશ્રીએ એવો ઉપદેશ આપ્યો કે એ જાદુગાહની / દિગ્જ
ખાતર ગઈ

જાદુગાહ પામે સ્ફુલ્લે શુ માગ્યુ ?

ખાતરાઈ સ્ફુલ્લેને કહ્યું “મહા મા ! મહાનજ ! ! દુનિયામા
તો એવો નિયમ છે જ યાત્રિક પોતા આની ચવારીને ગજા-
યમુનાના તીર જાય છે પણ ને તો તેથી ઠનની આવ જા કરી
છે આપના દર્શનનો ઉમે વાગ હતો, માર આપ હો ત્યા
આવડુ જોઈએ તેને જાણે મે આપને જાણાવ્યા દર્શનનો
દેતુ મને હતો અને સુસાદરીનો પરિશ્રમ આપને આપ્યો !
આટલું છતા મહાત્મન ! તમે તો જગત ત્યાગી છો, તમારી
પામેથી ગઈ વેતા પણ નથી આવ કાઈ પણ માગો એવી માની
ઉમેદ છે સ્ફુલ્લેને કહ્યું—માધુઓ નનથા પરિશ્રદથી વિરભેવા છે
મનવાળા માગે શુ ? દિગ્જીનો જાદુગાહ ત્યારે આશ્રુપૂર્વક નિનવે
છે ત્યાં આચાર્યશ્રી કહે છે “હે ગાહ ! જાદુશાહ ! તારી
મંજાજ છે તો કુમારી માગણી છે કે તમારા અખિન
નાયમા દરેક પર્યુરણાપનના આઠ દિવનોમા અમારિષટ્કથી
અમારી પળાવો હે જાદુગાહ ! આ પવિત્ર દિવનોમા તમાના
દુગ્ધમાનથી જીવોને મળયનાન મળો બનીવાનોને પણ છોડી
મૂળા” જાદુગાહ આચાર્યની આની માગણીથી એજ ખુશ થયો
આમા આવાયે પોતા માટે તો મર્ષ મા યુજ નહોતુ જાદુશાહના
દ ૧મ થયુ ‘યે મહાપુરુષ અપને વીચે તો ફૂછ જાતાહી ઝરતે નહિ

ચે ભીજે બોયે વે બોરોહાં કે લીયે ! બાહ્યાહે પ્રમત્ર થઈને હાથ
 જોડી ડબ્બૂલી લીધુ બદીવાન એટલે ગુ હેગાર એને છોડાય ?
 છોડવાય ? હા ? છોડાય, છોડવાય બાહ્યાહે તરત કેઈ બદીવા
 નેને છોડવાનો હુકમ કરી દીધો દાબગમરોવર પર પોતે લોગા
 ઠરેલા તથા લેખ્યામા આવેના દેશદેશાન ના આવેલા પક્ષીઓ
 કે જે પીંજરામા હતા તે બધાને મુખ્ય કર્યા, ઉડાવી દીધા
 પોતે જાતે જઈને તે કર્યું બદીવાનો છોડવા, છોડાવવા, પક્ષીઓ
 ઠોડના ઠોડાવવા વગેરે દયાની વાતો દયાના હુકમોને બદલે
 પથ્થુ જેને બચાવવાના તે બચીને ગુ કરશે એ દયા ઠરનારાએ
 જોવાનું નથી જો એમ મનાય તો સાધુ ધાય, કોઈ મનુષ્ય
 પ્રનત્યા અગીયાર કર તેનો તમામ લાભ તેના C પા ॥
 માતાપિતાને થવો જોઈએ વાય છે ? દયાના હુકમનો એ લાભ
 માને છે ? ના ! ના ! ત્રીતીય ઠરમહારાજ પ્રનત્યા લે છે,
 કે વે તીથસ્થાપે કે એ બધાનો લાભ માતાપિતાને મળે એમ
 કેમ માનતા નથી ! દયાના હુકમનોએ મીઠી દૃષ્ટિએ જોવું
 નથી, માત્ર જેમ આવે તેમ બડવું છે !

બાહ્યાહે કહેલો અમત્ર !

અમારી પાનનને અગે, અમાજિહાના કે માનને અગે
 બાહ્યાહે કેનો અમત્ર કયો ? તેણે વિચાર્યું કે દુનિયામા પણ
 એવો નિયમ છે કે કેડોનો ગાડ બ્યવહાર આવે, ન પેતક
 આવે તો તેમા કાર્ફક ઉમેરીને પાત્ર વગાર કે તા આ તો
 પરમાથે (પિતાના લેશ પણ સ્વાથ વિનાની) મહાનજશ્રીની
 માગણી અને હુ બાહ્યાજ એટલે માટે એમની ઇચ્છાને માન
 આપના ઉપસત કાર્ફક કરવું એજ મમુચિત છે તેણે તેજ વખત
 મહારાજશ્રીને -હુ 'આપના આડ દિનમ તથા મારા આ'

દિવસ એમ જાન દિવસ હું આપને અમારિપડકુના આપુ છું
 શ્રાવણવની નગમથી બાદનાગુદી છઠ્ઠમુધી (બાદગાના ચાર
 નિસમા જે દિવસ માગવ, જે દિવસ પાળા તેજે રાખ્યા)
 અમારિપડકુપૂર્વક અમારી પાનનુ રૂ. ૧ આળા રાજ્યમા
 પ્રમાણ ૩ છું” બાદશાહે પોતાની મહીવાળા ૭ કુમારપત્રો
 તયાર કરીને ગુરૂશ્રીને આપ્યા અને પ્રાનનાગ નૂગાએને પણ
 મોકલી અપાયા છ કુમારપત્રો જે મૂરિજીને મપાયા તે આ
 મુજબ(૧) ગુરૂના જાનનુ (૨) માળવાનુ (૩) અજમેર (માર
 વા)નુ (૪) ની રત્નેડુર(૧૪પ્રતાપ)નુ (૫) નાહોર-
 મુનતાનનુ (૫જામનુ), ( ) સામાન્ય કે જેમા પાચે પ્રાતોનો
 હુકમ હોય તેવુ

વાચક શ્રીશાંતિચંદ્રજીના ચમત્કારો

(૧) મોતી શી રીતે મળ્યા ?

મૂરિજીના મમાગમથી બાદગાડને તો ધર્મશ્રવણનો રમ
 લાગ્યો વિનારનો મમથ નજીક આવતા બાદગાહે વિનનિ
 ની ‘મલાગજ’ આ રને વિજા - ના તો હુ શેદી શકુ નહિ
 પરંતુ અમને ધર્મ મલગાવના માટે આપ અરે એક મમથ
 ગિચને મૂકી જનાની રૂપા કરે પાદશાહની પ્રાર્થનાથી મૂરિજીએ
 પોને વિજા ક્યો નાદે માદશાહને ધમ નભગાવના જ મદીપ
 પ્રનમિના દીનાકા તથા પશ્ચિમગિશાના માવીર વરુણદેવે જેમને
 વાન આપ્યું છે એના મમથ વિનાન, પીનાર્થ ધમોપદેશ
 સાચક શ્રીશાંતિચંદ્રજીના સારને ત્યા મળ્યા મા ગાળને
 શ્રવા કરાવનાર સાચકજીમડાજે રીન મળિન રૂપા મનાની
 રાના મરી પાદશાહના હદયમા શ્રીહીનવિજયમૂરિજીએ પારેશી
 નાકર વેવની શ્રીરૂપા સાચક ગાનિરજીમજા જે નનપવ-

કહ્યું “પૂજ્ય ! અમને પણ કાઈ ચમકાર બતાવવાની કૃપા કરો, કૃપાનાથ !” વિચારો, એક ચમત્કાર બતાવ્યો તો બીજો બતાવવાનો પ્રસંગ ઉભો થયો. એ પણ ખ્યાલ રાખરાખી છે. ગીતાર્થ ઘટતું બધુંય કરે ગીતાર્થનો દાખલો સામાન્ય લોકોમાં નહિ પૂવાચાએએ જોન જાગ્રમાથી જ્યોતિષ, વૈદક વગેરે જેને કેમ વિનાય કયા તે આથી મમજશે જો એ રાખ્યું હોય તો તમારા ઊંચા, છોકરા માટે ટીપણા રાખવા પડત અને કલાઓ રાખવા પેટી પગના ગખવા પડત સાધુ એટલે વાલીઆના ગુરુ વાણીઓ દેતાય લાભ મેળવે, લેતાય લાભ મેળવે ખરીદીમા, વિક્રમમા બેધમા લાભે લોગે તે વાણીઓ ! ઉપાધ્યાયજીથી બાદશાહના કહેવાય ? ભવે યજ્ઞજય ! લાભ દ્રષ્ટિની દોરી તો પોતાના હાથમાજ છે ને ! પોતે ગીતાય છે ! બાદશાહને કહ્યું “એવીજ ઈચ્છા હોય તો કાલે ધર્મ-વ્યાનો પ્રમગ જુલાળમાગે રાખવો. મવારે જુનાળમાગમા આવવું” બીજો કિસ્સો મવારે ઉપાધ્યાયજી જુલાળમાગે પધાયા બાદશાહ પણ પરિનાર માત્યા ગયેન છે આજે ચમકાર જોવાનો છે એ વાત કેલામાથેના પરિવારમા કાઈ કમીના હોય ? નગરવોકની મેદની પણ પાર નથી ઉપાધ્યાયજી તથા બાદશાહ પરસ્પર ધર્મચાહરી રહ્યા છે એજલામા બા શાહી નોમનની ગર્જના થઈ બા શાહી નોખત બેજ પ્રકાર, બેજ પ્રમગે વાગે કા તો શાહી હુકમથી વાગે, કાતો શત્રુને કુરાવી વગડાવે ત્યારે વાગે બાદશાહ વગાડવાનું ફરમાન તો કર્યું નથી એવો ડોર્ડ આસ પ્રસંગ નથી કે તેવું ફરમાન દોય “બમારી અના વિના બાગ બગાડમા આવો. કેા વગાડવાનો કોઈને હુકમ નથી તો કોણે નોખનનો ગડગડાવ કયો ?” બાદશાહે “ગી ધાધન

પછી બાદશાહે જ્યારે સાથે આવનારની નામાવલિ તપાસી ત્યારે
 છેલ્લે ઉપાધ્યાયજીનું નામ પણ જોયું તે વખતે તેને ખ્યાલ
 આવ્યો કે “જેઓ વાહનમાં બેસતા નથી તેમણે આવું મોટું
 પ્રયાણ શી રીતે કર્યું હશે! એ મહાત્માને મોટું દુઃખ થયું
 હશે પોતાના સિપાઈને ઉપાધ્યાય પાને, ખમર પૂરવા તથા
 “બાદશાહ બોલાવે છે” એમ કહેવા મોકલ્યો ઉપાધ્યાયજીની
 પગનું પથ્રું ન ભરી રાજાવાની હાલતની એને કટપનાથ હોય
 તો આમ સિપાઈને મોકલે? સિપાઈએ આવીને શું જોયું?
 પગ સૂઝીને થાલના ચર્ધ ગયા છે, ઉપ્પુ જલથી શિખો સિંચન
 કરી રહ્યા છે, ગળામાં પથ્રું પાણી સીધું જતું નથી પી શકાતું
 નથી, બીના વસ્ત્રને ગળે તથા છતીએ મૂકી રહેલ છે, જે
 શિખો ખડેપગે વેંચાવ વ કરી રહ્યા છે આવી શિખોની ગુટ
 ભક્તિ જોઈ સિપાઈએ પણ મનક ટોલાવ્યું, બા ગાહની વતી
 ખમર પૂછી, ‘હજૂર જીનાતા હય’ એરો મહેશો જ્યો ગિખોએ
 હાલત કહી, જે હાલત નજરેનજર નિડાગાતી હતી સિપાઈએ
 આવીને બાદશાહને હાલત કહી બતાવી બાદશાહે મેનેા મોકલે
 ઉપાધ્યાયજીએ હવે જવાનું નમ્રાં કર્યું પણ વાહનમાં બેસવું
 નથી એક લાકડાની વગી મગાવી વ એ પોતે બેઠા અને જે
 છેડેથી જે શિખોએ વહન કર્યું હતું તેને આ રીતે આવતા
 જોઈ જ્યારે નજરે પડ્યા ત્યારે બાદશાહ મામે આયો અને
 નમી પડ્યો, સમા માગી બાદશાહના દીનમાં થયું “જીવી
 શુકભક્તિ! ગિખો વગી ઉપર બેઠાડીને લાન એ તો પ્રત્યક્ષ
 છેજ પરંતુ ઉપાધ્યાય તમ આ કટ મહન રે છે મુકારી
 આવવું, તેને અંગે મહન કરવું પડતું સજન કરતું એ

પાત્ર પોતાના ગુરૂના આદેશપાલન ખાતરજ છે એ મહાત્માને કયો સ્વાર્થ છે? કયા પૈસા, ટકા લેવા છે? બાદશાહે કહ્યું “મહારાજ! આપને અતિકષ્ટ થયું સમા કરો, આપે આવું ઉતાવળે આવવાની જરૂર નથી, જાવા પ્રસંગે ધીમે ધીમે આવો એજ ઈચ્છા યોગ્ય છે” ક્રમસર પ્રયાણે લગ્નકર અટક જઈ પહોંચ્યું ત્યાના રાજાએ નગરના દાર બંધ કર્યા કિલ્લો મજબુત હતો બાદશાહે કિલ્લાને ઘેરો ઘા-યો એ ઘેરો બાર વર્ષ રહ્યો બાર બાર વર્ષ પચાર થયા છતાં પાસા પોબાર પડતા નથી અર્થાત્ કિલ્લો સ-ં યતો નથી

આજકાલ જેનેનરો જેનેને હલકા પાડવા કહે છે કે, જેનેના સમયમા નાન્ય ગયું પણ એ સદતઃ ખોટું છે કુમારપાલ મકાલના જેન હતા, તેમના સમયમા રાજ્ય વધ્યું કે ધન્યું? કહો કે વધ્યું! મ પ્રતિમજારાજ જેન હતા, તેમના સમયમા રાજ્ય વધ્યું કે ધન્યું? કહો કે વધ્યું! કિંદુસ્તાનનું રાજ્ય કોના હાથ-માળી ગયું? કયા- ગયું? દિલ્લીની ૧૧વી મુસ્લિમોને હસ્ત ગત કયા- થઈ? કયા રાજાએ ખોઈ? પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ તથા જયચંદ રાઠોડ એ એજ હિંદના નાન્યના પતનના નિમિત્ત મુખ્ય કારણો છે એ જેન કે ઈનર? શા કારણે રાજ્ય ગયું? મ યુગ્માના કારણેજને? વિષયવાસનાના કારણે રાજ્ય જાય એમા નવાઈ શી? કારણ વિષયાત્નિ, દોષ વિષયના લાવચુઓનો અને એ દોષ ગામો જેનેને માથે?

જે ન ગમના પ્રસંગમા રાજ્ય જાય છે કે ગુ થાય છે તે જુઓ બાદશાહને ધર્મદર્ષી મુમતમાનો કહેવા લાગ્યા “હે શાહ! જયુસ્મધી તારી પાને આ સુચો સ્વતાગર શેવદે-

છે ત્યાં મુઘી તુારા હાથમા કિ-લો નહિ આવે તહને કોઈની
 રોખત ન જડી તે આની જડી ? તારા બાપે, દાદાએ કેઈએ
 આવાની મોખત કરી હતી ?” ધર્મદેવીઓ કાયમ ધર્મપ્રેમી
 ઓના દીવમા આ રીતેજ અવગુ ભૂત બસાવે છે

બાદશાહનો અડગ વિશ્વાસ

બાદશાહનું ધૈર્ય પણ કેવું ! બાજ બાર વર્ષ વીતવા છતાં
 ધર્મદેવીઓના આવા પ્રયત્નો છતાં ઉપાધ્યાયજી પરત્વે અડગ
 વિશ્વાસ ! કાયમ ધર્મશ્રવણ ! બાદશાહ સરવપણ કવો બન્યો
 છે ! એક વખત ધર્મશ્રવણ પ્રસંગે તેણે ઉપાધ્યાયજીને કહ્યું
 “પૂજ્ય ! ધર્મહીન મનુષ્યો, સ્વેચ્છિત પ્રજનપવાદથી આ રીતે
 જેમ તેમ મોની કલ્થના કરે છે કિ-વો સર પણ થતો નથી,
 પાછા પણ વળાય કેમ ?

ઉપાધ્યાયજીની તાકાત

ઉપાધ્યાયજીની પણ કેવી સમતા ! પોતે ધારે ત્યારે જે
 કાર્ય કરવા સમર્થ હતા છતાં પ્રસંગ વિના માર માર વર્ષ
 મોનજ ધારી ગયા ! જ્યાં પ્રસંગે બાદશાહે આ પ્રમાણ કહ્યું
 ત્યારે તેમણે કહ્યું “હે મો ! ન ! જે દિવસે હારી ઈન્જા હોય
 તે દિવસે કહેજે, કિ-વો ઈન્જા માનમા મર થઈ જશે !” હે !
 બાદશાહ તો ખુશ થયો - ચમત્કારનો તો અનુભવ હતોજ પોતે
 ઉપાધ્યાયજી ને બીજા પરમેશ્વરનો માનતોજ હતો

કાર્ય કરનારનું મ્યેય

‘ ન ગणम्याप्रतो गच्छेत् मिदं कार्यं समं फल ।

यदि कायविपत्तिं म्यान् मुखरस्तत्र हयते ॥ ૧ ॥

એક નિયમ છે કે ટોળાના આગેવાન બનવું નહિ, કારણ કે જો વિજય થાય, યશ મળે તો મૂંછે હાથ ટોડું દે, અને અપયશ, પરાજય થાય તો દોષ કેને? આગેવાનને! ઉપાધ્યાયજી જો આગેવાન (ટોળાના) થાય તો વિજયમાં મૂંછે હાથ મુસલમાને! દે અને પરાજયમાં વાક શેવડાને!

બાદશાહે અરજ કરી કહ્યું કે “પુત્ર્ય! એમાં લીલ શા માટે?”

ઉપાધ્યાયજીએ પોતાની શરત રજુ કરી અકબરની શ્રદ્ધા દેવી છે તે વિચારવા યોગ્ય છે ઉપાધ્યાયજીની શરત - “આખી છાવણીએ અહીંજ રહેવું, કિસ્સે તમારે તથા મારે, બેજ બ્યક્તિએ જવાનું, નગરમાં કે છાવણીમાં કોઈએ કોઈને મારવો નહિ, કોઈએ કોઈ પણ પ્રાણીની કિંસા કરવી નહિ” ઉપાધ્યાયજીએ અહિંસા પણ પ્રથમ કબૂલ કરાવી અહિંસાને અધિકારતા એજ કરે! બાદશાહે તેવી જેલ છાવણીમાં ફેરવી અથાત્ તેને હુકમ કર્યો બીજે દિવસે બાદશાહ તથા ઉપાધ્યાયજી બન્ને સાથે, એકવા કિલ્લા પાસે આવ્યા તે વખતે પેના ગિરગવેધી, ધર્મઢેધો મ્હેરછો પ સ્પર એજ પીંજણ પીંજવા લાગ્યા, એજ મજબૂરવાદ કરવા લાગ્યા કે “અહો! આમાં જરૂર ભેદ છે આ ઉપાધ્યાય શ્રીશાંતિચંદ્રજી જરૂર દુશ્મનને મળેલો છે કુટેલો છે, બા શાહુને આ રીતે એકાકી લઈ જાય છે તો જરૂર તે દુશ્મનને જાણેલાય નોખી દેશે’ આવા વિષમ વાતા વળ્ગમાં પણ બાદશાહનો વિશ્વાસ અડગ છે, તથા ઉપાધ્યાયજી પોતે પણ પોતાના કાય મા અડગજ છે કાર્યકરોએ લખાડોની લવરી મામે જોનાનું હોય નહિ જેઓ લવરી સામે જોયા કરે તેઓ કાર્ય કરી શક્તા નથી

હવે ઉપાધ્યાયજીએ પોતાનું કામ શરૂ કરી દીધું એક કૂક મારીને ઝિંદગી આમપામની ખાઈને ધૂમથી બરી દીધી, બીજી કૂકથી શત્રુના નન્યને સ્તભિત કરી નાખ્યું ક જેથી તે ધા કરી શકે નહિ અને ત્રીજી કૂકથી ગહેરના દરવાજા તોડી ફાંટી નાખ્યા.

ખાદશાહે નગર પ્રવેશ કર્યો નગરમાં પોતાની આના પ્રવનાવી એ રીતે ચમકાર! ઇચ્છામાનમાં કિંલો સગ! અકબરે ભેયુ એ નજરેનજર! ! !

ગુરૂથી એકા વધ્યા!

હવે દિલ્હીપતિ મોગનમત્રા અકબરે અજસિ ભેટી અરજ કરી - 'ગુરૂદેવ! કોઈથી ન થાય તેવું કાર આપે નવનુમાનમાં મિલ્લ કર્યું આ રાજ્ય ખરી રીતે આપનું છે ઇન્માફની સાથે વાત તો એજ છે આપ તો મ્હોન ફરીર છે આવી ફરીરી આખી જલ્લાનમાં કયાય દીડી નથી ફરપાનાથ મને કૃતાર્થ કરે! હુકમ કરમાનો હુ આપને પ્રિય એવું શુ કહું ?

દુનિયામાં નિયમ છે કે નાત જમા ય ત્યારે વમદયાને ખાસ મતોપના ભેઈએ નાતીવાઓ વખાણે કે વખોડે તેવું મૂલ્ય નહિ, તેવું કોઈ માલમે નહિ કોઈ વખાણે તો પણ પ્રત્યુત્તર મળે કે 'કરેજને!' વખોડે તોય જવાણ મળે "નાન છે! કોઈ વખત જરા જગડે પણ ખડ! એમા શુ થઈ ગયું?" આથી નાતીવાઓ ભોલેજ નહિ પણ વસવૈયા! એ તો મતો વાયા વખાણુ પણ ખૂબ કરે અને અસતોવથી જ્યા ત્યા વખોડે પણ ખૂબ આથીજ વસવૈયાને પ્રથમ ધ્યાનમાં રાખવા પડે છે ઉપાધ્યાયજીએ પણ વિચાર્યું કે દુલ્હનના બોલ્યા

સાધુ જોવાય નહિ, દુર્જનો પરત્વે પણ ઉપખર કરવો એજ
સાધુનું કર્તવ્ય છે

કહ્યું છે —

ઉપકારિણ ય સાધુ, સાધુત્વે તમ્ય કો ગુણ ।

અપકારિણ ય સાધુ, સ સાધુ સન્નિરુચ્યતે ॥ ૧ ॥

જે મુસલમાનો પ્રજ્વલપવાદ કે તા હુતા તેમને ક્ષમા કરવાનું
પ્રથમ માન્ય પછી જ જીજ્ઞાસે બંધ કરવાનું માન્ય જીજ્ઞાસા
વેરો એવે? હિંદુઓ પાને માથા દીક લેવાતો વેરો હિંદુપણ
ટકાવવા માટેનો વેરો જે હિંદુએ હિંદુપણ ટકાવવું હોય
તેણે પ્રતિનર્ માથા દીક એ નોનૈયો આપવો, એ વેરાનું નામ
હતું જીજ્ઞાસા (જીજ્ઞાસા) વેરો આ વેળી આવક બાદશાહને
પ્રતિવધ ચઢેકોડ નોનૈયાની હતી આ જે માંગણીથી ઉપાધ્યાય
યજ્ઞએ શુ ધ્યુ? અપકારી મુમનમાનોને પણ ક્ષમા અપાવી
તેમના ઉપર ઉપકાર કયો જીજ્ઞાસાવેરો બંધ કરી હિંદુઓને
પણ બોલતા બંધ પા

બાગાહે એ તો મન્યુ પણ ફરી અજ કરી — “અથ
મહામન! આતો મહાગી નયન માટેજ આપ માન્યુ! આપ
જી કાર્ધ માગો!” બાદશાહની પ્રાથનાથી ઉપાધ્યાયજીએ
માન્યુ “બાદશાહ! તે શીકાર તો બંધ કર્યો પણ એક બધ
કર કૃત્ય બંધ કર અવી અમારી ઈચ્છા છે અશ્વત્થાની સવાશેર
જીભનો રોજનો ત્હાગ જોરાક તજી દે! (વિચારો સવાશેર
જીભ કન્વામા કેટના ચકના મરાતા હશે’ માસાહારનો આવો
નિજાનો સ્વાદ ઉપાધ્યાયજી એકદમ છોડાને છે તથા શત્રુજીથના
યાત્રિકો પાનેન્દ્રવાગ્મા આવતો વેરો જતો કર’ (મિ-)

યાત્રા કરવા જતા મોર્ત્યાનો કર હતો તે બધ કરાવ્યો) તથા તહાશ આખા રાજ્યમાં છ માસ અમારિપન્હુ વગડાવવા પૂર્વક અમારીનું પાવન કરાવ, અમારી પગાય તેવો પ્રબધ કર ! શ્રીહીર વિજયસૂરીશ્વરજીએ બાર દિવસ પળાવ્યા, વાચજીએ છ માસ !

અમારીના છમાસ

બાદશાહે તરત બધુ કબજ્યુ હુને છ માસ કયા તે ગણાવે છે કયા છ માસ એ પ્રશ્ન માથેજ ઉપાધ્યાયજીએ આરભમાજ કહ્યું “ શાહ ! પ્રથમ તો તમારો જન્મ માસ ! ” દેખાય પણ માત્ર અને અર્થ પણ સરે હવે ગણના આગળ ચાલી બાદશાહને જન્મમાસ, પર્યુષણપર્વ સબધી બાર દિવસ, (એ દિવસો તો પ્રથમ અપાયેનાજ હતા પણ એને અહીં ફરી પાકા કરવામાં આન્યા), બધા રવિવાર તમામ સકાતિના દિવસો, નવરોજીતને મહિનો, ઈફના તમામ દિવસો, તમામ મોહરમના દિવસો અને રોઝીયાનના દિવસો એ રીતિએ કુલ છ માસ અમારીપાવન માટે નક્કી કરવામાં આન્યા

બાદશાહે તરત ફરમાનપત્રો આપ્યા તે લઈને ઉપાધ્યાય શ્રીશાંતિચંદ્રજી શુરૂમકાસ ત શ્રીહીરવિજયસૂરિજીને મોપે છે

શુરૂ કરતા ચેના વધ્યા ! શાંતિચંદ્રજી ઉપાધ્યાયે કંતી હુદે શાસનપ્રભાવના કરી ! આ સાલગીને પ્રથમ કતબ અમારી પાવન કરવા કરાવવાને અંગે, અમારિઉદ્દોષણા એ દરેક શ્રાવણ સદ્ય માટે પર્યુષણમાં પ્રથમ આવશ્યકકૃત્ય છે

અમારિપકહેા

(આ જગોપર અમારીપન્હાનો પ્રસંગ હોવાથી શાસનના પાઠે પ્રાપ્ત પૂર્વક તે જણાવીએ છીએ

અમારિપહાડાથી નરકનિવારણ

કવિમાન સર્વજ્ઞ ભગવાન હેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજ ત્રિધષ્ટિ પરમા ભગવાન મહાવીરમહારાજના ચરિત્રમા આગળ વર્ણન કરતા મળાવી ગયા કે શ્રેણિકમહારાજને નગ્ડે નડિ જવા માટે ઉપાયો પૂછતા ભગવાને આ પ્રમાણે પણ જણાવ્યું કે “હે શ્રેણિક ! કાલિયોકસાઈ જો કમાઈખાનુ મૂંડી દે તો તારી નગ્ડથી મુક્તિ થાય, જો તેમ ન થાય તો તારી ન કંઈ મુક્તિ ન થાય

કાલ્મૌકરિષેણાય સૂના મોચયસે યદિ । તદ્વા તે નરકાન્મોક્ષો
રાજજ્ઞાયેત નાન્યથા ॥ (ત્રિ० પ૦ ૧૦ સર્ગ ૨ શ્લો० ૧૫)

શ્રણિકનો ઉદ્ધમ

આ નાભગીને શ્રણિકમહારાજ જેસી ન રહ્યા પરંતુ તે ૦૦ વાનો ઉદ્ધમ કયો કાલિયાકનાઈ પાસે ગયા અને શ્રેણિકરાજ વડે કાલિયોકમાઈ કહેવાયો કે “જો તું કમાઈખાનુ છોડી દે (જીવેને મારણુ બધ કર) તો હું તને ઘણું દ્રવ્ય આપુ, કારણ કે અર્ધના લોભથી તું કનાઈ છે” આ કહેવાથી શ્રેણિક મહારાજએ ૬ યથી પણ કમાઈખાનુ બધ કરાવણુ એ શ્રેયન્કર છે એમ માન્યુ અર્ધના રાજસત્તાના જોરે અને પૈમાના જોરે પણ કમાઈખાનુ ૨૬ કરાવણુ જોઈએ તેથી શ્રેણિકમહારાજએ તે ઉદ્ધમ કયો, પરંતુ કાલિયોકસાઈ તો જાણ્યો કે “કમાઈ ખાનામા મું દોષ છે ? કાણ કે જેનાથી મનુષ્યો જીવે છે તે કારણથી તેને હું કોઈ દિવસ ઠોડવાનો નથી” એમ તે જાણ્યો ત્યારે શ્રણિકમહારાજને કોઈ રીતે પણ કમાઈખાનુ રોકવા માટે વિચાર્યું કે “અધાનકુવાની અદર તે કમાઈખાણુ કેવી રીતે કરી

શકશે ? એમ વિચારી અધારાકુવામા નાળીને રાતદિવમ તેને રાખ્યો.”

કાલસૌકરિકોઽપ્યૂચે, રાજા સૂતાં વિમુઞ્ચ યત્ ।

દામ્યેઽર્થં बहुमयम्य, लोमात्त्वमसि शौनिक ॥૧૬૧॥

સૂતાયા નનુ કો દોષો, યયા જીવતિ માનવા ।

તા ન જાતુ ત્યચામીતિ, કાલસૌકરિકોઽવદત્ ॥૧૬૨॥

સૂતાવ્યાપારમેષોઽન્ન, કરિષ્યતિ કથ ન્વિતિ ।

નૃપ મિપ્ત્વાઘકૃપં તમહોરાત્રમધારયત્ ॥૧૬૨॥

(પવ ૧૦ સં ૦)

યાકિનીમહારામ્યનુવચન

શ્રીહરિભદ્રસૂરીચરણમહારાજની કહેલી આરશ્યકની ટીકામા પણ અમારિઉદ્દ્યોષણી વાત જણાવી છે

નિર્ઢિભદ્રિણ ઉદાહરણ-સોનાસો રાયા મસપ્પિઓ, અમાઘાઓ (આવ૦ હરિઃ પૃ૦ ૪૦૧)

યાત્રાપત્યાશકમા અમારીનુ નિધાન

તેજ શ્રીહરિભદ્રસૂરીચરણમહારાજ યાત્રાપત્યાશકમા આગજ જણાવતા જણાવે છે કે યાત્રાના આરભમા ગરીબવિગેરેને મનને સતોષ કરવા માટે દાન આપવું અને શુદ્ધમહારાજે પોતાની ડેગના શક્તિથી રાજા પાને નિદોષ આમઘાય-(અમાઘાય) અમારી પ્રવત્તાવવી એમ જણાવે છું આરમે સ્ત્રિય દાણ દીનાદીણ મળ-તુદ્વિજળત્થ । રણમામાઘાયકારણમળહ ગુરુના સસત્તી ૨(૫૦ ગા ૭ ૪૦૬) તેની ટીકામા ટીકાકારમહારાજ પણ આમઘાય નો અર્થ કરતા

અત્યંત શ્રેષ્ઠ માથા છે ' આવી રીતે રાજાને શિખામળ આપવામાં જે જાણ છે તે પ્રગટ કરના જણાવે છે કે " આમા એ/તે વીતરાગપરમા માં યાત્રામા જેમ જગવાનના જન્મપ્રયાણમાં આદિમા તે તે કાલે જપા પ્રાણિયો મુખી થયા તેમ જન્મજા પદ જપા પ્રાણિયોને અભયદાન દેવા વટે (અમારિપડડાવટે) કીર્તિ તે કર અધાતુ મુખી કર," આવી રીતે રાજા પામે અભયદાન દેવદાવવાનું અર્થાત્ અમારિપડડા વગડાવવાનું જણાવે છે

દ્રવ્યથી પણ અમારિપડડાની કર્તવ્યતા

પ્રવચન શુદ્ધમત્તારાજ ન દોષ તેા યાજકોએ કમ કરીને અધાર રાજકુસને યોગ્ય એવી નીતિથી રાજાને મગધુ જોઈએ અને તેવી રીતે રાજાને પૈસા આપીને પણ અમારિપડડા વગડાવેા જોઈએ એ/તુજ નહિ પણ જે તે પ્રાણિયોના ધાનકરનારા છે તેને પ્ર ઉત્તાદન કરવાપૂર્વક ધાન આપવું જોઈએ અને યાત્રાના દિન મા પ્રમાણ મુખી યોગ્ય કરવું જોઈયે અને નિવડા એવી દેશ કરવી" આ ઉપરથી શ્રીકૃષ્ણકૃતમૂરિચક્રમત્તારાજ પણ તે વા જણાવે છે કે દ્રવ્ય દેવા પૂર્વક પણ અમારિપડડા વગડાવેા જોઈએ

દિદ્ધો પત્રયણગુરુણા રાયા અણુમામિભો ય વિહિણા ૩ ।
 નતિય જળ વિમરહ કિત્તિવમિટ્ આમણાતિ ૪૦૦ ॥ ૪૦૦ ॥ ૪૦૦ ॥
 સાસણવિદ્ધી મણિઓ સામણગુણવસંસાણ । મર્માગદ્ધરોદિ ડર્ષિ
 ય માનસારાદિ ॥૪૧૦॥ સામણે મણુવત્ત ધમ્માઓ જગીસનગ જે
 હય મુણિતણ મુદર । જત્તો પયમિ કાયન્નો ॥૪૧૧॥ ૬૬૧
 મૂલ્મેસો સંવાસિં જળમજોહરાણતિ । ણસો ય જાણવત્ત જેઓ સંસા
 જરુદિમિ ॥૪૧૨॥ જાયદ ય મુહો પમો ડચિયત્તપાયણે

સન્વત્સ । જત્તાળ વીયરાગાળ વિસયસારત્તઓ પવરો ॥૪૧૩॥ પતીપ
સન્વસત્તા સુહિયા સુ અદેમિ તમિ કાલમિ । પૃથિપિ આમઘાણ
કુણસુ ત ચેવ પ્તેસિ ॥૪૧૪॥ તમ્મિ અસતે રાયા દદૃબ્વો સાવગે
હિવિ કમેળ । ફારેયબ્વો ય તહા દાણેણવિ આમઘાઉત્તિ ॥૪૧૫॥
તેસિપિ ઘાયગાળ દાયબ્વ સામપુવ્વગ દાણ । તત્તિયદિણાળ ઉચિય
કાયન્ના દેમણા ય સુહા ॥૪૧૬॥ (પચા૦)

ચૂર્ણિકારમહારાજનુ કથન

ચૂર્ણિકારમહારાજ પશુ આવશ્યકની ચૂર્ણિમા જણાવે છે
કે શ્રેણિકમહારાજ ભગવાનને પૂછે છે કે “હું ભગવાન મને
કહો હું સાધી (કયા કારણથી) નરકમા જઈગ અથવા કયા
ઉપાયથી નરકે ન જાઉં ત્યારે ભગવાન ઉત્તરમા જણાવે છે કે
“જો કાલિયોકસાઈ કમાઈજાનુ બધ કરે અને જો કપિલા
માળી પાને બિલા દેવગણે એવું જો તું કરી શકે તો તું નરકે ન
જાય” ત્યારે શ્રેણિકમહારાજ તે કરવાને માટે તેઓની પાને ગયા
મર્વપ્રકારોવડે કરીને તેમને સમજાવ્યા સેણિઓ સામિ મળતિ
મગવ ! આળાહિ, અહીં કીસ નરક જામિ ?, કેળ વાં ઉવાણ નરક
ન ગચ્છેજ્ઞા ?, સામી મળતિ—જદિ કાલસોયરિય સૂળ મોપદિ, જદિ
ય કવિલ માળિ મિત્તલ દવાવેહિ તો તુમપિ ન ગચ્છેજ્ઞાસિ નરક,
સો તેસિં મૂલ ગતો, વીમસિતા ય જ સન્વપગારેહિ, (આર૦ ચૂ૦ પૃ૦
૧૬૯) આ ઉપરથી તે વાત સાબિત થાય છે કે ચૂર્ણિકારમહારાજ
જણાવ્યું કે આમા આપીને પણ અભયદાન કરવું જોઈયે
એમ ભગવાન જણાવે છે

અમારિપકહાનુ ચૂરમા વિધાન

આવીજ રીતે ઉપારાકદશાગમા પણ આજ વાત

હે કે ત્યારપછી રાજ હુન ન્ની અદર કોઈ એક દિવસ અમારિ પડડ વગગ યો હતો.

‘તણ જ રાયગિદે નયરે જ નયા કયાદ અમાધાણ છુટે યાવિ હોત્યા’ (ઉપા. સૂ. ૪૯)

આ રીતે કવિકાવ મર્વજના વચનથી તેમજ તે પૂર્વેના યાકિનીમજ્જારામૂનુના વચનથી, વળી તે પૂર્વેના ચર્ણિકારમજ્જારાજ અને તેથી આગળ ગણધરભગવાનના વચનથી તે વાત સાળિત કરા ગયા કે અમારિપડડ વગડાવવોજ જોઈએ, બાહે તો પડી અશક્તિ હોય, બાહે રાજશક્તિ હોય, બાહે દ્ર વ શક્તિ હોય, યા ગમે તે પ્રકાર પણ આમાગિપડડો વગડાવવોજ જોઈએ હયા અને દાનના દુશ્મન કે જેઓને સૂત્ર જોડનાઓ નથી આવતુ પણ સૂત્ર જોવે છે તેનાઓને માટે પણ ગણધર મજ્જારાજના વચનથી તે વાત નામિત થાય છે કે અમારિપડડ વગડાવવોજ જોઈએ શામનની શ્રદ્ધાનાજા માટે તો બાહે પચા ગીનુ કે બાહે પ્રકરણનુ કે બાહે ચરિત્રનુ વચન પણ મા યજ છે અથાત્ શ્રદ્ધાવાનાને માટે તો અમારિપડડો દ્રવ્ય જરૂરીને પણ કરવાની જરૂર છે)

अष्टाद्विरापवसु शासनोन्नति नानाविधा धमत्रिवृद्धिहन्धे ।

पूर्वे कपुत्तया विदधतु भातुका ' विन्नुष्वमाहता ',) સૌમા

મ્યલ્દમ્યમિતપુણ્યસમ્પટા ॥૧॥

સૌમાજ ૩૫ લક્ષ્મીથી જોનપ્રાત જોવા ઉત્તમપુણ્યની ઈચ્છાનાજા હે લાયજનો । આ પર્યુત્તાપર્વસળધીના આડેય પનદિસોમા-ધર્મની નિશેષપ્રકાર વૃદ્ધિ કરના માટે તમો પૂર્વે કહી ગયા તે સુકિતવડે વિવિધપ્રકાર શામનની ઉત્તિના કાયો કરે.

દ્વિતીય-દિન-દેશના

વાર્ષિકપર્વનું મહત્ત્વ

ભગ્યજીવેના ઉપકારને માટે આચાર્ય લગવાનું શ્રીમાનું વિજયવક્ત્રીસૂરીશ્વરજીમહારાજજીએ રચેલા અષ્ટાદિકાના પ્રથમ દિવસના વ્યાખ્યાનમાં વિરેકી શાવકોએ, મનધારીઓએ છ અર્ધાંજીઓ આરાધવાની છે અને તેમાં પણ આ પર્યુષણપર્વની અર્ધાંજી પણ વિધિપૂર્વક આરાધવાની છે એમ જણાવી ગયા

તેમાં આ પર્યુષણપર્વ એ વાર્ષિકપર્વ છે અને આઠમ, એકદશગેરે તિથિ માનિકપર્વ છે (સ્કાં પૃ ૩૬૯ મગં પૃ ૩૦૪ સૂચં પૃ ૨૦૮) એ પાની ગણના મામિકપર્વ તરીકે છે, જ્યારે પર્યુષણપર્વની ગણના વાર્ષિકપર્વ તરીકે છે વર્ષમાં એકજવાર આવે અને એકજવાર આરાધાય તે વાર્ષિકપર્વ જષિર્મ્ય જષિર્મ ફલ એમ કહે છે તેથી શાવલું ભાદરવામાં, વગી ભાદરવા આવેના એમ મે વાર આરાધવામાં ખોટું શું ? એ પ્રશ્ન અગ્રાને છે, કેમકે જો એમ થાય તો એ વાર્ષિક ગણના પર્વનું વાર્ષિકપણ જ ઉડી જાય છે વાર્ષિકપર્વ તેનું જ નામ કે જે વર્ષમાં એકજવાર આવે

પેલા માર્ગવાહના મૃગના વાગની વાત યાદ છે ? 'વાકે પશુ મારો ' એમ કહેનાર ને વગના આધારે, વગના આધારે

વસ્તુના આધારે, તત્ત્વના આધારે તરત નાણા મળ્યા અને પેના બીજાએ, ‘આ એ વાકો છે તો લે આ બીજો’ એમ કહી મૂક્યો. બીજે વાળ તોડી આપ્યો, તેની શી વસ્ત્રે થઈ? જેને પોતાના મૂકના વાળની કિંમત નથી તેના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખે કાણ? તેવીજ રીતે ‘પર્યુપણાપર્વ’ પણ મીઠું વખત કરીએ’ એમ કહેનારની એજ વસ્ત્રે સમજવી.

વાર્ષિકપર્વની ઉજવણી વનમા એકજ વખત થાય, અનેક વખત થાય તો તેનું વાર્ષિકપણ જ ઉડી જાય, જેમ ઓગીનું પર્વ પાણમાસિક છે એટલે વર્ષમા એજ વાર આરાધના થાય તેમ પર્યુપણાપર્વ એ વાર્ષિકપર્વ છે તે વર્ષમા એકજ વાર થાય અન્યથા તેનું વાર્ષિકપણ, વાર્ષિકપણનું મહત્ત્વ ન રહે અર્દુઘ્નિઓની જેમ પણ આ અર્દુઘ્નિ પણ આરાધની જોડે છે. ૧ અષ્ટાક્ષિમા આ પણ આવી જાય છે, છતાં મન અષ્ટાક્ષિમા નહિ કહેતા પર્યુપણા પવ કહ્યું કારણ કે પર્યુપણાપર્વ એ વાર્ષિકપવ છે પર્યુપણા ના પર્વનો છે એ દિનમ, ભાદરવાશુદ્ધ ૪ ચોથનો દિનમ એ વાર્ષિકપર્વનો દિવસ છે એ દિનમનું નામજ મવત્નરી છે એ પ્રતિક્રમણને પણ માવત્મકિપ્રતિક્રમણ કહેનામા આન્યુ છે.

દુન્યવી બનહારમા ખાતા ફેરવાયેલા દિવસ એકજ હોય છે ખાતા વારવાર ફેરવાય નહિ દીનાગીએજ અર્થાત્ કાર્તિકશુદ્ધી ૧થી આનોવદી અમાસ સુધીના ખાતા બીજા કાર્તિકશુદ્ધી એકમેજ દરે અહીં પણ વાર્ષિકપવનો હિમાળ વર્ષમા એકજવાર હોય છે જ્યાં વર્ષના ભાદ્રપદશુદ્ધી પચમીથી પ્રતિક્રમણના મમય પર્યંત ભાદરવાશુદ્ધી ચોથ સુધીના હિમાળ ચોથના સાવત્સરિકપ્રતિક્રમણવચરે વર્ષમા એકજવાર

હોય છે. મયા ભાદ્રવાશુદી પાચમે કે આખા વર્ષ દરમ્યાન જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર, અને વીર્યાચારમાં ને અનિચારાદિ ગુન્હો કયો હોય, તેમાં ને પ્રાયશ્ચિત્ત આવે તે પ્રાયશ્ચિત્ત છે લે દિવને એટલે ભાદ્રવાશુદી ત્રીજ અગર પ્રતિક્રમણ પહેલા ભાદ્રવાશુદી ચોથને દિવને લેવાનું છે માટે ભાદ્રવાશુદી ચોથ એ શુદ્ધિ કરવાનો દિવસ છે ને તે દિવને શુદ્ધિ ન કરે તે મધ્યથી દૂર કરવા યોગ્ય છે (કર્મસા ૧ સૂ. ૫૧) જેનશામનમાં આત્મશુદ્ધિ માટે વાર્ષિકપર્વરૂપ આ એકજ દિવસ નિયત કરેલો છે સાધુનો નીચા પર્યાય પણ જેટલા પર્યુષણપર્વ બાધ તેવા વર્ષનો મધ્યાય છે જગદ્દા પંચોત્સવના દિવસે પંચજ્ઞ પરિયાગો વ્યવદિશ્યતે ત્ર્યવધ્યાપ્યતે સત્ત્વા પુત્તિયા ઘરિસા મમ હરદ્વાવિન્સત્તિ તદ્દા પશ્યાગવત્થવળ્લા મળતિ । (તિ મા. ૧૧૭૬ ચ૦)

વાર્ષિકકૃત્યો

વાર્ષિકપર્વને અંગે, જન ભાદ્રપદશુક્લ પચમીથી આ ચતુર્થી સુધીના આવશ્યકકૃત્યો ન થાય તો તેની આવેલયજ્ઞા વેરી જોડે

વાર્ષિકકૃત્યોની મધ્યા અગીઆતની છે તે હવે શાસ્ત્રકાર મહાગત કમમર જાણે છે પ્રથમ મામાન્યત કહે છે કે મધ પૂના વગેરે અગીઆર કૃત્યો પ્રતિવર્ષ વિવેકી આવકોએ વિધિ પૂર્વક કરવા જોઈએ

વડનરિસ સંઘચળ ૧ સાદ્દમ્મિઅમત્તિ ૨ સહય જત્તિગ ૩ જિણ-
ગિહિપ્પવળ ૪ જિણઘણવુદ્ધી ૫ મહપૂઅ ૬ ધમ્મજાગરિઆ ૭ સુઅપૂઆ

૮ રૂઝવણ ૯ તહેવ તિત્યવ્યમાળા ૧૦ સોહી ૧૧ (આવિઁ ૮ ૧ ૬

પૃથાચાર્ય દ્વિત ગાથાથી ૪ અથકાર અગીઆર વાર્ષિકપ
દ્વિત્યો જણાવે છે

તે અગીઆરકૃત્યોના નામ

૧ મધપૂજા ૨ સાધર્મિકવાત્સલ્ય ૩ યાત્રા ૪ મના
મહોત્સવ ૫ દેવ-દ્રવ્ય-વૃદ્ધિ ૬ મહાપૂજા ૭ રાત્રિજાગ
૮ શ્રુતપૂજા ૯ ઉઘાપન (ઉજમણ) ૧૦ તીર્થપ્રભાવ
અને ૧૧ આલોચના

શ્રીમદ્ધાર્મન - પ્રથમ કૃત્ય

શક્તિ હોય તો શ્રીસદ્ગની પૂજા રોજ ૮ વા ચોગ્ય
તેવી શક્તિ ન હોય તો જઘન્યથી પ્રતિવર્ષ એક વખત તો શ્રી
ધનુ પ્રજન કરવુજ જોઈએ શ્રીમદ્ધ એટલે સાધુ સાધવી, શ્રા
અને શ્રાવિકા દરેક પોતાને મદદમા ગણાવવા તયાર છે શ્રીમદ્ધ
આણુ દેવામા નેચાર પણુ કાર્ય કરવા કાર્ય નૈયાગ નથી કક કોને ?
તથાવિધ કાર્ય કરવા તથાગ થાય તેને સાધુ, માધરીને નિર્ણય આહ
પાણી વસ્ત્ર, ઔષધ પુસ્તક, પાત્ર માદિ મધમમામથા અ
તેમની ભક્તિ કરવી જોઈએ આનંદ, શ્રાવિકાની પણ યથાગ
ભક્તિ કરવી જોઈએ સાધર્મિકવાત્સલ્ય યે જોનુ નામ ? આ
એ તો, ઘણાય જમી જશે, જમે તો બને નડિ તો એર
મગ્જી, આપણે શુ કરીએ આ દશા સાધર્મિકવાત્સલ્ય
ઉચિત નહી ત્યા તો અપૂર્વભક્તિ જોઈએ ત્યા કઈ ભા
જોઈએ ? 'ધન્યબાચ્ચ' ! સાધર્મિકતા મારે છે પાના કયાથ
આવી ભાવના જોઈએ સાધર્મિ ને અશન પાન ખા
સ્વાસ્થિ આપ્યા પડી દે ને તેને ચોગ્ય, પુરુષ સ્ત્રી, ગા

ળાત્રિપા, સધવા, વિધવા, કુમારિકાને યોગ્ય વસ્ત્રાવકારની પહે-
રામણી કરી જોઈએ ત્યાર શુ આવું જ ન કરે તેની ગણના
દ્રાવ મા નહિ ? ના ? એવો બનાવકાર, એવો જીવમ આ જૈન-
શામનમા નથી શસ્ત્રિપૂર્વક કન્વાનુ વિધાન છે, પણ એક
વાત તો ખરી, કે ગમ્પિ સુજળ જે ડરો ત્યા ભમ્પિ વિનુદ
જોઈએ

મધપૂજના પ્રકાર

શ્રીમધપૂજા ત્રણ પ્રકાર કરી શકાય (૧) ઉત્કૃષ્ટ (૨)
મધ્યમ અને (૩) જઘન્ય મર્વપ્રકારે નપૂર્ણ આદરથી થતી પૂજા
તે ઉત્કૃષ્ટપૂજા છે યાદ રાખો કે લક્ષ્મી, અમુક જ્ઞાતિઆદિ
પ્રામાણિક જમોઆમા ધનનો સ્ત્રી વર્ગ, વાજત જાજતે નોતન
દેવા જાન છે મધ્ય પ્રમગે એમ કાંઈ ગયું ? ડરો જુનના !
ત્યા પના જોવો આ નથી એ અપ્રકૃષ્ટ છે ! લક્ષ્મી પ્રમગે
ધરનાજ મહેન બેટી, વાતુઓ કહેના જાય છે ને ! અને માડવે
બેનાડી, ખોમે ખોખે લાટી અને જનય ઓડુ ન દેખાય
નવી પહેામાડી ડરો ડા ને ! મધપૂજા પણ તેજ પ્રકારે કરી
જોઈએ મધને અગે ઘેરવી કોઈ જોનાનવા ગયું ? કોઈ રહી
ગયું, ત્યા ગુણગાન ભર્ત મહેન નથી આ યા, નથી આન્યા
તા શાથી ? આ નહી જોયું ? તમાન કરી ? શ્રીમધને માટે
પણ મનોહરમડપની ન્વના કન્વી જોઈએ જાનનાર બાઈ
બહેનોને પ્રેમનાના મુખાગન જોઈએ પત્રી અચન, પાન, પાદિમ
સ્નાદિમપૂર્વક, પૂજક લામડી જમાડી ત્યારમાદ પહેામણી
(વસ્ત્રાવકારની) કરી જોઈએ આનુ નામ ઉત્કૃષ્ટમધપૂજા, અને
એકેક નૂતરની કોકડી આ રવાથી થતી પૂજા તે જઘન્યપૂજા
મમજ ન જુનની કોડી જાય પણ આગ

૮ ઉજ્જવળ ૯ તહેવતિત્થપ્પમારણા ૧૦ સોહી ૧૧ (આંવિં ૧૬

પ્રવાચાર્ય કૃત ગાથાથીજ અધકાર અગીઆર વાર્ષિક
કૃત્યો જણાવે છે

તે અગીઆરકૃત્યોના નામ

૧ મધપૂજા ૨ સાધર્મિકવાત્સય ૩ યાત્રા ૪ રત્ન
મહોત્સવ ૫ દેવ-દ્રવ્ય-વૃદ્ધિ ૬ મહાપૂજા ૭ શાન્તિભગ
૮ વ્રતપૂજા ૯ ઉધાપન (ઉજમણ) ૧૦ તીર્થપ્રભા
અને ૧૧ આલોચના

શ્રીમધાર્ચન - પ્રથમ કૃત્ય

શક્તિ હોય તો શ્રીસઘની પૂજા રોજ કરના યોગ્ય
તેવી શક્તિ ન હોય તો જન્યથી પ્રતિવર્ષ એક વખત તો શ્રી
ધનુ પૂજન કરવું જોઈએ શ્રીમધ એટલે સાધુ મા વી, શ્રી
અને શ્રાવિકા, હરેક પોતાને સઘમા ગણાવના તથા છે શ્રીમ
આણુ દેવામા તૈયાર પણ કાર્ય કરના કોઈ તૈયાર નથી હક કોને
તથાવિધ કાર્ય કરવા તૈયાર થાય તેને માધુ, માંનીને નિદેશ આ
પાણી વસ, ઔષધ પુસ્તક, પાત્રઆદિ મધમમામની અ
તેમની ભક્તિ કરની જોઈએ શ્રાવક, શ્રાવિકાની પણ મધાર
ભક્તિ કરવી જોઈએ સાધર્મિકવાત્સય કેવળુ નામ ? ‘અ
એ તો, ઘણાય જમી જશે, જમે તો ભવે, નહિ તો એ
મરજી, આપણે શુ કરીએ આ દશા સાધર્મિકવાત્મ
ઉચિત નથી ત્યા તો અપૂર્વભક્તિ જોઈએ ત્યા કઈ ભ
જોઈએ ? ‘ધન્યભા યા સાધર્મિકના મારે છે- પાવા કયા
આવી ભાવના જોઈએ સાધર્મિકને અગન, પાવા આ
સ્વાદિમ આપ્યા પછી દરકને તેને ચોગન, પુરવ, શ્રી, મ

બાવિકા, મધના, વિધવા, કુમારિકાને યોગ્ય વસ્ત્રાવશરની પહે-
રામણી કરવી જોઈએ ત્યારે શુ આપુ જે ન કરે તેની ગણુના
શ્રાવકમા નહિ ? ના ? એવો બના કાર, એવો જીવમ આ જૈન-
શાનનમા નથી શસ્ત્રિપૂર્વક કરવાનું વિધાન છે, પણ એક
વાન તો ખરી, કે ગણિ મુજમ જે કરે ત્યા ભક્તિ વિનુદ
જોઈએ

મધપૂજના પ્રકાર

શ્રીમધપૂજા ૧૪ પ્રકાર કરી ગાય (૧) ઉત્કૃષ્ટ (૨)
મધ્યમ અને (૩) જધય નર્વપ્રકારે મપૂર્ણ આદરથી થતી પૂજા
તે ઉત્કૃષ્ટપૂજા છે આ રાખો કે લક્ષમા, અમુક જ્ઞાતિઆદિ
પ્રામણિક જમણોમા ધરનો સ્ત્રી વર્ગ, વાજતે ગાજતે નોતરા
દેવા જાય છે મધ પ્રમગે એમ કોઈ ગયુ ? કરો તુનના !
ત્યા પેના જેવો આ નથી એ રહી છે ! લક્ષ્મી પ્રમગે
ધરનાજ મહેન, બેટી, વાંચો કહેવા જાય છે ને ! અને માડવે
બેમાડી, ખોમે ખોમે દાણી અને જરાય ચોડુ ન દેખાય
તથી પહેગમણી કરો છે ને ! મધપૂજા પણ તેજ પ્રકાર કરવી
જોઈએ મધને અગે ચેરથી કોઈ બોલાવવા ગયુ ? કોઈ રહી
ગયુ, વ્યા ગુપ્તગત ભઈ મહેન નથી આવ્યા, નથી આયા
તો શાથી ? આ મની જોયુ ? તમામ કરી ? શ્રીમધને માટે
પણ મનોહરમડપની રચના કરી જોઈએ આપનાર ભાઈ
જહેનોને મેમનાના મુખાનન જોઈએ પછી અગન, પાન, ખાદિમ,
સ્વાદિમપૂર્વક, પૂર્વે લામણી જમાડી ત્યારણાદ પહેામણી
(વસ્ત્રાન ની) કરી જોઈએ આનુ નામ ઉત્કૃષ્ટમધપૂજા, અને
એકેક નૂતરની નાંડી આવાથી થતી પ્રજા તે જધન્યમધપૂજા
મમજવી ભવે નૂતની કોકરી બાય પણ ત્યાય કન્ય ભ

ઉછલતુ નેઈએ આ જે પ્રકારની વચ્ચેની તમામ પ્રકારની પૂજા તે મધ્યમ પ્રકારમાં ગણાય

શક્તિના અભાવે, વિવેકી આવક સાધુ, સાધ્વીને મૂતરની મુદુપત્તિ માત્ર આપીને ભક્તિ કરી શકે છે આવક, આવિકાને અગે મધ્યામાં શક્તિ મુજબ, નહિ તો છેવટે એક, એક આવક આવિકાને પણ નોતરી, કાંઈ નહિ તો સોપારી વગેરે આપી, તેટલા મન્માનથી પણ ભક્તિ કરી શકે છે પ્રતિવર્ધ શ્રીસદ્ય પૂજાનુ આ કર્તવ્ય કરવું જ નેઈએ જે આજે મૂતરની કોકડી તથા નોપારી દેશે તે કાવે શ્રીફલ પણ આપશે અને પરમહિવને પહેગમણી પણ કરશે જે કાંઈજ નહિ કે તેનામાં અધિક કરવાની ભાવનાની કંપના પણ ક્યાંથી આવવાની? જેને દેવન નથી પડી તે શુ કરવાનો? મેત્ર વિના ખેતી થવાની? મેત્ર નુશે ત્યા ખેતીનો પ્રમગ આવવાનો અર્હા દ્રવ્યનુ મૂલ્ય નહિ, મૂલ્ય હૃદયોદ્વાસનુ છે નિર્ધન પણ મુદુપત્તિ તથા નોપારી માત્રથી મજાકન મેગવી શકે છે કહ્યુ છે કે -
મહાહાભ !

સપત્તૌ નિયમ શક્તૌ, સદન યૌવને વ્રતમ્ ।

દારિદ્ર્યે દાનમપ્યલ્પ, મહાભાગ્ય જાયતે ॥૧॥

(અર્થ સપત્તિ છતા નિયમ કરવો, શક્તિ છતા મહન કરવું, યુવાવસ્થામાં વ્રત લેવું, તેમજ દારિદ્રપણાની અવસ્થામાં અલ્પદાન દેવું તે મહાવાબને માટે યાચ છે)

એક વાત ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે પૌરુષ બધા માટે સરખો છે સામાયિક, પ્રતિકમણ, મધપૂજન, કોઈ પણ અનુ ધાન તમામ માટે મમાન છે પણ એ સમાનપણ ક્રિયાની અપે

હાએ છે પરંતુ કરનારની સ્થિતિની અપેક્ષાએ, ભાવની અપેક્ષાએ ફક્તમા જડ-ફરક પડશે સત્તર જળગીને એક દિવસ પણ જળગ છોડવી કેવી આશ્ચર્ય લાગે? એવાને જે ઘડી સુધીનું મામાયિક કબુત્ર પણ મુશ્કેલ પડે છે આવી સ્થિતિમા પણ તે કહે ક્યારે? આ માની પરિસ્થિતિ તીવ્ર થાય ત્યારેને । જળગવાગાને જોટલી તીવ્રવૃત્તિ કરવી પડે તેવી તીવ્રવૃત્તિ જળગ વિનાનાને કરવી પડતી નથી । તીવ્રવૃત્તિવાળાને તીવ્ર ફક્ત થાય નિયમક્રમે અનુક્રમ સમાન છતાં ફક્ત કરનારની વૃત્તિ અનુસાર થવાનું

મનોરથ, પ્રીતિકારક ભોગોને પામીને છોડી દેવા, તેના ત્યાગ કરવો એ મુશ્કેલ છે નપત્તિમા નિયમ સ્થેયો નથી, ઘણો મુશ્કેલ છે નપત્તિ વખતે જે નિયમ કળાય તો તે ઘણા ફરકે આપે એમા નવાઈ નથી કેમકે એ વખતે નિયમ કરવો મુશ્કેલ છે

ક્ષમા વીરસ્ય મૂષણ ।

સપત્તિમા નિયમ કરનાર નીકળે તેના કબૂતા શક્તિ છતાં મહન કરનાર થોડા નમજવા ક્ષમા વીરસ્ય મૂષણ એ વાક્યનું રહુ સ્થ ગુ ? જે ગુરવીર હોય, ધાન કરતા, ધર ફાડતા, હથુ કરતા કશે નિચાર મરજોય ન કરે તેનામા ક્ષમા કેવી મુશ્કેલ ? મૈનિક કયાને થાય ? મામાનું શુ થશે એ વિચાર એને હોય ખરા ? મનુષ્ય જાતની દયા વગરના મૈનિકોમા મહનશક્તિ કયાથી હોય ? ધા મહન કર પણ ક્ષમા કયાથી લાવે ? ક્ષમા વીરસ્ય મૂષણ એને અવગુ લેવાથી અનય થાય 'ક્ષમા એ તો વીરનું ભૂષણ ના' વીર થવું જોઈએ' આ માન્યતા અનર્થકારી છે વીરમા,

શરવીરમા ક્ષમા મુકેન હે માટે એ એનુ ભૂપણ ગણાયુ
 નાનુ ખાનક ફેરફારી ફર, ચમરમા દોટે એ જરા યાકતા
 બવે બેઝી જાય તો પણ એનો ચકાવો મટે નહિ, થોટા વખત
 સુવી તો એને બધુ ચમર ચક્ર લાગે નેનિદો, લડવંયાઓ
 માથી મુદ્દ બધ ચયા પછી પણ ધાતકીપણુ, અનિચારી રા
 જતુ નથી ક્ષમા વારમ્ય મુષણમ આ મુત્રને અવગુ લેવુ એ
 કેવળ અનિચારીપણુ છે “ક્ષમા એ માઈ કાયરો મટે નથી, વી-
 માટે છે, માટે શરવીર થવુ” એવો અર્થ નિવેક બનારનો છે, અનિ-
 ચારી છે ધાતકીને ક્ષમા મુકેવ છે માટે તેને ક્ષમા ભુત
 રૂપ છે એ મૂનતુ તા પય એ છે કે મામર્ય ધાનનારમા
 સહન કંવુ તે મુકેવ છે

યૌનનમા મત

યૌવનમા નત એથી પણ મુકેવ છે દેખાદેખીથી,
 એક બીજાની પ્રજાથી, રાગાકિ કા ને વંદ્યાપિના કહેનાથી
 નત લે એ નાત અવગ, બાપી યૌવનમા નત લેવુ
 મકામુકેન હે આ બધુ નુ તેજ પ્રમાણે કાન્તિપણની
 અવન્થામા અ પાન હેવુ ત તલ મકામુકેન છે દુનિયા
 એને અગીઆન્થો નાનું કહું છ પણ ખરી રીતે એને
 રહેવા પ્રાણ નેનો ભોઈએ એને માટે તો બધા પ્રાણને જતા
 મરા છે દશનાણની ધામડમ ધન માટે કે બધા પ્રાણના
 ભોગે ધન માચનનામા બાપે , પ્રાણુ તો એકનો કે પ્રાણ
 તા આળા, કુટબના પ્રાણ એમાથી હવુ ખચવુ અને તે પણ
 દરિદ્રાનન્થામા કંવુ મુકેવ ? ત માટે આત્માની પીયારી
 કેની ભોઈએ ? અસ્તિમા નિરમ, મામર્ય છતે નન્નશક્તિ,

યોવનવયે મત અગીકાર કરવું તે, તથા દારિદ્રપણાની અવસ્થામાં અદ્ય પણ દાન મુશ્કેલ હોવાથી, તેને માટે આત્માની અમૃત પૂર્વ તૈયારી જરૂરી હોવાથી તે 'મહાભાગ્ય જાયતે' મહાભાગને માટે થાય છે જે કાર્યો આટલા મુશ્કેલ હોય તે કાર્ય કરવાથી મહાભાગ થાય તેમાં નવાઈ શી? અર્થાત્ તેમાં ક્ષેપ પણ આશ્ચર્ય નથી આ પહેલું કૃત્ય

સાધર્મિકવાત્સલ્ય બીજું કૃત્ય

સાહમિયવચ્છલમિ ડગ્ગુયાં (આવ૦ સૂ૦ પૃ૦ ૩૯૬) હવે બીજું કૃત્ય સાધર્મિકભક્તિ, સાધર્મિકવાત્સલ્યનું છે આજ કાલ સાધર્મિકવાત્સલ્યને અંગે આપણી ડુંગી એવી છે કે જ્યાં ત્યાં જમાડી દેવા પ્રથમ હેવાયું છે તેમ કોણ જમ્યું ન જમ્યું એ પણ જોનાતું નથી કોણ શુભવાન આ યુ ન આ યુ ડમ ન આન્યુ એ પણ જોનાતું નથી વળી વાત્સલ્ય માત્ર જમાડવાથીજ પચાસ છે એમ નથી મહાભાગનાયક સાધર્મિક વાત્સલ્ય કેવું હોય? પોતે રીતમગ, C નાસપૂર્વક, વિનયપૂર્વક નિમત્રણ કરે, આવેલાને આવો ભાઈ, આવો બહેન એમ બહુ માનપૂર્વક બોલાવી, વિગિષ્ઠામન ઉપર મેસાડે ત્યાર પછી અશન, પાન, ખાદિમ, ન્વાદિમ ભક્તિપૂર્વક આપી જમાડે અને પછી વઆલકારથી પહેરામણી કરે શું આજે પત્યુ? ના! વિપત્તિમાં પડેલા નાધિમક ને અધનબ્યયથી પણ વિપત્તિથી મુક્ત કર તેના ખાતે લખીને કરે એમ નહિ, એમ કરે એ વાત અવગ, આ તો પોતાના દ્રવ્યના વ્યયથી પણ સાધર્મિકને આપત્તિથી મુક્ત કરે આવી રીતે સાધર્મિકનો ઉદ્ધાર કરવોજ જોઈએ

ન કચ્ચન્નિયત્તગ્ગ ન કચ્ચ માતરિપ્રશ્નાણ વચ્છલ ।

ચીયરાઓ, ન ધારિઓ જારિઆ ચમ્પા ॥૧॥

જેણે દીનેનો ઉદ્ધાર કયો નથી, જેણે માધર્મિકનામન્ય
કર્તુ નથી, જેણે હૃદયમા શ્રી-વીનરાગદેવને ધારણ કર્યા નથી
તે પોતાનો જન્મ હારી ગયો છે

જુગારમા જુગારી જેમ જીતવા કે હારવાની હોડમા મૂકાયો
કે તેમજ મનુષ્ય પણ આ જીવનમા જીતવા હારવાની હોડમા
મૂકાયો છે મરવને જીતવું છે તમામ નિમ્મો જીતવા માટેના કે
જીતના માટેની જે આચરણ ન કરે તે હારેલોજ છે ને !
શાસ્ત્રકાર જીતવાની ખબર દે જીતવાની વાત કરે, ખાયાની,
હારવાની વાનો તેઓ ન કરે મરણની ખબર તો કાળોતરીઓજ
દે જોર તો જન્મની વાત કરે શાસ્ત્રકાર તો કહે છે કે શ્રાવિ-
માનુ પણ વા મ ય શાવ ની માફકજ કરવાનું છે પછી તે
વિધવા હોય કે મધવા હોય માંની તથા શ્રાવિ ને અંગે
મુશીના' એવું વિગેષા વાપરવામા આવ્યું છે

અહીં જેને નથી પાસવતું તેનાઓ એમ પૂછે છે કે
' મનાજી ! માધુ તના શાવ ને બહુમાન આપીએ, તેમની
ભક્તિ કરીએ પણ માંવી તથા શ્રાવિકા (સ્ત્રી-જાતિ)ની ભક્તિ
કરની બહુમાન કરવું એ કેમ પાનને ? શાસ્ત્રકાર કહે છે હેશ
પણ બેદ વિનાજ, અન્નાધિપ્ત્યે / એ કે વાનું છે

શ્રાવિકામ્વપિ ચાસત્ય આત્મવત્ યુનાધિક વિમ્નાયમ, તા
અપિ રત્નત્રયીત્ય મુશીના મનમ વિધવા વા માધર્મિકત્વેન પેષા
શ્રાવિકાની ભક્તિમા પણ યુનતા ન જોઈએ

' શાસ્ત્રકાર શું કહે છે ? વાસત્ય અ યુનાધિપ્ત્યે કરવું

વાત્સલ્ય ન્યૂન પણ થઈ શકે, અધિક પણ થઈ શકે, અહીં કહે-
વામાં આરે છે કે અન્યનાધિક પાત્ર (નહિ ન્યૂન, નહિ અધિક)
વાત્સલ્ય કવુ આરિખતુ વાત્સલ્ય કરવુ જોઈએ અહીં ના
પ્રમત્તની વાત નથી તા અપિ રત્નચાર્ય અહીં આદર્શ આ છે
મોક્ષના રત્ના ત્રણ કે દર્શન નાન અને ચાન્દ્રિય દર્શનને અંગે
વિચારે કે ધર્મની શ્રદ્ધા કેનામાં વધારે ? પુત્રપદ્ધતિ કે સ્ત્રીવર્ગમાં ?
કહેતુ જ પછે કે આરિકાવર્ગમાં આમ આરિખતે, સ્ત્રીને
ન માને અને તાજી દુવના કુવની સ્ત્રી લારે તેના આદર્શનો વાધો
છે ? આથી એમ ન સમજવ કે દર્શન, નાન ચાન્દ્રિયમાં આ
વગ વધારે કે એ વગેરે કહીને પુત્રપદ્ધતિને હુલકા પાડવાનો હેતુ
નથી પણ માધ્યમો તરફના રંગ રંગ નિવાર પૂરનો આ ઉત્તર છે

નાનને અંગે વિચારે, પરીક્ષામાં જમે તે કેન્દ્ર મુળર્થ કે અમ
દાવામાં મજબૂત કેની વધારે ? ગામરી છેકરાઓની ગાળામાં
વધારે કે છો રીઓની શાળામાં ? ચાન્દ્રિયને અંગે વિચારે તો માધુ
ર્યતા સાધીની સખ્યા વધારે છે ને ! નોધાવતે અંગે બારવતને
અંગે પોષધ, મામાયિય, પ્રતિક્રમણને અંગે નખ્યા કેની વધારે
છે તે જોઈ લેયો ! આ રીતે જોવામાં એની મજબૂત વધારે છતા,
સ્ત્રી વેદ છે અને ઉપરથી આટલું જાણ અપમાનની લાત મારવી
ગામચારને પાવે ? મુશીલા વિગેષણ પણ માર્થક છે જમે તે
જોગે શીવ માયવના સ્ત્રીઓ છે વર્તમાનમણે પણ શીવ
માટે જમે તના જોગો આપે ? જોવનારતુ કાર્ત મોળાથી શંક
નહિ પણ તવગાની નજર બાર કશુ હોતુ નથી એવે અથ
કહે જોયુ કે કહેનાર તો ઝરી દે કે—“વિધવા તો હાથે પગે
જવની થઈ એવે એને તો ? કે ઉપાશ્રયજ સુએને” તેથી અથમરે
વિધવા, નવવા બન્ને જો ને મુશીલા વિગેષણ લગાડીને કહે છે

કે બન્નેની ભક્તિ કરવી જોઈએ અહીં સી પુરૂષ એવા વેદના
ભેદ નથી પણ માધર્મિકભક્તિ કરવી એટલેજ ઉદ્દેશ છે

પેટમાં આવેલાને પાડતા વાર ન કરે !

શિષ્યને એમ થાય છે કે બાઈઓને આવી હુકે ચઢાવી
દીધી ! ગુરુમહારાજને કેનો પક્ષ લીધા ? ખૂમી તો જુઓ
આઓ માથે આથેપ મૂકનાર પુરૂષમાં મુધારણા થઈ ? કેટલાક
બાઈઓ કહે છે કે દેવતા કેમ નથી આવતા ? નથી આવતા
ત માત્ર છે ! આવતા હોય તો તમારે તો ગાયે હો'વરાવવી,
છોકરા રખાવવા, કુતરા જકારવા જોજ કામ નોપવા હતા ને !
વિચારી રહ્યો ! દેવના આવતા હોય તોયે ખમી જાય ! કેડગનાડુ
ઢોળ કે ? પુરૂષ કે સ્ત્રી ? જિંદગીનો નાશ થાય તોયે પારકી
મદદ વગર જીવવું એ ગુરુ કોનામાં ?

શિષ્ય કહે છે “હે સ્વામિન ! લોકમાં તથા લોકોત્તરમાં
શ્રીઓ તો દોષથી ભરેલી પ્રસિદ્ધ છે એનો પક્ષ આટલી હદે ?”

ધન - અનૃત સાહસ માયા મૂલ્યત્વમતિભ્રમતા ।

અશૌચ નિર્દયત્વ ચ, સ્ત્રીણા ગેદા સ્વભાવજ્ઞા, ॥૧॥

(અનૃત (જૂઠું), મા-મ (ખોટું માફન), માયા (છન પ્રપન્ચ),
અવિચારીપણ, અનિવોળ અશૌચ તથા નિર્દયપણ આ દોષો
શ્રીઓમાં સ્વાભાવિક રહેલા છે ”)

પહેલો દોષ જુઠું બોલવું તે છતાં સ્ત્રીમાં જુઠું તો હાલે ન
પડે ! યાદ રાખજો કે આ બધું કોણ કહે છે ? શિષ્ય—કદ
વાનને કેમ પડતીવળી એ કનામાં સ્ત્રી પાવરથી ! શુ એકજ
જુઠુંપણ જ છે ? ના ! તો તો વાધો નહિ કેમકે રેગીયાપેગી

યાનુ જુઠાણે નુકેગાન ન કરે એવા જુઠાણાથી પોતાના આત્માને હાનિ થાય તે વાત જુની છે બાકી જગતને લાભ હાનિ નથી બીજુ દ્રવ્ય સાહસ છે જુઠામા માહસ બળે ત્યારે જગતને ભારે પડે અહીં 'માહસ' મારા અર્થમા નથી મારા અર્થનું 'માહસ' તો લાભપ્રદ છે કેમકે ચક્રવર્તી નીમા લે એ કાઈ જેણે તેણે માહસ છે? કમા વીરમ્ય મૂષળ વીરમા કમા આવવી એ સાહસ તો બુધણ કપ છે

મહાનૃસિંહ જિંદગીના છેડા મુઢી પરિત્રક ધરાવે છે પરિત્રક ડોલવે એ નાહમના વાપો નથી આમ ઠચકા આવના હોય તોય "ધરમાઝ માચવન્ને, છોકરાને કે છોકરીને સબાગળે" વગેરે કહે છે આ પરિત્રક જેવો તેવો છે? તેવો પરિત્રક નજવાનુ નાહસ તો ધ્રુષ્ટ છે અત્ર નાહમ એ અર્થમા નથી અહીં તો મનર્થકર માહમ મમજવુ સાહમદ્રવ્યણ વડે આ કંઈનું કંઈ કરી નાખે માટે સાહસયુક્ત જુઠાણા વાગી શ્રી બચકર ત્રાંજુ દ્રણ માયા કાતુમણમા રગઢગ પત્ત ટતા શ્રીને વાન નહિ નજીકના મજાને કાતામા વેરી માને, કદર વેરીને જીવનનો આવાઝ માનવાનો દેખાવ કરે, એવો દેખાવ કરવાની માયાનાગી આંની બચક નામા શુ પૂછવું? માયા ન હોય, મનના હોય તો પ્રવમના બે દોપાથી ચતા નુશ્શાનમા જોગાશ હોઈ શક માયા ભગી એવે મવામતી દગી આ ત્રણ દોપ છતા, 'વિચાર' હોય-સારા નરસાનો વિચાર' હોય તો તો વાધા ન આવે પણ ચોયુ દ્રવણ મૂર્ખપણુ છે મૂર્ખને પહોંચાય? અત્ર માનો કે આ ચારેય દોપોથી મથાય પણ પાન્યમુ દ્રવણ 'અનિવોભ' છે ઇગોહઠ બાવના હોય, નિવોભ ફશા હોય તો પ્રથમના દ્રણો શુ કરે? તત્ર આ તો લોભનો

છેડાજ નહિ સ્ત્રી એવે ઘરમાંથી ઘી, માગે વગેરે વેચીને
પસા ગાઠે બાધે ! આગળ વધો ! દ્રવ્યથી તથા ભાવથી અપ
વિત્રપણ ! છેલ્લુ દ્વણ નિર્દયપણુ એ મહેરનજી હોય, હદ
યમા દયા હોય તો પ્રથમના દોષો દબાઈ જાય નિર્દયપણુ
એ દોષોનો શિરોમણિ દોષ સ્ત્રી કેવી નિર્દય ? પેટમાં આવે
લાને પાડતા વાર ન કરે !

લોકે, લોકોત્તરે સ્ત્રીઓ નિંદા !

શિષ્ય કહે છે હે સ્વામિન્ ! દુનિયામાં પણ કહેવાય છે કે -
સ્ત્રીઓ દોષની ખાણ છે, 'નારી નરકની ખાણ છે,' આપ કયા
નથી ભણતા ? કાંઈ હું જ કહું છું એમ નથી શાસ્ત્રકારોએ
દૃષ્ટાતો પણ આપ્યા છે, જે પ્રમિદ્ધ છે સુકુમાલિકા, સૂર્યકાતા
રૂપિયા, અભયા, નૂપુરપડિતા તથા નાગસ્ત્રીના દૃષ્ટાતોથી નારી
કેવળી હૃદે નીચ છે તે જણાવે છે એવુંજ નહિ, પણ
બાગમેડપિ-“અણતાઓ પાવરાસીઓ જયા ઉદયમાગયા । તયા રિતિ
ત્તળ પત્ત, સમ્મ જાણારિ ગોચમા । ॥૩॥ (મહાનિઃ અઞ્ ૧ ગા ૦ ૧૧૫)
હે ગૌતમ ! અનતપાપની રાશિ એકઠી થાય છે ત્યારે સ્ત્રીનેદગ
યમાં આવે છે સ્ત્રી ભવે નવમામ ભાઈ ધારણ કરે પણ નામ
ખાપતુ ! વીનામાં પોતે સૂએ, અને ખાનકને સૂકામાં મૂવાડે પણ
નામ ખાપતુ ! અને ખાનક મોટું થઈને કાંઈ અવિચારી કૃત્ય કર
તો 'કઈ મા ભારે મૂર્છાહી' એમ કહેવાય જેમ હિંદી લશ્કર ગમે
તેટલું પરાક્રમ કરે, અરે મરે ભવે પણ જીન અમુકની કહવાય
તેમ અહીં પણ નામ ખાપતુ, જગ બા રને, દોષનો દોષવો માને
શિર ! આવી સ્ત્રીને માટે હે સ્વામિન્ ! આ તમે શંકહો છો ?
દુનિયાની કહલતમાં 'વહકણી વહુએ લીકરો જણ્યો કહેવાય

છે, વદકણા બાઈએ દીકરો જણ્યો એમ જોવાય છે ? 'જમવામા
જગલો, માર જાનામા લગલો.' જશ લાઈને, જાજશ જા નિ
આ રીતે વેત્તવોડોત્તરથી નિહિતગ્રીને માનાદિ જણાવે તે
ઉચિત કઈ રીતે માનડુ ? દાન, વાતમ ય વગેરે તેને માટે કેમ
મનાય ?

એકાંતે ગ્રીઓ નિધજ હોત તો એકેય

ગ્રી મોક્ષે ન જાત

કે ગુરુમહાગણ કહે છે - સાઈ ! જો તારે આગમના વચનો
માનવા હાય તો સાતિથી માલગ પ્રથમ તો એકજ પ્રશ્ન કે
આસિદ્ધ વધારે કે પુરુષસિદ્ધ વધારે ? જો ગ્રીમિદ્ધ વધારે
તો પુરુષથી ગ્રી ચઢિયાતી માનવી પડશે હે શિષ્ય ! તુ
જેમ કહે છે તેમ એકાંતજ હોત તો તો કોઈ ગ્રી મોક્ષે
જાનજ નહિ તે જે ગ્રીના દોષ કહ્યા તે વાત ઠીક છે પણ
એકાંતે એમ નથી પુરુષોમા દોષયુક્ત કયા ઓછા છે ?
માન ટૂંકી નજરે શા માટે જુએ છે ? જરા ફર ફર
નજર કર ! ઇતિહાસ શુ કહે છે ? બહિરાબને મારનાર કોણ ?
દે'રાઓ, મહિદે તોડનાર કોણ ? અનાઉદીનખૂની, ઓર
ગજેબ એ બધા કોણ ? વર્તમાનની આ બધી પાપવ,
વિષક પુરુષને આભારી કે ગ્રીને ? અકુખાઈ શડોડ જેવા
મહાકુર, નાન્તિક, દેવગુરુને ઠગનારા પુરુષો પણ કયા નથી ?
ઘણાય છે દોનવાગા તેમજ ગુણવાગા પુરુષો નથા ગ્રીઓ ઉભય
છે જે શાસ્ત્રમા દ્રષિત નારીઓના પદાતો છે તેજ શાસ્ત્રમા ગુણ
વતી નારીઓના ઉદાહરણો કયા નથી ? ગુનમા, રવતી, કયા
વતી, મહનરેખા વગેરે ગ્રાવિકાઓ કે જેની અનેક વખત

તીથેશે સ્વયં વખાણી છે તેના ન્હાતો કેમ જોતો નથી ? માટે એકાંત નથી પોતાની માતા, જ્ઞેન કે પુત્રીની જેમ શ્રાવિકાનુ પણ બહુમાનપૂર્વક વાત્સલ્ય કરવું જોઈએ મોટીને માતા, મધ્યમવાયીને જ્ઞેન, નાનીને પુત્રી જેમ ગણી, તેવા વતનપૂર્વક સન્માન કરવું મનુષ્યિત છે ઘન્યા જેમ માતાના ત્રણ પ્રકાર છે તેમ અહીં પણ ત્રણ પ્રકારે શ્રાવિકાનુ વાત્સલ્ય કરવું જોઈએ આ રીતે બીજી કૃત્ય કરવું જોઈએ

બીજી કૃત્ય યાત્રા

અષ્ટાદ્વિકામિધામેકા, રથયાત્રામથાપરામ્ ।

તૃતીયા તીથયાત્રા ચેત્યાહુર્યાન્ના ત્રિધાચુગા ॥૧૧॥ (શ્રાવિ૦૫૮, ૧૬૩)

૧ અષ્ટાદ્વિકામદોત્તમવ ઉપ યાત્રા ૨ રથયાત્રા અને ૩ તીર્થ યાત્રા પ્રથમ પ્રકારની યાત્રામાં સર્વચલ્યોમાં અષ્ટાદ્વિકામહોત્તમન કરવો જોઈએ સર્વચલ્યોમાં પૂજા, મહાપૂજા ભજુનવી જોઈએ ચમકગો નહિ પત્થર દેન પત્થર ગુરૂ પત્થર ધર્મ થઇ ગયો છે નહિ તો એક દેવર ઝંઘઝવાળ અને બીજો દેવર ભતિમાં ફાળ પાળી ગળે આ બધું નમે ? જિનેશ્વરદેવ માન્યા હોય તો આમ બને ? તો તો ભક્તિ નમાન હોય એજ રીતે ગુરૂમાં પણ મમજવું અમુક ઉપાશ્રયમાં આને તેજ ગુરૂ અથવા નહિ એમ માનો તો પછી પત્થર દેન, પથ ગુરૂ એમજને ? પત્થર મહાનગધારી માધુ જરા હોય ત્યા ગુરૂ માનનાજ જોઈએ આ ઉપાશ્રયમાં પોષાદિ ધર્મ કરના, બીજો નહિ એનો અર્થ ? તાત્પર્ય કે પ્રથમ યાત્રામાં મવચે ચોમા ધામદામ પૂર્વક અષ્ટાદ્વિકામહોત્તમવ કરવો જોઈએ

બીજી યાત્રા રથયાત્રા છે તે કુમારપાનમહાભક્તે જે

રીતે કરી તે રીતે કરવી જોઈએ એ પરમાર્જુન મહારાજને
કેવી રીતે કરી તે પ્રથમ જણાવે છે એનું શુદ્ધ આકાશમાં ચોથે
પહેરે, મહાકુમ્ભધી, પ્રથમથી એકઠા થયેલા નાગરિક લોકોથી
થતા જયજય ઘોષણાપૂર્વક, કેવળ મોનાનો જય, જેમાં શ્રીજિને-
શ્વેવ ગિરાજમાન છે તે મહારાજના મહેનથી કાઢવામાં આવ્યો
જેઓના હૃદયમાં ભક્તિ નથી અથવા જેઓ ભક્તિ ઉઠાવવા
માગે છે, તેવાઓ તો કહે છે ને કે “ભગવાનને શ્રી શોભા ?”
પણ અહીં તો નહે છે સોગમ નિગમરહો ! ખરી રીતે તો આ
છે પણ અત્યારે થાય છે તેમાં તો ન્યૂનતા છે ભગવાનના મલકારે
કેના છે ? અહર ન્યાદી ઉપર મોનું ! અત્તકાર એના તો પછી રથની
શ્રી વાત ! પડમાં આવા અવકાશ પહેંચ છે ? એ રથ કેવો
છે ? મેકુનિમિદશ, મોનાના મોનું હડ, ધન, ડન, ચામન્યુમ્ન
એ નવ અત્યંત શોભાયમાન દેખાય છે શ્રીપાર્શ્વનાથભગવાનની
પ્રતિમા, પુષ્પાદિથી પ્રજન થયેલી પ્રભુજીની પ્રતિમાથી અનુદૃત,
ઉપર જળા યો તેવો જ મહાજનો (શ્રી રથના અગ્રગણ્યો)
શ્રીકુમારપાદ મહાજને ત્યા નારે છે કે જ્યાંથી યાના નીકળે છે

જય શ્રી રીતે આવે છે ? વાગ્નિ પ્રોથી દિશાઓ શબ્દાયમાન
થઈ છે, શ્રીઓ જ્યાં નૃત્યાદિ કરે છે અને મત્રી, મામતો
આગળ ચાલી નહા છે એવો જ પ્રથમ તો રાજાના મહેલે જાય
છે પરમાર્જુન મહારાજ કુમારપાદ રથની અહરજિનજમાન થયેલી
પ્રતિમાને મુવળાવકારાદિથી પૂજે છે, પોતે પૂજા કરે છે, ઠરાવે છે
વિવિધ પ્રકારે નાનપદિ કરે છે અને કરાવે છે આ રીતે આખી
રાત્રિએ રાત્રિજન લ કરવામાં આવે છે મવારે ત્યાંથી નરથ
આગળ આવે છે મિહિર મહાપદા રથને રાખવામાં

છે ત્યાં રથ રહે છે ત્યાં પણ મહારાજ પૂજા કરી પોતે વિધિપૂર્વક સઘસમક્ષ આરતી દેતા છે 'પતી હાથીઓ જોડાએવો તે જ આખા નગરમાં આગળ આ રથ ચાલે છે, જુદા મહાપે પૂજનાદિ થાય છે 'રથ જાયેજ ખાયાય' એ એકાન્ત નહિ હાથે પણ ખાયાય, હાથી, વૃષભાદિથી પણ વાયાય જે જે પ્રકારે ગાસનની ઉન્નતિ દેખાય, તે પ્રકારે તમ થાય દુનિયામાં પણ કોન્નમના નેતાની જાડી હાથે પણ ખાયાય છે, વપલ, ઘોડા પણ વધાર સખ્યામાં જોડવામાં આવે છે ન રમા સ્થાને ધ્યાને મહાપો ઉભા કન્વામાં આવે છે, (મહા રથ જેવા તેવા નહિ, વિગાળ ૩ જેથી મનુષ્યો મારી મખ્યા ભક્તિકરી શકે) એટલે તે જ દરેક મહાપે જાય છે, આથી ૬ શેરીના રહેનારાઓને દર્શન પૂજનાદિનો પરમ લાભ મળે આતુ નામ રથયાત્રા !

૩ તીર્થયાત્રા ! શ્રીગત્રુજય, શ્રીરંનગિરિ, તેમજ ત્યાં ૪ શ્રીતીર્થ કરહેવના જન્મ, દીક્ષા, કેવલજ્ઞાન અને નિવાળ થયા છે તથા વિહારભુમિ હોય તે સ્થળો અતિશુભભાવોમાદક હોય એવોદધિતારક હોઈ તોય કહેનાય છે અને તે દર્શનાદિ નિગુહિ કારણ છે જમ્પણનિક્ષમણેસુ ય, તિલ્થયગણ મહાણુખાવાણ । ૧ નિર જિનપરાણ, આગાદ્ દક્ષણ દાર ॥ (વ્ ક ગ ૦ ૧૨૩) એ કાળજીવી વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા અવગ્રહકર્તાવ્ય ■ અ કકની દૃષ્ટિએ તો તીર્થયાત્રા તથા સઘ નડામાં જણાય પરંતુ એવા મઘના શત્રુઓ વિચાર કરે તો ખળર પડે કે કાઢવા પૂર્વકની તીર્થયાત્રાથી ગામે ગામના દેતાસરના દર્શન થવા ત્યાના વધેલી ત્યાના મઘની, ત્યાના અથ સામાજિક એવે

સ્થિતિ જણાય, તે સળધી ઘટતુ તરત થાય એ મધની પ્રવૃત્તિ ન હોય તો આ કોઈ પણ પ્રકારે જની શકે નહિ

શ્રીસિદ્ધનેનદિવાકરમહારાજના પ્રતિબોધથી શ્રીવિક્રમ જાએ કાળેના શ્રીશત્રુજ્યના સઘનુ ત્રયકાર વર્ણન કરે છે તેમા (તે મધમા) ૧૬૯ રોનાના હેરાસરો હતા, ૫૦૦ હાથીદાત તથા વહન (સુખડ) વગેરના હેરાસરો હતા, ચૌદ મુકુટખંડ રાજાઓ હતા, શ્રીસિદ્ધનેનજી જેમા મુખ્ય છે તે મહિત પાંચ હજાર આવાયો હતા, (વચ્ચે મહામાથી, 'આજે તો આમરે અડસઠ આવાયો છે' આવાયર્થમહારાજે જણાવ્યું કે 'એન્હી કમનશીખી છે કે ઓછા છે' શ્રીતેરલાખ આવક કુટુંબો હતા, એકકોડ દશનાખ નવહજાર ગાડા હતા, 'અઠારલાખ ઘોડાઓ હતા, ૭૦૦ ગ્રાથીઓ હતા એજ રીતિએ ઝંટ, પોડીઆ વગેરે જાણી લેવું શ્રીમુખારાવમહારાજના સઘમા ૧૮૭૪ મુવર્ણ-રત્નમય હેરાસરો હતા, આજુ સઘપતિના મધમા ૭૦૦ હેરાસરો હતા, એ મધપતિની યાત્રામા બારકોડ મોનૈયાનો વ્યય થયો છે પેથ ગાના મધમા માત્ર પ્રથમ તીર્થદશન વખતે અગીઆરલાખ રૂપીઆ ખર્ચવામા આન્યા કે નાધુ પેથડયાના મધમા બાનન હેરાસરો હતા, સાનવાળ મનુષ્યો હતા, તથા મત્રાન્ધ્ર વસ્તુપાનની માડીગાર (૧૨૧) યાત્રા પ્રસિદ્ધ છે આ રીતુ કૃય

ચો.૭ કૃત્ય રનાત્રમહોત્સવ

ચોથુ આવશ્યક વાર્ષિક કૃત્ય રનાત્રમહોત્સવનુ છે વાર્ષિક કૃત્યનો અર્થ 'વર્ષમા એક વાર' એમ અર્થ લેના નહિ જણાવવામા આવતા અગીયારેય કૃત્યો મમન વર્ષ દરમિયાન કરવા

યોગ્ય છે, પરંતુ શક્તિના અભાવે વર્ષમાં એક વાર તો કર
 પુનઃ જોઈએ દેરાસરોમાં મોટો સ્નાત્રમહોત્સવ, (જે કાયમ
 કરવા જોઈએ) પ્રતિવર્ષે જઘન્યે એકવાર જરૂર કરવો જોઈએ
 ઇતિહાસની વાત સંભળાય છે કે સાધુપેથડશાહે શ્રીગિ-
 નારજીનીર્થના સ્નાત્રમહોત્સવ પ્રસંગે ૫૬ (છપ્પન) ધડી
 મોનુ મોલી ઇંદ્રમાલા પહેરી કુતી પ્યાનમાં રાખીને કે બોનીનો
 રિવાજ નવો નથી શ્રીરામજી નથા શ્રીગિનારજી વચ્ચે એક
 મોટો મુવાર્ધિવજ સાધુપેથડશાહે આપ્યો હતો તેમના પુત્ર
 બાજણશાહે જરીયાનનો વજ આપ્યો હતો આ ચોથુ દૃષ્ય
 દેવ-દ્રવ્ય-વૃદ્ધિ પાચમુ દૃશ્ય

દેવ-દ્રવ્ય-વૃદ્ધિ એ પાચમુ દૃશ્ય છે દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ
 માટે પ્રતિવર્ષ જઘન્યે એક વાર પણ માળા પહેરવાનું દૃષ્ય
 આવશ્યક છે ડટમાકોને આ વાત નહિ ગમે ભગવાનને આ
 શું ? પણ શોભા વિનાના દેરામાં ભાવના કેવી રહેશે ? દેવ-
 દ્રવ્ય વિના શોભા થાય ? આખા મઘના પરિભ્રમને વધાગનાર
 દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ એ પરમ આનંદકર્તવ્ય છે ઇંદ્રમાળા
 બગરખીજી માળાની ઉદ્ધમાલીથી દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરવી જોઈએ
 એક વખત શ્રીરૈતગિરિએ સ્વેતાખેનો તથા દિગ્મંત્રના
 મઘ એક માથે ભેગો થઈ ગયો, તીથને આ વિના થયો,
 તે વખતે વૃદ્ધોનો નિર્ણય વયો કે જે બોનીમાં વધે તનુ
 તીર્થ ! નિર્ણય પણ બોનીને આધાર આથી બોનીનો રિવાજ
 કયો પ્રમત્ર હતો તે સ્પષ્ટ છે તે વખતે સાધુપેથડશા શેડે
 ૧ (છપ્પન) ધડી મોનુ બોલી તીર્થ પોતાનું કર્યું હતું પોતાનું
 એવું સ્વેતાખર મઘનું કર્યું હતું ધડી એટલે દશ શે-
 વાર ધડી સોનું તો સાધુપેથડશાહે યાચકોને તીથ પ્રાપ્તિની

પ્રશાન્તીમા બહેમુ આ રીતે વિધિપૂર્વક દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરી
(સુદનસાં ૦૫૭ ૪૦ ગા ૦૭-૩૮) (અહીં આગળ પ્રસંગને
આમરીને શ્વેતાખર અને શિખરોમા જ્યારે દિગ્બળાએ
આ તીર્થ અમાડ છે અમાડ છે એમ કહ્યું ત્યાં બાપભટ્ટ
સૂચિથી પ્રતિબોધવા આમગત્યે ગિરનારજીનો મધ કાઢ્યો
અને ત્યાં આવ્યા ત્યાર પછી રાત્રીએ અભિમુદ્ધ લીધા
મલ્લિના મુખી દિગ્બળો માથે વાજ ચાલ્યો પછીથી 'ઉર્જિત
સૈન્સિદ્ધરેતિ' એ ગાથા વડે વાદ પૂર્ણ થયો અને તીર્થ શ્વેતા-
ખરોનું કહ્યું ત્યાંપછી તીર્થને લઈને દિગ્બળ અને શ્વેતાખરની
જિનપૂજાનો દિગ્બળોના દેનનજ અસ્થાવાગા અને શ્વેતાખરોના
દેવ અન્વલિંગાનાગા એવી રીતે બેઠા કયા તીર્થ જાગ દિગ્બળ
શ્વેતાખરનિનાચાનાં નમ્નાવધાનલિંગાકરણેન વિમેદ જન' (૩૫૦
૦૦ ૫૦ ૦૪૮) એ પાંચમું કૃત્ય છે

છઠ્ઠું કૃત્ય મહાપૂજા

પ્રતિવર્ષ ચત્યોમા, જિનાવયોમા મહાપૂજા ભજાવવી (જધ
ન્યે એમ) એ છઠ્ઠું કૃત્ય છે

માતમુ કૃત્ય રાત્રિજાગરણ

રાત્રિજાગરણ એ સાનમુ કૃત્ય છે તે તીર્થદર્શન પ્રમગે
૧૫મા પ્રથમ તીર્થદર્શને, કન્યાળ દિવને, ગુરૂનિનાદ્યાદિ
પ્રમગે શ્રાવીતસગદેવના ગુણગાન જાના પૂવક, નૃત્યાદિ કરવા
પૂર્વક ભક્ત્યર્થે રાત્રિજાગરણ કરવું એ માતમુ કૃત્ય છે

આઠમું કૃત્ય શ્રુતપૂજા

શ્રુતભક્તિ, શ્રુતપૂજા એ આઠમું કૃત્ય છે શ્રુતપૂજા રાત્ર

કરની જોઈએ, શક્તિના અભાવે પ્રતિમાને, પ્રતિવર્ષે જઘન્યથી
યથાશક્તિએ એક વખત પણ જરૂર કરવી જોઈએ
નવમુ કૃત્ય ઉદ્યાપન

ઉદ્યાપન (ઉજ્જમણ) એ નવમુ આવશ્ય-કર્ત્તવ્ય છે તે શ્રી
સિદ્ધચક્રની આરાધનાને અંગે, એકાદશી, પચમી, ત્રિણી
વગેરેના તપને અંગે, જ્ઞાન દર્શન, ચાતુર્ય વગેરેના વિવિધ પ્રકા
રના તપને અંગે વર્ષે વર્ષે જઘન્યથી એક એક ઉદ્યાપન અત્યંત
યથાવિધિપૂર્વક કરવું જોઈએ

તથા—નવપદ—સિદ્ધચક્રેકાદશીપચમીરોહિણીજ્ઞાનદશનચારિ
ત્રાદિવિવિધતત્ત્વપ સમધિપુ ઉદ્યાપનેપુ જઘન્યતોડપિ એકેકમુદ્યાપ ।
વર્ષે વપ યથાવિધિ કાર્ય,
યત ઉદ્યાપન યત્તપસ સમધને તથૈયમૌલૌ ફલસાધિરોપણમ્ ।

પરોપરોવોડ્શ્વતપાત્રમસ્તકે, તાત્પર્યજ્ઞાન કૃતમોચન પરિ ॥૧॥

સત્ર શુક્લવચ્ચાદિવિવિધતપસામપિ સત્તદુષ્વાસાદિસર યથા
નાળકર્ત્તુલિકાનાલિનેરમોત્કાદિનાનાવિધયસ્તુતૈકનાદિના યથાશ્રન
સપદાયમુદ્યાપનાં વિધેયાનીતિ નવમ કૃત્યમુ ૯ ।

પરપરાને નહિ આનનારને જૈનશાનમા સ્થાનજ નથી

તા પર્વ ૪ તપ પૃથ યથા પત્રી ઉજ્જમણ પરવું જોઈએ
દે'ર કલશ વગર જાડું વાગે તેમ ઉદ્યાપન વગરનું તપ
જાડું નમનજી સાચું મુજબ, પરપરા મુજબ, તપ પ્રમાણે
વિધાનાનુસાર સખ્યામાં નહરવા વગેરે ૩ થી, નાણુ, વાડકા
યાળી મૂકના, નાવિએર, મોઠકાગેરે વિવિધ પ્રકારે વસ્તુઓ મૂકવી

યાદ રાખજો કે પરા તો અંધને સ્થવે વર્ણવાયેવ છે પર
પરાને નહિ માનનારને નેનશાસનમા ન્યાનજ નથી

દગમુ કૃત્ય તીથ પ્રભાવના

તીથ પ્રભાવના દશમુ કૃત્ય છે વડમા જઘન્યથી એકવાર
તો તે અવગ્ય કરવુ જોઈએ શ્રીગુરુપ્રેગમહોત્તમ ધણાજ
આડબગથી કર્યો જોઈએ, શ્રીમદે ગુરુમકાગજની સન્મુખ
જઈને યથાગકિતએ મત્તરકે વો જોઈએ શ્રીગૌપપાતિકમૂત્રમા
પ્રેશમહોત્તમવને અગે કેવિંડ રાજનો અધિકાર છે (ઔપ ૦ સૂ ૦
૩૦ થા ૨૩) વગી પરદેશી રાજએ, ઉદારનરાજએ, દશાર્ણભદ્ર
નજએ શ્રાવીરપ માત્માનો પ્રવેગમહોત્તમ આડબગથી કયો છે
તંથી રીતે ગુરુપ્રેગમહોત્તમ, તીથ પ્રભાવનાદિ કરવા જોઈએ શ્રી
ધર્મધોત્તમુરિહના પ્રેગોત્તમવમા માધુપેથદશાહે જાહેતો જાહે
ઉપેયાનો વ્યય કયો જોતો (સુકુસાગર પૃ ૨૦)

કોઈ જો કે શ્રીપ્રજ્ઞાદિ તો એના કારમાર કરાવે પણ
મરિ ન માધુને અગે આવો પ્રેગોત્તમ ઉચિત છે ? એને
અગે વ્યવહારમાપ્યમા (ઉ ૦ ૧ ગા ૦ ૧૦૧) તીરિમ ઉઠમામનિ
બ્રોમરિમણ મનિ સાદુમપ્પાહે । નિહિમમોદમ અમ સાવગસધો
વ સફાર ॥૧॥ પ્રતિમાધિકામા જણાવ છે કે જ્યારે માધુ પ્રતિમા
વનપરી પરી કરે, એ વાનની જો કોઈને અમર ન પડે તો
પાત જ્યા ધણા યાચકો બમતા હોય તે જામ કહેવાય ત્યા
આનીને પણ પોતાના દશન દે આનાથી જો કોઈ અત્કાર
ન કર તો તે 'પોતે પ્રતિમા પૂર્ણ કરીને આયા છે' જે
ન દેશે સાધુ જુદ નધને કહેવાયે અને મધ

રાજા વિગેરે અધિકારી મારફત પ્રવેશમહોત્સવ કરાવે વગી જો
તેમ થવું પવું ગમ્ય ન હોય તો શ્રીમદ્ પ્રવેશમહોત્સવ કરે
એ શામનોત્તિને અગે આ દશમું કૃત્ય છે

અગીયારમું કૃત્ય આવોયણા

આવોયણા એ અગીયારમું કૃત્ય છે આવોયણા પ્રનગે પ્રનગે
લેવી જોઈએ તેમ ન બને તો પ્રતિવર્ષ એકવાર અનશ્ય લેવી
જોઈએ ગુરુમહારાજ પાસે આવોયણા અનશ્ય લેવી જોઈએ
(જાન ૦ માં ૭ ગાં ૭૩૬, અન્ય ૧ ઠહુ છે કે

જવદીને જે દુતિ પઠયા ત ચેર દુતિ દેમસ્ત ।

દિજ્જતિ મત્તલિત્ત, ન હુદ્દર ત્તિમપન્નિત્ત ॥ ૧ ॥

જવદીને જા દુજ્જ ગાહુઆ તાડ દુતિ રયણાડ ।

ત્તિજ્જતિ મત્તલિત્ત ૭ હુદ્દર ત્તિમપન્નિત્ત ॥ ૨ ॥

જ મુદ્રીપમા જે પવતો છે તે તમામ મોનાના
થઈ જાય અને તે માટે શ્વેતમા દાનમા દેવામા આવે તો
તેજલા પુણ્યથી પાઠ એક દિવસના પ્રાયશ્ચિત્તની જગતુ નથી
જ મુદ્રીપમા જે પેલી છે તે રતનમય પ્રાય અને તે માટે શ્વેતમા
દાનમા દેવાય તો પણ તેજલા પુણ્યથી એ દિવસના પ્રાયશ્ચિત્તથી
જગતુ નથી તેથી આવોયણના નિના ઘણા વિષયોના પાઠથી
ગી રીતે ધરાય ? આજલા માટે ગુરુદત્તપ્રાયશ્ચિત્તને વિધિપૂર્વક
કરવાથી આત્મશુદ્ધિ થાય છે, બાનનાની શુદ્ધિ વાન છે ને તેથી દૈવ
પ્રહારીની જેમ તદ્દશવ મોર તા મેગરી ચકાય છે દૈવપ્રહારી
ચાર ચાર બંધકર હાથાનો કરનાર હોતો છતા પ્રાયશ્ચિત્ત થોડે
શુદ્ધ થઈ, તદ્દશવ મુખિ ગયેન છે

આ અગીઆર કૃત્યો વાર્ષિક કૃત્યો છે તે કળ્પા યોગ્ય
 ૪૮ ઘન્યથી પ્રત્યેક કાર્ય વર્ષમાં એક વાર તો અવશ્યકરણીય
 છે એક વર્ષ થઈ ગયું માટે ૫૫ એમ નહિ પણ પ્રતિવર્ષ
 કરવાના છે.

કૃયાચમૂનિ પ્રતિવત્સર હિ એ, શ્રાદ્ધા વિનન્વતિ વિવેકસમૃતા ।
 તપુણ્યપુષ્ટયા વૃત્તિનઃ કૃતાર્થિન , તે યા ભમતે પ્રમુર્મરાગિણ ॥૧॥

શબ્દાર્થ - વિવેચનાજ્ઞા એવા જે શ્રાવકો આ અગીયાર કૃત્યોને
 દરેક વર્ષે કરે છે, તે પ્રભુધર્મના રાગી, કૃત્યને બાણનારા અને કૃતા-
 થયએના શ્રાવકો તે કૃત્યોના પુણ્યની પુષ્ટિથી સ્વર્ગ મેળવે છે

—

તૃતીય દિન—દેશના

પૌષ્પધોષનામ

અથ પરદિનેષુ પૌષ્પધો ન હેય દ્રવ્યાદિ— શાસ્ત્રગરમના
રાજા શ્રીમાન્ નિજયલક્ષ્મીસૂરિ પ્રાગજ્ઞ ભવ્ય જીવોના ઉપકારને
માટે ઉપદેશપ્રામાદ નામના અન્યને જ્યના વકા શ્રાવેના
બાબતને અગે કથન આ પછી રહે જાણે છે તે નામા
મિનાદિ શિલાતો ધાણુ કથા દોય તેમજ અતર્કુર્ણ, એ
એક પહોર આદિ નિમિત્ત પ્રવૃત્તિ તો દોય પણ લાગના
જાન આરાધવા માટે આદિકાપર્વ છે હુપ્પમકાન છે ! પ્રતિમાનહન
કર્તા વિના દીપ્તિ ન થઈ જાડે તેનો નિયમ નથી જો એનો નિયમ
માનીએ તો જરા નિચારી જૂઓ જોવો ભાગ મિલ્લ થયો છે તેનો
અમર પયાનમો ભાગ દેશવિનિનિનાનોજ દોય છે ' જસત્યેયમાગેત
તુત સ્પષ્ટા' (આશ્વઠ દરિઠ પૃ ૩૬૩) તો તે મેળ કેમ મળે ? દેશ
નિ નિવિના મવ નિર્જાત દોય નહિ એનો નિયમ કરાય નહિ આદિ
નાથે પણ અમ્ય વ દોય તો કેન્વીક નમન ચારિત્ર પહેલા
જાન અમ્ય તન દોય તો કહો પેના નિયમે દેશચિરિત્ર કયાથી
જાય ? ગાધરાલિકોની ગ્થિતિ જોઈએ તો તેમને અમરજન માથે
આદિ પ્રાપ્ત થયું છે વન્થે દેશચિરિત્ર વીધી નથી આદિ
દેશચિરિત્ર વિના આદિ દેષુ તેવો નિયમ નથી

શ્રીકુમિદ્રમૂલિમજારાજ કહે છે કે 'દુષ્ક્રમકાન છે, તેમા પ્રથમ દેશવિવિરિતિ પછી પ્રતિમાવડન કરીને માધુપણ લેવુ જોઈએ' આથી કેન્વાક કાનના ઘોગ દોડાનનાગએ એની વાતો કહે છે કે માધુપાના અભ્યાસ માટે પ્રથમ દેશવિરિતિની જરૂર છે આગળ પાળાને વિચાર કરે નહિ, કાનતુ માનવુ, ન કાવતુ ન માનવુ ત્યા શુ થાર ? શ્રીઅભયદેવમૂરિજીમજારાજને પોતાના કહેવા છતા તેઓ શુ કહે છે તે કેમ જોના નથી ? પ્રતિમાઓ વિન્ડેઈ વડે એમ કહેના તેવાય થવાય છે ! અભ્યાસ એન્જે વારવાર તીનપો રૂવાની ક્રિયા પ્રતિમા વહેવાની હોય કે ભાવના ભાવનાની હોય, નુ હોય ? વાગ ના થતી પ્રતિભાને અભ્યાસ કહેવ છે એનુ સ્પષ્ટનયા થયન છે, પણ જે શાગિડે ખાટો અને પૂછડે ખાટો હોય તેને પાળો કયાથી ?

શ્રોતિજયનેન મૂલિ કહે છે કે બધી પ્રતિમાવડન કરવાની છે પ્રતિમાને વડન ક્વાનો નિયમ (વિધાન) નાબગી 'પ્રતિમા વિના માધુપણ ન હોય' એનુ અવગુ લેના । હોય તેનો શો ઉપાય ? જો એ મર્પિઓને પ્રતિમાનો આ રીતે નિયમ માન્ય હોત તો તો આક વાની દીખા ((૧) પન્મદસાણ સદ્ગરિ મૌરિ નરમદમમેસુ તિવસા (નિ ચુ ડ ૧૧ માં ૨૬૭) (૨) જમન જાગ્ધ અદ્યો ર્ષણિ ચાવગાનેડ્રામિધીયત, સ સ્તિ ગમથા નરમામાન સાતિરેકાન્ ગમયતિ જ્ઞાનોડ્વ્યપ્ટો વપાણિ માય દીપ્તો ૧ પ્રતિવચ્ચે (૫૦ મા પૃ - ૨૦) (૩) ણસિ વયવમાર્ણ અદ્ર મમાટ્તિ વીચરાણિ । મણિજ વન્નગ મલ્લ (૫૧ વા પૃ ૮), (૪) ચસદ્દગમુક્કાસો (૫ ૪૦ માં પૃ ૮)) તેમને મતે માન્ય હોનાજ નહિ પ્રતિમાની મુ ન નમજી એ પ્રથમ

પહુનની મુદત એક માસની, બીજી પ્રતિમા વહનની મુદત
જે માસની, ત્રીજીની મુદત ત્રણ માસની, એમ અગિયારમીની
મુદત અગિયાર માસની છે દરેકની આ મુદત ઉત્કૃષ્ટ છે,
જ્યાં યથી દરેકની મુદત અતર્મુર્તની છે (દગમ પચાસક)
આઠ વર્ષની મુદત કોના માટે ?

અર્ધાઈના પર્વદિવસોની આરાધના કરનારા ખુશીથી પ્રતિ
માની આરાધનાના અભ્યાસમાં આવી જાય છે મમ્યકૃત્વ, મન,
કાર્યોત્સર્ગ, અને પૌરુષધા છુ કરવા તેજ પ્રતિમા અતર્મુર્તની છે
અને સમ્યક્ત્વઆદિ દૃઢ ગણવા પહેલા મામમાં પ્રથમ મમ્યકૃત્વમાં
જે આગરો જતા તે બધા થાહે તે થાઓ ! તેરી રીતે બીજી
પ્રતિમાવહનમાં જતના આ પર્વે બધા હરે અતર્મુર્તની જન્ય
મુતની પ્રતિમા હોવાથી પ્રતિમાનજનનામે બાનગીયા રોકનારાઓ
મનના રુચને મમક્રિયાજ નથી અગર કથનમાં રહેતુ રહમ્ય
જાણુ હોય તો પ્રમાણુ નથી મનમ રીધુજ નથી

અન્ય ધર્મી હોય, જેનામાં શ્રાવક કુરનો મન્કાર ન હોય
પુવજનનું જેને જાતિમ્મરજ્ઞાન ન હોય તેવાને માટે આઠ વર્ષ
દેગવિરતિ કે સનવિરતિનો નિયમ છે, ચત-દેગત સર્વતો વા ॥
તે સિવાયના માટે આ નિયમ નથી જો એમ ન હોય તો
તો આઠવર્ષ પહેલા સામાયિક નહિ ઉચ્ચગણ્ય કેવળ ઉપ
દેશથી પોતાનીમેજે ધર્મ પામનાનો હોય તેવાને આઠવર્ષની
અદર દેશવિતિ કે મર્વવિતિ ન હોય જેને બાનાન્તરના
કુનમન્કાર હોય તેવાને આઠવર્ષ ॥ અદર પણ દેગવિરતિઆદિ
રોય આઠ વર્ષની મુદત તો ઉપદેશની અમરના પરિજ્ઞામને અંગે છે
નાગનેતોર્વિરતૌ જાતિમ્મુનેરેવ કારણતા, તત્ત એવ તિરશ્ચ મપિ દેગ

વિરતિ , યદ્ધ કર્મગ્રચત્તવાદૌ ર્પાવટકાદુપરિ વિરતિસમ્ભવન્ત
દ્ધર્મોપદેશાદિમામગ્ર્યા પ્રાધાન્યગ્રાપકો વાહુલ્યાત્તયેન પ્રવૃત્ત ,
અન્યથાઽતિમુક્તકાદીના વર્ષવટકે સર્વવિરતિર્ન ઘટતે (યુક્તિપ્ર૦ પૃ૦
૦૧૬)^૧ જો એમ ન માનવામાં આવે તો તો આઠ વર્ષની અદરના
ઊકરાને એકાસણા, અને સામાયિની અવિધિ વર્ધ જાય પાત્ર ॥
વર્ષના ઊકરાને પ્રતિક્રમણ, આયબિવ અને એકામણા ૬ ૧વીએ તેને
નનાદિ શી રીતે મનાય ? આચારત્યાગ ૩૫ પૌષધ માનવો ૫૩શે
એમણ ૫૪ પૌષધ છે

૧ નત્વા નતેન્દ્રનાગે દ્રમૌલિઘોતિતપત્કજમ્ । વર્ધમાન જિન
વક્ષ્યે, મનઝયાયા વયોગતમ્ ॥૧॥ વિહાય પાપયોગાના, વ્યાપાર
ગૃહિમેધિન । હિસાપરિગ્રહોન્મૂત, સમારાગતમારકમ્ ॥૨॥ પ્રક
પણામશર્મૈષ, શાશ્વત નાદદ્મયમ્ । જન્મયાધ્યતકામ્પૃષ્ઠ, મન
ઝયા મજન શુભમ્ ॥૩॥ યગમ્ ॥ તથોગ્ય તુ વયોદ્વધા, જપયોત્ક
ષ્ટમેન્ત । અથ મતત્રય સુત્રે, મતદ્વિતયમન્તિમે ॥૪॥ જન્મતો
નવમે કેચિદ્વર્ષે જન્માપ્તમે પુનઃ । અથે ગર્ભાષ્ટમે દીક્ષા, જપયા
મેનિરેવુષા ॥૫॥ મતત્રય સમાગ્નાય, દરિમદ્રો મુનીશ્વર । વયોમાન
જપયેનાષ્ટવર્ષાણિ જગૌ મ્ફુગ્મ્ ॥૬॥ નિર્જાથે પચક્ષ્ણે ચ સારો-
દ્ધારે મુનીશ્વરા । વષાષ્ટકાદયોગાલ દીક્ષાયા મેનિરેજનમ્ ॥૭॥
ઋનાષ્ટે નાસ્તિ ચારિત્રમિચુક્ત્વા મનકમ્ય તુ । દીક્ષા મેનેઽપવાદેન,
દત્તા શરદ્ગમ્ભવેન યા ॥૮॥ ત્રિચતુર્ણયણો હીનો, મધ્ય પક્ષપ
વાર્ષિક । સસાપ્યઠિન્ક ઉત્કૃષ્ટ, એવ વાલસિધા મત ॥૯॥

(આ૦ આ૦ સુ૦)

હુવે પેલી માન્યતાવાળાથી આડે દિવને તે થશે નહિ !
પર્વ સિવાય જો ઉપવાસ કરજો તો તેમના હિસાબે તે પૂજી જશે
(ખરનરો !) સામાયિક નિગેર શિક્ષાનનો ધારણ પ્રનાગએ
આત્મા માટે લાખી મુક્તનો આત્માર, બ્યાપાર, શરીરમ સ્કારનો
ત્યાગ અને પ્રહ્લ્લવનુ પાવન, આ બધુ પ્રવારૂપ પૌષધ કરી
અર્ધાપિર્વ ઔરાધવુ જાઈએ

પૌષધ નુ પર્વદિવએજ થાય ? એ અર્થ ઉચિત

નથી ઠેજ કરાય, પર્વે અવશ્ય !

પર્યુપજાની અર્ધાઈને જગે પાચ કૃત્યો જળાબ્યા તેનુ
આરાધન ડ નારે વરસનુ મરનાયુ કાઢવુ જોઈએ તે મરવેયુ
મઢવા માટે આખા વર્ષમા ન્યા કમા યો કરના જોઈએ, કયા
વજવા જોઈએ તેમા શુ થયુ અને શુ ન થયુ તે વિચારવુ
જોઈએ તેથી ગાં ઠાને નારિક ૧૧ ડ યો જણાયા ત્યા માં
ગૌરધનો અધિકાર ખારમનના અધિકારમા આરે તેવી પર્યુપજા-
ર્ષમા પૌષધ કરી નિગેરથી જ્ઞાનધના ટરવની જરૂરી છે
પર્વદિવન પૌષધ કર્યો એમ કહેનાને બ વે 'પર્વદિવનમા
પૌષધ છોડવો નહિ' એમ શાથી કહેનામા આરે છે ? શાસ્ત્રના
વાક્યોનો અનયો અર્થ ક નાર એને જગે શાસ્ત્રકારોને માવ-
ચેતી રાખની રો છે પર્વદિવને ગૌરધ કર્યો એમ કહે તો
જોને ધર્મક્રિયા ઉત્તરની હોય તે ત ત હી દે 'પર્વ વિનાના
નિમે ગૌરધ પ્રયો નહિ, આત્મા માટે શાસ્ત્રકારો કહે છે ડ
પર્વદિવને ગૌરધ છોડ્યો નહિ એનો અર્થ એમ કે પૌષધ કરજો
તો રોજ પણ પર્વદિવને તો કર્યો વિના નજ રહેતા આ
પ્રમાણે માનચેતીપર્વના કથનથી પેનાને જોનાવવાનો વખત નથી

એવા બિચારાઓને પ્રકરણનો પણ ખ્યાલ નથી શાઓમા નતોતુ નિરૂપણ ચાલ્યુ, પછી ક્યારે અહુણ કરેલા ડયા મુધી હે તે જણા મુ એક વખત અહુણ કયા હોય તે અપુત્રતો ચાવજીન ચાવે તે માધાણ મયાદા છે તેનો અધિકાર ન મમજતા અહુણ મયાદામા ગયા ' કયા મુધી ધાણ કનય તે પ્રકરણ ઠોડી અહુણ કયા મુધી થાય તેમ થીધુ ' ગુણવતો ચાવજીન પણ હોય (પચ ગુણવાટ તિનિ ગુણવવાટ આરકહિયાટ મી-પચાણવત્તાનિ પ્રતિપાદિત્વરૂપાણિ ત્રીણિ ગુણવત્તાનિ ઉક્તમ્ભક્ષણાયેવ 'યાવત્કથિ કાતા'તિ સદ્ગુહીતાનિ ચાવર્જીનમપિ માવર્નીયાનિ આવ૦ દરિ પૃષ્ઠ ૮૩૮-૮૩૯)

શિશુનતોમા જે ભાગે સકયા સામાયિક તથા દેશાનગા શિક એ એક ભાગ તથા પૌષધ અને અનિયમ વિભાગ એ બીજો ભાગ સામાયિક તથા વારવાર ઉચ્ચાનય, એક દિનમમા અનેવાર, વારવાર તેનુ ઉચ્ચારા થાય પૌષધ અને અનિયમ વિભાગ તે આખો દિનમ નિયમિત પારધ પહોર દે બે પહોરનો લેવા માગે તે ન લેનાય જે ઘડીનો પૌષધ ન ઉચ્ચારવાય સામાયિક મેધડીતુ હોય ઉચ્ચાર, આયબિન નીવી, એકાસણ, બેમાથુ ઘડી જે ઘડીના નહિ થાય દેમાનગાનિમા જેટલુ પચરકખાણુ કરનુ નથી તેટલુ થશે સારધ તે આખા દિવસનો નિયમિત હોય ચત્તારિ મિત્તમાત્રયાદ્દ દત્તરિયાદ્દ, મી૦ ચત્વારીતિ સમ્મયા શિક્ષણ વ્રતાની'તિશિષ્યા-અભ્યાસસ્તમ્ય પદાનિ-મ્થાનાનિ તા'યેવવ્રતાનિ શિષ્યાપદવ્રતાનિ, દર્શનીતિ તત્ર પ્રતિદિવસાનુષ્ઠયે સામાયિક્તેનાવક શિકે પુન પુનરુચ્ચાયેટિ માવના પૌષધોપવામા-તિથિમવિમ્મગ્રીતુ પ્રતિનિયતદિવસાનુષ્ઠયૌ ન

અતિથિમ નિભાગવાળાથી, ‘એ ઘડીમા સાધુ આવે તો બચે, નહિ તો ખાઈ લઈગ,’ એમ ન ધરાય ક્રિયા વિમુખો ‘પ્રતિનિયતનો અર્થ ‘પર્વ’ શ્રી નાએ છે । તેઓ તેનો અર્થ ‘પર્વનુ (પર્વનુજ) અનુમાન’ એમ ઠરે છે એવાઓના મતે પર્વ ત્રિવાયના દિવને વહોરાનનારા દુર્ગતિએ જશે એમ ખરૂં ? એવાઓના મતે તો પર્વ-દિવમ ત્રિવાય અતિથિસ વિભાગ ન કરાય પર્વદિવને પૌષધ લે અને માજના પારતી વખતે પૌષધ પાડ” એમ પૂછે તો પેલાઓના મતે તો ‘પુનોવિ કાયવ્વો’ ન કહેવાય કેમ કે પછી પર્વદિવમ કયા છે ? આ કારણથી ગાઅકારો માવચેતીપૂર્વક ‘પવદિનેષુ પૌષધ ન દેય’ પર્વ દિવને પૌષધ ન છાડવો, એમ કહે છે -

યં પૌષધોપગ્રસેન, તિષ્ઠતિ પવવાસરે । અતિથ દય (યથો ઠાયત) રાજર્ષિર્ન્યાન્તે ગૃહિણ ડપિ દિ ॥૧॥ (જેઓ ઉપર જળા વ્યા મુજબ પર્વના દિવનોમા પૌષધ અગ્નિશન કરના વડે કરીને રહે છે તેઓ ગૃહસ્થ છતાં પણ અતિમરાજર્ષિ ઉદાયનની માફક ધન્ય છે)

ઉદાયનરાજાનુ અતિમરાજર્ષિપણુ

ઉદાયનરાજા અતિમરાજર્ષિ છે તે વાત સૂચિકારમહારાજ ૨૫૫૮ શાબ્દોમા જણાવે છે અન્યકુમાર ભગવાનને પૂછે છે કે હે ભગવન ! છેવ્વા રાજર્ષિ કાણુ ? ત્યારે ભગવાન ઉત્તર આપે છે કે ઉદાયન આટલોજ ઉત્તર આપીને ભગવાને તે વાત બધ ન કરી પણ પાણુ જણાવી દીધુ કે આનાથી આગળ અથાત્ ઉદાનનરાજાના પછી મુકુન્દરાજા એક પ્રવચિત નહિ થાય, ‘અનઓ વિરસામી પુચ્છતિ-કો અર્પાચ્છમો ગયરિસિતિ’

સામિળા મળિન-ટદાયણો, અતો પર વદ્ધમદ્ધો ન પવયતિ' (આવ૦
 ચુ૦ મા૦ ૨ પૃ૦ ૧૭૧) આવી ગીતે અજયકુમાર પટે છે
 તેનું કાન્ધુ એચ કે રાજ મળો યા ન મળો પાડુ સયમ તો
 લેવું જ નેઈએ જો ન જ લઉં તો નીક્ષા વડી શીશ કે નડિ
 એ નિલુય કુસાનો તેમને નડરી તો તેથી ભગવાનની પારે
 પ્રાપ્ત કરીને નિલુય કયો કે અનિમ નર્પિ ઉદાયનજ છે તે
 ઉપનનજ અતિમ નર્પિ ઢી ગીને થયા તે શ્લોકમા જણા
 વેવો નબધ આ પ્રમાણે -

આરાધ્ય તે આગધક !

ઉપનનજર્પિ શત્રુના ફેશમા પડાવ નાખીને પડેલા, (મહસો
 રમા પડેલા) પાલ પર્વાવ્ય ન પૌરધમા નહીને આરાધન કરે તો તેણી
 આગા તમારી ઉપાધિ કઈ ગણુતરીમા ! એથો આરો કે પાચમે
 આગે આનધે તે આરાધક મને તે જ ભાવ્યશાળી ! અનુભોદન
 ના લાયકમા મીજત ગેયો જના અનુભોદનીય પ્રવૃત્તિની અનુભો
 દના થાય કે એમ જૂજુર્યો તો નિપયાઈમા એવાજ છીએ
 ને ! જના ધન્યવા અપાય છે ને ! દુન્ય રી વ્યવહારમા એક જમ
 જુડી લખેતી હાથ તેવાને ધન્યવા નથી મળતા તો પર્વદિવમ
 વિના બધા વિનો કર્મબધનમા નહે છતા તેવાને ધન્યવાદ ?
 મહાનુભાવ ! જે આગની વાત કરી તે માધુપણી વાત છે
 એમા અદારજ્જરઅગમા એક પણ તનુ ન નેઈએ ધૂમીયા
 નિગાર્થીઓ એ ડો પીયો કરે એટલે માગાપને દોઢ થેર લોહી
 ની જાય જર્જ પાપ પર આરાધવાની, મોક્ષ મેગવવાની, કર્મ
 મેગવાની જુદી થાય તે ધન્યભાવ્યની નિગાની કે મૂખાર માટે
 માગાપને લોહી નથી વનુ પાપ ગિફણને અજો લોહી ચઢે છે

જ્યારે જીવને ધમ ૧૧ આરાધવાની જીદિ ધર્મ, કમો ૧૧વાની તવા મોક્ષ મેળવવાની જે જીદિ નહીં, તે ધ યભાવ્યની નિશાની મૂર્ખતાને અંગે જાણક માટે માગાપને લોહી નથી ચતુ ૫૮ આનંદને અંગે ચતુ છે આજ્ઞામા મીંગ ૭ વીટા કાઢ્યા કે તેથી માગાપ જીની નથી થના પરંતુ એકટો જ્યારે જાનકને આનંદે ૨ માગાપ જીજીજી ૧૬૫૬ પછી માગાપને ખાત્રા વાય કે ૧૧ દોકરો આગળ વધજો શાસ્ત્રકારની પાસુ એજ દષ્ટિ છે કે જીવ અંગે પણ આરાધતો થાય તો તને માર્ગ જી લે, અને તથી શાસ્ત્રકારોને દોઢ જેવ વાદી વડે અધાતુ પ્રમો ભાવના વાય એ પ્રમોભાવનાનો વિવર થયો એક પાસુ મન આરાધનાર પાસુ આઠ ભવમા મોખ પામી ગડે ગૃહસ્થ (આગ ૧૧ ૧૫૬) તે ગૃહસ્થાશ્રમને અંગે આજ્ઞા નમારભ તમા સિધકરાયના મેવો છે ૭તા પર્વનુ મા ય થયુ તેથી ભા રજાગી ગાનાય

ઉદ્ધાયનગજર્પિનુ વૃતા ત

કુમારનદિ તથા ૧૧ગિજનુ વૃતા ત

વપા અળગસેળો ૫૫૪૪ ૧૧ જયળ દુમ વરતે ।

વિજ પાસ જયળ સાગ, ગિજિ ડરજાય જદિમે ૧૧૫૫૧ ૧૧

ગદ્દળ પદિમોત્તયળ ૫૫૫૫ ૧૧ડાદ દેવજ્જતે ।

મરણુગાતે તાસ, જયળ તદ માસળા મમળા ૧૧૫૫૨ ૧૧

ગગાગિરી ત્રય, પદિમાગુલિયાગિજળપદિયરળ ।

પજ્જોયદરળ પુરુશ્વર રળ ગદ્દળેગામબો સવળા ૧૧૫૫૩ ૧૧

(નિગા ૭ ૨૭ ૧૦)

મિંધુ મૌરીરદેગે વીતબય (ભેરા) મોટું ગહેર છે ત્યાં ઉઠા
યનરાજ છે, તેને પ્રભાવતી નામે પત્ની છે તેમને અબીચિ કુવર
છે કન્યા નામનો બાણેજી પણ છે આ વાન અહીં ગણીએ
ખીન્ને મળધ શ્રીજીપિત્રનામીની પ્રતિમાનો છે, જેની માથે રાજા
અડપ્રધોતનની સાતનો સમધ અગાયેલો છે વગી વપાનગરીમા
(ભાગનપુર) કુમારની નામનો એક પોતી છે જે જન્મશીજ આ
વપા છે કોઈ કે ગાંઠ કન્યા તેના ત્રવગુમા, તેની જાણુમા આને
કે તે તેણીના આપને ૫૦૦ મોર્નયા મારતા અને મડલ કરતો
આ મીને તેને ૫૦૦ આંચો છે તે તમામ આંચોને ત એક
વબીયા મહેલમા રાખે છે એક થબીઓ મહેલ એકે એક
આભ, એક દ્વાર ત્યાં મીને દરની શે નહિ, આવી જી શક
નહિ અને આભના અનરના પામીયામાથી ઉતરનાનું

કુમારનદિને નાગિન નામનો એક ગ્રાનત મિત્ર છે પવ
ગનદ્રીપનો અધિપતિ વ્યતરેવ હતો દેવને ગસાપ્રહાના નામે
જે દેવીઓ હતી ત દેવ ન્યબ્યો દેવતામા વ્યતરેની જાતિ
હનદી ગાળાય એ દેવીઓએ વિચાર્યું અખનના આધગા
વગર આપણા પત્નમા કોઈ નહિ આને! જામાપ્રહા સાને હવે
કોઈ દેવ ઉમન્ન થાય તેની જરૂર હતી ગમાધો મવકાનમા
અધ હોય છે તેઓ કન્યા મધજ નેઈ શકતા નથી 'આ ડોણુ
છે માડ ગુ થયે એવો ઠઈ પણ વિચાર કામાધને આવતો
નથી તમા આધ મોનીને નેઈને દેવીઓ ત્યાં આવી મોની
ત દેવીઓન વળગના દોડ્યો પુગાની લાનચે લાકડે બધાયેવા
પુગાની પાળા પાળુડ, પુગાને નહિ પામવા છતાં સામે
ગામ યુરી જાય છે ને!

થઈ, સ્ત્રી માટે જળી મરતુ તે તને શોભતુ નથી, તારે દીધે મને લાખન લાગે છે હું તારો મિત્ર, તુ મારો મિત્ર, તેવી મિત્રો અને બીજાઓ મને ઉપાસલ આપશે માટે તારે આમ કરવું નહિ' ઉર્ફર પ્રયે દોડતી બિલાડીને રોખના ડની દા બધ કરીએ તો તેવી બિલાડી ન જાય? તે તો બીજે દારથી જાનાની! ચોર કાપવાવને જોડને પાછો ફરે પણ લમ્પટો તો દુનિયાને તણખના અમાન ગણે છે તે મોનીએ મિત્રનું કહ્યું માન્યું નહિ અને તેણે અગ્નિનું શરણ કર્યું પણ ત્રાવ ની મોખનની ઠાઈક અમર તો થાયને! અનિમા જગી તો મુખ્યો પણ ચિત્તમ્યર્થના કાણે તે નિયાતુ ઠરીને પચ્ચરાવઢીપનો મારીક થયો

નાગિલે કરેલી આરાધના

જે મનુષ્ય દેખનો હોય તેને વસ્તુનું અવગતિ અવાવમા આવે, અધને તેનો ખ્યાન આવતો નથી પાતાના સોની મિત્રની આજ્ઞા જોઈ, જગનની વિચિત્રતા વિચારી, કામના ઢોંગ તુ કાતીનપણું લક્ષમા લઈ નાગિલ ત્રાનક પાતાના આત્માને અગે નિવારવા લાગે 'મારી પાઠ આ દશા કા ન થાય? જે જાડે કુમાઈને ઘેર બધાયેનો છે તેનો વારો બે દિનમ વહેવો કે મોટે આનવાનો તો ખરોજ! કુમાઈનાટેથી છત્રવું જોઈએ કુમાઈ નહિનો વતાન્ત દેખી તેને વેરાય આગ્યો અને તેણે દીધે દીધી આરાધા અને પોતે ખારમા દેવવોડે દેવતા વયો

લાસાપ્રલામાના માદળીયા કોટે વળગ્યા!

જે મિત્રની આ રીતે ભિન્નભિન્ન ગતિ થઈ ત્રાનક ખારમા દેવવોડે દેવતા થયો અને નોની નિયતી પ્રિયનામા અથડાયે ખારમા દેવવોડે પહોંચેવો જીવ, ત દેવ નદીશ્વરઢીપ યાત્રા કર

જાય છે તેમની આગળ હાસાપ્રહાસા ગાવા ચાલી, તે વ્યતર-
 દેવીઓ પોતાના સ્વામીને, પચ્ચૈવના માવીકને, નવીન થયેલા દેવ
 ને, સોનીના જીવને, કહેવા લાગી 'હે સ્વામિન્ પડહુ (ઢાલ) વગાડો !
 મોનીના જીવને અભિમાન આજ્યુ કે 'હુ વળી ઢાલ વગાડુ !'
 અવખત ! પચ્ચૈવલક્ષીપનો તે માનીક ખરો પરન્તુ ઉપરી
 દેવતા પાસે તો ગુલામજી ! તે ઢાલ વગાડવાની આનાકાની કરવા
 લાગ્યો પણ પાપનો ઉદય ઠાને છાડે ? એ ઢાલજ એને ગળે
 જઈને વળગ્યો ! ઢાલ ગગામા જઈને બસાયો પછી હામાપ્રહાસા
 બોલી "સ્વામિન્ ! આ તો કુલનો સિવાજ છે, તેમા શરમાવાનું
 શાનું ! વગાડો ! વગાડો ! ! ઢાલ ગળે વળગ્યો અને દેવીઓને
 હુકમ થયો પછી કાઈ છટકો થાય ? હામાપ્રહાસા ગાવા લાગી,
 નૃત્ય કરવા લાગી અને વિદ્યુન્માની દેવ (કામાધ મોનીને જીવ)
 ગાયકી બજાવવા લાગ્યો આ રીતે એને ઉપરી દેવતાની આગળ
 ઢાલ વગાડતા આવડુ પડે છે

દુનિયામા કહેવાય છે કે મિયા મહાદેવનો મેળ ન મળે
 પણ રેલ્વેની મુમાફરીમા તો ભેટો થાય છે અને મેળમયે છે !
 તે રીતે નદીધરની યાત્રા પ્રસંગે વૈમાનિકદેવનો તથા વિદ્યુન્મા
 લીનો મેળ મળી ગયો તીર્થયાત્રામા પન્થમના, ગુજરાતના
 બધાય મળેને ! બારમા દેવલોકે ઉત્પન્ન થયેલો દેવ
 તો યાત્રાએ જતો હતો તમાશાને તેડું હોય ? નહિ !
 જો તેણે ગાયની આનાકાની ન કરી હોત અને સીધે
 મીઠા વત્યો હોત તો તો કાઈને કઈ જાણ ન થાત પણ
 પોતેજ ચોળીને ચીકણુ કચું ભીંડામા પાણી પડે તો જેમ
 હલાવે તેમ ચીકણ વધે વિદ્યુન્માવીએ પણ ચોળીને
 કચું 'ના ! ના !' ગયો એલે નગાડ વગાડવ

‘ના’ ના નગારાએ બધા દેવોને જગાડ્યા દેવોને થયું, ‘છે શું નાગિયના છવ (દેવ)ને પણ એમ થયું, તેણે ઉપયોગ મૂક્યો તો તેને જણાયું કે ‘અહો ! આ તો કુમારનદિ’

સોનું મૈાને જોઈએ છે પણ લાલચોળ તપાવેલી

લગડી લેવા કોઈ તૈયાર નથી

તેણે પરિચય આપી વિનુ-માતીને તે વૈમાનિકદેવતાં વસ્તુસ્થિતિ જણાવી દયાનું સ્વરૂપ બરાબર સમજવું જોઈએ દયામાર્થી હાડ ઉભો ન થવો જોઈએ ભસ્મરોગથી દરની ખા માગે ત્યાં ભૂખ નથી પણ યાધિ છે છોકરાના હિત માગે, સ્નાનાદિ કરાવતા ડોકરો આડો થાય તો તેને બે ચામ ધોત મારતા, બઘોયાની કોર વાગી બંધ, ડોકરા ક્રોએ, તે ધ્યાનમાં મૂખ માતા લે નાગિનશ્રાવકનો છવ વૈમાનિકદેવતા તેવી કોટિનો નથી સોનું બધાને જોઈએ છે પણ લાલચોળ તપાવેલી લગડી લેવા કોઈ તૈયાર નથી, ત્યાં હાથ ધરવા કોઈ તૈયાર નથી તેમ કે યાણના વાક્યો દુનિયાને જોઈએ છે પણ વચનના અગ્નિથી તપાવીને આપવા માગા તો કોઈ તે અકુણ કંઠવા તૈયાર નથી સ્વયં બનવાને તીવ્રધમાનુશાસી ડાણિઠને કહ્યું તેની અમર થઈ ?

હાથકે કંચુને આરમીની શી જરૂર ?

નિજળી ચમકે કે ધારણા ધૂગમાં મળે-ને વખતે આખ ઉઘાડી રહેતા ન પામે બારમા દેવવોકનો દેવતા આવીને ઉભો રહે ત્યાં જિયારા વિષુ માનીની શી ગુજાથ ! વમાનિ ૨૨ે તો પરિચય આપ્યો, હિત વચન કહ્યા છતાં જરા મન્નિપાતજ થયો હોય ત્યાં પાછલી વાતને કે હિતવચનને કોણ સાબળે ?

તે વૈમાનિકદેવ વન્તુને પ્રત્યક્ષ કરીને કહે છે કે - 'હે ભદ્ર ! તુ સોનીના બવમા કામાન્ધ થયો તો જોઈ લે તારી દશા, અને તે બવની તારી કામ વિવશ હાવત જોઈને મને વૈરાગ્ય થયો, મે દીક્ષા લીધી તો મને જે ફલ મળ્યું તે પણ તારી સામે પ્રત્યક્ષ છે ધર્મનું કમ નિહાળી ને ! હાથ કઢવુંને આરસીની જરૂર હોતી નથી

દાનો દુશ્મન મારો તો દાના દોસ્તની ગી વાત !

વેપારની ખોટ વિચક્ષણ વેપારી જાણે તો મળગી જાય ! વિદુન્માત્રીને તો આખા શરીરે વિજળીનો આવકો લાગ્યો એ કહેવા લાગ્યો 'હે મિત્ર ! હવે હું શું કરું ? મારું શું થાય ?' દુનિયામાં કહેવત છે કે દાનો દુશ્મન મારો ! દાનો દુશ્મન મારો ગણાય તો આ તા દાનો દોસ્ત પછી પછવું શું ! હવે નાગિવનો છવ (તે દેવ) આના હિતાર્થે શું જતાવવું તે વિચારવા લાગ્યો, વહુને માણુ થવાનું ગમે રોજ પણ સામુની જેમ માથે બેમાટે તો ન ગમે એમ એક દિવસ ન નવે મોનીના છવની આ મિતિ આ મિતિએ પણ ગૃથમાથી ગાડું તો કાઢવું જોઈએ

છવિતન્વામિની મૂર્તિની ઉત્પત્તિ

આ મમય હરમ્યાન દેવાધિદેવ ભગવાન્ શ્રીમહાવીરદેવ ત્રિશાળામાં કાર્યોત્સર્ગ ધ્યાને રહેવા હતા વૈમાનિકદેવ તે વિદ્યુ માણીને ભગવાનની (ગૃહસ્થપણામાં) મૂર્તિ કરાવવાનું કહે છે અને કહે છે કે 'તેથી તને બોધિ ઉત્પન્ન થશે' નાગિલના છવનું તે પ્રત્યક્ષ ચમ કારવાળું, હિતકર સુદર વચન વિદ્યુન્મા-લીએ અગીકારકર્તુ ત્રિશાળામાં કાર્યોત્સર્ગ ધ્યાને રહેવા ભગવાનને તેણે જોયા જોઈને ગોશી રિચદન લાવી અનકારયુક્ત એક મૂર્તિ

કરી કપિલકેવની પાસે પ્રતિષ્ઠા કગવી અને પ્રતિમા પેટીમા
સ્થાપન કરી

પ્રતિમાનો પ્રભાવ

તે વખતે બહાણુનો વેપારી દરિયામા ઉત્તાનના કારણે અટ
વાયો હતો અને વાત કરતા છ માસ નીકળી ગયા હતા.
દેવે તેણે જોયો, અને તેની પીડા નજરીને પેગી આપી, અને કહ્યું કે
તુ ભેગ નગરે લઈ જજે, ઉદ્ધોષણ કરજે કે, 'આ પરમાત્માની
પ્રતિમા જેને લેવી હોય તે લે.' પ્રતિમાના પ્રભાવે દરિયો શાત
થયો અને તે વેપારી ભેરાનગરે પહોંચ્યો. ઉદ્ધોષણ આબગીને
ધણા પ્રાપ્ત્યો, તાપસો વગેરે આવ્યા અને મો પોતપોતાના
ઇષ્ટદેવોને માદ કરી પેગી ઉઘાડવા મથે છે પરંતુ પેગી ઉઘડની
નથી એમ કરના કરના મધ્યાહ્ન થયો.

પ્રભાવતી રાણીએ પેટી ઉઘાડી. પ્રતિમાને

રાજમહાસુયના ચૈત્યમા સ્થાપે છે

હોકોની મેઢની પારાવાર છે રાજ પણ ત્યાજ સ્થિત થયેન
છે ખાર વાળ્યા, મહેવમા રાજ પધાર્યા નહિ ભોજનનો સમય
ઉઠ્ઠ ધન ધવા લાગ્યો એટલે રાણીએ થાકીને દામીને તેડવા મોકલી
રાજ કહે છે 'રાણીને અત્યારે ખાવાનું મૂકે છે પણ અહીં
તો આ હાનત છે જો અહીંથી જરાક ખસુ તો ધડાધડ થઈ
જાય ! અત્યારે મારાથી અહીંથી ખસી શકાય તેમ નથી' દામીએ
જઈને રાણીને વાત કરી રાણી પ્રભાવતી તે પરમ શ્રાદ્ધવર્થ,
ચેડામહારાજની કુવચી હતી તે પોતાના મનથી વિચારવા લાગી
'આ મોઢો પરમાત્માના વાસ્તવિક સ્વરૂપને જાણના નથી અને
તેવાઓથી ખાર ખાર કલાક તો શુ પણ તેટલા દિવનો વીતી

જાય તો પણ પેટી ઉઘડવાની નથી' પ્રભાવતી રાણી પોતે જાતે ત્યાં આવી મિથસૌવીઝ બે દેશે. જ્યાં એકઠા થાય છે એના ભોગનગરના રાજા કે જેના તાળામા (રાજ્યમા) ૩૬૩ શહેરો છે, તેના રાજાની પટરાણી આ પ્રમગે, દેવાધિ દેવની આ મૂર્તિના પ્રમગે જનાનામાથી પોતે જાતે બહાર નીકળીને ત્યાં આવે છે ત્યાં આવવામા તે લેશ પણ સંકોચ પામતી નથી પોતે તે પેટીને અદ્વનવિગેરેથી પૂજાને સ્તુતિ કરતા બેઠે છે —

પ્રાતિયાપ્તકોપન, પ્રાસ્તરાગાદિદ્રવ્ય ।

દેવામે દર્શન દેવાધિદેવોઽસ્ત્રિકાલવિત ॥૧॥

(આઠ મહાપ્રાતિહાર્ય મહિત, રાગાદિ દ્રવ્યોનો નાશ કરનારા, ત્રણ કાનને જાણનારા દેવાધિદેવ શ્રીઅરિહતભગવાન અમને દર્શન આપો ।) પેટીમાથી ભગવાનની મૂર્તિ અવ્યય બહાર આવી રાણીએ એજ મૂર્તિને રાજદરબારના ચેત્યમા આપન કરી રાણી ત્રણેય કાવ બાવાનની પૂજા કરે છે મૂર્તિ-પૂજાને બગે શાસ્ત્રમા આવા અર્થ દ્રવ્ય તો છે તે ન માને તેને કોણ મનાવી શકે ?

દ્રવ્યપૂજાનો નિષેધ કરનારા શામનથી નિરુદ્ધ છે

દ્રવ્યપૂજાનો નિષેધ કે નાગજો શામનથી નિરુદ્ધ છે હુઠી આમા તો તુ સી કે પુત્ર, બને માટે મૂર્તિપૂજાનો નિષેધ છે^૧ ખરતરા સીને પૂજાનો વિષેધ કરે છે^૨ દિગમ્બરો કારણને સીકારી કાર્યની (મોક્ષની) 'ના' કહે છે^૩ તેવાજો માટે 'દ્રવ્ય પૂજા' શાસ્ત્ર વાપરે છે રાણી દ્રવ્યપૂજા કરી હુષમા આનીને ભાનાની આગ નાશ કરે છે

(૧) સત્યાય ચદ્રાર્થક નામગ્રંથ - મેસે-લિલ્લતી હેકી-મૂર્તિપૂજ
 નેમેં, પદ્માયારમાદિ દોષ હૈ (પૃ. ૧૧૮), ઓર ઓ ૭ સેં-ઓર
 દસરા વઢા દોષ-મિધ્યાત્વકા હૈ । વયોં વિ-ગ્રહકો ચેતન માનકર
 મસ્તક જ્ઞાના, યહ મિધ્યા હૈ (પૃ. ૧૨૦) ॥ ૨ સંભવહ બકા
 સેડવિહુ કુસુમ મહિલાણ તેણ દેવાર્ષ । પૂઆઈ અહિગારો ન બોધબો
 મુત્તનિદિદ્વો ॥૧॥ ન ઊર્ચિતિ જહા દેહ ઓસરણે માવજિગવરિદાણ ।
 તહ તપ્પદિમપિ સયા પૂઅતિ ન સડ્દનારીઓ ॥૨॥" इयदि जिनदत्त
 सूरिकृतस्य कुलकस्य जिनशुशलसूरिकृताया वृत्तौ, ३ एव दुण्डवि
 दबन्धो स्वमणो निभमेण जेण जिणपूआ । मुत्तिउवाओ भणिओ०
 (પ. ૫૦ પ. ૫૦ ૩૬૬) ૪ સંકીર્ણવા મ્પરૂપેણ દ્રવ્યાનુભાવસક્તિન ।
 (અષ્ટ. ૩૦ હરિ. ૩૦ ૮)

રાણી પ્રભાવતીની આવચેતી

એક વખત રાજરાણી ગીતનૃત્યાદિ કરે છે તેવામા રાજાએ
 રાણીનું કબજા મસ્તકતરહિત દેખ્યું, તેથી હાથમાથી ચીજા પકી
 ગઈ રાણીને હોબ થયે. શ્રીજિનેશ્વરના દરબારમા માધન તૂટી જાય
 તેનો અર્થ શે ? રાણીએ કારણ પૂછ્યું એટલે રાજાને ઠાંડે પડ્યું
 કે, 'હે રાણી ! તારૂં ધડ (શરીર) માથા વગરનું જોવામા આ યુ
 એવું દૃશ્ય એ મો'તની નિશાની જણાય' મૃત્યુ જાણીને સાબ
 જનારને શું થાય ? જેણે આગવનું બાતુ તૈયાર કર્યું હોય
 તેને મૃગવણ ચતી નથી વળી દેવપુત્ર માટેના સ્વેતવસ્ત્રોને લાવ
 પણ જોયા ! અને તે વખતે દામી સામે બાંધે ફેંક્યું તરતજ
 તે વસ્ત્રો મફેડ જોવામા આવ્યા આ દૃશ્યથી હ્રેષ્ઠ નને માડ
 આમુખ્ય જોણું જણાય છે વળી ખીન તકમીરવાળી દામી મામે

મે ચાટયુ ફેકયુ એટલે મારૂ મત ખડિત થયુ હવે આ પાપથી કેમ છુટાય ? દીક્ષા વિના પાપથી છૂટવાનો ખીજો એક પણ ઉપાય નથી મારે મને પ્રમત્ત્યા લેવાની રજા આપો.

શરત મુજબ પ્રતિબોધ

રાજાએ પ્રમત્ત્યાની રજા તો આપી પણ તેને કહ્યુ કે 'તુ ને સ્વર્ગે જાય, દેવ થાય કે દેવી થાય તો મને પ્રતિબોધ કન્યા આવજો' રાણીએ પ્રમત્ત્યા બગીચા કરી સ્વયમ પાતન કરી, અતે અનશનપૂર્વક કાવકરી પ્રથમ દેવવોકે તેણીને. જીવ દેવ થયો. રાણીના અવસાન બાદ તે મૂર્તિનુ પુજન દેવદત્તા નામની દામી હુ મેશા કરે છે રાણીને. જીવ દેવ થયો તેણે હવે રાજાને પ્રતિબોધ ક વાનો વિચાર કર્યો. મીઠા ઉપાયો કયા બાદ દેવતા રાજમહામા તાપમ કપે આન્યે અને દિવ્યદેવોનો ધાળ રાજાને જોઈ કયો રમનેદ્રિય લુપ્થ રાજા તેને કહેવા લાગ્યો. 'હે તાપમ ! જા ફલ કયા થાય છે તે બતાવ' તાપસ તેને પોતાના બગીચામા આશ્રમમા આવવાનુ કહે છે રાજા તૈયાર થાય છે આગળ તાપમ અને પાછળ રાજા. વિષય લુપ્થ મનુષ્ય ગમે ત્યા જવા તૈયાર થાય છે. દેવતાએ દેવમાયાથી આજો બગીચો તેવા ફળવાળો ન્યે. આજો બગીચો તેવો જોઈને રાજા મનથી વિચારે છે 'હુ તો આ તાપામનો ભાગ્ય છુ એટલે મારે તો જેટલા ફળ ખાવા હમે તેટલા ખાઈ શકીશ' આમ વિચારી તેણે વાદરાની માફક ફળો ઉપ ત્રાપ મારી બગીચામાથી દેવમાયાથી વિકુર્વિત એવા તાપમો નીકળ્યા અને રાજાને ખૂબ પીટયો. રાજા તો ત્યાથી જીવ લઈને ચોરની પેઠે નાઠો નાસતા નાસતા માર્ગમા મુનિમહારાજ મેળાયા. મુનિએ તેને આવાસન આપ્યું.

એ વખતે મનમા વિચારના લાગ્યો 'અહો! કંઈ એવા તાપ મોઝે મને છેતયો! આ તાપનો કેવા ઘાતપી છે।' ત્યાં તો પ્રમાનતીરાણીનો જીવ, તે પેલ પ્રત્યક્ષ થયો અને પોતાનો પૂર્વજનો પરિવ્રજ કરાવી તેણે ગજને જણાવ્યું કે 'તમને પ્રતિજોધ કરવા માટે આ તમામ માયા મેજ રચી છે

દેવતા તો પોતાની દુઃખ જાળવી પાડે પોતાના ધ્યાને આવ્યો ગયો રાજા મહેલે ગયો મહામા તેને વિચાર આવ્યો કે 'દેવતાએ પ્રતિજોધ કરના માટે આ તમામ કથું! જન ધમની આરાધનાના પ્રમાનથી વ્યવસ્થા થવાય છે એ તો એ નક્કી થયું

દિવ્યગુટિકાથી કુખિજડા સુવર્ણગુલિકા અને છે

ગાધાર નામનો શ્રાવક શાશ્વતી પ્રતિમાને વફન કરવાની ઇચ્છાએ વેનાદયપર્વતની તળેટીએ રહેલો છે શામનદેવી તેના પ્રત્યે તુષ્ટમાન થઈ તેનું ઇષ્ટ પૂજ કરે છે તેણીએ તેને ૧૦૮ ગુટિકાઓ આપી ગુલિકાના પ્રભાવ એવો છે કે મોઝા મૂંઝી જના જવાનું ચિંતવવામા આવે ત્યાં પહોંચી જવાય તેણે એ ગુલિકા મોઝા મૂંઝી અને મનમા હવિતન્વામીની પ્રતિમાને વફન કરવાની ધારણા કરી ચિંતવતાજ દેવતાએ તેને મૂર્તિની પામે લારીને મૂક્યો ત્યાં તેણે પ્રમદ્વિતે અતિભક્તિપૂર્વક પ્રભુની મૂર્તિની પૂજા કરી તેને પોતાનું મૃત્યુ નજીક જણાતા સાધમિક એવી કુખિજડાને તમામ ગુલિકાઓ આપી અને તેણે દીક્ષા લીધી દેવદત્તા દામી કુખિજડા જીતી તેથી ગુલિકાના પ્રભાવથી તેણીએ કેપની ઈચ્છા કરી અને કેપનાગી બની ૧૬ દિનાકાર બનેલી તે દામીનું નામ સુવર્ણગુલિકા પાડવામા આવ્યું તે દામી

ખીજી ગુટિકા મોઝા મૂકી મનથી વિચારે છે યોગ્ય વર વિના આ રૂપ શા કામનું ? હાથી વિના અઝાડી શા કામની ? તેજ રીતિએ યોગ્ય વરના અભાવથી મારૂ રૂપ નકામું જાય છે હવે આ ઉદાયનરાજ તો મારા પિતા તુલ્ય છે તેથી ચંડપ્રયોતનગજ મારે ભર્તાર થાયો !

મૂર્તિ અને દામી ઉપાડનાર ચંડપ્રયોતન

દેવીએ ચંડપ્રયોતનરાજ પાસે જઈને સુવર્ણગુલિખના રૂપનું વર્ણન કયું રાજાએ આમ પછુ કાનના કાચા તો હોય અને તેમા નગી કામી હોય પછી પૂછવું શુ ! રાજા વર્ણન માબગી વ્યાકુલ થયો તેણે દામીની માગણી કરવા ઉદાયનરાજ પાસે હત મોકલ્યો ઉદાયને કહ્યું ‘રાજાની આવી માગણી ? પેવો હત તો સુવર્ણગુલિકા પાસે ગયો અરે રાજાની વતી પ્રાર્થના કરી દામીએ કહ્યું રાજાને જોયા પછી વાત હતે પણ પોતાના રાજાની પાસે જઈને બન્યું તે કહી બતા શુ

કામાયો શત્રુના ઘરમા પવ ધમે છે ગરે અનિલવેગહાથી ઉપર બેમીને તે રાજા ત્યા આજ્યો જગદમા મંદેત મુજળ તે દામી તથા રાજા બને મળ્યા ચંડપ્રયોતનરાજ દાસીને કહેવા લાગ્યો ‘હે પ્રિયે ! મારી નગરીએ ચાલ અને સ્થાનને શોભાવ’ દામીએ કહ્યું ‘આ મૂર્તિ વિના હું જીવી શકુ તેમ નથી માટે આના સંગ એક ખીજી મૂર્તિ બનાવો તો તે મૂર્તિને અર્પી ધ્યાપી, આ મૂર્તિ લઈને તમારી માથે જરૂર આવું’ ચંડપ્રયોતનરાજ પોતાના નગરમા ગયો ત્યા તેણે ચંદનની મૂર્તિ કરાવી તથા પાચને મુનિના પરિવારવાળા મ્પિ નકપિ પાસે તે મૂર્તિની તણે પ્રતિષ્ઠા કરાવી પછી વિધિપૂર્વક તેમ્મૂર્તિ

લઈને તે રાજ્ય અનિવેગક્રાથી ઉપર જોમીને જોરાનગરીએ આવ્યો ત્યાં આવીને તેણે નૂતન પ્રતિમાને સ્થાપન કરી, દામીએ અસન મૂર્તિ ઉપાડી અને તેણી (સુવર્ણચુરિકા) રાત્રી માથે અવતીનગરીએ આવી

દામીપતિ

(દાસો દાસીગતિઃ છેત્તરી જો ધરે ચ વચ્ચો । જાણ જોવમાણો
જતજ્યો વધિયવો ચ ॥૫૭૬॥ નિર્જીવ ડૉ ૧૦)

પ્રભાતે ઉદાયનરાજા જિનમન્દિરમા જઈને જુએ છે તે માના રમાયેલી દીડી તેથી માન્યુ કે આ મૂર્તિ મવમૂર્તિ નથી થાભવે લાગેની પૂતળાની માફક સુવર્ણચુરિકા દામી પણ જોવામા ન આવી, અને જાથીઓનો અસ્તા મદ જાણ થયો હતો આ તમામ જોઈને ઉદાયનરાજાએ વિચાર્યું કે 'નકકી ચડ-પ્રધોનનરાજા જેણે દામીની માગણી રજી હતી, તે કામવિવશ બની આવ્યો હોવો જોઈએ અને તે પ્રતિમા અને દામીને લઈ ગયેવો હોવો જોઈએ 'ઉદાયન ક્રોધે ભરાયો, તેણે તેને ચાર ગણ્યો અને મળત કળા માટે દશ મુકુટખદ્ધ નાજ સાથે તે અવતીનગરી ઉપર ચઢાઈ લઈ ગયો મઆમ થયો, ઉદાયનરાજાએ જાણથી ક્રાધો ઉપરથી તેને નીચે પાડ્યો તથા તપાનેલી લોહાની સગીએથી તેના કપાવમા મમ 'દામીપતિ' અક્ષરો લખી, તેને કેદમા નાખ્યો

મૂર્તિ ત્યાં નહિ આવે ।

પછી ઉદાયન રાજા દે'સમા જઈ નમન કરી સ્તુતિ કરી શ્રીજિનેશ્વરદેવને લેવા માડ્યા પણ મૂર્તિ સ્થાનની ખમી નહિ એવે રાજા ગ્રેવે છે 'હે નાથ' મારો કયો વાક છે કે

જેથી આપ મારી સાથે પધાગ્ના નથી ' તે વળતે મૂર્તિનો અધિષ્ઠાયકદેવ જો-યો. 'હે રાજન્ ! હવે વ્યર્થ આનંદ ન કર કેમકે તારૂં શહેર ધૂવથી દગવાનું છે માટે મૂર્તિ ત્યાં નહિ આવે !

સમાપના !

નગર ને આગળ આ યો. માર્ગમા ચોમાસુ આ યુ નાન્તએ ત્યાજ પડાવ કયો, ત્યાં ત્રણપુર (મ હનોર) વચ્ચુ (આવ૦ હા૦ પૃ૦ ૨૦૬ થી ૩૦૦ આવ૦ પૂ. પૃ૦ ૪૦૧) પર્યુપણામા ઉદાયનરાજએ પોષધ કયો ત્યારે રમોયાએ ચડ પ્રતોતનને પ્રજ્ઞુ 'આજ આપ શુ જોજન વેશો?' અડમ્મદોતન શ્રામશીર જની વિનારે છે 'કની નહિ અને આજે આ પ્રજ્ઞ કેમ પુછનામા આવે છે ? તે રમોયાને કહે છે 'આજે આમ પ્રજ્ઞનાનુ કાર્ક કાન્જ ?' નોયો જો-યો. 'રાજન્ ! પર્યુપણો મના કા જે મારા ન્યામી(ાજ)ને આજે ઉપવાસ છે, તમારા મારે રનોઈ કરનાની છે' અડમ્મદોતને રમોયાને કહ્યુ 'તે પર્વ નભાગી આપ્યુ તે ધપુ મારૂં કયુ આજ મારે પણ ઉપવાસ છે' નોયાએ જા સમાચાર ઉદાયનને આપ્યા એટલે જુવે ઉદાયન વિચારે છે, 'અહો ! માધર્મિક બદિખાનામા હોય તો માન પચુ પણ શોભે નહિ' તેણે અડમ્મદોતનને કેદમાથી કાઢી ખમા-યો. હાંમ છુપાવવા ગનનો પદ આપ્યો નાનામણિ ગનનો પદ આપના પૂર્વ તેને આજો અર્વાતિદેશ સોપી દીધો (નિસીધ ચૂ. પ્ર૦ સ્વ૦ પૃ૦ ૩૪૫) (ચૂર્ણિમા કુમારનદિના ન્યા નમા અજગનેણુ નામ છે) ચોમાસુ પ્ર૩ થયેથી તે વીતભય નગરે આ યો. મૂવપ્રતિમાની પૂજા મારે તેણે જાગડજાર ગામ આપ્યા

હવે રાજા પ્રભાતીદેવની આજ્ઞાથી નવી મૂર્તિની પૂજા કરે છે. રાજા પોતાની પૌરુષશાલામાં મધ્યરાત્રે વિચારે છે 'તે રાજાઓ, શ્રેષ્ઠિયો અને આર્યવાહોને ધન્ય છે, તેઓ નમસ્કાર કરવા લાયક છે કે જેઓએ શ્રીવીરભગવાન પાસે દીક્ષા લીધી છે. જો સ્વામી મને પવિત્ર કરે, પધારે તો તેમના ચરણમલમાં પ્રવળ્યા લઈ પવિત્ર થાઉં,' તેના મનોગત ભાવ લાગી ભગવાન અપાથી ચાતુમાત્ર કરી ત્યાં આવ્યા કંગી ત્યાંથી રાજગૃહી ચોમાસુ કર્યું 'ભગવાન મિદ્ધાચર આવ્યા નથી' એમ કહેનાગ ઓએ વિચાર્યું જોડે કે મિત્રુમોરીરમા એકેય ચોમાસુ નથી એનું શું ?

ઉદાયનરાજા, રાજર્ષિ થયા

ઉદાયન રાજા કોણિકની માફક મહોત્સવપૂર્વક વદના કરના નીકળ્યા ત્યાં આવી વદના કરી, દેશના શ્રવણ કરી પોતાના પુત્ર અમીરિને રાજ્ય (અનર્થકરતાપૂર્ણ) ન આપના, પિતાનું રાજ્ય છે એવા પોતાના ભાણેજ દેશિને રાજ્ય આપ્યું ભારોજે કરેના મહોત્સવપૂર્વક ઉદાયનરાજાએ દીક્ષા લીધી

ત્રીન તપશ્ચર્યા ! ત્રિષ અપાય છે, મહારાજ છે,

આખરે વિપવ્યાપે છે, કેનસજ્ઞાન, મોક્ષ !

ઉદાયનરાજા હવે ત્રીન તપશ્ચર્યા કરે છે 'ત્રગ ઉત્પન્ન થાય છે વધે મુનિને નિબાન કંગી કહ્યું કે, તમારે દહીં લેવું,' મુનિને હવે ગરી ની સ્પૃહા નથી ઉદાયનમુનિ વિચાર કરતા કરતા ભેરા તરફ ગયા દુનિયા કેરી વિનમણ છે ! કર્મચક્રન પ્રધાનોએ પેના કેશિ (ભાણેજ) નમને ભરમા યુ 'આ તારો મામે નીશાથી કટામી રાજ્ય લેના પાઠો આને છે માટે તેનો વિશ્વાસ ખતો

ના ! ખાનદાન હૃદયવાળા કેશિએ કહ્યું કે 'તેનું જ રાજ્ય છે ભક્ષેને લે ! મત્રી લોઠો પડ્યો, ફરી બીજી મુખ્તિ કરી તે જોડ્યો 'હે રાજન્ ! રાજ્ય પુણ્યથી મળે છે આ રાજ્ય કાંઈ તેણે તને નથી આપ્યું પરંતુ તારા પુણ્યમા હતું તો મળ્યું, માટે પુણ્યથી પ્રાપ્ત થયેલા રાજ્યને જવા ન દેવાય' કર્મચક્રાળે બાર બાર આવી ચાલી મુનિને ઝેર આપવાનો માર્ગ બતાવ્યો કેશિ નાજ ઉત્તમકુળનો છતા પ્રધાને પ્રયો એટલે તેમ કરવા નૈયાર થયો ઠોર પાગવાવાળા પાને રાજ્યએ મુનિને હડામા વિષ અપા પુ પછુ દેવતાએ સહુરી લીધું પછી હડી ખાવું બધ ઠપું રાગ વધના લા યો વળા ફર્લા ખાવા માડયું ફરી ઝેર અપાયું, ફરી દેવે સહુરું આખરે દનના પ્રમા થી કોઈ વખત વિષ ન મહુરવાથી શરીરમા ઝેર બ્યાપી ગયું ઉદાયનમુનિએ અન શન સ્વીકાર્યું ત્રીશ દિનસ અનગન પાળ્યું દેવનશાન ઉત્પન્ન થયું અને ઉદાયનગજર્ષિ મોથે ગયા મિદ્રિ મુદરીના ન્વામી બના

ભેરાનગર ધૂલથી દટાયું

દેવતાને ક્રોધ થઈયો ધૂનની ટૂંટિ કડી, આખા નગરને ધૂલથી દાટી દીધું ઉદાયનના પુત્ર અમીચિએ નિચાર્યું 'મારા પિતાએ મને રાજ્ય નહિ આપના પોતાના આજ્ઞેજને નાત્ય આપ્યું' આવી રીતે પોતાના પિતાને ધિક્કારતો, તે કેશિની મેવા તણ, પિતાના અપમાનથી રાજ્ય કોણિક પાને ગયો કોઈ વખત ભગવાન્ શ્રીમહાવીરદેવની વાલી માબાળી તે બોધ પામ્યો, શ્રાવક થયો પછુ ઉદાયન પન્તેનું વેગ જટતુ નથી ! કર્મની પ્રતિ નિવિન છે

અ તે તે પદર દિવસનુ અનશન કરી વેર આવોવ્યા વિના કાવ
કરી ભવનપતિમા દેવતા થયો ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહમા ૪૪
મોક્ષ મામશે (મં સૂં ૪૯૦ થી ૪૯૧) (ત્રિ પં ૧૦ સં
૧૧ શ્લોકં ૩૦૭ થી ૧૨ શ્લોકં ૨૫)

વી નિનાથી ૧૬૬૯ વર્ષે, ધવના ઢગલામાથી આ મર્તિને
કુમારપાવગળ કાઢશે અને પ્રજાશે, એવુ કથન છે

પરિશિધનનુ અનગ્યકર્તવ્ય

उत्सृज्य सागधमुदायनोऽसौ, श्रीपवघसपु निरीहमक्त्या । जग्राह
धर्म शुभयोगसयुत तद्वद्विधेयो व्रतिमिगृहस्थ ॥१॥ श्रीपत्रपुण्य
कृत्यानि, श्रीलक्ष्मीसूरिणा मुदा । श्रीप्रेमविजयाद्यर्थ, व्याख्यानय
स्तुतानि च ॥

પર્યુષણપર્વમા પવિત્ર કર્તવ્યો અવગ્યમેવ કરવા જોઈ એ

આ મમજી જેઓ પૌષધાદિ કરશે તેઓ મોખ મુખને
વિધે મિરાજમાન થશે

ઉદાયનસાગરો માવધનો ત્યાગ કરીને નિઃપૃહુ ભગ્નિવદે
કરીને પર્વના દિવસોમા શુભમયોગસંજિત ધર્મને નિઃશ્ચ
કર્યો તેની માફક વ્રતવાગા એવા પુણ્યોએ અથાત ત્રાનકાએ
એ પવની આરાધના કરવી જોઈએ

શ્રીવિજયનક્ષત્રીમૂર્તિએ પ્રેમવિજ્યાદિ રાખ્યો માટે
અને વ્યાખ્યાનને માટે આ રચેલા છે

અગમ-શાસનપતિ-શ્રી-દેવી-દેવ-

અન્તિમ-દેશના

(દીપાવિ ૧૧)

૭૫ મુખને ઇચ્છે છે

પુમથા દહ ચ વાર, જાહે ન જાન્યમ્। મર્મમુતી નામ
પ્રેયાન્નર્થી પરમાયન ॥ (સ્ત્રી. ૧. ૧૦૫. ૧૩ જ્ઞા. ૨૫)

નિઠાવ સર્વન જાણે કે જે ને દેવી-વરજીમકા
રાજ, શ્રીત્રિપદિશાવાક્યપુરુષ ને જાણે શ્રીમદ્દાવીર
દેવની ઉન્મી દેશના જુદા જુદા પ્રાદેશ વર્ણન કરે છે
અન્તિમદેશના કઈ જાણના પ્રાદેશને જાણવાના આશયને
પર્યાવન ॥ પચિપાકને જુદા જુદા પ્રાદેશ તથા ઉત્તરીશ
પ્રાચ્યેવા નામો (પચ્ચૂણકર ને ઉત્તરી અંકતિસળે
અઝ્ઝયણાદ કદાળપકવિરજા અઝ્ઝયણાદ વાકવર
છત્તીસં ચ અપુદ્રવાગરણાદ ॥ (સ્ત્રી. ૧. ૧૦૫. ૧૩)
દેશના કે શ્રીકલિપાનર્થક અર્થે કરે
શકાના અમાધાનમા ૫૫, ૬૬ આ

અને અ યથનાદિ જે કહેવાય ત નિરૂપણ, કથન વગે- વ્યાખ્યાન
અને કથનમા અત્યારે પણ જોઈ તા ખોલને? સભામા થાય
તે વ્યાખ્યાન મને મામા યથી વગર સભાજો જોગા થયેવાઓને
કહેવાય તે કથન તેવી ગીતે ભાવાન્ પણ મમવનરણમા, પરિ
પદમા દે તે દેશના તે વિના કહ્યુ તે નિરૂપણ-કથન શ્રાવિકાવ
મર્વજ ભાવાન્ જે ભગવાન્ શ્રીમહારીન્દેવની છેલી દેશના કહે
છે ત માનો કે નમવમણમાનો ભાવાનો છેવે નરેગો,
છ વા હરેરો છે

છેલ્લો હરેરો

એ છેલ્લો હરેરો ભાહેર કરતા પહેલા કવિકાવ મર્વજ
ભાવાન્ શ્રીહિમવદ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજ જણાને કે દે
મુળે મુળે મતિમિત્રા મત્તકે મત્તકે જુની જુની મતિ હોય કે,
તેથી દરેક જાગતમા મત્તકે હોય છે પણ એક જાગત એરી
કે જેમા કેઈની મતિમા જે નથી એમા મત્તકે કે વિથા ને
અવકાશ નથી આજ તો સૂચ્ય એકેદ્રિયનો જીવ હોય, આજ
પચેન્દ્રિયનો જીવ હોય, આજ તો નારકીનો જીવ હોય, આજ
તો દેવતાનો જીવ હોય પણ જીવ મારને ઈ ન ચુખની છે
(સ વે પાળા પિયાડયા મુહસાયા દુક્ષવદિકૃલા અપ્પિયવદા પિત્રી
વિળી જીવિડકામા, આચાં, ડચ નેમિ પૃ ૧૨૮ સજ્જે ત્રિ ૦)
એમા લેશ પણ મત્તકે નથી કેઈ જીવ દુખની ઇન્દ્રા રતો નથી,
સાં મુખજ વાન્ડે છે દરેકના પ્રયત્ન, ધમાધમ, કૃત્તિપ્રત્તિ જે
કહે તે મુખનેજ માટે છે મુખ મળે, ન મળે તે વાત જુની
કે પણ ઇન્દ્રા અને આરણ્ય મુખની મુખ માટેની છે આ
એ મતિ માત્ર શમમા ન્યમાન છે

પદાર્થની વાત એટલે કે સ્વરૂપની વાત આવે ત્યાં મતિમા બેદો પડી જાય છે. દેશને આઝાદી મળે, આખાદી મળે એમાં તમામ નેતાઓ એકમત છે પણ આઝાદી કેને કહેવી, આખાદી કેને કહેવી ત્યાં મતભેદ તેજ રીતે જીવમાત્રને સુખની ઇચ્છા છે એ વાત બે. વિનાની છે પણ સુખ કેને કહેવું ત્યાં મત ભેદ કેટલાં જીવો આત્માના ત્વાભાવિક સુખને ઇચ્છે છે જ્યારે કેટલાં જીવો મૌલિક સુખને ઇચ્છે છે જીવોનો એક વર્ગ પૌલક સુખને ઇચ્છે છે એટલે કે કામને ઇચ્છે છે ઇદ્રિયોના રિયોના સુખને ઇચ્છે છે, તેને અગે ભવગાદિ ઇચ્છે છે જીવોનો એક વર્ગ આત્માના સુખને એટલે કે મોક્ષને ઇચ્છે છે આ મગરે ઇચ્છા જેમ ભિન્ન છે તેમ તેના રસ્તાઓ પણ ભિન્ન છે રસ્તો જુદો તેની ગાડી પણ જુદી એક માર્ગની ગાડી બીજા માર્ગને કામ ન લાગે સાધના જુદાપણાને અગે માધનો પણ જુ. ૧૪ હોય

અર્થ કઈ ધારણાએ પેદા કરાય છે ?

મોક્ષનું માધન ધર્મ છે જ્યારે કામનું માધન અર્થ છે. જદાચ ઠોઈ કહે કે ‘અર્થને માત્ર કામનું સાધન કેમ કહો છો ? ધર્મનું પણ સાધન છે કેમકે દેશમર્યાદા, પૂજા, પ્રતિષ્ઠા, પ્રજા વના, તીર્થયાત્રા, મધલક્રિત, સ્વામિવાત્મચ, ધર્મમહોત્સવો વગેરે અર્થથીજ થાય છે અર્થથી ધર્મના કાર્યો થાય એ વાત ખરી પણ અથ પેદા કરતી વખતે ધારણા કઈ છે ? તમે શાક લેવા જાઓ છો ત્યારે દીટા, છોતરા પણ માથેજ આવે છે ને ! તમે ઝાઈ દીંગ, છોતરા લેવા ગયા નથી પણ એ સાથે આવેજ, પરંતુ મુખ્ય મુદ્દો તો શાક લેવાનો છે તેમ અથ પેદા કરતી વખતે લાગણી ઘઈ છે તે તપાનો !

પ્રજા, પ્રજાપનાદિની મનોવૃત્તિ છે કે મનહુની, લોભની પરિ-
 હુની તીવ્રવૃત્તિ છે અવોપાર્જનની પ્રવૃત્તિ વખતે વૃત્તિ કંઈ
 છે ? જો પોતાને દ્રવ્યની જરૂર ન હોય અને ધર્મ માટે
 ક્રમાતા હો તો તો ધર્મ તેમ કરવાની ના કહે છે કેમકે ધર્મ
 એટલે ઈચ્છાનો ત્યાગ ધર્મ માટે પેસા પેઠા કરના એટલે તો
 જાણી જોઈને કચરામા પગ મૂકવો મને પછી પગ ધોના
 બેમણુ તેના જેવુ છે પેસો શુ ધર્મ મસ્થાને આપી દેવા
 મેગનો છે ? પેસો કમાવાનો હેતુ ધન, ઇજ્જત, સાક્ષ્ય વગેરે
 વધારવા તથા વારમદારોને આપી જવાનો છે ને ! પેઠા કરેલા,
 મથય કરેલા અર્થમાથી મદુપયોગ કરી ગમ્ય એ ખડ પણ
 ત્યાગના પરિણામ હોય તો દ્રવ્યનો મદુપયોગ થઈ શકે

ધર્મનો વાગે ક્યાંકે ગાખ્યો ?

જો ત્યાગના પરિણામ ન હોય તો ત્યાગ દેવોત્તરમહિર
 જેવુ થાય કલમ્પતા તરફ એવો સ્વાચ્છ છે ત્યા દેવાત્મ્ય કરાને
 તા તેની આનંદમાથી કુટુબ નીભે એવુ ધોરણ ગણુ છે દેવો
 ત્તર એવલા માટે કે ઘરધણીને વેચવાની કે લેણુદારને દાનની
 મત્તા નહિ આપવો મુદ્દો એ છે કે ધન ધર્મ માટે કમાવાનુ
 નથી ધર્મ પાડુ એમ કરવાની ના કહે છે કમાયેના ધનમાથી
 ધર્મ થઈ શકે જરૂર, પણ ધનમા ચૂલો મગગાવવાનુ કાર્ય કાર્
 લીખારી, માગણુગેરે માટે થતુ નથી ચૂલો તો ઘ નાને
 બોજન માટે રસોડ કરના મગગાવાય છે ગ્લોઈ થાય, ખનાય
 ગાગાના નેનના બને અને મૂકે તો બીખારીના ભાગ્યમા મમજવુ
 તેમ અર્ધ પણ કમાવાન, ઘરના જાનપાન મેજજોખના ખરચા
 કપાય, વસ્ત્રપાન, ફર્નાચર, અનકાલદિ વમાવાય દેશનની ફીશી

આરીને પહોચીનગાય અને પછી જયે અને સૂઝે તો 'ધર્મમા
પણુ આપવુ પડશે' એમ થાય એમ થાય તો અપાય રનોઈમા
બીખારીનો વારો છેવો રાખ્યો તેમ અડી પણુ ધર્મનો વારો
છે-વેજ રાખ્યો છે! ધર્મને અગે વિગર ક્યાઝે થાય છે?
શરીર, દુટ જા, નાન, જાન, ઇજ્જત વગેરે તમામને અગે વિચાર
પ્રથમ સૌ છેલ્લો વિગર ધર્મને માટેનો?

મેડહાડિમના દરદીના બોલ્યા મામે ડૉક્ટર જુએ નહિ

ધર્મ અમૂર્ત છે, મૂર્તિમાન નથી તથા મહેર ધરાવનારો
છે એવે તમે જે ગમ્યા, ધર્મને અગે દરક પ્રમગે વાપરો
છો તે તે ખરે છે નહિ તો તમારા ચખ્દો જોના તો ઉગર
અને ધરમા તો શુ પણ તે આગણેય ન આવે એ ક્યા
ચખ્દો? 'કૂરમદ નથી!' દુનિયાના દરેક કામમા તમને કૂર
મ- મલે પડી તે ધધાનુ હોય, લગનનુ હોય, મ જનુ હોય,
કોઈ સાજમાઠાને જોવાનુ હોય વ્યવમાય વધાઝે હોય તો પણ
કૂરમ- મેગવાય અને મામાયિની વાત આવે, તો 'કૂરમદ નથી!
પૂજની વાત આવે, 'કૂરસદ નથી!' પ્રતિક્રમજની કે દર્શનની કે
ઠાઈ પણ ધર્મકાર્યની વાત આવે તો તમે ગોખીજ રાખ્યો
છે કે 'કૂરમદ નથી!' તમે ધર્મને કૂરમદીઓ રાખ્યો! આવે
નાગો જવાત માવળી ધર્મ આગણેય આવે ખરા!

કૂરમદ નથી

મહાનુશાનો! પણ ધર્મ મમજે છે કે મેડહાડિમમાન
દનીના જોડ્યા મામે ડૉક્ટરની જોવાય નહિ અને જુએ તો
તે ડૉક્ટર નહિ ડૉક્ટર મમજે છે કે વિચારો વાયુમન્નમે
જોવે દુગી દે કે 'ખમર ૧૨' અદર આવવુ નહિ!

ડૉક્ટર એની લવરીને લક્ષ્યમાં લે નહિ તેથી એની એ પ્રીમા જાય અને ઉપવાર પણ કરે ધર્મ પણ મમજે તે કે આ જીવો બિચારા મોહમદિરાના નશાથી છાકરા બનેલા છે તેથી આવો લામગે જવાબ આપે છે ‘કૂરમદ નથી એમ કોઈને કહેવાય ખરૂં ? કેવું અપમાન ! અને તમે તો વારવાર એજ કહો એ ધર્મનું એમજ અપમાન ? પણ ધન્વતરિધર્મ, નમા । બકવાદને લક્ષ્યમાં લેતો નથી જો એ એવું લક્ષ્યમાં લે તો જેમ પેલો દીવાનાના બકવાદને લક્ષ્યમાં લે તો તે ડૉક્ટરજી નહિ તેમ અહીં પણ મોહમદિરાથી ઉન્માદવગબનેનાના પ્રજાપવાદને લક્ષ્યમાં લે તો તે ધર્મજ નહિ

શિક્ષકનું શાળાનામું સ્વીકારાયું

પેલા શિક્ષકનું દષ્ટાન્ત મનનીય છે એક કોમ્યાધિપતિ શેઠે પોતાના પુત્રને કેળવના હેતુ એક શિક્ષક ગમ્યો શિક્ષક માટેનો તમામ પ્રગથ શેઠે પોતાના ખરચેજ કરી દીધો. રહેવાને સ્થાનમાં બગલો આપ્યો, ખાનપાન પણ ત્યાં, વસ્ત્રાદિની દીકર પણ શેઠને, તમિચત બગડે તો ઓરધની વ્યવસ્થા પણ ત્યાંજ તાત્પર્ય કે શિક્ષકના જીવનને એવું નિશ્ચિત બનાવ્યું કે જેથી તે પોતાના પુત્રને મારી રીતે કેળવી શકે જેથી પોતાનો પુત્ર વાસ્તવિક કેળવળી રહેવાઈથી મેળવી શકે શિક્ષકની તહેનાતમાં નોકર, ચાકર પાડી તમામ હાજર રાખ્યું ગા માટે ? પુત્રને જરોમ કેળવવા, પાંચેક વર્ષ પસાર થયા

એક વખત તે દોકતને પાનની જરૂર પડી એટલે એકાદ રૂપીઓ આપી તે શિક્ષકને કહે છે “માસ્તર ! તમે જ્યાં આરો ત્યારે પાન લેના આનજો” પેલા શિક્ષકને માહુ લાગ્યું એને

એમ થયું કે “શુ આ મને નોકર સમજે છે?” તરત તેણે ગળી નામું લાખી શેઠને આપ્યું શેઠે રાજીનામું વાંચ્યું તેમા કારણ જણાવ્યું નહોતું શેઠને નનાર્ લાગી કે આટઆટલી સગવડ દુના પાચે વર્ષે આજે અવાનક આ શિક્ષક રાજીનામું આપે છે એવું કયું કારણ ઉભું થયું છે? તેણે શિક્ષકને બોલાવી મારણ પૂછ્યું શિક્ષકે કારણ જણાવ્યું શેઠે તરતજ પગાળ મૂકવી રજા દીધી ઠેમકે શેઠને લાગ્યું કે ‘હવે તો રહે તોય આ શિક્ષક રાખના યોગ્ય નથી વાન પણ ખરી, પાચવર્ષમા એ શિક્ષકે ગીખ્યું શુ? ‘આ ગિનક છે કે નોકર છે’ એટલે બેઠ પછી જે ન સમજતી શકે તે શિષ્ય કામનો શુ? જેનામા અપ્પન નથી એને અક ન આપના તો શિક્ષક ગણાય છે ને! એ છાત્રાએ ‘સાન લાનનાતું બનાવ્યું એ ખામી નાનનાની દુન ગિનકની હતી નહિ કે રાજીનામું આપનાની બે કાટા, બે ત્રાજના ગાંબે તે કેવો ગણાય?”

ધમ પણ સમજે છે કે, ‘માટે આ જીવોને તૈયાર કરવાના છે એવે ‘કૂરમદ નથી’ એવું બોલે છે એવી ફરિયાદ હોય? એ જીવો એવા છે માટે તો મારી જરૂર છે’ બે દુનિઆ મિત્રાત્વ, અવિરતિ, કપાય, રાગદ્વેષ વિનાની હોત તો તા ધર્મની જરૂર જ ગી હતી?

ઝોર્ટમા જરૂર પડે, દવાખાને જરૂર પડે, મરણમા જરૂર પડે, કયાક અસ્માન થાય ત્યા જરૂર પડે એ તમામ પ્રયગોમા દુખને તાણુ મારીને પગ જાય ૧૩ પૂજા બ્રાહ્મન, મામા ચિક, પોપધ, જાના વગેરેમા ‘કૂરમદ નથી’ એમ કહેવાય! ધર્મને તમે કું નહના કાગે રાખ્યો છે અને દુન્યવી કાર્યોને

જરૂરના કાગે રાખ્યા છે દુનિયામાં જે વેપારી જે જાતના કાટલા, જે ત્રાજવા રાખે તે કેવો ગણાય ? પણ ધર્મ તમારી દયા ખાવા યોગ્ય હાલત મમજે છે થોડા સમયથી માડા બનેલાના બોલ્યા સામે ડોક્ટર ન જુએ તો અનાદિકાલથી મોહમાયાની મદિરાથી ઉન્મત્ત બનેલાના બખાગા સામે ધર્મ ન જુએ માટે તો તમે 'ફૂરસદ નથી' કહો, ધક્કા મારો તો પણ ધર્મ તો પોતાનું કાર્ય કરવાનો, કરવાનો, કરવાનો

ધણીધોરી વગરની હાલતમાં આધારભૂત કેાણુ ?

આ તો થઇ ધર્મના સ્વરૂપની વાત પણ તમારે વિચારવાનું ખરૂં કે નહિ ? તમારે ધર્મની કિંમત મમજવાની જરૂર છે દુનિયાદારીનો નિયમ છે કે બેઠેલા, રહેવાને ઢોડવું ભાગવું તેવા પ્રસંગે કેમ બન તેનો ખ્યાલ ન આવે ગેજ માત્રમતીલા ખાનારને ભૂખ કેમ વેઠાય તેનું ધ્યાન ન આવે નીરાગીને વૈધની જરૂરિયાતની કંપના ન આવે તેવી રીતે કલ્પનથી તમે ભરેના છો, કુટુંબથી પરવરેલા છો આંખોની રેવાથી પોતાને ખુશ-ખુશાલ માનો છો, કાયાથી ભરવાર છો એન્ડે તમને બવિધ્યનો ખ્યાલ આવતો નથી આ ચારે સ્ત્રીને (કુટુંબ, કલ્પન, પ્રાપ્તિ, કામિની)માંથી એક પણ સ્ત્રીજ આગલ જવાબદેનારી છે કે કેમ તેનો કદી વિચાર સરખો કયો ? આ ચારેય સ્ત્રીજ નિકાશના પ્રતિબંધવાગી છે દેશનારે જનાર માટે નિકાશના પ્રતિબંધવાગી મિ કન શા કામની ? જે વખતે ભવાનર કવો પડે ત્યારે દુઃખનિથી કેાણુ બચાવશે ? નિરાધારપણામાં ધણી-ધોરીવગરની પરિસ્થિતિમાં આધારભૂત કેાણુ ? એક માત્ર ધર્મજ છેન્દે જે મોક્ષ આપે તે ધર્મ

દુનિયામાં આ રીતે ધર્મ જરૂરી છે ધર્મ કહેવો કોને ?

જેના ઠેઠે મોક્ષ હોય તે ધર્મ તદ્દભરે, એક, બે ચાલુ ભરે કે
 કેટલા ભરે પણ જેના ઠેઠે મોક્ષ જરૂર હોય તે ધર્મ જેના
 ઠેઠે મોર ન હોય તે ધર્મજ નથી આજુ લક્ષ્યમા લેશો તો
 ન્હેવાઈથી નમજી શક્યો કે આત્મીય મુખ એવે મોખ, તેનું
 માધન ધર્મ તથા પૈગમનિક મુખ એવે કામ, તેનું માધન અથ
 મોખ તથા કામ એ મા ય છે જેના ધર્મ તથા અર્થ એ માધન
 ૧) મોખનું માધન ધર્મ છે, ધર્મનું ના ય મોખ છે કામનું
 માધન અર્થ ૨) અર્થનું મા ય કામ છે અથ, કામ, ધર્મ
 અને મોર આ ચાર પદો જાતમા જાતીતા છે જગત માત્ર
 ગણક નમજો છે અથાત્ ગણમા તમામ એક મત છે નર
 કેપની તાત આને ત્યા મનસેક કેમને સરકેપની મમજપના
 નખનના ન્હેની છે

પુરુષાર્થનો અથ

તુનિયાના વરવના મા નપગતા ગમ્હે ત ફ નજર ન્જો
 તો આ વાત ત ન મમજગે ઠારી ના લાલ્ય વાત્ર મગમતી
 હોય જતા પણ તેને ગીતગા કહેનામા આર છે ના ના
 પાડ છે છતા 'મીડુ' કહનાય છે અને જે કથાય કામમા નથી
 આવતો છતા તેને મગવવાર કહેવામા આર છે આ તો જાણો
 છો ને ! તેજ ગીને કોડ કહે 'ક' અર્થ, કામ, ધર્મ તથા મોક્ષ
 એ આર્ય પુરુષાર્થ છે તેમા બે, ચાર, પાચવાખ કમાવા તો
 'અથ' નામનો પુરુષાર્થ માયોને ! ચોરી, લૂટ કરી ભયે, પણ
 પેનો મેળ યો એય પુરુષાર્થ તો ખરોને ! રડીખાજી કરી એય
 'કામ' નામનો પુરુષાર્થ મા યોને ! આપુ નિચારનારે પુરુષાર્થનો
 અર્થ સમજવાની જરૂર છે અહીં પુરુષ એવે 'મનુષ્ય' નથી,
 'ન' કે 'નારી' નહી પણ 'જીવ' કે જીવ માત્ર, આ ચારને

સાધ્ય ગણે કે આદ્ય તે એકન્દ્રિયનો જીવ હોય કે આદ્ય તે
પચેન્દ્રિયનો જીવ હોય, આદ્ય તે દેવતાનો જીવ હોય કે આદ્ય
તે નારકીનો જીવ હોય, તેઓના સાધ્યનું વર્ગીકરણ, અર્થ,
કામ, ધર્મ, તથા મોક્ષ એ ચાર છે

અર્થ નામથી અર્થ પર્યાવસાને અનર્થ છે

દેવાધિદેવ શ્રીમહાવીરભગવાન પોતાની છેલ્લી દેશનામા,
છતા કે દેશનામા જણાવે છે કે જગતના જીવોના ચાર સાધ્ય
છે અર્થ, કામ, ધર્મ તથા મોક્ષ આથી જીવોના બે વર્ગ
પડી શકે એક વર્ગ આત્મીય મુખ માટે પ્રયત્ન કરનારો
જ્યાંએ એક વર્ગ પૌર્ણગણિક મુખ માટે પ્રયત્ન કરનારો
આત્મીય મુખ તે મોક્ષ તેનું સાધન ધર્મ, પૌર્ણગણિક મુખ તે
કામ તેનું સાધન અથ

હુનિયા આ ચારેયને પુરૂષાર્થ કહે છે મરુત શિયાગને
શિવ કહે છે શિવ એવે ઉપદ્રવહિતપદ્મ શિયાગ તે ઉપ
દ્રવધી બહેની અને ઉપદ્રવ કરનારી જાત છે એજ રીત અર્થ
પુરૂષાર્થ કહ્યા નામથી અર્થ છે પણ પર્યાવસાને તે અનર્થ
છે અનર્થરૂપ છે

મોળે શુ સ્વાસ્થ્યનું ચિહ્ન છે ?

મોળે ચડે ત્યારે શરીર જલ્દુ દેખાય લાન મુરખ મરખ
અને વ્યકવ્યકતુ દેખાય પણ તેથી એ મોળે શરીરની તદુજની
રૂપ ગણાયો ? એ મોળે જો ન બેસાડાય તે સડોજ થાન
તેવી રીતે અથ તથા કામ નામના પુરૂષાર્થો જો ન અપાયા
તો તેનો છેડો અનર્થરૂપજ છે

ન વિરમવા યોગ્ય એક મોક્ષજ છે

ત્યારે જોને ઠેક અનર્થ ન હોય, જે અનર્થ અર્થમા

મમર્થ હોય એવો પુરુષાર્થ કયો ? એવો પુરુષાર્થ મોક્ષ છે મોગ મેળવી આપનાર માધન ધર્મ છે તે ધર્મના મયામાદિ દશભેદ છે

સ્વર્તી અ મહારઙ્ગવ મુક્તી નવમઙ્ગમે અ વોદ્ધવ । સચ્ચ સોચ
આકિંચન ચ નમ ચ વદ્યમ્મો ॥ (૮૧ તિ ૦ ગા ૦ ૨૫૦)

દુનિયા જેને અર્થ માની (પુરુષાર્થ માની) તેની પાછળ દોડે છે તેનાથી તો વિન્મયુજ એટલે સત્વાઓ પરિગ્રહાઓ વેર મળ, સત્વાઓ મેહુણાઓ પ્રેમણ પન્નિદ્યથી તથા મૈથુનથી મર્ચ્યા વિ મયુ તે નન છે એવ અર્થ નથા કામ તો હેય છે તેથી તેનાથી વિગ્મવાનુ છે ખરી વસ્તુ, માથો પદાર્થ, વાસ્તવિક તત્ત્વ તેજ ગાણાય કે જેનાથી વિગ્મવાનુ હોય નહિ ધર્મ એ મોક્ષનુ માધન જરૂર, મોક્ષ માટે તે આત્મા યોગ્ય બાદી એ પણ છેવટે તો છોડવાનો છે છોડીને ઉપયોગ નહી તો ઉત્તરવા પ્રતો છે મામે કાઠે ગયા પછી છોડીને ગમે બાધીને કોઈ થેજ લઈ । પુ ૧ રેલ, વાનનનો ઉત્તરો । ગામના પાદર મુવી, રેશન મુધી, પગ ૧ પછી તેમાથી ઉતરવાનુજ મોક્ષજ માથો પુરુષાર્થ છે કેમકે તેનાથી વિગ્મવાનુ નથી મોક્ષ એટલે આત્મીય શાન્તિત મુખ જ્યા છે તે પન્મધામ એ મુખ પાછુ ન જાય, ન પવટાય, ન ધમારા પામે, ન તેમા લેશ પણ ફેરફાર થાય

આ મોક્ષ રૂપ ધામે પહોંચાટે મોટે ધર્મ એ દૃષ્ટિએ પુરુષાર્થ અને ત્યા મુધી તે ઉપાદેય

ધર્મ મયામાદિ નશ પ્રકારે છે જે વધુ વધુન અમે સર્તમાન

અરમ-ગામનપતિ-ત્રીમહાવીર-દેવ-

(૨) અન્તિમ દેશના

(દીપાલિકાપર્વ)

અર્થન્તુ મોક્ષ એવૈકો ધમ્મસ્તસ્ય ચ કારણમ્ । સયમાદિર્દશવિધ ,
સસારામ્બોધિતારણ ॥૧॥ (ત્રિ० પ૦ સ૦ ૧૩ સ્લો० ૨૬)
મુખની ઇચ્છાને અગે મતભેદાદિને અવકાશજ નથી

કલિકાવ સર્વજ્ઞ ભગવાન્ શ્રીહિમચદ્રમૂરીશ્વરભક્ષારાજ
ભવ્યજીવેના ઉપકારને માટે ત્રિપણ્ડિતનાકાપુરૂષ ચરિત્રની
રચના કરતા દશમાપર્વમા ભગવાન્ ત્રીમહાવીરદેવની ચનામા
તેમની છેલ્લી દેશનાનું નિરૂપણ કરે છે શ્રીમહાવીરદેવે ઠેવલ
જ્ઞાન, કેવલદર્શન પ્રાપ્ત કર્યું પોતાની મોક્ષની મિથિ નિયત
કરી મોક્ષજ શાશ્વત મુખનું ધામ છે અને તે ધર્મથી માધ્ય
છે એવો છેલ્લો દર્શન, છેલ્લો મહેશ્વર, છેલ્લી શીખામણ જે
કહેા તે એ તારક દેશાધિદેવે મ વ ન ધને જણાવ્યું પચાવન
કન્યાબુવિષામ્ના અધ્યયનો, પચાવન પાપવિનાશના અધ્યયનો,
છત્રોશ અમૃતપ્રાપ્તિનો જ કથા તે દેશના નહિ પણ તે નિરૂપણ
કહેવાય બારે પર્વદા વચ્ચે, સમવગરણમા ગિગરમાન ધર્મને

જે કહેવાય તે દેશના અને મામાન્યથી સમુદાય સમક્ષ કહેવાય તે કથન એ દેશનામા ભગવાને જે કહ્યું, જે આદેશ કયો, જે દંડેરો બાહેર કયો તેને કનિકાનમર્વન ભગવાન બચાવ્યાઓના નિનાર્થે પ્રકાશે છે

હરેક જીવોની ઇચ્છા, ધારણા, મનોરથ, પ્રાર્થના ભિન્નભિન્ન હોય છે ઇચ્છાદિકમા હરેક જીવોની મનિ વહેવાઈ ગઈ છે એક વસ્તુ મતભેદ વગરની છે અને તે 'સુખ' એકન્દ્રિયથી પણેન્દ્રિયપર્યંત, નારકીથી દેવતાપર્યંત કોઈ જીવ એવો નથી કે જેને સુખની કામના (ઇચ્છા) ન હોય હરેક અતિમાના જીવને, હરેક જાનિમાના જીવને, જીવ માત્રને ઇચ્છા માત્ર સુખનીજ છે સુખની ઇચ્છાને અંગે મનભેદ, વિચારભેદ કે સાધ્યભેદને અવકાશજ નથી

આત્મીયસુખ તથા પૌર્ણગતિકસુખ વચ્ચે

આકાશ જમીનનું અતર છે

હરેક જીવ સુખ ઇચ્છે છે એ વાત ખરી પણ એ ગળદ માત્રથી જ્યાં સુખના સ્વરૂપની વાત આવે ત્યાં ભેદ પડી જાય છે શાબ્દી તો જેમ ઝવેરી હીરો ઇચ્છે છે તેમ બાવક પણ હીરો ઇચ્છે છે પણ ઝવેરી જે હીરો ઇચ્છે છે તેમા તથા બાવક જે હીરાની ઇચ્છા રાખે છે તેમા મહાન્ અતર છે બાવકની પાને વીંતીમાનું નજ રાખો (હીરો ગણો) અને હુમના કાચનું લોવક રાખો તો તે બાલ-હીરો માનીને કોને વેશે પેના નજને નહિ અડે પણ કાચના લોવકનેજ પકડશે જેમ ઝવેરી હીરાનો ગચ્છુ છે તેમ બાવક પણ છે પરંતુ તે મા યત્યવગાત્ હીરાના અડપને જાણુતો નથી સમજતો

નથી, તેજ રીતિએ તમામ જીવો મુખના અર્થાં છે, હુ ખત
અર્થાં કોઈ નથી, આત્મ હતા મુખના સ્વરૂપને સમજનાર વર્ગ
અપ એ મુખ ને પ્રકાશ છે એક આત્માનુ સ્વાભાવિક
(ધરતુ) મુખ અને પૌંદ્રગવિક (જાલા થી મેળવેલુ દૃશ્યમ,) મુખ
જેમ માનના લીનક તથા ખાણના દીરા વચ્ચે રાત્રિવસનો
ફેર છે તેમ આત્મીયમુખ એવે સ્વાભાવિકમુખ તથા પૌંદ્રગવિક
મુખ એવે દૃશ્યમ મુખ વચ્ચે આપણ જમીનનુ અગર છે
મિલ્લોનુ મુખ

કયુ મુખ છે એજ પ્રશ્ન મહત્ત્વનો છે એક વખત
અપ હોય તો પણ પ્રાન મનુષ્ય તો સ્વાભાવિકમુખની જ ધ્વજ
ધરે, દૃશ્યમમુખની ધ્વજ કરે નહિ માનનુ મુખ તો કેવું
છે? શાસ્ત્રકાર એનુ પ્રમાણ આ ગીતે ગતાવે છે કે આ જગતમા
વધારેમા વધારે મુખ અનુત્તરનિમાનમા ગણાય છે અનાદિ કાલના
અતીતમાનમા અનુત્તર વિમાનના અનત દેવેએ જે મુખ ભોગવ્યુ,
વર્તમાનમા જે ભોગવે છે અનાગતમથ્થે તે દેવો જે મુખ
ભોગવે તે બધાને એકદુ કરીએ અને તનો અનતા વખત
વર્ગ કરીએ તે અને નિહ પ આત્માના એક નમયના મુખને
અધા અધા ભાગે કરતા જઈએ તો તેમુખથી પણ પેનુ અનતાવર્ગ
વાળુ મુખ અનતમા ભાગે છે (જાવિ અત્થિ માણુમાણ તં સોસ્સ
જાવિ ય સ વ્હેવાળ । જ સિદ્ધાણ સાક્ષ અગ્રાવાહ પ્વગય જ ॥ ૩ ॥
જ દેવાળ સોક્ષ્મ સન્વદાપિન્નિય અણતગુણ । જ ય પારટ મુત્તિમુદ્
જતાહિ વગગમ્મૃહિ ॥ ૧૪ ॥ સિદ્ધમ્મ મુદ્ધો રાસા સન્વદાપિન્નિઆ
જદ હવજ્ઞા । મોડજતદમામ્મો સ વગમે જ મળ્લા ॥ ૧૫ ॥
બીપ૦ પૃષ્ઠ ૧૧૬)

ચડતો ચોખો

એક પ્રાણી ઉપર એક રાજ પ્રમન થયો અને 'માગ, માગ, માગે તે આપુ' એમ કહ્યું પ્રાણીએ કહ્યું 'રાજન' ! અમે નો ભિમુદ, અમારે ગામ, નગર, ખેતર, ઠાઠર ન જોઈએ જો આપ પ્રમન થયા હો તો ચડતો ચોખો આપો' ચડતો ચોખો એવે આજે ચોખાનો એક દાણો, કાવે જે દાણા, પછી ચાર, પછી આઠ, પછા નોળ એમ બમણા બમણા દાણા સમજી લેવા હવે પ્રથમ આરભમા તો ન જણાય પણ આગળ વધતા એ ચડતો ચોખો આપવામા તો રાજ પણ હવે થઈ જાય !

મનુષ્ય મનુષ્ય

બીજાપમા ગર્ભજ મનુષ્યની ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યા જણાવવા શાસ્ત્ર કારે હન્નુ વખતે એવડા અકો કરવાનું કહ્યું છે અર્થાત્ હન્નુ વખતે જેને ભાગી મકાચ તેવી સંખ્યા (અ-સવસ્તોકા મનુષ્યા, પળ્લવતિ ષ્ટેદનચ્છેદરાશિપ્રમાણત્વાત્ (વનાં ૦ પૃ ૦ ૧૧૦), આ-અથવા પરૂપ સ્થાપયિત્વા તત્ત પળ્લવતિગારાન્ દ્વિગુણદ્વિગુણીક્રિયતે કૃત ચ સઘદિ તાન્નમાણો રાગિમવતિ સ્તોડ્વમાત્ત્વમેષ પળ્લવતિષ્ટેદનક્રાયા રાશિરિતિ । વિચાં ૦ ૧૦ પૃ ૦ ૯) એમ પ્રવાધી બીજાશ અક આવે ઉદાહરણ તરીકે દશહજારના પાંચ અક, દશ લાખના માત્ર અક તેમ બીજાશ અક આવે (૧) જ્યારે ચડતો ચોખો કે જેનું કરે આ સ્થિતિ, તો બનતી વખત વર્ગનું તો પૂર્વગુણુ 'ગુ' વર્ગ તો જાતો હો ને । $૪ \times ૪ = ૧૬$ $\times ૧૬ = ૨૫$ પાછા ૨૫ ને ૨૫ ગુણવા પડે હવે વિચારી જુઓ કે નિદ્રાનુ સુખ કેવું ! જીવનુ સ્વાભાવિક સાથત્ ગુણ મોથમા ?

‘ભવ્ય’ એવો ચાદ કેને મળે ?

પોદગલિક મુખથી ટેવાયવાઓ કેવી- નખન કહે છે કે ‘મોક્ષમા મુખ શુ ? નહિ ખાનાનુ, નહિ પીવાનુ, નહિ પહેવા ઓવાનુ, નહિ હરવા કાનુ કોઈ કહેશે કે ત્યા મુખ શુ ?’ એ પ્રિયાનઓને મુખ કેવલ ખાનપાનાદિમાજ દેખાય છે નાના બચ્ચાને આભરૂની અમજી હોતી નથી એટલે એ તો એમજ કહેવાના કે ‘આમરૂના શુ ફાકડા બસાય છે, તે શુ હીંચાય છે, કે શુ પહેરાય ઓવાય છે.’ એ બચ્ચુ ‘આખર એ અપૂર્વ બીજ છે’ એમ જાણતુ નથી, તેની કિંમત ખાનાપીનાના હિનામે આકે છે તેજ રીતે અહીં પણ પુદ્ગલનાદીઓ મોક્ષનુ મુખ સમજવાનુ પણ સામર્થ્ય ધરાવતા નથી અનાદિ ભશી જીવા કમની યુનામીરી અને પુનઃજન્મની પરાધીનતાથી ટવાઈ ગયા છે, મને તેથી નેવા મોની નિતીજ હે છે

બનમના ટોળાના કહ-વો સિલ્લ મળના ટોળાનેજ પોતાનુજ કુટુંબ માને કે તેજ રીત અનાદિજનથી મની જી રેાથી જગદયવાઓને, પુ ગલની પરાધીનતાથી રોગાયવાઓને મોક્ષની ઈચ્છા થરી, મોક્ષ મેગવવાનો અનન થયો તો ફર રહ્યો પણ મોક્ષનુ નામ માબગવુ માત્ર મુશ્કેલ થઈ પડ્યુ છે આવી વાત ધ્યાનમા લેવાથી શ્રીતીર્થ કરદેવે પ્રથમ પરીક્ષામા પમાર થનાર માટે જે પ્રમાણપત્ર (સર્તિફિકેટ) નખતુ તેનુ મૂલ્ય નમજીએ એ પ્રમાણપત્ર ત્યુ ? એ વા કયો ? ભ ૧ !

એ ચાદ કેને મળે જાણી મળે ? મોક્ષ છે’ એમ માનવુ એથી એ ચાદ મળે ‘મોક્ષ’ અન્તિત્વને માનનાર એ ચાદનો અધિકારી થઈ ચૂકયો છોકરો જ્યા મુધા તરૂન નાદાન

હોય ત્યાં મુઘી 'આખર'ની ॥ પના પણ એને હોય નહિ
જરા મમજીઓ થાય એટલે એને કાઢક એમ થાય કે 'આગર
છે' 'આગર છે' એમ માનતો થાય એટલે એ સમજીઓ
જણાય તેમ અહીં પણ હજી કરતો કાસવતો મર્ધનથી પણ 'મોક્ષ
છે' એટલું માને તે લબ્ધ જણાય જૈન શાસનની પ્રથમ પરી
ક્ષાજ એ છે મોક્ષ માત્ર શબ્દાર્થ પૂરતો મમજીઓ નહિ જેમકે
કીડી, મંઢાડી કે કોઈ પણ રસ જીવ જરા દબાણમા આવે
કે ડટકારો ઇચ્છે એવા મોક્ષની અહીં વાત નથી સકલ કર્મ
રહિત થઈને આત્માએ પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપમા રહેવું તેનું નામ
મોક્ષ આપુ પણ ધામ છે કે જ્યાં આત્મા ગાંધત્ અનત
સુખમય સ્થિતિમા રહે છે અને તેનું જ નામ મોક્ષ (જાવ
નિં ૦ ગાં ૦ ૧૨૮ થી ૧૨૦), નિસેસક્રમ્માત્રિગમો મુલ્યો જીવમ્સ
સુદ્ધરુસ્મ । સાદ્ અપજ્જરસાણ બન્ધાવાહ અરયાણ (આં ૦ ૫૦ ગાં
૮૩) એ 'મોક્ષ' છે એટલું માને તે લબ્ધ ।

ભવ્યત્વ, શુદ્ધલપાશિક, મમકિતા, એ ચાહોતું ફક્ત

હવે પ્રશ્ન થશે કે લબ્ધત્વનો આદ્ય મળ્યાથી ક્યાંકો શો ?
ક્રમકે રાજદરબારી આદ્ય, ઇન્કાબ મળે છે એટલે તો આદ્ય
પડ્યા જેવી હાનત થાય છે જેમ આદ્ય પડે એટલે એમાથી રક્ષી
વધ્યાજ કર તેમ મરકારી આદ્ય મળે એટલે દરેક નાના મોટા
પ્રસંગે તેણે પૈના ભરવામા અને કામ કરવામા બિબુજ રહેવું
પડે, આગલ થયું જ પડે આ આદ્ય એવો નથી અહીં તો જેને
એ આદ્ય મળ્યો એને માટે મોક્ષ નહીં થઈ ગયો એ જીવને,
'લબ્ધ' ઇન્કાબધારી જીવને મોક્ષ મળવાનો, મળવાનો અને
મળવાનો જ !

હવે એ જીવ આગળ વધે, મોક્ષ માન્યા પછી, મોક્ષ માટે
ક્રિયા કરે એ ક્રિયા ભલે સવળી કરે કે અવળી કરે પણ
મોક્ષ માટે હવે તેને બીજો વાદ 'શુદ્ધપાક્ષિન' નામનો મળે
ચરમે પુદ્ગલાવેત્તે યતો ય શુદ્ધપાક્ષિનઃ । (સોં વિ જ્ઞો ૭૨)
જેન શામનમાનો આ મીજો વાદ મેળવનારને એક પુદ્ગલપ ।
વત્ત સમયની અદરજ મોક્ષ મળે મોક્ષ મળેજ પછી આગળ
વધે મોક્ષ માટેજ બધી ક્રિયા કરે, બીજી બધી ક્રિયાને નકામી
માને, મોક્ષને પરમ તત્ત્વ માને તેનાજ માટે તમામ પ્રવૃત્તિ કરે,
તેજ હેતુએ શુદ્ધ દેવ શુદ્ધ ગુરુ, શુદ્ધ ધર્મને માને એટલે
સાંજે વાદ 'સમકિતી એ નામનો મળે 'અમ્યક્ત્વધારી' ના
મેળવવાનું ફલ, 'અર્ધપુદ્ગનપરાવર્ત' સમયની અદર મોક્ષ
નબીજ અતોમુદ્ધતમિત્તપિ પાસિજ દુજ્ઞ જોહિ સમ્મત્ત । તેસિ અવ
દુત્તપુગલ, પરિગ્ઢો ચેવ સંસારો ॥ (નવત્ત ૦ ગાં ૧૩) ॥
દુનિયાની વાત તમ્હ નજર ઝરીએ, કંપવૃક્ષ કે ચિતામણિ
માપડે અગર કોઈ દેવ પ્રસન્ન થાય તો મલવામા બાકી રહે ?
માગનાર ચુકે એ વાત જૂની તેમ જૈન શામન પણ એવું છે
કે માગનાર ચુકે તો ચુક્યો । એ તો કહે છે 'તુ મોક્ષ મા ।'
મોક્ષનો મનોરથ કરે તો મોક્ષ પણ માર મેળવી દેવો । મોક્ષ
માટે કમ કમ તો એક પુદ્ગનપરાવર્ત જેટલા સમયની અદર
મોક્ષ મેળવી દેવો અને મોક્ષ માટેના પ્રયત્નમા તન્મય થા
તો અર્ધપુદ્ગનપરાવર્ત જેટલા સમયની અદર મોક્ષ મેળવી દેવો
તમે મુખને ભોગવો છે કે મુખ તમને ભોગવે છે ?

આવો મોક્ષ મેળવે કોણ ? જિંઠે અને તેના માટે પ્રયત્ન
કરે તે મોક્ષ ઇંઠે કોણ ? દુનિયા પરીના નેમ્તો છોજે કે

ભાવ્યશાળી જો ઉધમાથી બડકીને ઉઠે તો તેના મોમાથી ઈદ્રામન શબ્દ નીકળે અને અભાગીઓ જો ઉધમાથી બડકીને ઉઠે તો તેના મોમાથી 'નિદ્રાસન' શબ્દ નીકળે તેજ રીતિએ અહીં પણ ભાવ્યવાન જીવો આ માનાજ મુખને માગે અને ભાવ્યહીન જીવો પૌદ્ગનિક મુખને માગે

આથી જીવોના બે વર્ગ એક આત્માના મુખને વાચનારો વર્ગ અને બીજો પૌદ્ગલિક મુખને વાચનારો વર્ગ આ મીઠા મુખ (મોક્ષ) મેળવવાના નાધ્યનુ નાધન ધર્મ છે પૌદ્ગલ નિક મુખ (કામ) મેળવવાના નાધ્યનુ નાધન અર્થ છે આ રીતે અર્થ, કામ ધર્મ, અને મોક્ષ એ ચારને પુરુષાધ જગતમા કહેવામા આવે છે, કોઈ પણ જીવ આ ચાર નિવાયના સાધવાળો નથી પુરુષ એવો જીવ, આ ચાર (અર્થકામાદિ) માધે છે માટે તેને પુરુષ કહેવામા આવે છે જગત્ આખાની નાવના ચાર પ્રાની છે

શ્રોમજાવીએવ છે ત્રા દેરાના બન્યાત્માઓના ઉપકાર માટે કરમાય છે કે સાધના તેજ કહેવાય કે જેનું રૂપ માત્ર હોય તમારા ટુનિયાના ન્યવહારને તપાસો ! કોઈ હોમરાએ આગળી પી માયુ અક્ષાજ્યુ કે ટાટીઆ ઘસ્યા એ પણ ઉધમ તો ખરો જો ? પાપ પરિણામ શું ? પૌદ્ગલિક મુખો એટલે પરપ્રાણીનાની બેડીમા જડાવુ તે પ્રાચીન કાળના વોકો હજી તેવા મુખને ભોગવના તના પણ આજે તો તમે મુખને નથી ભોગવના પણ મુખ તમને ભોગરે છે તમે કહેશો કે જીવ મુખને કે મુખ જીવને મળે તેમા ફેર શો ? 'ફનાણુ શેકની નાતના અમે' તથા 'અમારી નાતના એ શેક' આ બેમા ફેરક ખરો કે નહિ ?

પ્રથમના વામ્યમા મહત્તા શેઠની છે, પછીના વાક્યમા મહત્તા નાતની છે પ્રાચીન કાવના મનુષ્યો મુખને લોગવના હતા

ઐથિકાદિ દષ્ટાત

ઐથિક જેવા રાજકુમારને ગાંધીઆણાનો ધધો પાત્ર આન હતા હોતોને ? અભયકુમાર જેવો રાજકુમાર ઐથિકનો મુખ્ય મંત્રી પાથમે પ્રધાનોનો અધિપતિ, રાજ્યધુરા વહન કરનારો, તે વિગ્નાક્ષાનગરીમા, ચેકા મહારાજના મહેલની પામે, એક નહિ પણ સર્વ ઓળ વેચવાની દુકાન ખોલે, તેવો વેપાર મહિનાઓ સુધી ખેલે જ્યાં ગોઈથી ઓળખાય નહિ વિચારો કે સયોગ ઉપર એમનો કેન્સો અને કેવો કાળૂ ? એવા ટેવા થેના જે મુખ ભોળવાના પ્રમગે લોગરે પાત્ર વિરમ વખતે મુખને એક ખાતુ પકેલી પણ જે શાલિભદ્ર મગ્ધા કે જેમને ઐથિકના ખોળામા ખેસતા, જરવારમા પ્રત્યેક જટી જાય અને એજ શાલિભદ્ર અગ્નિ ધખધખતી શિના ઉપર અનશન કરે આ જીવો મુખને લાત પણ મારી શકતા હતા તેઓ મુખના સ્વામી હતા, સેવક નહોતા ધનાણ જેવાએ વાત માનમા, ‘કહેવું તો રહેતું, કરનારને ખબર પડે કે કેટલું મુશ્કેલ ! ‘આટલું પોતાની પ્રિયતમાના (શાલિભદ્રની પહેનના) મુખે સાબળવા માનમા સમારનો પગિયાગ કયો, સયમ વીધુ, પાડ્યુ, અને આશન કરી મદગતિ માધી તાત્પર્ય કે તેઓ મુખને લોગવતા હતા આજે તમને મુખ લોગવે છે

રાજ શાક ખાવાને ટેવાયના તમને, દશ તિથિ ગાકનો ત્યા ! કરો પડે તેમા મોટી મૃજનણ ! ખાવું ન ભારે ! શાક વિના ગળે ન ઉતરે, વૃષ્ટુ ગળે અટકે, આયજિલ ન થાય

આ દશા ! કહો, જોરાક ને તમે ખાઓ છો કે જોરા- તમને ખાય છે ? જે જોરાકને ખાય તેને આ ન લાવે, આ લાવે, આયખિલ ન થાય, એવું ન હોય એવું જેને થાય તેની ગણના જોરાકથી ખવાયેનામા ગણાય હરે પોતાની ધિનિ પોતે જ વિચારી લ્યો કે, પૌદ્ગલિક મુખને અમે પણ તમે મુખ ભોગવો છો કે મુખ તમને ભોગવે છે ? તમે જોરાક ખાઓ છો કે જોરાક તમને ખાય છે ?

જેઓ મુખને ભોગવનારા છે તેઓ મુખ આવે ત્યારે વિવેકપૂર્વક ભોગવી શકે છે, પોતાની ઇચ્છાનુસાર એને બાળુએ ખનેડી પણ શકે છે અને મુખ આશુ જાય કે ન્યૂન થાય તો તને તે માટે જોતો થતો નથી જેઓ જોરાકને પોતે ખાનારા છે તેને કદી 'આ લાવે, આ ન લાવે' એવું થતું નથી, જે પ્રસંગે જે મનુષ્ય તે ગળે ઉતરેજ, પછી તે ચોપડ્યું હોય કે લૂખ્ખું હોય એવા આત્મા ધરમ ભોજન જેવા આનંદથી જમે તેથી અધિક આનંદથી આયખિલ પણ કરી શકે જે બિચારાઓ મુખથી ભોગવાય છે તેઓ મામા ય મુખમા પણ છાંછી જાય છે, અને જરા ઓછ થતા હાય- વોય કરના મહી પડે છે અને દુખ આવે ત્યારે તો માથા ઢોળે છે ! જે પામરો આ તો નથી બાવતુ, લૂખ્ખું ખાતા ગળે અડે છે' એવું કહે તેવાઓ જોરાકથી ખનાયેના મમજરા

કર્યો ચાલ્યો વસ્તુ છે ?

પુરુષાર્થ ચાલ કહેવામા આ યા પણ વાસ્તવિક પુરુષાર્થ ક્યો ? ગળદથી તો કેમર, કકુનો પણ ચાલ્યો કહેવાય અને માળી મેશનો પણ ચાલ્યો કહેવાય પણ ડોઈને ચાલ્યો કરવા

જાઓ તો તે કયો પસંદ કરશે ? કયો મમજશે ? દેશ, કકુનોકે કાજલનો ! કાજલનો પણ કહેવાય તો ચાલોજ છતાં તે ગણાય અનિચ્છનીય ત્યારે શબ્દ માત્ર ઉપયોગી ગણાય નહિ પણ રહસ્ય તરફ જોવું જોઈએ સાચું મુખ આત્મીય ॥ પૌદ્ગલિક મુખ, મુખ કહેવાય બલે પણ તે કૃતરા મારવામા વપરાતી ઝેર મિશ્રિત ગરફી જેવું છે પૌદ્ગલિક મુખો લાગે ગળ્યા, મીઠા પણ વિપાકે ભયંકર છે, ઠાઠળ છે દુર્ગતિમા તથા દુર્ગતિની પરપળમા શુભને જકડી રાખ નાશ છે

ધર્મ આવશ્યક, અવશ્યમેવ પણ કયા મુધી ?

આત્મીય મુખ મવાશે કયા છે ? મોખમા આત્માનું મપુલું, મર્વદા ન્દેનાડું મુખ મોખમા જ છે માટે મોક્ષ જ માલો પુરૂષાર્થ છે મોક્ષ એકજ પુરૂષાર્થ છે સહેજે તર્ક થઈ શકે કે ‘અર્થ’ તો અનર્થકૃપ તથા કામ વિપાકે ભયંકર છે એટલે એને તો હેય ગળી પુરૂષાર્થની ગણનામા વાસ્તવિક દૃષ્ટિએ ન લેવાય તે સમજ્યા પરંતુ ધર્મ તો મોક્ષનું સાધન હોવા છતાં એને ય એ ગણનામા નહિ ? ધર્મ માટે કહેવાય છે કે તે ધન પણ હે, કામ પણ હે અને મોમ પણ હે તો પછી એ તો ઉપાદેયની કોઠિમા ખરોતે ? જરૂર ધર્મ મોમનું સાધન અને આત્મસ્થીય, પણ તે કયા મુધી ? ગોંઠનો રવો લાલો તેમા તો ખારદાન કાપી અપાય છે પણ શાકમા હીંગ, ઊંત । તો તોલમા સાથેજ આવે છે, શાખની કિંમતમા જ તોલાય છે છતાં તેને ગળે ઉતારાય છે ? કેળા કે મોમ મી છાલીને કાઈ વેચે છે ? એની દાવ એનું રક્ષણ છે તમે ખાતી વખતે તો કાઢીજ નાખોને ? તેમ ધર્મ ઉપાદેય ખરો છતાં ઝેર બાધ

વાનો નહિ ! અમકના ના ! જુનાનો મારે કે શાસ્ત્ર જેમ ધર્મ
જીવાનુ કહે છે તેમ ડોળાનુ પણ હે છે ધર્મ ડોળો ?
ના ! ક્યાં ? ઘો ! ઉપર ગેમીને તમે નાકુકને ધર નાઓ
પણ આગણે ઘોડો છોડી દો કે ધ મા ય લઈ નાઓ ? ઘોળાનુ
મમ હોત ત્યા મુધી તે ગખાય

ધર્મની જરૂર ક્યા મુધી ?

ધર્મ પણ કુટુંબના, અર્ધના, મયોગના, શરીરના ભોગે
પણ કે વાનો, આવજવાનો જરૂર પણ મન કર્મથી મુક્ત થવાય
ત્યા મુધીજ એની માનવના ધર્મનુ મમ કર્મમાત્રથી
મુક્તિ મેળવી આપવાનુ મુક્તિ મળે પરી ધર્મની જરૂરિયાત
નથી મોક્ષમા ધર્મની જરૂર નથી જ્યા અધર્મ નથી ત્યા
ધર્મની જરૂર હોયજ નહિ ન જારમા અધર્મ છે તેથી ધર્મ
કરનાની આવશ્યકતા છે જો કે ધર્મ પુરુષાર્થ છે પણ આત્મી
કહે એટલે મોક્ષના પગધીયા મુધી સ્ત્રી સ્વેદ મળગાવેવે
રાખે પણ નોઈ થાય, થઈ રહે ત્યા મુધી પછી લાકડા ભર્ય
જાત તે રધાયેલુ દાઝે અને એ રનવતી કરનારી મૂર્ખા ગણાય
રનોઈ થાય ત્યા મુધી લાકડાની જરૂર પણ રનોઈ થઈ ગઈ
બાણામા રનોઈ જાત પણ લાકડા નહિ

જૈનદર્શન ને ઇતરદર્શનમા ધર્મના લક્ષણમા ભેદ

ધર્મ મોક્ષનુ નાધન છે (ચતુવગ્ગપ્રણીર્મોષો યો ૦ ૧૧૦)
માટે તે પુરુષાર્થ જરૂર અને મોક્ષ પ્રાપ્તિ મુધી આવરવાની
પણ જરૂર કે અર્જુન જન ઝીલનામા પણ ઉતરવુ
પડશે અ ય દર્શનીઓ કહે છે કે 'જેનાથી મમારમા ઉચ્ચ
મળે અને મિદ્ધિ પણ મળ તે ધર્મ જન-ર્જન કહે છે કે

‘જેનાથી સ્વર્ગ મળ તથા અપવગ (મોક્ષ) મળે તે ધર્મ’ (યોગ૦) તર્ક વશે કે આ જે માન્યતામા ફરક શો? ભાઈ પણ માનો જણ્યો અને જાહેન પણ માની જણી ફરક ખરો કે નહિ? મામી તથા ફાઈમા ફરક ખરો કે નહિ? ઇતર દર્શનીઓ દેવલોક માટે પણ ધર્મ કરવાનો કહે છે એટલે કે મોક્ષની જેમ દેવલોકને (સ્વર્ગને) પણ સાધ્ય માને છે જ્યારે જૈનદર્શન દેવલોકને પ્રાપ્ય માને છે, સાધ્ય મોક્ષને જ માને છે ખેડુત ખેતી કરે છે તેમા ઉદ્દેશ અનાજ મેળવવાનો છે ધામ મેળવવાનો નથી, ધામ ઉગે છે ખડ તેજ રીતિએ ધર્મ કરવામા ઉદ્દેશ મોક્ષનો છે પણ સ્વર્ગાદિ પ્રાપ્ય છે ઇતર મન્તવ્યમા સ્વર્ગ પણ ઉદ્દેશ તરીકે છે ઇતિમન્તવ્ય તથા જૈન મન્તવ્યમા ફરક આ છે

દષ્ટિ ફેરવો! દિગ્મા બદલો!! જ્ઞાન યયુ હોય

તો ગુલાટ માગે!!!

જૈનદર્શન ધર્મને સ્વતત્ર પુરુષાર્થ નથી માનતુ પણ સ્વતત્ર પુરુષાર્થ મોક્ષ મેળવવાના માધનક્રમ પુરુષાર્થ અવશ્યમેન માને છે મોક્ષ પુરુષાર્થ તો એવો કે ફળ્યો તે ફળ્યો મળ્યો તે મળ્યો પછી કંઈ દગો નહિ, પનર નહિ, તમા લેશ પણ ભ્રુપ આવે નહિ આ જો પ્રકારના-કેશર, કકુના તથા કાજલના તેમ અર્થ, કાન પણ કહેવાય પુરુષાર્થ, ધર્મ, મોક્ષ પણ કહેવાય પુરુષાર્થ અર્થ અને કામ એ જે પુરુષાર્થ કાજલના ચાલના જેવા છે જેને બહાના હોય તે અકુણ કરે, પણ શાસ્ત્રકાર તો એ જેને હેયજ દહે છે અરે ત્યા સુધી કહે છે કે તે નામ માત્ર ‘અર્થ’ છે કિન્તુ ‘અનર્થ’ છે પરમ અર્થ

તો મોક્ષ જ છે, અને તેના માધન વ્યવસ્થા અર્થે ધમ જ છે

એ વક્રીવ જરા ભાગ વગેરે પીને આવેલો તે ન્યાયાધીશ પાને ફરીવ કરતા પાતાના અમીલને બંધે પ્રતિપક્ષના લાભની દલીલ બાજુ કરતા લા યો દોઢ કનાક વાણી પ્રસાદ ચાલુ રહ્યો વક્રીવ જગ પકાતો હતો એવે આશ્ચર્ય વચ્ચે ન્યાયાધીશે પણ ધૈર્યથી ત્રવણ કર્યું એના અમીલે એક ચિટ્ટી લખી મોકલી તે વાચના વક્રીવને બાન આપુ અને તેણે બાજુ પનગી તેણે એવી શુનાટ મારી, 'માઈ લોર્ડ આપો લાભો વખત મે આપનો લીધા છે તે મા. અમીલના લાભ માટે જરૂરી છે, કમઠ પ્રતિપક્ષનો વક્રીવ આ બધી દલીલો આપની સામે રજુ કરવાનો જ, પણ તે ઉચિત નથી, કેમકે 'એમ કહીને તેના પ્રતિકાર રૂપ પાણુ અમીલના લાભમા પોતાનું વતન્ય શરૂ કર્યું આચાર્ય મહાશય ભન્યા માઓને આ રીતિએ શુવાટ મા નાનું નિષિ કેરવવાનું જિશા બ વનાનું ફરમાવે છે

મોક્ષ બોધ્યો તો માધન ધમ આચરે જ છૂટકો !

મોક્ષ પુરૂષાર્થ કાઈ ઘાનગો નથી તમે તેના માટે ઉગ્રમ કરો કે ન કરો તો પણ તે તો જ સ્વરૂપે છે તે જ વ્યવસ્થા છે અને રહેવાનો મોક્ષ એ ક્રિયાનો વિષય નથી મનનો, કવન મનનો વિષય છે અજનાણુ માટે છે, પ્રકાશ આપે છે, હીરો તથા પત્થર અનગ રૂપે બતાવે છે, માપ કે વાંછી બતાવે છે, ખાટો, કેકરો કે મીઠી જમીન દેખાડે છે, પણ તે નજવાણુ કોથળે ઘડે કે ગાડવે લેવાય? નહિ અજવાણુ જેઓને સાડ લાગતું હોય તેઓએ અજનાણના માધનો મેળવવા બોધ્યો મોક્ષની અજાણ દેશ તો તેના માધનને

‘જેનાથી સ્વર્ગ મળે તથા અપવર્ગ (મોક્ષ) મળે તે ધર્મ’ (યોગ૦) તર્ક થશે કે આ જે માન્યતામાં ફરક થો? ભાઈ પણ માને જાયો અને જોઈને પાપ માની જાણી ફરક ખરો કે નહિ? માગી તથા ફાઈમાં ફરક ખરો કે નહિ? ઇતર દર્શનીઓ દેવવોકને આપે પણ ધર્મ કરવાનો કહે છે એટલે કે મોક્ષની જેમ દેવવોકને (સ્વર્ગને) પણ સાધ્ય માને છે જ્યારે જોનદર્શન દેવવોકને પ્રાપ્ય માને છે, સાધ્ય મોક્ષને જ માને છે ખેડુત ખેતી કરે છે તેમાં હેંગ અનાજ મેળવવાનો છે ધામ મેળવવાનો નથી, ધામ ઉગે છે ખડ તેજ રીતિએ ધર્મ કરવામાં ઉદેગ મોક્ષનો છે પણ સ્વર્ગાદિ પ્રાપ્ય છે ઇતર મન્ય વ્યભા સ્વર્ગ પણ હેંગ તરીકે છે ઇતરમન્તવ્ય તથા જોન મન્તવ્યમાં ફરક આ છે

દૃષ્ટિ ફેરવો! દિશા બદલો!! બાન યથુ હોય

તો ગુલાટ માગે!!

જોનદર્શન ધર્મને સ્વત્ર પુરુષાર્થ નથી માનતું પણ સ્વત્ર પુરુષાર્થ મોક્ષ મેળવવાના માધનકપ પુરુષાર્થ અવશ્યમેવ માને છે મોક્ષ પુરુષાર્થ તો એવો કે ફળો તે ફળ્યો, મળ્યો તે મળ્યો પત્તી કની દોરો નહિ, પત્તે નહિ, તેમાં લેશ પણ ઉણપ આવે નહિ ચાલે. જે પ્રકારના-કશ, કકુના તથા કાજના તેમ અર્થ, કામ પણ કહેવાય પુરુષાર્થ, ધર્મ, મોક્ષ પણ કહેવાય પુરુષાર્થ અર્થ અને કામ એ જે પુરુષાર્થ કાજલના ચાલના જેવા છે જેને બહાના હોય તે ગ્રહણ કરે, પણ શાસ્ત્રમાર તો એ જેને હેયજ કહે છે અરે ત્યા મુખી કહે છે કે તે નામ માત્ર ‘અર્થ’ છે કિંતુ ‘અનર્થ’ છે પરમ અર્થ

તો મોક્ષ જ છે, અને તેના માધન સ્વરૂપે અર્થ ધર્મ જ છે

એક વકીલ જરા ભાગ વગેરે પીને આવેલો તે ન્યાયાધીશ પાને દલીલ કરતા પોતાના અમીલને બદલે પ્રતિપક્ષના લાભની દલીલ બાજુ કરતા લાખો દોઢ ડવાક વાણી પ્રાણ આણુ રહ્યો વકીલ જરા પકાતો હતો એટલે આશ્ચર્ય વચ્ચે ન્યાયાધીશે પણ ધર્મથી શ્રવણ કર્યું એના અમીલે એક ચિટ્ટી લખી મોકલી તે વાચના વકીલને બાન આપુ અને તેણે બાજુ પડી તેણે એવી શુભ મારી, 'માઈ લોર્ડ આટલો લાભ વખત મેં આપનો લીધો છે તે મારા અમીલના લાભ માટે જરૂરી છે, કેમકે પ્રતિપક્ષનો વકીલ આ બધી દલીલો આપની મારે રજુ કરવાનો જ, પણ તે બિન નથી કેમકે 'એમ કહીને તેના પ્રતિકાં રૂપ પાણુ અમીલના લાભમાં પોતાનું વતવ્ય ગણ કર્યું આશ્ચર્યમંત્રારાજ બે યાત્રાઓને આ રીતિએ શુભાટ મારવાનું નિદિ દર્શવાનું, જિશા બદલવાનું પ્રભાવે છે

મોક્ષ જોઈએ તો માધન ધર્મ આપડે જ છૂટકો !

મોક્ષ પુરુષાથ કાઈ ધાનવાગો નથી તમે તેના માટે ઉદ્યમ કરો કે ન કરો તો પણ તે તા જે સ્વરૂપે છે તે જ સ્વરૂપે છે અને નહેવાનો મોક્ષ એ ક્રિયાનો વિષય નથી મનનો, કેવલ મનનો વિષય છે અજનાણુ સાડ છે, પ્રકાશ આપે છે, હીરા તથા પથ્થર અનગ રૂપે બનાવે છે, સાપ કે વીંછી બતાવે છે, ખારો, ઝકરા કે સીંધી જમીન દેખાડે છે, પણ તે નજવાણુ કાયળે, ઘડે કે ગાડવે લેવાય ? નહિ અજવાણુ જેઓને સાડ લાગતું હોય તેઓએ અજનાણના માધનો મેળવવા જોઈએ મોક્ષ તો પણ ઈચ્છા હોય તો તેના માધનને હુમ્મન ૬૦

છટકો મોક્ષ પ્રાપ્તિનું પગ્મ સાધન ધર્મ છે, અને મોક્ષ એ આત્માનું સ્વીય સ્વરૂપ-સદતત વિગુહ્ય સ્વરૂપ માત્ર છે એ ધર્મ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે મોક્ષને માધી શકાય ધર્મ પોતાને જ્યાં સુધી જડાયો ન લાગે ત્યાં સુધી મોક્ષ થાય નહિ.

અસારથી તારનાર ધર્મના મથમાદિ દશ પ્રકાર

આ મગનભાર્થ, આ છગનભાર્થ, આ મપિભાર્થ એ ખડ, પણ મનુષ્યત્વ બધામા વ્યાપક છે, તેમ ધર્મ પોતે જૂદો જૂદો રીતે નથી, પણ પ્રકારે પ્રકારે વ્યાપક છે મોક્ષના સાધનરૂપ ધર્મના સયમાદિ દશ ભેદો છે.

કોઈ કહેશે કે ‘અનુકંપા તથા’ માયાનુભારિપણથી પણ ધર્મ તો કહેનાય છે ને? વાત ખરી, પણ અહીં પાઠીયા કે ધર્મની વાતનો પ્રસંગ નથી પુરવ લાગે ધર્મની, નર્મ આપનાર ધર્મની અહીં વાત નથી, પણ અમાર મનુષ્યથી તારનાર, મોક્ષ આપનાર ધર્મની આ દેશના, બાહ્યાનની છે-ની દેશના શ્રીમહાવીરદેવ શ્રીમુખે, શ્રીસંગલ સધને, તેવા ધર્મના દસ ભેદ જણાવે છે.

જે બન્યાતમા પુરૂષ કે સ્ત્રી, બાલક કે સુવાન આ પ્રકારે સમજીને સયમાદિ દશ પ્રકારના ધર્મને આપશે તે ઉત્તર દેશનાર આ બધા પરબધ કંવાણ મગલિકની માલાને ધારણ કરી પ્રાતે શિવરમણીની વરમાના એ શાશ્વત મગવમાનાને ધારણ કરશે, એટલે કે મોક્ષ સુખમા ગિરાજમાન થશે.

જ્ઞાન પંચમી દેશના

આભાગ્ય પંચમી

જ્ઞાન યજ્ઞગુણો જીવે, મોક્ષમાગવતક ।

મયાઠ યુતારણે પોત, શૃંગાર મિદિસદ્ગત ॥૧॥

જીવનેા ગુણુ મુખ્ય જ્ઞાન

શાસ્ત્રકારમહાનંત સંખ્ય જીવેના ઉપકાર માટે જીવના ગુણુની મહત્તા વર્ણવના જગ્યાવે છે કે જીવનેા મુખ્યગુણુ જ્ઞાન ગુણુ છે (ત્રીવાં ઉપભોગલક્ષણો ઉત્તમ અઠ ૪૮ ગાં ૧) જીવને માત્ર એકલુ જ્ઞાન હોય છે એમ સમજવાનુ નથી દર્શન, ચારિત્ર, મુખ દુખ આયુષ્ય ધારણ, નામકર્મ જોત્રકર્મ અને અતરાયવેદન ઇત્યાદિ સધળા ગુણો જીવને છે (જીરા જમદગ્નમ પગડીતો ચિણિસુ વા ચિણિતિ વા ચિણિમ્સતિ વા, ■ —જાનારણિજ્ઞ દરિસનાવરણિજ્ઞ વેયણિજ્ઞ મોદણિજ્ઞ આટય નામ ગોત્ર અતરાતિત ૧ ૧ x વેય ૫ ઠાં પૃ ૪૧૬) મુખ, દુખ વેદના એ સધળા લક્ષણો જીવના છે (જગે પુણો, જગે પાવે, ઠાં પૃ ૧૧, સુદેણ ય દુદેણ ય, ઉત્તમ અઠ ૪૮ ગાં ૧૦) સમ્યક્ત્વ, મિથ્યાત્વ એ લક્ષણો પણ જીવના જ છે (જીવકિરિયા દુવિહા પ નતા, તઠ સમ્મત્તકિરિયા ચેત, મિચ્છત્તકિરિયા ચેત, ઠાં પૃ ૩

આ સધળા લક્ષણો અજીવનો આશ્રય કરીને રહેવા છે એમ કોઈ માનતું નથી, છતાં “ઉપયોગો લક્ષણ” (તં ૩૦ ૨ સૂ ૮) એ દૃષ્ટિએ શાસ્ત્રકારમત્તારાગ્ન્યોએ જ્ઞાનગુણને જ આત્માનું મૂખ્ય લક્ષણ ગણેલું ॥

જીવના ગુણ અંગે શકાઓ

જન પ્રજન એ યાચ છે કે આત્માના આઠ ગુણ છતાં શાસ્ત્રકાર જ્ઞાનગુણને જ આત્માનું લક્ષણ શા માટે જણાવે છે? ખીજી શકા એવી પણ થવાનો સભવ છે કે જો આપણે આત્માના ખીન્ન બધા ગુણો છતાં એકલો જ્ઞાનગુણ જ માનીએ છીએ, તો પછી ખીજી બાજુએ ખીન્ન કર્મોને પણ બાજુએ રાખીને આપણે એટલા જ્ઞાના વરણીકર્મને જ માનીએ અને બીજા કર્મોને ન માનીએ તો શુ વાધો છે? જીવના જો આઠ કર્મો માનીએ છીએ તો જીવ પણ આઠ સ્વભાવથી યુક્ત છે એવું જ માનવું પડે, કારણ કે જીવના કર્મ અને જીવના લક્ષણ એ બેની વચ્ચે આવાય આવ રક લાવ જહેનો છે વળી જીવના જ આઠ લક્ષણ હોય, અર્થાત્ જો જીવ યોતેજ આઠ સ્વભાવોથી યુક્ત હોય, તો તો જીવ જ્યારે ટેવ યપને પામીને મોક્ષનો અધિકારી થઈ સિદ્ધપદે જાય છે, ત્યાં પણ એની માથે જીવના સ્વભાવમિદ્ધ આઠ લક્ષણો રહેવાના છે (અનન્ત કેવલજ્ઞાન, નાનાગ્રણસંખ્યાત્ । અનન્ત દર્શન ચેત્ત્વ દર્શિગ્રણક્ષયાત્ ॥૧૦૦॥ શુદ્ધસમ્યક્ત્ત્વચારિત્ર ક્ષાયિકે મોહનિગ્રહાત્ । અનન્તે સુખવીય ચ, વેદવિગ્રમ્યતાત્ક્રમાત્ ॥૧૧॥ આયુષ ક્ષીણમાત્ત્વાત્, સિદ્ધાનામક્ષયા મ્યિતિ । નામ ગોત્રક્ષયાદેવામૂર્ત્તાન તાડગાહના ॥૧૨॥ ગુણ ક્રં ૦ પૃ ૧૭)

અને જીવના જો આઠ લક્ષણ છે તો પછી અષ્ટ ગુણ લક્ષણ જીવ" કહેવાવો જોઈએ, પરંતુ આમ ન થતા જીવનું લક્ષણ માત્ર જ્ઞાન જ માનવામાં આવ્યું છે તો શોશમા માત્ર જ્ઞાન જ માથે રહે છે? અને બીજા સઘળાનો નાશ થઈ જાય છે શું? આઠ કર્મો કેમ કહ્યા છે?

વળી કર્મનો જ જ્યારે વિચાર કરીએ છીએ, ત્યારે એવો પણ પ્રશ્ન ઉદ્ભવે છે કે શાસ્ત્રકારમહાગતઓએ જો આઠ કર્મો કહ્યા છે તો પણ પ્રતિબલે ઉપયોગી લાગતું એવું અત્યંત ઓમ પહેલું શા માટે કહ્યું નથી? જ્ઞાન, વાચન, સેવા, ઉપબોધ, વીર્ય ઇત્યાદિ બીજાં ઇષ્ટક હાલે પ્રવર્તનારી કે વળી નામકર્મ પણ જન્મ પહેલાથી જ છે આત્મા આયુષ્ય લઈને આરે છે તે પણ આવડા બનથી લઈને જ આરે છે જ્યાં એક ભવ પૂરો થાય કે ત્યાં જ બીજા ભવના આયુષ્યનો આરંભ થાય છે, અને તે જ દૃષ્ટિએ જગતનો મધ્યો વ્યવહાર ચાલે છે છતાં આના કોઈ પણ ગુણને શાસ્ત્રકારોએ આ માનું લક્ષણ કહી દીધું નથી આયુષ્ય કે જેના ઉપર દેખીતી રીતે જીવનો મુખ્ય આધાર છે, તેને પણ આ માનું લક્ષણ મહેતાના આવ્યું નથી આયુષ્યને જીવના લક્ષણની કાલીમા નાખ્યું નથી, અને માત્ર "ઉપયોગી લક્ષણ" એને અનુસરીને જ્ઞાનગુણને જ આત્માનું લક્ષણ માની લીધું કે એનું કાલુ શું હોયું જોઈએ?

જ્ઞાનાવરણીય કર્મ પહેલું કેમ?

ઉપરની સઘળી શકાઓ શાતપલે વિચારી જોઈએ છીએ ત્યારે તેના કથનમાં શાસ્ત્રકારોનો રહેલો આશય અને તેમની સ્વેચ્છા તત્ત્વદૃષ્ટિની સમજ પડે છે શાસ્ત્રકારોએ જ્ઞાનાવરણી

કર્મને સોથી પહેલા કહ્યું છે તેનો અર્થ એ છે કે જ્ઞાન આત્માનું પ્રધાન લક્ષણ છે, અને જ્ઞાનાવરણી કર્મ એ પ્રધાન શુભનું જ આવરણ કરતું હોવાથી જ્ઞાનાવરણી કર્મની ગળુના મોથી પહેવી કરવામા આવી છે જે નામગોત્રાદિ આત્માનો મુખ્ય શુભ હતો તો તો નામગોત્રાદિ કર્મોને જ પહેલા કહેવા પાયા હોત, પરંતુ નામગોત્રાદિ આત્માનું મુખ્ય લક્ષણ નથી માટે નામગોત્રાદિ કર્મો પણ જ્ઞાનાવરણી કર્મને ધ્યાને પ્રથમ સ્થાનને પામતા નથી

જ્ઞાનાવરણીય પાગળુ

જ્ઞાનાવરણી કર્મ અથવા તો જે કે પાગળુ છે, તેનો સમજો આધાર મોહ ઉપર રહેવો છે મોહનું અસ્તિત્વ હોય છે, ત્યાં મુખી જ્ઞાનાવરણી કર્મનું પણ અસ્તિત્વ હોય છે, અને જ્યાં મોહ નાશ પામે છે, ત્યાં જ્ઞાનાવરણી કર્મને પણ તરત જ વિદાયગીરી લેવી પડે છે મોહના નાશ માથે જ્ઞાનાવરણી કર્મનો પણ નાશ થઈ જવા પામે છે દશમા શુભસ્થાનકને છેટે મોહ બંધ થતા પામે છે (જારોહતિ મુનિ સૂક્ષ્મસપરાય ગુણાસ્પદમ્ ॥૭૨॥ ગુ૦) અને જ્યાં દશમા શુભસ્થાનકને છેટે મોહ બંધ થાય (કિંતુ સ સૂક્ષ્મલોમાશાન્ ક્ષયપન્ દ્વાદશ વ્રજેત્ ॥ ગુ૦) કે બારમા શુભસ્થાનકે જ્ઞાનાવરણીય કર્મને બંધ થવું જ પડે છે (અત્યે દૃષ્ટિચતુષ્ક ચ, દશક જ્ઞાનવિમ્લયો । ક્ષયિય વા મુનિ ક્ષીણમોહ સ્યાત્કેવલાત્મક ॥૮૧॥ ગુણ. ક૦) તે પછી જ્ઞાનાવરણી કર્મ બંધાતા પામતું જ નથી જ્ઞાનાવરણી કર્મ જ્ઞાનનું આવરણ પ્રનાડ છે અને મોહ એ તેના પગ છે મોહ જ્યાં હોતો નથી ત્યાં જ્ઞાનાવરણીનું અસ્તિત્વ પણ હોતું નથી, આથી જ જ્ઞાન શાસ્ત્રકારોએ મોહની કર્મને જ્ઞાનાવરણીય કર્મની

પહેલા મૂંઝી દીધુ નથી (૩૦ ટી પ્ર ૬૪૧ લી ૧૭ થી ૨૪)

જ્ઞાન આગળ મોહ ૨૭

આપણે આગળ કહી આ યા છીએ કે જ્ઞાનાવસ્તી કર્મ એકતુ તો પાગથુ જ છે, તેનો મૂખ્ય આધાર મોહની કર્મ ઉપર જ છે જ્ઞાનાવસ્તી કર્મને શરીરના મયભાગને સ્થાને રાખીએ અવાત્ નરી ના મધ્યભાગ નાથે તેને નજાવીએ તો મોહની કર્મ પણ મમાન છે મોહ ત્યા મુધી જ ટપી શકે છે કે જ્યા મુધી જ્ઞાનનો ઉદય થવા પામેવો હોતો નથી જ્યા જ્ઞાનનો ઉદય થવા પામે છે, જ્ઞાનની જ્યોતિ નીકળે છે, ત્યા મોહ અધમાનો નિનાશ થાય છે જ્યા જ્ઞાનની ઝાંખી નરખી પણ થવા પામે છે કે ત્યાથી મોહ નાશના માટે છે, અને જ્યા મોહનો નાશ થયો કે તે પછી જ્ઞાનાવસ્તીનો પણ અત આવે છે તેરમે ગુણધ્યાન ૮ કેવલનાન થાય છે, ત્યારે મોહનો મત દશમે ગુણધ્યાન ૮ આવી ન્તર છે જ્ઞાનાવસ્તીયકર્મના આધારભૂત તેને ટકાવી રાખ નાર, તેને સ્થભાની રાખનાર મોહની છે, પણ મોહ એટલો જાણે જાયવો અને ડરકણ છે અથાત્ શતિહીન છે કે જ્યા જ્ઞાનની છાયા પડે કે ત્યાથી મોહ નાશના માટે છે જ્ઞાનની રસિઓ જોયા પછી ઉભા રહેવાની મોહમા તાકાત રહેવા પામતી નથી. જ્ઞાનાવસ્તીયકર્મને લાવનાર, તેને સ્થભાવનાર, તેનું પોરણ કરનાર મોહ છે, પરંતુ જ્ઞાનગુણ આગળ મોહ ૧૬ છે જ્યા જ્ઞાનગુણથી શરૂઆત થઈ કે ત્યા જ મોહ નાશવા માટે છે, એવે જ આત્માનો મુખ્ય ગુણ “જ્ઞાન” ગણેવો છે

આત્માના ગુણોમા અયદર્શન અણુજાણુ

હવે આત્માના મુખ્ય ગુણ તરીકે જો આપણે જ્ઞાનને

માળીત કયુ છે, તો આ સ્થળે નાનાવરણીને પણ પ્રથમ
સ્થાને એમાંડવુ જ પડે છે, કારણ કે આત્માના ગુણ તરીકે
આપણે જ્ઞાનગુણ માનીએ છીએ, તે જ્ઞાનગુણને નાનાવરણી
કર્મ શેકે છે એટલા જ માટે નાનાવરણીયકર્મ પહેલું માનવામાં
આવ્યું છે જ્ઞેનદર્શન અને અન્ય દર્શનોમાં કર્મ સળધી
એટલે તદ્વાવત છે કે અન્યદર્શનમાં કર્મ અને કર્મના ભેદો
સુધી ગયા જ નથી જ્ઞેનદર્શને તત્ત્વવેત્તાની દૃષ્ટિએ કર્મોત્ત
પૃથક્કરણ કરીને તેના આડભેદો-આડસ્વરૂપો છે તેથી કર્મના
આડ ભેદો કહ્યા છે અન્યદર્શનીઓ કર્મના ભેદો સુધી નથી
ગયા તેનું કારણ એ છે કે તેઓએ આત્માના આડ ગુણો
પણ શોધી કાઢ્યા નથી આ મા આડ ગુણથી યુક્ત છે એવું
ઉંડુ તત્ત્વજ્ઞાન તેમની ભુદ્ધિમાં વમી શક્યુ નથી અને આત્માના
આડ ગુણો તેમના સમજવામાં ન આવ્યા હોવાથી તેઓ આડ
કર્મ સુધી ન પહોંચી શકે એ તો તદ્દન ત્યાગાનિક વસ્તુ છે
જ્ઞાનાવરણી પહેલું

જે રીશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ જ્ઞાનાવરણીયકર્મને મુખ્ય કહ્યું છે, તે
નાનાવરણીયકર્મની મુખ્યતાએ તેને પ્રથમ કહ્યું નથી કે જે
સ્થળે જન્મ પ્રમાણે અનુક્રમ રખાય છે, તો કેટલેક સ્થળે
વસ્તુનો ક્ષય કેવી રીતે થાય છે તે પ્રમાણે પણ અનુક્રમ
રાખવામાં આવે છે નાનાવરણીય કર્મનું પ્રથમ ધ્યાન એમાની
એકેય દૃષ્ટિએ રાખવામાં આવેલું નથી અનતાનુબંધી કાર્યની
(સપ્તકોત્તરમોદસ્ય, પ્રજ્ઞમાય ત્યાયયા । ગુણ૦ ૪ ગા ૩૪ ॥)
માફક પહેલા જ્ઞાનાવરણીકર્મ જાય, અને તે પછી દર્શનાવર
ણીયકર્મ જાય તેમ પણ યના પામતું નથી તે જ પ્રમાણે નાના

વરણીયકર્મ સૌથી પહેલા બધાતુ પણ નથી, તે જ પ્રમાણે તે
મોંથી પહેલા ક્ષય પણ પામતુજ નથી, તે છતાં તેની ગણના
પહેલી કરવામા આવી છે તેમા એ જ વસ્તુ હેતુ કે જે કે
જ્ઞાન એ આત્માનુ લક્ષણ છે, અને તે લક્ષણનો અતરાય કરનાર
નાનાવરણીકર્મ છે, એ જ દૃષ્ટિએ નાનાવરણી-મને મોંથી
પહેલુ ન્યાન મળ્યુ છે (૩ કાંડ પૃષ્ઠ ૬૪૧)

દર્શનાદિ ચેતનન અગે જ છે

જેમ નાન એ આ માનો ગુણ છે, તે જ પ્રમાણે દર્શન એ
પણ આત્માનો ગુણ છે, પણ દર્શન એ આ માના ચેતના ગુણને
અગે જ રહવા ગુણ છે જે શરીરમા ચતન્ય નથી, જે શરીર
ચેતનાથી સ્ફુટિત બનેતુ છે તેવા શરીરની આખો કાર્ધ પણ જોઈ
ગકવાનો નથી ત્રી ગુણનો આનંદ, દુઃખનો શોક એ મધ્ય
જેને ચેતના છે તેને જ હોય છે ચતના સ્ફુટિત થાને તમે મિત્ર
આપશો તો પણ તેથી તેને આનંદની પ્રાપ્તિ થતી નથી, કિંના
તમે ગમને માન મા શો તો પણ તેથી તેને દુઃખ થવાનુ નથી
સાચી વિવા ખોટી શ્રદ્ધા હોતી, આયુધનો ઉપયોગ, નામ મના
ઉપયોગી શરીર બાવણુ, બોલમા નાનીચાનો વ્યવહાર અને ઠાના
નો અતરાય એ મધ્ય ચેતનાને અનુસરીને જ છે જે આત્મામા
અથાત્ કે જે શરીરમા ચેતના નથી, તે શરીરને આ મધ્યમા આધ
કાર્ધ પણ પ્રાપ્ત નબધ હોઈ શકતો જ નથી અથાત્ આત્માના
દર્શન, ચેતનાદિ બીજા અનેક ગુણો છે, પરંતુ તે જ્ઞાનગુણની અપે
ક્ષાએ જોણુ છે નાનગુણની આવી મહત્તા હોવાથી જ શાસ્ત્રગ્રંથોએ
નાન એને જ આત્માનુ લક્ષણ ઠહુ છે આ વસ્તુ વધારે મમ
જવાને માટે ઉદાહરણ લઈ તે ઠાસ નિસ્તાન્યુર્વક મમજવાનો
પ્રયત્ન કરીએ

મોનાનો મુખ્ય ગુણ કમ

ઉદાહરણ તરીકે મોનાનું દષ્ટાંત લેતાં સોનામાં જડત્વ છે, અગ્નિમાં નાખીએ તો તે બળી જતું નથી તેમાં ખીજાથ રહેતી છે આટલું છતાં આ સધળા ગુણો તે સોનાના લક્ષણ કહેવાતા નથી, પરંતુ કસ એ જ એક મોનાનો ગુણ અથવા લક્ષણ કહેવાય છે સોનામાં જેવા ગુણો રહેવા છે તેવા જ ગુણો ખીજા ધાતુઓમાં પણ રહેલા છે જડત્વ ન બળવાપણ, પીત્તનર્ણ, ઈત્યાદિ ગુણો જેમ મોનામાં છે તે જ પ્રમાણે તે ગુણો ખીજા ધાતુઓમાં પણ છે પરંતુ ખીજા ધાતુઓમાં ન હોય એવો એક ગુણ સોનામાં રહેલો છે પરંતુ મોનાના ગુણ તરીકે એક માત્ર કસ જ ગુણ ગણાવવામાં આવે છે કમમાં આવે છે તે જ સોનું કહેવાય છે ખીજા મધ્યમાં ગુણો પણ મોનાના લક્ષણ ગણાય છે, પરંતુ મુખ્ય લક્ષણ તો માત્ર સોનાનું કમ જ છે મોનાની જ્યાં કિંમત આશ્વાની હોય છે, ત્યારે તે કિંમત વજનને આધારે આકવામાં આવતી નથી, પરંતુ તેની કિંમત કમ ઉપર જ થાય છે, એ માટે જ કમ એ જ મોનાનું મુખ્ય લક્ષણ ગણાય છે

જીવનો મુખ્ય ગુણ ચેતના

જેમ મોનાનો મુખ્ય ગુણ કમ છે, તે જ પ્રમાણે આત્માનો મુખ્ય ગુણ ચેતના છે કમની માથે મોનાના જે ખીજા ગુણો છે તે મધ્યમાં કેવલશબ્દો છે તે જ પ્રમાણે આત્માના ચેતના મિથ્યાતા જે ગુણો છે તે ચેતનાની માથે રહેવા હોઈ ત મધ્યમાં ઉપલબ્ધો સમાન છે

પૌદ્ગલિક ઉન્માદ દેખાડનાર પ્રભુ શામન

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જીવનું મુખ્ય લક્ષણ ચેતના

છે જેમ કસ વિનાનુ સોનુ હોઈ શકતુ નથી, તે જ પ્રમાણે
 ચેતના વિનાનો કેમપણુ જીવ હોઈ શકતો નથી પરંતુ જીવ
 પોતાના એ મહાન્ ગુણને ઓગળી શકતો નથી પોતાનો ચેતના
 ગુણ છોડીને તે જડના તરફ ધમી જાય છે, માટે જ તે જીવને
 પોતાના ચેતના ગુણનુ સ્વમત્તુ કાવવાને માટે જ નિરતર
 ધમોપદેશની જરૂર છે, અને એ ધમોપદેશ માત્ર શ્રીગુનેશ્વર
 દેવનુ શામન જ પૂરૂ પાડે છે ચક્રવર્તિની રિદ્ધિ પામેલો,
 રિદ્ધિ કળજે કરવાની જગો પર જોમાન બનેલા ચક્રવર્તિના
 છોકરાને મૂળાનુ અને પોતાની રિદ્ધિનુ જાન હોતુ નથી,
 અને મૂળાના દાદામા આવી જ્યો છે, તેમ આત્મા પોતાના ચેતના
 ગુણને ઓગળી શકતો નથી, મગ્ન કે નિઃશ્વાત્વાદિ ગાડપણના
 ધરે તેની ઉપર બાજેલા છે (અનાદ્યવ્યક્તમિથ્યાત્વ, જીવેડમ્સ્યેવ
 મત્ત પામ્ । ત્યક્તમિથ્યાવગ્ચોગસિ ગુગમ્ધ્યાત્મયોચ્યતે ॥૬૥॥ ગુ૦)
 આ મિથ્યાત્વ, આ મજાનયાનક ઉન્માદ, આ ગાડપણુ જીવાત્મા
 પાને બનેલી શકતો નથી (મયમોહાદયયા જીવો, ૧ જાનાતિ હિતા-
 હિનમ્ । મમાર્મમા ॥ વ્યનાતિ, તથા મિથ્યાત્વમોહિત ॥૮॥ ગુ૦)
 તે આ ઉન્માદને બનેડવા ॥ સ્થિતિમા ત્યારે જ આવે છે કે
 ત્યારે તે શ્રીગુનેશ્વર ભગવાનના દર્શનરૂપી પ્રતાપી ઔષધા
 વયમા દાખલ થાય છે આ આખા જગતમા શ્રીગુનેશ્વર ભગ
 વાનનુ એક જ એવુ ઔષધાવય છે કે જેમા દાખલ થયા
 પછી દાખલ થનારને પોતાનાના ઉન્માદ રહેલો છે એની ખબર
 પડે છે, અને તે પશ્ચાન્ તે પોતાના ગામ્પણુને છોડવાને ન્ને
 જ વળે છે (મુવંદયચના૦, ॥ ૧ ॥ મ૦ હા સો૦ ૭ ॥)

ઉપદેશની જરૂર

ચક્રવર્તિ મહારાજ હોય, પોતાની પાને અખડ રિદ્ધિ મિદ્ધિ ભરેલી હોય, અને ઈંદ્રના જેવો વૈભવ હોય, તો પણ ઉન્માદથી જો એ ચક્રવર્તિ મહારાજ પણ બેભાન બનેવો હોય તો તેને તેની સપત્તિનો ખ્યાલ આવી શકતો જ નથી, તે જ પ્રમાણે આત્મા પણ મિથ્યાત્વાદિ ઉન્માદને વશ બનેલો હોનાથી ચેતના રૂપ પોતાની અપાર સમૃદ્ધિને તે ઓળખી શકતો નથી આત્માને જે અવ્યાખ્યાય કવચ ગુણ છે, તે ગુણ મોહરૂપી તટ્રાથી ઘેરાયેલો આત્મા ઓળખી શકતો નથી, માટે જ એ આત્માની તટ્રા ટાળવા અને તેના ચેતના ગુણનું જ્ઞાન કરાવના જ તેને સતત ઉપદેશ આપનાની જરૂર રહે છે

દેવ, ગુરુ અને ધર્મની મહત્તા

મન્યત્વની પ્રાપ્તિમા દેવ, ગુરુ અને ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે (યા દેવે દેવતાવુદ્ધિગુરો ચ ગુરુતામતિ । ધર્મે ચ ધર્મધી શુદ્ધા સમ્યક્ત્વમિદમુન્યતે ॥ ૨ ॥ યો જ્ઞા૦ પ્ર૦ ૨) તે એક મહત્તા છે, પરંતુ દેવ, ગુરુ અને ધર્મમા મહત્તા છે તે શાને અગે રહેલી છે તે વિચારનાતુ છે દેવની મહત્તા તે દેવ છે એટલા જ માટે માની લીધી નથી, તે જ પ્રમાણે ગુરુ અને ધર્મની મહત્તા પણ તે ગુરુ અને ધર્મ છે તેને અગે જ રહેલી નથી, પરંતુ તે સમગ્રાની મહત્તા માત્ર એટલાને જ અગે છે કે તેઓ આત્માને તેના ભૂલી જવાએવા અવચ ગુણની યાદ આપે છે અને તે ગુણના સસ્કારો તેનામા જાગૃત કરવાનું કાર્ય કરે છે, આને જ અગે ગુરુ અને ધર્મની મહત્તા કહેલી છે

તીર્થ કર દેવોની મહત્તા ગાથી ?

કેવલ્યરૂપી જે મહાન્ રિદ્ધિ આત્માએ વિમારી દીધી છે, જેને આત્મા ભૂતી ગયો છે તે રિદ્ધિને તીર્થ કર ભગવાનોએ શોધી કાઢી છે, અને તેમણે દશાવી આપ્યું છે કે આ જ આત્માની સાચી સમૃદ્ધિ છે તીર્થકરદેવોની આ જ મહાન્ શોધને અગે તેમનું મહત્ત્વ જોડે છે એ મુખ્યુકરણે એ આત્માની અખંડ રિદ્ધિ દશાવી છે અને એ અખંડ રિદ્ધિ તેમના આવળન દ્વારા જ મેળવી શકાય છે, એ જ દૃષ્ટિએ ત્રીતીર્થકરદેવોની મહત્તા છે (સર્વનો જિતરાગાદિતોપસ્રેજોવયપૂજિત । યથામ્થિતાર્થનાદી ચ, દેવોઽહન્ પરમેશ્વર ॥ ૪ ॥ યો ગા પ્ર૦ ૨)

આત્માને માયા રૂપે દોઢવાના માધન

તીર્થ કર દેવોએ તો આત્માની અખંડ રિદ્ધિ બતાવી છે પરંતુ તેને પ્રાપ્ત કરના માટેનો જે ધોરી રસ્તો છે તે ધર્મ છે ધર્મનું પણ મૂલ્ય એ જ દૃષ્ટિએ છે કે તે આત્માનું કેવલ યપણ મેળવી આપ છે આત્માનું કેવલ યપણ જેનો પ્રકાશ શ્રીતીર્થ કર દેવોથી થાય છે, તે કેવળ તણાની પ્રાપ્તિ ધર્મદ્વારાએ થાય છે, માટે જ અહીં ધર્મની મહત્તા જણાના આવી છે (દુર્ગતિપપત ત્વાણિગરણાદ્ધર્મ ઉચ્યતે । સયમાદિદશવિધ સમ્બન્ધોક્તો વિમુક્તયે ॥ ૧ ॥ યો ગા પ્ર૦) શુદ્ધ દેવ, ગુરુ અને ધર્મની અશુદ્ધ દેવ, ગુરુ અને ધર્મને મુખ્યમયે મહત્તા રહેતી છે એ સઘળી મહત્તા કેવલ યપણને અગે છે એ કેવલ યપણનું ધ્યેય જ ન હોય તો પછી શુદ્ધ દેવ ગુરુ અને ધર્મ હોય તો એ શુ ? અને અશુદ્ધ દેવ, ગુરુ અને ધર્મ હોય તો એ શુ ? અને દેવ, ગુરુ અને ધર્મની સમ

હસ્તિ જ ન માનવામા આવતી હોય તો પણ શુ ? કેવલ્ય પ્રાપ્તિનો મહાન્ ઉદ્દેશ જ જો મઢી નાખીએ, તો તો શુદ્ધ દેવાદિક્ષ કરતા અશુદ્ધ દેવાદિક્ષ જ વધારે સાગ ઠરે છે કે જેઓ આત્માને મળતા લૌકિક સુખો તેને ભોગવવા દે છે । તીર્થ કરદેવો અને સુગુરુઓ આત્માને તેના લૌકિક સુખમાથી ખસેડી નાખે છે, અને ગુરુઓ તે પ્રકારનો બોધ આપે છે, (મહાનવધરા ધીરા ભૈષ્યમાત્રોપ જીવિત । સામાયિકમ્યા ધર્મોપદેશકા ગુરવો મતા ॥ ૮ ॥ યોગ પ્ર ૨) અને તીર્થ કર ભગવાનો તે પ્રકારનું આનંદન પૂર પાડે છે, છતાં એ લૌકિક સુખમાથી ખસેડી નાખનારા તત્ત્વોની પણ આપણે મહત્તા માનીએ છીએ તેનું એક જ કારણ છે કે તે મધ્યમા આત્માને તેના માયા સ્વરૂપ પરત્વે દોરી જવામા કારણ ભૂત છે

હિતબુદ્ધિથી તીર્થ કરનું કથન

કેવલ્યપણાકી આત્માના એ મહાપવિત્ર અને માયા શુણ્ઠ ને જ જો છોડી દઈએ તો તો પત્રી આત્માના લૌકિક સુખો છોડાવી દેવા તેનો કશો મર્થ જ રહેતો નથી તીર્થકર ભગવાનો, સુગુરુ અને સુધર્મ આત્માના લૌકિક સુખો છોડાવી દે છે, છતાં આપણે તેમના પરત્વે પ્રીતિ રાખીએ છીએ તેનું કારણ એ છે કે તેમણે જે કાંઈ કહેલું છે તે સઘળું આપણા આત્માની હિતબુદ્ધિએ જ કહેતું છે, (કેવલ્યધિગમ્ય વિમુ, સ્વ યમેવ જાનદર્શનમનતમ્ । લોકહિતાય કૃતાર્યો-ઉપદેશયામાસ તીર્થમિદમ્ ॥ ૭ ॥ તત્ત્વા ૦ કા ૦) ॥ એમ આપણે માનીએ ત્રીએ ચદ્રગુપ્ત અને ચાણક્યનું દૃષ્ટાન્ત

ચાણક્ય અને ચદ્રગુપ્ત એ હિંદુસ્તાનના ઇતિહાસના

લાણીતા વહુર અને રાજા હતા ચદ્રગુપ્ત એક દામીનો પુત્ર હતો, અને આણ્ડ્ય તેનો પ્રધાન હતો આણ્ડ્યે ચદ્રગુપ્તને રાજ ગાદી અપાવવા અપાર મહેનત કરી હતી, અને છેવટે તેમા સફળતા મેળવીને આણ્ડ્યે ચદ્રગુપ્તને ગાદી અપાવી હતી એક વાર આણ્ડ્ય અને ચદ્રગુપ્ત એક સરોવરને તીરે પાટવીપુત્રને પાદરે બિભા હતા, તેવામા મહારાજા નદનો એક સરોવર ઘોડા ઉપર બેઠીને ચદ્રગુપ્તને પકડી લઈ જવાને ઇરાદે ત્યા આવી પહોંચ્યો આણ્ડ્યે ચદ્રગુપ્તને તળાવમા ખોળી દીધો, છતાં પણ ચદ્રગુપ્ત આણ્ડ્યને પોતાનો મર્વોત્તમ મરક્ષક મમજતો હતો કારણ કે તેને આણ્ડ્યમા જ દંડ ભરાનો હતો અને તે જ પોતાનો તારણહાર છે એવું તે મમજતો હતો

દંડ શ્રદ્ધા રાખવી જ જોઈએ

હવે આત્માએ પણ આવી જ દંડ શ્રદ્ધા રાખવી જરૂરી છે તબે પણ યુગ્મપક્ષે એવી શ્રદ્ધા રાખવાની જરૂર છે કે તીર્થ કરેલો પોતાના વર્તમાન મુખો છોડાવે છે, અને દેખીતી રીતે પોતાને દુઃખમા નાખે છે, પરંતુ એકાંતે આત્માનું હિત કરનારા બે ડોઈપણ હોય તો તે દેવ, ગુરુ અને ધર્મ એ જ તરફ તરનો છે આત્મામા જ્યારે આની દંડ શ્રદ્ધા થાય છે, ત્યારે જ શુદ્ધ દેવને દેવ તરીકે સ્વીકાર્યા પ્રમાણ છે, તે મિવાય શુદ્ધ દેવને માનો કિંવા અશુદ્ધ દેવને માનો તેનો કશો અર્થજ નથી ! દેવ, ગુરુ અને ધર્મ આત્માનો અમર ખજાનો, કે જે ખોનાએલો છે અર્થાત્ કે જેને આપણે ભૂની ગયા છીએ તેને તેઓ કૈવલ્યરત્નને પાછો મેળવી આપે છે એ તેમની મહત્તા છે જેણે નૈનદર્શન સ્વીકાર્યું છે તે આત્મા બે આ કૈવલ્યરત્નને

સ્વીકારે છે, તો જ તેનું એ દર્શન સ્વીકારેલું પ્રમાણ છે જેણે
 કેવલ જ પ્રભુ યુ નથી, જેણે આત્માના એ અમોઘ ખાતના
 ને જ ઓળખ્યા નથી, તેવા આત્માઓએ દર્શનનો સ્વીકાર કર્યો
 હોય-દર્શન માન્યુ હોય-અર્થાત્ કે તેઓ જૈન ધર્મ પાળતા
 હોય તો તેનો કાંઈ અર્થ જ નથી, અને તેમણે જીવનો સ્વભાવ
 અથવા જીવનું લક્ષણ પણ જાણ્યું જ નથી જેન ધર્મની ખીન્ત
 દર્શનોને સુકાળવે ગાઓમા મ્યંજે સ્થળે મહત્તા ગાવામા
 આવી છે જેન શામનની મ્યંજે સ્વળે પ્રશમા કરવામા આવી
 છે, અને મુખ્ય કહે જૈનત્વના કીર્તિગાન ગાવામા આન્યા છે
 (દ્વિમેવ નિમિત્ત પામયણં સચ્ચ બળુત્તર કવલિય પઢિપુણ નેઆડય
 સમુદ્ધ સહગત્તણ સિદ્ધિમગ્ગ , આર૦ મૂ૦ ૨૭) તે સધળું
 એ જ વસ્તુને અંગે છે કે જૈન શામન આત્માનું ખોનાએતું
 કેવલ યજ્ઞી ધન તેને દલાવે છે, તે તેને મેગરી લેવાની પ્રવૃત્તિ
 કરે છે, અને એ કાર્યમા આ શામન આત્માને અપૂર્વ અનન
 ધન પુર પાડે છે

ધારણા વિના ધર્મની પ્રવૃત્તિ નકામી છે

ધર્મને નામે આપણે જે કાંઈ પ્રવૃત્તિ કરીએ છીએ તેમા
 કાંઈક ચોક્કસપણે ધારણા હોવી જોઈએ, જો એવી કંઈ ધારણા
 ન હોય તો આ તપ્તી પ્રવૃત્તિ ઠન્યા ગોધી રાખ્યા વિના વરધોડો
 ઝાઢવા જેવી જ લેખવા પામે. જીવ મમ્યકન્વ પામે છે તે પછી
 નવધારમ ન લાગીએ તો તે કાર્યમા પા. મુખ્તિની ધારણા હોવી જ
 જોઈએ (દ્વિવય પમોબળમિણ કમ્મમ્બઓ આર૦ નિ૦ ૧૦૭૨)
 અને એવી ધારણા હોય તો જ ક્રિયાઓ કરેની પ્રમાણ છે
 જેન ગનને પામીએ પણ તે પામ્યા પછી આત્માનો ગુણ

કૈવલ્ય ન જોઈએ તો આપણે ધાગ્યા કઈ રાખી શકવાના હતા વાડ? કૈવલ્યજ્ઞાનને ન જોઈએ તો ધારણા કઈ થાય? ધારણા થાય જ નહિ આત્માના કૈવલ્યગુણના ઉત્પાદક તરીકે તીર્થ કર ભગવાનોને ન માનીએ તો પૌરાણિકોએ વિનાયક બનાવતા વાદરો બતાવી દીધો છે વિનાયક પ્રકૃતિઓ રચ્યામામ વાન? તેવી જ દશા આપણી પણ થાય! પૌરાણિકોએ પોતાના અધિષ્ઠાતા દેવને તૈયાર ડ્યો, માણુમમાથી ઉપજાવી કાઢ્યો, પરંતુ તેમને સૂઢ બનાવી ત મૂઢ આગળ ન લગાડતા પાછળ લગાવી દીધી આથી દેવને ધ્યાને પડુ બનાવી દીધો આવી રીતે જો કોઈ પણ જાતની ધારણા વિના કોઈ પણ કામ કરવા નીડગીએ તો તેનું પરિણામ એણે વિપરીત જ આરે ધમ જે ઇન્દ્રીએ તે આપે છે, પરંતુ ધમ પાળતી વખતે તેના પરિણામે શુ મેળ વવાનું છે તેની કોઈક પણ કંપના તો અવશ્ય હોવી જ જોઈએ, અને એવી કોઈપણ કંપના હોય તો જ તે કંપનાની આશાએ કહેવી ક્રિયા મફત છે

કલ્પવૃક્ષ પણ માગનાથી જ આપે

ધારો કે તમારી જામે કોઈએ અમલકાર ઘડ્યો અને એક મુદર કંપકૃષ્ણની તમારી આગળ ઉત્પત્તિ થઈ ચુકી આ કંપ વૃક્ષમા તમે જે કાંઈ માગો તે આપવાની શક્તિ રહેતી છે ('કમ્પરુક્ષ'તિ ઉક્ત્યતિરિક્તમામાન્યકલ્પિતકલ્પાયિકરત્રેન વરૂપના વરૂપસ્તપ્રધાના વૃક્ષા રૂપવૃક્ષા इति । ઠા- પૃ. ૩૯૦) પરંતુ એ શક્તિનો ઉત્થેગ તમોને તો ત્યારે જ થવા પામશે કે તમે જ્યાં તેની પાસે કોઈપણ વસ્તુની યાચના કરો અગર તમે કોઈપણ વસ્તુની યાચના જ ન કરો તો તમારી મનમુખ એ

યોજના કરવી પડતી નથી પોતાને શુ ઉપયોગી છે અને પોતે શુ મેળવવાનું છે તે કશું તે વિચારતો નથી, પરંતુ બહાર નીકળ્યો અને જે કાંઈ હાથમા આવે છે તે તે ગ્રહી લે છે ઠાઠપણ પ્રકારની કંપના અથવા ધારણા સખ્યા વિના ધર્મ ક્રિયાઓ કરીને લાભ મેળવવાની મનોવૃત્તિ મેવનારા પણ ભૂતગ જેવો જ છે, તેથી તે તેવો લાભ મેળવી શકતો નથી જૈન શામનની મહત્તા કર્

ત્યા મુખી તમે આત્માના દેવ ય સ્વરૂપને અતરમા ધારણ કરના નથી ત્યા મુખી તમારી સ્થિતિ યાકથી ઉપાડી લેવાની ઇચ્છા સેવનારા ભૂતારા જેવી જ છે તમોને ત્યારે એવી ધારણા થાય કે મારો આત્મા એ તો દેવત્વ સ્વરૂપ છે, ત્યારે જ તમે ભૂતારાની કક્ષામાથી બહાર આવેલા ગણાવા પામો છો.

આત્માને તેના દેવ ય સ્વરૂપની ધારણા ઠાણ કરાવે છે તેનો વિચાર કરો જગતમા એવું એક પણ શામન નથી, એવો એક પણ મ પ્રદાય નથી કે જે આત્માને તેના દેવત્વ સ્વરૂપની ધારણા કરાવી શકે ત્રિલોકમા માત્ર જૈન શામન એ એક જ એવું શાસન છે કે જે આત્માને તેના દેવત્વપણાની ધારણા કરાવી શકે છે અને જૈન શામનમા આની દિ ય શક્તિ રહેલી છે તેથી જ જૈન શામન પ્રશ્નનાને યોગ્ય છે, અન્યથા નહિ પરંતુ જૈનો છનશામનને જ સા માટે વળાજ છે તેના આપણે અન્ય દર્શનીઓને સતોત કાગ્ક ખુવાનો આપે જ છટકો છે જો તેવો ખુવાનો આપણે ન આપી શકીએ તો જૈન શાસનની મહત્તા તેમના ખ્યાલમા આવી શકવાની નથી ખૂદ જૈનોએ પણ એ મહત્તા બાળવી જ રહી જો જૈનો પણ એ મહત્તા ન જોતો

તો એનો અર્થ એટલો જ કે મોટી મોટી વાતો કરવા છતાં
આપણે આપણા ઘરને જ બાણુતા-પીછાણુતા નથી

જૈન શાસન એ દેખતાનો માર્ગ છે

પીરને ખોળ વખાણે છે ખોળ ત્રિવાય પીરને ખીન્તુ
કોઈ વખાણતુ નથી, માતા ડાકળ હોય તો પણ છોકરાઓ તો
માતાને અન્નપુષ્પા જેવી જ માને છે શિવને શંકે માને છે
વિષ્ણુને વૈષ્ણવો ભજે છે, અને બુદ્ધને જૌદો ભજે છે, એ જ
રીતે પરમ પ્રતાપી શ્રીજીનેશ્વર ભગવાનને એ આપણે ભજતા
રહીએ તો પછી ખીજની અને આપણી માન્યતામાં ફેર પાડ
શો ? ત્યારે હવે વિચાર કરો કે અન્ય દર્શનીઓ પોત પોતાના
ઈદેવને વખાણે છે તેમાં અને જૈનો પોતાના તીથ કરદેવોને
વખાણે છે તેમાં કશો તફાવત રહેવો છે કે નહિ ? ઉપદેશકને
તે ઉપદેશક છે એટલા જ માટે જોઓ મહુત્તા આપે છે તેઓ
સાચા તત્ત્વ પરીક્ષકો નથી ઉપદેશકની મહુત્તાનો વિચાર
કરતા પહેલાં એ વાત બાણુવી જરૂરી છે કે ઉપદેશક પોતે
જે કોઈ કહેવા માગે છે, તે તેણે પોતે ભરાબર પીછાણેલું અને
અનુભવેલું છે કે નહિ ? જે ઉપદેશક કોઈપણ તત્ત્વને પોતે
પહેલાં જાણે છે, પછી તેને વર્ણનમાં મૂકે છે અને તત્ત્વસ્વાત્
તેનો ઉપદેશ કરે છે, તે જ ઉપદેશક મહુત્તાની પ્રાપ્તિને માટે
ચેાન્ય છે, અને તેવા ઉપદેશકના મુખમાંથી જે કોઈ શબ્દો
નીકળે છે-તે જે કોઈ માર્ગ દર્શાવે છે તે માર્ગ અને તેનો
તે ઉપદેશ આધારભૂત તથા વિદ્યામય ગણાય છે ત્યારે હવે
વિચાર કરો કે કેવલજ્ઞાનનો ઉપદેશ કોનો આધારભૂત ગણી
શકાય ? શુ કોઈ પણ માણસ ગમે ત્યાંથી આવીને તમોને

ગમે તે ઉપદેશ આપવા મહી જશે તો તે ઉપદેશ પ્રમાણે
વર્તન કરવાને તમે કદી પણ તૈયાર થશો ખસ ? નહિ ત્યારે
એજ સ્થિતિ અહીં પણ સમજવાની છે

અધાની લાકડીનો માર્ગ

જેણે પોતે કેવળજ્ઞાન મેળવ્યું છે, જે પોતે યથાગ્રંથિત
રીતે કેવળજ્ઞાનને જાણે છે, તે જ બ્યક્તિ કેવળજ્ઞાનનો ઉપદેશ
પણ આપી શકે છે જેણે કેવળજ્ઞાનને જાણ્યું નથી કેવળ
જ્ઞાનનો જેણે સ્વાભાવિક વીધે નથી, તેનો કેવળજ્ઞાનનો ઉપદેશ
કાર્મિક પણ અર્થ સાધી શકતો નથી કેવળજ્ઞાનના અનુભવપૂર્વકના
જ્ઞાનની અહીં જરૂર છે (કેવળજ્ઞાનિત્તિ બ્રહ્મ અરહા સામાદય
પરિફરેઈ । તેમિપિ પચ્ચા સ્વત્તુ સન્નવણ્ણ તો નિસામિત્તિ ॥૧॥ બાવ
નિઃ ગાઃ ૬૫૦) જે કેવળજ્ઞાનનું અનુભવપૂર્વકનું જ્ઞાન ન
હોય તો તેવાને મોઢે કેવળજ્ઞાનનો ઉપદેશ સાબળવો નકામો
છે અહીં અનુભવપૂર્વકના જ્ઞાનની મહત્તાનો સ્વીકાર કેમ કર
વામા આવ્યો તેનો નિયત કરતો અનુભવપૂર્વકનું જ્ઞાન એ
દેખતાનો માર્ગ છે, ત્યારે અનુભવ વિનાનું જ્ઞાન તે આધ્યાત્મનો
માર્ગ છે પોતે જે માર્ગને દેખે છે એ માર્ગને પોતે અનુભવે
છે, પછી એ માર્ગ જગતને દર્શાવે છે, અને પોતે એ માર્ગ
ચાલે છે, તેને આપણે દેખતાનો માર્ગ કહી શકીએ તીર્થાની
જેમનાથી શોભા છે એના ગણધર ભગવાનો અને દશપૂર્વિઆદિ
સધનાઓ આ સ્થિતિએ અધાના મારગવાળા જ ગળી શકાય છે
ગણધર ભગવાનોને માટે આવા શબ્દો વાપર્યા એથી તેમની
આશાતના યાય છે, અથવા તેમની મહત્તા ઘટાડવામા આવે છે
એવું સમજવાનું નથી પરંતુ આ કથન માત્ર કેવળજ્ઞાનનું

અપેક્ષાએ જ છે ગણધર ભગવાનો, દશપૂર્વીઓ વગેરે સઘળા
 દેવજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અધાની લાકડીએ ચાવનારા જ છે
 જ્ઞાન એક અવ્યક્ત ચીજ છે.

દેવળી ભગવાનો આધજાની લાકડીએ ચાવનારા નથી
 તેઓ સ્વયં માર્ગને દેખીને ચાવનારા છે તેઓ પ્રથમ પોતે
 દેવજ્ઞાન પામે છે આત્માના દેવજ્ઞાનનું સ્વરૂપ જાણ્યો
 છે, અને સઘળા આત્માના પોતે દેવજ્ઞાનનો સ્વભાવ દેખે
 છે આ રીતે દેવળી ભગવાનો પોતે સ્વયં દેવજ્ઞાનને
 અનુભવતા દોનાથી તેમનો માર્ગ એ અધાની લાકડીનો માર્ગ
 કહેવાતો નથી, પરંતુ તેમનો માર્ગ એ સ્વયં દેખીને
 પછી તે રસ્તે જવાનો માર્ગ છે પારકાને થયેલું જ્ઞાન
 જાણવું એ સાધારણ વાત છે એમ સમજવાનું નથી જગતના
 સામાન્ય જ્ઞાનનો પણ અમુક યજ્ઞિમા કેવો સચય છે તે
 ખીલ માણસો જાણી શકતા નથી અમુક માણસના સાધારણ
 લૌકિક જ્ઞાન કેટલું છે તે ખીલે માણસ પોતાના સ્વભાવથી
 જાણી શકતો નથી સામાની વાણી, વર્તન અને વિચાર એ ત્રણ
 દ્રાગ તેનું જ્ઞાન જાણી શકાય છે અને એ જ રીતે આપણે
 સામાના જ્ઞાનને પારખી શકીએ છીએ સામાના જ્ઞાનને સ્વભાવ
 થી જ પાછળી લેવાની આ જગતના આજ્ઞતા ગમે તેવા જાણે
 ગણેલા મનુષ્યના પણ શક્તિ નથી

અહીં પ્રભુના દશ આવડોમાના એક આવડે આનંદ
 યાદ કરો આનંદને જ્યારે અવધિજ્ઞાન થયું હતું ત્યારે
 તેણે ભગવાન શ્રીગૌતમસ્વામીને કહ્યું હું 'ભગવન્ ! હું પ્રથમ
 દેવલોક દેખી રહ્યો છું.' આનંદ પહેલો દેવલોક દેખી રહ્યો

ઠે એ વાતને ભગવાન્ શ્રીગૌતમસ્વામીએ માન્ય સખી ન હતી કારણ અવધિજ્ઞાન અડખી હોવાથી તેનો સ્વયં નિર્ણય કરી શકના નથી તેઓએ એ વસ્તુ પરત્વે હા ના કરી હતી, અને તેઓ તીર્થસ્થ ભગવાનને એ બાગમત પૂછના ગયા હતા. ભગવાન્ શ્રીમહાવીર દેવે ગૌતમસ્વામીને ‘ મિચ્છા મિત્વહ’ દેવાનું ઠહીને (ગોયમા) તુમ ચેવ ણ સમ્મ ઠાણમ્મ આરોણ્હિ જાવ પટિવજ્ઞાહિ, આણ્ ચ સમણોસસય ઇયમદ્દ સ્વામેહિ । (ડપાં ૦ પૃ- ૧૮) આનંદને અવધિ જ્ઞાન થયું હોવાની મત્યતાને પોતાની અનુમતિથી બાંહે કરી હતી, ત્યારે જ ગૌતમસ્વામી પણ આનંદન અવધિજ્ઞાન આનંદ થયું ઠે એ સત્ય બાણી શમ્યા હતા.

અર્વાદ કોણુ હોઈ ગડે ?

ભગવાન્ શ્રીગૌતમસ્વામી જૈન શાસનના એક ઝગમતા જવાહિર નમા છે, રત્ન ઠે, સપ્તર્ષિ શ્રુતડેવળી ઠે, છતાં આનંદન થએના અવધિજ્ઞાનને આ મહાત્મા પણ પારખી શમ્યા ન હતા. નાન એ કોઈ દૃશ્ય થાય એવી વસ્તુ નથી, તે અડખી ચીજ છે (યતો નાનમમૂતં ચિદ્રૂપ સદૈવેન્દ્રિયગોચરાતીતં વા દિધર્મોપતમ્, અનુ ૦ પૃ ૦ ૭૫) આવી ચીજને નિહાળનામા ગૌતમસ્વામી જેવા પણ અનધિકારી છે, અડખી નાનને સ્વભાવથી દેખવાની શક્તિ તો માત્ર ત્રણ જગતના નાથ એવા એકવા કેવળી, તીર્થ કર ભગવાનોમા જ રહેલી છે એ મહાન્ શક્તિ કેવળા નિવાસ અન્યત્ર કોઈપણ સ્થળે નહીં નથી ભગવાન્ શ્રી ગૌતમસ્વામીજી જ્યાં દીક્ષિત થયા ન હતા, ત્યારે તેઓ જૈનધર્મના મહાન્ દેવી હતા. (સે.ઉણ સીરમાણી મહિમ દેવેહિ જિણરરિદમ્મ । જરૂર જરૂર સેઓ દમ્મૂત્તિ ॥૫૦૮॥ આપ,)

જેન તત્ત્વજ્ઞાનને ઉખેડી નાખવાનો દ્રેષ તેમણે ધારણ કરેલો હતો, અને એ જ કાર્યમા મથ્યા રહીને તેઓ પોતાનો વ્યવમાય ચલાવે જતા હતા, છતાં એ મમયે આ પગમ મિથ્યાત્વીના અતરમા પણ એટલી વાત તો માન્ય થયેની જ હતી કે આત્માના જ્ઞાનને અને અજ્ઞાનને જો સ્વભાવથી જ ઠોઠ જાણી શકતું હોય તો તે માત્ર એક સર્વજ્ઞ જ જાણી શકે છે સ્વ ન સિવાય અન્ય કોઈપણ મનુષ્ય જ્ઞાનને દેખી શકતું નથી એ વાત ઇન્દ્રભૂતિ ગૌતમસ્વામીન પણ માન્ય હતી કે જે સમયે બીજા મિથ્યાત્વીઓની માફક જ ભગવાન શ્રીગૌતમસ્વામી પણ એક મિથ્યાત્વી જ હતા બીજાના આત્મામા રહેતું જ્ઞાન ક્રિયા અજ્ઞાન સર્વજ્ઞ સિવાય બીજા કોઈ જાણી શકતા નથી, એમ આપણે માનીએ છીએ તે જ પ્રમાણે મિથ્યાત્વીઓની પણ એવી જ માન્યતા છે કે બીજાના જ્ઞાન ક્રિયા અજ્ઞાનને જાણવું એ માત્ર સર્વજ્ઞનું જ કામ છે બીજાનું કામ નથી (સર્વજ્ઞોઽસાવિતિ હ્યેતત્, તત્કાલેરપિ ચોદ્ધૃભિ । તજ્ઞાન જયવિનાનશ્ચેજાત ન શમ્યતે ॥ ૧॥ અષ્ટ૦ દારિ૦ ટા૦૫૦ ૫)

મ શયજ્ઞાન જાણે તો સર્વજ્ઞ ખરા !

ઈન્દ્રભૂતિએ માન્યું હતું કે મારા મનમા જે મ શય છે તે જાણી લઈને જો તે કહી આપે તો જ હું તેમણે સર્વજ્ઞ તરીકે માનવાને તૈયાર છું (તતો સો ચિતેતિ જદિ મગ્ગ ઇત સસય જાણેજ્ઞ ઇદેજ્ઞ વા તો મે વિન્દ્યો હોજ્ઞા, આત્ર૦ ચૂ૦ ૫ ૩૩૬) મ શયનું જ્ઞાન તે પણ બીજા જ્ઞાનોની પેઠે જ અરૂપી જ્ઞાન છે અને તેથી તે જ્ઞાન જાણવું એ પણ સામાન્ય માણસોના હાથની વાત નથી એ જ્ઞાન પણ શ્રીસર્વજ્ઞ ભગવાનો પે તે જ જાણી

શકે છે મનના જે પુદ્ગલો છે તે પુ-ગલોને જાણનાની શક્તિ મન પર્યવનાનમા રહેલી છે મન પર્યવજ્ઞાનની જેને પ્રાપ્તિ થઈ હોય તે વ્યક્તિ મનના પુદ્ગલોને જાણી શકે છે (મળવજ્ઞવનાળ પુળ જળમળપરિચિત્તિયત્થપાયદ્ધણ, આર૦ નિ૦ ગા૦ ૭૬), પરંતુ તેનાથી આત્માને, આત્માના સ્વભાવને અથવા આત્માના જ્ઞાનને જાણી શકાતું નથી કારણ કે મન પર્યવજ્ઞાનમા આત્માનો સ્વભાવ જાણવાની શક્તિ રહેલી નથી મિત્રા-ર્ગનમા માન્યતા રાખતી વખતે પણ શ્રીમાન્ ગૌતમસ્વામીએ એમ નહુ કહ્યું કે જો મહાવીરજીવન માટે સશય જાણી શકે, તો હું તેમને મર્જિત માનના તૈયાર છું

આ ધ્યનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અન્યદેશનીઓ પણ એ વાત સ્વીકાર છે કે બીજાના આત્માનું જ્ઞાન જાણવાની તામાન મવજ્ઞ મિત્રાય બીજા કોઈનામા રહેવા પામી નથી આ ધ્યન ઉપરથી એક વાત માનીત થાય છે કે આત્માનો શ્રેઽમા શ્રેષ્ઠ એવો જો કોઈ પણ ગુણ હોય તો તે જ્ઞાન છે, અને જો જ્ઞાન ગુણ આત્મામા અનાદિ કાળથી જ્ઞેનો છે આ ગુણ-આત્માની આ દિ ય રિદ્ધિ આપણે હજી જાણી શક્યા નથી તીવ્રકર જગવાનોએ આત્માની આ અનત રિદ્ધિને દેખી છે, અને તેમણે જો રિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરીને તત્પશ્ચાત્ જગતને જો વાત જાહેર કરી છે કે ઈવંય એ જ આત્માની માની રિદ્ધિ છે આ રિદ્ધિની અપેક્ષાએ આપણે બધા હજી મૂળના કાલમા મહાની રહ્યા છીએ !

તેનોની દેવપૂજાને મહત્ત્વ કેમ ?

જગવાન્ શ્રીતીર્થ જ્ઞેવો જ આ માના આ નાનગુણને

જાણી શકે છે, પારખી શકે છે, અનુભવી શકે છે, અને તે વાન
સર્વજ્ઞ હોય તે જ આ જગતને જળાવી શકે છે તીર્થંકર
ભગવાનોનું એ કહ્યું જે માન્ય ગણવું તેનું નામ
મમખિ છે (તમે સઘ નાસક જ નિજેહિ પવેદ્ય, આચાર સૂ. ૧૬૩) જૈનો સર્વજ્ઞ ભગવાનોને જ ભજે છે, તેની મહત્તા તું
એનો ખ્યાલ પણ હવે તમોને આવરા પામશે જોતો પીરને
પૂજે છે તેમ ખીજા શાસનવાળા પોતપોતાના હાલ દેવદેવી
ઓની પૂજા કરે તે જ પ્રમાણે જૈનો પણ એ તીર્થંકર ભગ
વાનોને પૂજતા રહે, તો પછી ખીજાની દેવપૂજા અને જૈનોની
દેવપૂજામાં માર્ગ ફરક રહેના પામતો નથી.

તીર્થંકરો જન્મથી જ્ઞાનવાન છે

તીર્થંકર પોતે જન્મથી ત્રણ જ્ઞાનના અને દીપ્તિથી ચાર
જ્ઞાનના ધણી છે (તિહિ નાજેહિ સમ્મગ્ગા તિલ્લયરા તારુતિ
ગિહિવાસે પહિરનમિ ચરિત્ત ચડનાળી તાર છડમત્થા ॥ વિ. ૫૦
ગા. ૧૨૨) તેમજો એ જ્ઞાન મેળુ યુ છે અને તેને પૂજી રીનિએ
અનુભવ યુ છે, છતાં કેવળજ્ઞાન થયા પહેલા ઉપદેશ આપના નથી
(અત પર જિના દીપ્તા કારાદાકેવલોદ્ભવમ્ । જગદાદિમિવા મૂલુ-
માનત્રયમ્નોડપિ ૩ ॥ ૧ ॥ અધ્યા. ૬૦ શ્લો ૨૪૭) કેવળજ્ઞાનથી
પ્રત્યક્ષ અનુભવનારાઓનું કહ્યું મા ય રાખીને જૈનો ચોક્કસ
એ જ પ્રકારની ધારણા પૂર્વક તીર્થંકરદેવોને ભજે છે, માટે જ
ખીજાની દેવપૂજા -રના જૈનોની દેવપૂજાને વિશેષ મહત્ત્વ છે

આત્માની અપૂર્વ રિદ્ધિ

ભગવાન શ્રીતીર્થંકરદેવોએ પોતે સપૂજ્ય જ્ઞાન મેળવીને

(અહ સંવદ્વપરિણામમાવિષ્ણસિકાગ્નમણત । સાસયમપ્પટિ
વાડ પ્પરિહ કેરુ નાણ ॥ ૧ ॥ આરુ તિ મા ૭ ૭૭)
તેને પ્રત્યય અનુભવીને જગતને માટે એ વાત બહાર કરી કે
હ મા આત્માનો પ્રધાન ગુણુ દૈવ્યજ્ઞાન છે આ મા દૈવ્યનો
માની છે, અને દૈવ્યજ્ઞાન એ માત્માની અપૂર્વ રિદ્ધિ છે
કે મા વાત જ્યાંથી તમારા યાનમા આવી છે, ત્યાંથી એ
જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી તરફ તમારી મનન બાંધીને જોડી જ
જોડીએ છે

ચોવીએ કલાક એક જ વિચાર

યુદ્ધનો નેનાપતિ જ્યાં વી મમનગણના મમાચાર માબળે
કે ત્યાંથી તેની મિથિ યુદ્ધમય બની બધા કે આનુ યુદ્ધ
પાપુ નેનાપતિ ગર્ભ દેનામ નરવા માડનો નથી તે બાધ છે,
પીએ છે, મૂએ કે, ઓર કે, પહેર કે, શરીર મચાવનની મધગી
કિનારો કરે છે પણુ તં છતાં તેનું ધ્યાન તો એશા યુદ્ધમા
ને યુદ્ધમા જ રહે જ મન્યત તેનું ચિત્ત જતુ નથી મમ ।
ગણ નેનાપતિથી ચાહે તા પાંચ ગાઉ દુર હો ત ન નહકમા
હો, મયના પાંચ હજાર ગાઉ દુર હો, પરતુ દરેક મમયે નેના
પતિનું લનમાત્ર તો યુદ્ધ તરફ જ રહે છે, તે જ પ્રમાણ
આ માની મિથિ પાપુ હોરી જોડીએ

આત્માનું લક્ષ્ય

શ્રીજીનેશ્વર બગવાન દ્વારા આત્માની રિદ્ધિ કેવળજ્ઞાન છે
એ વાત છતાં બધે યારથી તેની વાનિ મનત એ રિદ્ધિ
મેળવવા તરફ જ જોડીએ બને એ માણુમ બાધ, પીએ,
મૂએ, ફરે, ઊડે, બેને, ધધોરોજગા કર કે ચાહે તે કાર્ય

કરે, પરંતુ તેની વત્તિ આત્માની એ અપૂર્વ ગિદ્ધિ તન્હ તો હોવી જ નોંધએ, અને તેના મનમાં એવી ભાવના તો રહેવી જ જોઈએ કે હું દેવવજ્ઞાનનો માનીક છું, અને તે જ્ઞાન મેળવવાનો જ મારો પ્રયાસ હોયો જ જોઈએ એ નાન મેળવવું એ મારી પહેલી દ્રશ્ય છે આત્માની રિદ્ધિ શ્રવણ કરી ચૂકેની વ્યક્તિને હાથે જ નાંધ ધર્મક્રિયા થાય તે મધ્યમા આત્માનો એ હેતુ તો હોયો જ નોંધએ કે હું કૈવલ્યના મેળવવાનો અધિભારી હું આવી ધારણા તેની દરેક ક્રિયાઓમાં અવશ્ય હોવી જ નોંધએ, અને તેની ધારણા હોય તો જ તેજો તીર્થ કરે ભગવાનોનું કથન આ ગાયમહારાજાઓ દ્વારા સાંભળેલું પ્રમાણ છે યુદ્ધનો નેનાપતિ જ્યાં સુધી જીત નથી મળતી ત્યાં સુધી પોતાનું લશ્ય જેમ રણસમામમાં જ રોકી રાખે છે તે જ પ્રમાણે આત્માએ પણ કૈવલ્યના એ આત્માનું લશ્ય છે એ જાણના પછી, તેની જ્યાં સુધી પ્રાપ્તિ નથી થઈ, ત્યાં સુધી દરેક ક્રિયા નખતે કૈવલ્યજ્ઞાનની પ્રાપ્તિનું લશ્ય તો રાખે જ છૂટકો છે

મમ્યક્ત્ર કોનું નામ

મર્મજ્ઞ ભગવાનો પોતે આત્માની રિદ્ધિ મેળવીને અનુભવીને અનુભવ મિદ્ધ વાત તરીકે જગતને એમ જાહેર કરે છે કે આત્માનો અપૂર્વ શુષ્ક આત્માની અપૂર્વ રિદ્ધિ તે કૈવલ્ય જ્ઞાન છે એ વાત જાણી લીધા પછી દરેક જાણી લેનારાએ પોતાની ક્રિયાઓમાં પોતે કૈવલ્યજ્ઞાનની ધારણા નખતી જ ફેલી છે આત્માને કૈવલ્યજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ ન થાય ત્યાં સુધી તેની એકેય ક્રિયામાં કૈવલ્યની પ્રાપ્તિનો ઉદ્દેશ ન ખરે તેનું નામ

મમંત્રિની કરી છે (અતિય નિઓ તજ નિશો વત્તા મુત્તા ચ પુણ
પાણ ॥ અતિય ઘુત નિગ્માણ તમ્મવાત્રો ચ છટ્ટણા ॥ સમ્ય
મ ૦ ગા ૦ ૫૦) તેનું જ નામ મમ્યકત્વ અથાત્ મમ્યત્વ કહે
કે મમંત્રિની કરી કહે આ મધણા કથન ઉપરથી મમ્ય
થાય છે કે જ્ઞાનને એકમાત્ર જીનેશ્વર ભગવાનો જ જાણી શકે છે
ખીલ્લ કોઈ પણ જાણી શકતા જ નથી, અને તેઓ જ એ જ્ઞાનને
જાણીને તેને જાણ જગતને દર્શાવે છે
આધર્મો નજ ભેઈ શકે

તેઓ આ રીતે આપણા દર્શક હોવા છતાં પણ તમનું
દર્શાવેનું કોણ ભેઈ શકે છે તેનો વિચાર કંઈ કરાગનો
અધિકારી નવા પાડેવા, ધનેના મુકાફિત, મોના ॥ નિષ્કાઓ
લઈ આવે અને તે મધ્યાને બતાવે, તો પણ જેને આખો
છે તે જ માલમ એ નિષ્કાઓને ભેઈ શકશે આધર્મો મિથ્યા
ઓને ભેઈ શકે નથી, તે જ રમાણે જેને મમ્ય ન કૃપી
આખો છે, તે જ મનુષ્ય મુનળના નિષ્કાઓ કૃપી નેન-ચનાનને
ભેઈ શકે છે આખો વિનાના આધર્મો અથાત્ કે મમ્યકત્વ
નિનાનો મુવર્ણના મિથ્યાઓ કા નેન-ચનાનને ભેઈ શકતો નથી
મમ્યગ દર્શન એ આખો છે

જેને મમ્યગ દર્શનની પ્રાપ્તિ જ નથી થઈ તેવાને માટે તો
મધ્ય જ નામ છે મમ્યગ ર્શન એ આખો છે, અને એ
આખોની જેને પ્રાપ્તિ થઈ છે તે જ આત્મા દેવદ્યનાનને ભેઈ
શકે છે નેન વિનાનાને મૂર્ય પણ નમ્મો છે ! અરે ! માક્ષાત્
જીનેશ્વર ભગવાન આપીને તેની સામે જગ્ગર થાય તો તે પણ
મમ્યગ દર્શન વિનાનાને માટે નકમા છે મવજ્ઞ ભગવાન એ

કવચરૂપી સુનર્જના માનીક છે એ ચનાન એ સુનર્જના વિશુદ્ધ મિ કાઓ છે, પરંતુ એ સઘળું મામે પડેલું હોય, ત્રિવે ના નાથ મામે આવીને ઊભા રહેવા દોય, તો પણ જેને સમ્યગ્ દર્શન રૂપી આખો જ નથી, તેને એ સઘળી સમૃદ્ધિ રાખી જ છે જેને આખો છે તેને તો પ્રયત્ન નૂર્યની પગ જરૂર જ નથી

પાણીમા, ઠાવમા, ઘડામા ઠાઈપાતુ ચીજમા નૂર્યનું માત્ર પ્રતિબિંબ પડે છે, તે પ્રતિબિંબ પણ નેત્રવાગાને માટે તો ળસ છે એકવા પ્રતિબિંબ ઉપરથી પણ તે નૂર્યને પારખી લે છે, ત જ પ્રમાણે જેને સમ્યગ્ દર્શનની પ્રાપ્તિ થયેલી છે તે આત્માઓને માટે તો ભગવાન્ શ્રીજીનેશ્વરદેવોનું જેમા પ્રતિબિંબ છે એના આગમો જ બમ છે પ્રતિબિંબ ઉપ થી મૂળ વસ્તુનો ખ્યાલ આવી શકે છે, પરંતુ તેનો ખ્યાલ પણ નેત્રવાગાને માટે જ છે આધજો તો એવો ખ્યાલ પણ કરી શકવાનો નથી કે જે પ્રાપ્તિને આપો દોય, પગરામા, ઠાવમા કે પાણીમા પડેલું સૂર્યનું પ્રતિબિંબ તે દેખી શકે, અને તે છતાં પણ એવી શક્તિ કે, ‘નૂર્ય ઉઘ્યો હુથે કે નહિ ઉઘ્યો દોય ?’ તો તેઓને ને ‘દેખતા આધજા જ’ કહેવા પડે છે તે જ પ્રમાણે શ્રીજીનેશ્વર મહા ભગવાન જેઓ શામલ પામ્યા છે, તેઓ પણ જો એ નિવયમા આ શક કરવા બંધ તો તેઓ દેખતા આધજા જ છે

દેખતા આધજા

સમ્યગ્ દર્શનની અપેક્ષાએ અન્ય દર્શનનીઓ આધજા છે ? નેત્ર નિનાના છે, અને તેઓ આત્માના કવચ ગુણ વગેરેમા શકા કરે તો તે સ્વાભાવિક છે પરંતુ જેઓ જેન દર્શનને પામ્યા છે, જેન ગર્ભરૂપ આખોને પામ્યા છે, તેઓ આગમ

રૂપી સ્વરૂપ પાણીમા જીનેશ્વરે. રૂપી સૂર્યનું સ્વરૂપ પ્રતિબિંબ
જેવા પછી પણ તેમા શકા કરે, તો તેઓ પણ દેખતા
આધગા જ છે

જૈન ગામન એન્ડે વૈજ્ઞાનિક ધર્મ

જૈન શાસનમા આત્માનું સ્વરૂપ, કર્મનું સ્વરૂપ, જ્ઞાનનું
સ્વરૂપ એ મધગાનું સ્પષ્ટ અને શુદ્ધ નિરૂપણ કરેલું છે એ નિરૂપણ
મિથ્યા દર્શનીઓ ન મમજી શકે એમા ઘાઈ આશ્ચર્ય નથી,
પરંતુ જો જૈન દર્શનના અનુયાયીઓ પણ એ વિરેચનમા શકા
કરે તો તેઓ જોશક દેખતા આધગા જ છે જેઓ આત્માના
સ્વરૂપનું સ્વરૂપને માનતા જ નથી, તેમા જ જેઓ શકા કરે છે તેઓ
ઘાઈ પણ પ્રકારે આત્માના સ્વરૂપનું સ્વરૂપને મેળવી શકવાના નથી
જેઓ સ્વરૂપનું સ્વરૂપને માને છે તેઓ જ યથા નમયે તે જ્ઞાન ઉત્પન્ન
કરવાના યા પ્રાપ્ત કરવાના માર્ગે ચલી શકે છે, આપણે હિસા
આદિ નરગા દુર્ગુણોનો પરિત્યાગ કરીએ ઠીએ, કાંધાદિકને
દૂર નાખીએ છીએ (કવલિયનાળમા નરગ રાગ કસાયાળ ॥

આ નિ ગા ૦ ૧ ૪), તે મધજી આત્માના સ્વરૂપજ્ઞાનને અગે
રીએ છીએ જો આગળ એવું ક્યેં જ ન હોય તો આપણે
જે કાંઈ ઉદ્યમ કરીએ છીએ તે મધજો મિથ્યા-અર્થ વિના
નો જ ગણી શકાય ' જે આત્માને આત્માના કૈવલ્યસ્વરૂપની શ્રદ્ધા
નથી, એ સ્વરૂપની પ્રાપ્તિનો જેને ઉદ્દેશ કિંવા ઉદ્દાસ નથી, તે
આત્મા ક્રિયા વગેરે જે કાંઈ કરે રહે છે તે મધજી ધાત્રીના
ખગદના અશ્રમ જેવું છે

ધાત્રીની ધાણીનો ખગદ

ધાત્રીની ધાણીનો ખગદ જુલું કરે છે, આગ પર આટા મારે છે,

પરતુ પાછો ત્યાનો ત્યા જ ! તે જ પ્રમાણે જપરતા ઉદ્દેશ વિનાનો
 છવ ગમે એવા પ્રજા પ્રયત્નો કરે, ગમે એવા દાન વગેરે
 કરે, પરતુ તે છતાં તે મમાન્યા ને મસારમા જ ! તેનો આ મા
 માથે ભય એવો કદી પણ મળવ જ નહીં

જેન શામનમા કાન અને સાન

મોક્ષની પ્રાપ્તિ તો તેને જ માટે શક્ય છે કે જેને મધ્ય
 ક્રિયાઓમા ટેવન્ય પ્રાપ્તિનો જ એક ઉદ્દેશ ગણ્યો છે ! આની
 કેવ ય જ્યોતિ આ માને ક્યાર મળે છે તેનો જુવે વિચાર કરે !
 છવ અનાદિ કાગથી હેતુ વિનાની રખડપટ્ટી પગ ચઢેલો છે ! તે
 અનાદિ કાગથી સમાર વક્રમા ક્યા જ કરે છે (સ જ્ઞ જન્મ
 જરામણનધારણાચ્છલ્પિ , તસ્મિન્નનાદિનિધનનયા ' અપારે "

પયત્તવિકલ વગ્ગમ્યમાણાનામિતિ રોષ । ધમ્મ ૦ પ્ર ૦ ગા ૦ ૭

ટી ૦) છવ એકેન્દ્રિયાદિમા કયો આપો મળી, કાન મળ્યા
 પરતુ તે છતાં તેનો કાર્થ દલાડો વગ્યો નથી તેલે અને બલોમા
 જન્મ જેટલા મેળવ્યા હશે, તેનાથી વધાર કાન મેળવ્યા હશે
 (દુમપણ્ય અગ્નયણ), પરતુ તેલે એક જન્મમા માન મેળવી
 નથી સાન તો ત્યારે જ મળે છે કે આત્મા જ્યારે પરમ પ્રતાપી
 જેન શામનને પામે છે જેન શામનમા જેલો સ્થાન મેળવ્યું છે
 એવાએને એ ના કાન હોવા નથી, પરતુ ધાનની માથે સાન
 પણ હોય છે જેન શામન પામીને તમે કાન અને સાન ધાને
 મેળવો છો, અને તે ધાને મળ્યા છતાં જ્યારે તમે જુને આ મ
 ક યાણુને માર્ગે નહિ આનથી તો પછી આ મક યાણુને માર્ગે
 આવ્યો ક્યારે તેનો વિચાર કરે ?

જ્ઞાન પંચમી

બધ્ય જીવો પોતાની કરજ વિચારી શકે, આત્મકલ્યાણને પથે ચાલી શકે, તેટલા જ માટે આ જ્ઞાન પંચમીનું પર્વ રાખ્યું છે. વરના બાર મહિના છે આ બાર મહિનામાં દર્શન પંચમી કે દર્શન અષ્ટમીનો તહેવાર આવતો નથી ચારિત્ર ચતુર્દશી કિંવા ચાગિત્ર ચતુર્થીનું પર્વ આવતું નથી, પરંતુ એક માત્ર "જ્ઞાન પંચમી" (આગમરત્નમંજુષા ગિલા ૦ ૨૦૧ ફા ૦ ૨, સતે ચંદ્રવીરિયપુરિસચારપરક્રમે અટ્ટમીચરુદ્ધમીનાણપચમીપજ્જોસવણાચાઠ મામીણ ચઠચદ્ધમટ્ટદ્ધન કરેદ પચ્છિંચં, મહાનિ ૦ અ ૦ ૭ સૂ ૦ ૮) નામક પર્વ આવે છે એનો ઉદ્દેશ જગજ્જર મમજો જ્ઞાન પંચમીનું પર્વ આવે છે અને ચાગિત્ર કે દર્શનના પવો આવતા નથી, એથી એમ ન મમજશે કે ચાગિત્ર અથવા દર્શન એ મામાન્ય વસ્તુ છે તે પણ કાઈ મામાન્ય વસ્તુઓ નથી, પરંતુ જ્ઞાન પંચમીનું પર્વ રાખ્યું છે એ ઉપરથી જ્ઞાનનું કેટલું મહત્ત્વ છે તેજ માત્ર મમજવાનું છે.

વીતરાગપણાથી સવજ્ઞત્વ નથી

બગવાન શ્રીમહાવીરદેવનું સર્વજ્ઞપણ તે તેમના વીતરાગપણને વીધે નથી, કારણ કે વીતરાગપણ ૧૦ મેશુ ૦ ને (સ્ત્રીગમોહો નામ જેણ નિરવસેમમિદ્ધ કમણાયક મોહણિજ્ઞ સ્થવિત આગ ૦ ચૂ ૦ મા ૦ ૨ પૃ ૦ ૧૩૧), અને સર્વજ્ઞપણ ૧૩ મેશુ ૦ ને છે, (જોગા નમ્સ અથિ વગલિમ્સ સો મજોગિનેવલી, આવ ૦ ચૂ ૦ મા ૦ ૨ પૃ ૦ ૧૩૦), તેથી વીતરાગપણને વીધે બગવાન શ્રીગૌતમસ્વામીએ તેમનું સવજ્ઞપણ કબૂલ રાખ્યું ન.

પરતુ મહા મા ગૌનમત્વામીશુએ નપદ કર્યું હતું કે આત્માનું મશયજ્ઞાન એ તેઓ દ્વં કરી શક, તો જ તેઓ સર્વજ્ઞ છે તે સિવાય હું તેમને મર્વન માનવાનો નથી તે જ પ્રમાણે અહીં જ્ઞાનપથમીનું પર્વ છે એ પણ બીજા તત્ત્વોની મહત્તા ઓછી કરવાને માટે નથી, પરતુ આત્માના જ્ઞાનગુણને આરાધવાને અંગે જ છે ત્યારે જ્ઞાનપથમીનું પર્વ શા માટે છે એ વાત ધ્યાનમાં લેજો આ માતા નાનગુણને આરાધના માટે નાનપથમીનું પર્વ છે હવે એ નાનપથમીની ખરેખરી આરાધના કેવી રીતે થાય છે તેનો વિચાર કરેલ નમે જ્ઞાનપથમીનો ઉત્તમ વર્ગ એવે કે જ્ઞાનપથમીનો ઉપચાર વચ્ચે કરે, ખમામણા દો કાઉમગ્ગ કરે તે મધ્યાનો અને જ્ઞાનગુણનો શો મબધ નહેવો છે તે વિચારો.

આત્માને ધર્મક્રિયામા કેમ પગેવવો ?

કાર્ત્ત એવી શકા કરશે કે આત્માનો ગુણ કેવલ-ચગાન છે એ વાત કબુલ છે, પરતુ એ કેવલ ધ્યાનને ટાકનાર તો જાના વરણીય કર્મ છે, તો પછી જ્ઞાનપથમીનું પર્વ કરવાના નિમિત્તે મામાયિકાદિ કરતા, વાચતા કે ગાયત્રીઓ ભજવતા હાય તે માથુ છુટાવવું ઉપનાસ કરવો એ મધ્યાનો શો સબધ હાઈ શકે ? એ શકનો જવાબ તદ્દન નીચો છે.

ગાય બાધનાના દૃષ્ટાંતથી ક્રિયા

ગાય દૂધ ઓછું આપતી હોય તો તમે જરૂર એમ કહો કે “ઝાકગા ! ગાયને વધાર બાધ ખીતા માથે બાધી દે એવે તે દૂધ વધારે આપશે !” શું મા કહેનાનો કાર્ત્ત અર્થ છે ? દેખીતી રીતે એમ લાગે છે કે જે વધારે બાધ રાને આપે

વિચિત્ર હુકમ કહે છે તે વડીવ મૂર્ખ હોવો જોઈએ, પરંતુ તમે જ્યારે વડીવે આપેલા હુકમની પરિસ્થિતિ વિચાર્યો, ત્યારે તમને ખાતરી થશે કે વડીવ જે આના આપી છે તે આના કેવળ વાસ્તવિક છે ખીલા પાતળો દાવાથી ગાય, તે ખીલા ઝાઝી નાખતી હોય, અને અન્યત્ર લગ્નવા ચાલી જતી હોય, ત્યાં લોકો ગાયને દોહી લેના હોય અને તેથી ગાય ઓઠુ ઠંધ આપતી હોય, તો 'ગાયને જાડે ખીલે બાધવાનો' અર્થ એ છે કે તેથી તે છટીને નામી જઈ શકે નહિ, અને તેને ખીનત માણુનો દોહી લઈ ઠંધની ચોરી કરી શકે નહિ આવી રીતે આત્માને ધર્મ ક્રિયાઓમા પરોવવો એ ગાયને જાડા ખીલા માથે બાધવા બગબગ જે આત્માનો ગુણ કેવલ યપા છે એ આત્મા જાણે છે

આ માને આ ગુણ મેળવનાની હઠ તમતા છે, જાના આત્માને તેની પોતાની માનીકીની એ વસ્તુ નથી મળી શકતી તેનું કારણ વિચારજો કોઈ માણુન પાને તમે પાચ જુગાર રૂપીયા માગો છો, તમારા અને તેના બંનેના ચોરામાથી આ વાત માનીત થાય છે તમે ફોર્ટમા દારો ક'ો છો ન્યાયાધીશ તમારું લેણું માથું છે એ ઠરાવી આપે છે, અને હુકમનામું કરી આપે છે, જાના એ પૈસા તમે ત્રીધી ગીતે મેળવી શકતા નથી ધર્મ ક્રિયા આત્માને પડતો બચાવે છે

તમારું લેણું છે, તમે પૈસા માગો છો, તમારું માગણ બ્યાજમી છે, એ સઘળી વાત ઝગવ છે, પરંતુ તે જાના તમારું એવું કાંઈ બગ નથી કે જેથી તમે ઘરમા પેમી જઈને તેની પાનેથી તમારું પૈસા વસ્તુ મળી ગઈ તમારા પૈસા વેણા છે,

તમે માગો છો એ વાત સાચી છે મગકારે તે વાત કબૂલ રાખી છે, પરંતુ તે છતાં તમારૂં લેણું વસુલ કરવા અહીં તમોને બેલીકની જરૂર પડે છે, અને તમારૂં જે લેણું હોય તે માત્ર બેલીકની માગફત જ વસુલ કરી શકાય છે

બેલીકથી લેણું વસુલ કરાય

એજ પ્રમાણે આ માને કરી પડતી ક્રિયાઓનું પણ સમજવાનું છે આત્માને જે કેવળ જ્ઞાન થવાનું છે તે જ્ઞાન બહારથી લાવવાનું નથી, અથવા તે જ્ઞાન કોઈની પાનેથી ઉઠીતું પણ લેવા જવાનું નથી પરંતુ એ જ્ઞાન તમે ક્રિયાઓ દ્વારા જ પ્રાપ્ત કરી શકો છો જાયનું ઉદ્દેશ્ય આપણે આગળ જોયું છે ગાયને જાડે ખીંચે બાધીએ તો તેનાથી તે છૂટી યાદને ગમે તેમ રખડી શકતી નથી, અને તે ગમે ત્યાં રખડવા જતી ન હોવાથી તેનું દ્વંધ પણ ચોરાના પામતું નથી, પરિણામે ગાય વધારે દ્વંધ આપે છે ગાયને ખીંચે બાધવામા જેમ તેને રખડતી બધ કરવાનો ઉદ્દેશ રહેતો છે, તે જ પ્રમાણે આત્માને ક્રિયામા જોડવામા પણ તેને વિવિધ નિપયો તન્ન જમતો અટકાવવાનો જ હેતુ છે આત્માને ક્રિયાઓ વડે વિષયોમા વહી જતો રાકી નખવાનો જ ઉદ્દેશ છે અને એ જ ઉદ્દેશપૂર્વક જૈન શામનની મધ્યમી ધમ ક્રિયાઓને અનકાશ છે

ગાયને જાડે ખીંચે ન બાધી મળે તો પરિણામ એ આવે છે કે તે છૂટી જાય છે, અને ગમે ત્યાં રખડવા મંડી પડે છે, તે જ પ્રમાણે આત્મા પણ જો ક્રિયાઓમા પડેલાયેલો ન રહે, તો આત્માનું અધ્યવસાયરૂપી દ્વંધ સ્ત્રી, પુત્રો, પૈત્રો અને બીજી પોદ્ગનિષ્ઠ ઉપાધિઓમા વહેવાઈ જાય છે આત્મા

વિષયોરૂપી કાલ તરફ વહી જાય છે, અને સમાગ્ના વિચારોમાં જ તે સદા, સર્વદા પરોવાયેલો રહે છે આ સધળામાંથી તેને બચાવી લઈને આત્મધ્યાનને માર્ગે વાળવા અર્થે ખીનારૂપી ધર્મ ક્રિયાઓમાં તેને રોકી રાખવામાં આવે છે આ રીતે ધર્મક્રિયાથી આત્મા મસારના વિચારોમાં વહી જતો રોકી રાખાય છે અર્થાત્ કેવલનાનથી વિમુખ થવાનો તેનો તે માર્ગ બંધ થાય છે, પરંતુ હવે તેને કેવલપણ મેળવવાનું તો બાકી જ રહે છે

કેવલ કયાં મળી શકે ?

એ કેવલપણ શી રીતે મેળવવું તે મમજવાને માટે આ માથે બેઠીકતું ઉભરણ લેવાની જરૂર છે તમારી મિશ્કત પ્રતિભાની પાને છે, મરકારે તમારી વાન માન્ય રાખી છે, તમારી મિશ્કત ઉપર તમારો અધિભાર સ્વીકાર્યો છે પરંતુ તે છતાં જો તમે જાતે જ હુકમનામું બજાવવા જાઓ, તો પ્રતિભાની એવો જબરો છે કે તમારા પાંચડી લૂગડા પલ્લુ તે આચરી વે છે તમારી પાંચડી લૂગડા ન જાય અને તમેને તમારી ચીજો બાકી મળે તે જોવાનું કામ બેઠીકતું છે તે જ પ્રમાણ તમારા આ માને જ કેવલપણ છે એ તમારી માની દીનો છે એનું શ્રીજિનેશ્વર બગવાને હુકમનામું કરી આપ્યા છતાં તે હુકમનામાની બજાવણી માટે તમારે ‘મોહસય’ રૂપી બેઠીકતી જરૂર પડે છે મોહસયરૂપી બેઠીકતું જો તમારી માથે આવતો નથી અને તમે તમારી દીનીના પૈમા પમુવ કરવા જાઓ અર્થાત્ કે માત્માનો કેવલપણ લેવા જાઓ તો પરિણામ એ જ આવશે કે તમારે નીચે તોરણે જ મારવા આગળથી પાછા ફરવું પડશે !

મોહન્યયરૂપ બેલીફ

કૃત્યશુભ એ તમારા આત્માનો પ્રધાન ગુણ છે, પરંતુ એ તમારી બોવાએલી મિત્ર છે તે તમારી બોવાએલી મિત્રનો કબજો મેળવવા તમારે મોહન્યયરૂપી બેલીફને માથે રાખ્યા વિના છૂટકો જ નથી જો તમે મોહ ઉપર કબજો મેળવી ન શકો તો ખાતરીથી માની લેજો કે તમારી આ મિત્ર તમે કદી પણ મેળવી શકવાના જ નથી, અને તમારા કૃત્યશીલતાની આત્માને ઠોકરો જ ખાવી પડવાની છે. મન, ઉપવાસ, પોષક અને મધુના મોહની મદત કરનારા હોવાથી તેઓ સદા જ બેલીફને ધ્યાને છે.

હુકમનામુ ચોક્ષુ બોધએ

હું તમે એવો પ્રશ્ન કરી શકો છો કે, પૌષ્ઠાદિ કૃત્યથી મોહમદનાની પ્રાપ્તિ થાય છે એવે પૌષ્ઠાદિની આવશ્યકતા તો સ્પષ્ટ છે, પરંતુ ખમાસમણ હોવાથી શો લાભ થાય છે 'નમો નાણમ્' એ ગયણની કૃત્યની પ્રાપ્તિમાં શી આવશ્યકતા રહેતી છે? ઠીક, તમારી મિત્ર પારંગતી પામે છે એમાં કાંઈ નશય નથી ન્યાયની કોર્ટ તમારી વાત માન્ય રાખી છે, અને તમોને હુકમનામુ કરી આપ્યું છે હુકમનામુ બનાવવા માટે તમે બેલીફને પણ તમારી સાથે રાખ્યો છે કોઈ રીતે તમે અપૂર્ણતા રાખી નથી, પરંતુ તમારા હુકમનામામાં કોર્ટની સહ છે તે ઉપર જ તમે ચાહી દોગી દો બધવા ડેકા પાડી દો તો જો એમ થાય તો તમે નમાઝ લેજો એ હુકમનામાની ઉચ્ચ વસ્તુતરી શકવાના નથી તમારું હુકમનામુ સ્પષ્ટ સ્પષ્ટ વાર અને ચોક્ષુ જ હોવું જોઈએ તમે વિચાર કરો કે તમારું

જ્ઞાનડંપી મિહન તમે પાછી મેળવવાને માટે જે હુકમનામું મેળવ્યું છે તે હુકમનામું શુદ્ધ અપવાદ ગહિન અને ચોખ્ખું ॥ ખરૂં કે ?

ગીંગે હુકમનામું ન બજાવાય

તમારા લાજનું હુકમનામું તમે મેળવી દીધું છે એ વાત મર્યાદા સાચી છે, પરંતુ એ હુકમનામું તમે ગીંગે મૂકી દીધું છે જેવું કરીને તમે ઢાંઢ વાજ્યો છે, જેવું કરતા કરતા નથી ધરાયા. જેવું કરી કરીને એવી કશા આત્મી મૂકી છે કે તમારી આત્મ પર તમોને કોઈ પમેા પણ વીરવા તૈયાર નથી આ મિથિનિમા તમે હુકમનામું જ ગીંગે મૂકીને રેમા લાવી ખાઈ ગયા છો. તમારૂં આ રીતે ગીરે મૂકાએનું હુકમનામું તમારો બેનીફિટ બજાવી શકવાનો નથી, ત્યારે તમારે જો તમારું લેણું પકવવું હોય તો સૌથી પહેલાં તમારી એ દુરજ છ કે તમારે તમારા હુકમનામા પરનો ગીરાનો બોનો ચૂકવી દેવો જોઈએ.

જ્ઞાનડંપી અમરપદો ગીંગે મૂકાયો છે

જે તમારૂં જ્ઞાનનું હુકમનામું કયા અને કેવી રીતે ગીરવે મૂકાયું છે તેનો નિવાર કરો. ઠેવન્થનાન તમારી મિત્ર ત છે, એનો અમરપદો તમે જ્ઞાનવરણીય કર્મને ત્યાં ગીરવે મૂકેલો છે, ત્યાંથી તમારું તમારી ગીરે મૂકેલી મિત્રના પાત્રી છોડાવવાની જરૂર છે. નાનાવરણીય કર્મનું જે આવરણ બધાએનું છે તે શી રીતે તમે છે તેનો વિચાર કરો. જે પ્રકારે કર્મો બધાય છે તેનાથી ઉત્તમ પ્રકાર બધાએવા આવરણોનો જન પલ્લુ આવે છે ગીરે મૂકેલી મિત્રના છોડાવવી હોય તો તેનો સૌથી મહેલો રસ્તો.

એ છે કે જેટલા પૈમા આપણે લીધા હોય, તેટલા પૈસા પાછા ભરી દેવા જોઈએ તમારો જ્ઞાન ઉપજ્ઞો તમારી માતી કીનો અમરપગે શી રીતે ગીરો મૂકાએવો છે, તે તમારે તપાસવાનું છે જ્ઞાન પ્રત્યેની અરૂચિ, જ્ઞાની પરત્વેની અરૂચિ અને જ્ઞાનના સાધનો પ્રત્યેની અરૂચિ, એ ત્રણે વસ્તુઓની અરૂચિ દ્વારા જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બધાય છે, ત્યારે ને એ કર્મને તો પુણ્ય જ હોય તો પહેલા ડરના ઉલગે માગ તમારે હાથે પ્રહરણ થવો જ જોઈએ, તે સિવાય જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ખમવું પામતું નથી

જ્ઞાનાવરણીય કર્મ શી રીતે જાય ?

જ્ઞાન પરત્વેની અરૂચિ, જ્ઞાની પરત્વેની અરૂચિ અને જ્ઞાનના સાધનો પરત્વેની અરૂચિ એથી જેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બધાય છે (તત્ત્વગોપનિદ્વગ્માત્સર્યાન્તરાયાસાદનોપઘાતા જ્ઞાનદશાનુવરણયો । તત્ત્વગો ૭૦ ૬ સુ. ૧૧), તેજ પ્રમાણે જ્ઞાનના સાધન પરત્વેની ભખ્તિ, જ્ઞાન તરફ બહુમાન અને જ્ઞાની તરફ બહુમાન, એ ત્રણથી જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષય પણ થવા પાડે છે જ્ઞાનદાન તમારા કૈવલ્ય જ્ઞાન ઉપરની તમારી માતીની અમરપગે જે ગીરો મૂકાએવો છે તેને છોડાવવાનો માર્ગ એ છે કે તમારે જ્ઞાન, જ્ઞાની અને જ્ઞાનના સાધનો એ ત્રણેની આરાધના સંપૂર્ણપણે કરવી જોઈએ છે એ ત્રણેની આરાધના ન કરતા જો (એ તે એકની વિરાધના થાય અને બાકીના બેની આરાધના થાય, તો પણ તેથી જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થવાનું નથી જ, બહુ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બધાના જ પામરે જ્ઞાન ઉપર અથવા જ્ઞાની ઉપર અથવા તેના માવનો ઉપર

જે તમે જરા પણ રોષ દર્શાવશો, ત્રણમાથી ગમે તે એક પરત્વે પગુ જે તમારા હૃદયમાથી દ્વેષ બહાર પડશે તો તેથી તમારા નાનાનરણીય કર્મોમા ઘટાડો થવાનો નથી, પરંતુ વધારો જ થના પામશે તમારે જે તમારા નાના વરણીય કર્મોને ખપાવવા જ હોય તેનો નાગ કરવો જ હોય તેનો અન લાવવો જ હોય તો તેનો ધીરી માર્ગ એક જ છે કે ઉપર કહેવા રહે તારોની આ ધના ઠગે! જેમ અહપનુ કરવાથી મામાનો જે ગુનો થયેલો છે, તે ગુનો ત્યારે જ મિથ્યા થાય છે કે જ્યાં આ રસો તેની માફી માગીએ છીએ તે જ પ્રમાણે નાન, નાની અને નાનના સાધનો, એનો ઉપ કરીને જે નાનાનનીન કર્મ બાધ્યુ છે, તે ત્યાં જ છોડે છે કે એ રહીને જ્યારે આ કામ આરે છે

૧૨૬૮ અને ગુણમજરીનો અભધ

અહીં વર ત (વરદત્તાદિસમ્વત્તા સન્નિ મવિંચ ૦૪ સ્કો ૦૮) અને ગુણમજરીની કથાની ચાલ તાણ કરવાની જરૂર છે (ઉપદેશ પ્રામાદ બ્દા ૦ ૨૩૫) વર ત અને ગુણમજરી પૈકી ગુણ મજરી પૂર્વમતમા એક વ્યવહારી જિનદેવની આ હતી ગુણ મજરીના પુત્રોને પડિતે જ્ઞાન ન આનડવાને માટે શિખા મરી ત તી ગુણમજરી પુત્રોને ઉપાધ્યાયથી થએલી શિખાથી ઉશકેરાઈ ગઈ હતી અને તેથીએ પોતાના પુત્રોના પડિતને ગાળો નીધી હતી કેવટે પોતાના પુત્રોને એવી શિખામણ આપી હતી કે પતિ નમને શિયા ઠરે તો પોથી પાટી તમે તેમને સામી માગજો, અને પાત્રી આદિ બાગી નાજીને ઘેર ચાલ્યા આરજો, આ રીતે જ્ઞાની અને જ્ઞાનના સાધનોની વિધના થાય છે પડિતને

ગુણમજરીએ જે બિજાત્મ શબ્દો કહ્યા હતા, તે જ્ઞાનીની વિરાધના છે અને પાટીપોથીત્યાદિ બાજી નાખવાનું જે કથન કર્યું હતું, તેના ઠાઠા જ્ઞાનના માધનોની વિરાધના કરી ગુણમજરીના આ કાર્યને તિરસ્કારીને પનિએ તેણીને કહ્યું હતું કે-

પનિનો શ્રીને જવાબ

“આચાર્ય બાગકને શિક્ષા કર છે, તેથી શર પામવાનું કે કલહ કરવાનું કારણ નથી, પરંતુ આચાર્યે ઠરેનું ઢામ શા હતુંથી કહેલું છે ને વિચાર્યાનું છે આ મય બાગકના આત્માની હિતબુદ્ધિ રાખીને કરવામા આ યુ કે અને તેથી તેમને માટે આપણે રોષ કર્યો એ કર્તવ્ય નથી !”

ગુણમજરીએ જવાબ આપ્યો હતો કે-

“બવે છોડરા બલ્યા વિનાનો મૂખા રહે, તેથી નાઈ છોકગને શિક્ષા થશે ?, તે હું મહન કનીગ નહિ”

જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો અચ્ચ કેવી રીતે થાય ?

ગુણમજરીના આ વર્તનની જાનની વિરાધના થઈ હતી આ રીતે જ્ઞાન, જ્ઞાની અને જ્ઞાનના માધનોની વિરાધના થાય છે, આની રીતે રાણેની યા રણમારી જમે તે એકની પણ વિરાધના થવાથી જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બધાય છે

વગી જેમ જ્ઞાન જ્ઞાની અને જ્ઞાનના માધનો, એ ત્રણની વિરાધના દ્વારાએ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બધાય છે, તે જ પ્રમાણે બીજા પણ કેટલાક કારણોથી જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બધાય છે જ્ઞાનની કચિ હોય છતા જ્ઞાનના માધનો ઢાળે ત્યા હોય અને તે ઉપાડી લાવવા ગ્રથો વાયના માગી લા યા હોય તે જોગની

જવા, નાનનો અથ હોય અને તે કોઈ માગે તો “ નથી ” એવો જવાબ આપવો, પોતાને જ્ઞાન હોય અને કોઈ પૂછવા આવે તો કહેવાની અરુચિ ખાતર ડિવા બીજા ઢોડ વિચારથી તે વસ્તુ મને આવડતી નથી એમ કહી દેવું, આ મધ્યો જ્ઞાનનો નિદ્રા છે

જેમ ત્રિવરતોની (નાન, જ્ઞાની અને નાનના સાધન) વિરાધના દ્વારા નાનાવસ્થાના કર્મ બધાય છે, તે જ પ્રમાણે જ્ઞાનનો મત્સર કરવાથી પણ જ્ઞાનાવસ્થાના કર્મ બધાય છે કોઈ સમર્થ વિદ્વાન્ અને મજાન્ જ્ઞાનીની ઇર્ષ્યા કરી, તેના વ્યાખ્યાનો, બાધણો, ઉપદેશો ઇત્યાદિ ઠાગ જે દીર્ઘિ તેને મળતી હોય તેનો નિરુદ્ધાર કરે, કોઈ અથ પ્રમશર નાનનો માટે, શોભિતો અને આકર્ષક અથ બહાર પાડે તો, તો પણ હાથા ડમરા થકે તે અથ ભારે અને શોભિતો થવા માટે તેની ઇર્ષ્યા કરી, એ નધગાથી જ્ઞાનાવસ્થાના કર્મ બાધવા પામે છે (આશરો નાનમ્ય નાનવસ્થા નાનમાધનના ચ પ્રત્યેષા નિશ્ચરો મા સયમ તરાય આસાદન ઉપરાત ટતિ જ્ઞાનાવસ્થાશ્ચ મર્થ ન । પૈર્દિ જ્ઞાનાવસ્થા કર્મ દધ્યતે, જ્ઞાનમય ત્વનાવસ્થામ્યેતિ તત્ત્વાં માં જ ૬ સૂ ૧૧ ,

ત્રિવરતોની વિનાશનાવી તથા ઉપજ્ઞાનશુ તે દ્વારએ જ્ઞાનાવસ્થાના કર્મ બધાય છે આ મધગા કમો તોડવા કેરી રીતે તનો વિચાર કરે લાગતી જશે પર કોડી કમી જ વિજ્ઞાનમા નથી, તે જ પ્રમાણે આ મધગા કમોના પ્રવર બાર નીચે દમા એના માત્રમા માટે દેવવદન, ખમામમલ અને વીશ નનકારવાળી એની તો કમી કિમત જ નથી ?

ઉપરામાદિ એકત્રાથી કાય મિદ્ધિ ન થાય

દેવવદન, ખમામમલ, નનકારવાળા એની કમી કિમત જ

નથી, એથી એમ ન ચમજશો કે તે સઘળા કરવાની જ જરૂર નથી તે સઘળું આવશ્યક છે, પરંતુ મહિને વ્યાજનો જ હપ્તો હજાર રૂપીયાનો થનો હોય, તે માણસ યાજ્ઞમુન જે ગાય રૂપીયા બરવા વાચ તેનો જેમ કશો અર્થ નથી, તે જ પ્રમાણે અહીં ઉપરોક્ત કથનનો પણ હેતુ છે. હવે જે પ્રવચન કર્મભંધનો બાબા છે તેની અપેક્ષાએ માત્ર જ્ઞાનપદ્યમીને દિવસે જ હાથ પાડી જઈએ, તે દિવસ માટે જ મત, ઉપવાસ કરીએ અને બાકીનું કાંઈ ન કરીએ તો તેથી આપણા દહાડો વગાડાનો નથી, તે યાદ રાખીએ.

કઈ તિથિ જ્ઞાનપદ્યમી ?

આપણે કાર્તિક માસની શુક્લ પદ્યમીને જ્ઞાનપદ્યમી માનીને (શ્રુતપદ્મમીઠાઠરાદ્વાઠરાદ્વન્તોક્તપોજપ । મવિ૦ અ૦ ૦ જ્ઞો૦ ૬૬) તેનો આદર કરીએ છીએ, તે દિવસે જ્ઞાનના પુસ્તક બહાર કાઢીએ છીએ અને જ્ઞાન માંડીએ છીએ.

અદરવાપુઠીયાના શાસ્ત્રગારથી કાર્ય નહિ થાય

અદરવાપુઠીયા વગેરે બહાર જનતાના દર્શનાર્થે મૂકીએ છીએ, પરંતુ આ સઘળાની માથે એક વસ્તુ તમારે ખાતર તપાસવાની છે. જ્ઞાન માંડનાર અને જ્ઞાનનું ફળ ન કરનાર, એ સઘળાએ પોતાની મથવાહી લક્ષમાં રાખવાની છે. એક તો એકવાર અદરવાપુઠીયા કાઢીને તે જથ્થો સકુળ બહાર મૂક્યા અને તેના દર્શન કયા એટલે જ તમે કાર્યની પૂર્ણ કક્ષાએ પહોંચી ગયા છો એમ માની લેશો નહિ. જ્ઞાનની પૂર્ણ આરાધના તો હજી બાકી જ છે. અદરવાપુઠીયાની મુશોબિતતા અને ઉપયોગીતા સાથે તમારે અદરવા પુસ્તકોની પણ સભાળ રાખવાની.

છે, તેવી દરકાર કેટલા રાખે છે અને કેવી રીતે રાખે છે તેનો વિચાર કરો !

પુસ્તકોની રાખવી જોઈતી કાળજી

અદરવાપુટીયાની દુકાન સાથે અદરના પુસ્તકોની પણ કાળજી રાખી ? તે મુધયા છે કે બગડયા છે, તે પણ તમારે જોવાની જરૂર છે જે નાનને પ્રતાપે જેન શાસન ઉભરવવ છે, તે નાનના પ્રતિગિષ્ઠ મમા ગ્રંથોની પુરેપુરી મગજી તમારે રાખવાની છે

વરને (જાનને) વિસરી જાઓ તો અને

જાનના (અદરવાદિ) જમાડો છો !

ગ્રંથો અને અદરવાપુટીયાની મગજી માથે એક ડગલુ આગળ વધો જાનને જમાડો તમારી ટેવ છે કે તમે વરજાનને ભૂખે મારો છો અને માથે આવેલા જાનનાઓ માલમલિદા આપડી જાય છે અહીં પણ તમે તે જ નિયતિનું દર્શન કરાવો છો અહીં નાન એ વર છે અને અદરવાપુટીયા એ તેના જાનના છે તમે જાનનાને જમાડો છો અને વરને વિસરી જાઓ છો ! અદરવાપુટીયાની મગજી લીધી, પણ જ્ઞાનના ફેલાવા માટે તમે શું કર્યું ? એથી એમ ન સમજીશો કે અદરવાપુટીયા જોવાની જરૂર જ નથી અલખત્ત એની પૂગની સભાગ રાખવી, જુની અને નાટ થતી પ્રતોની તરી પ્રતો નેચાર કરાવવી, જ્ઞાનના પુસ્તકોનો પ્રચાર કરવો, પુસ્તક પ્રચારની શાસનાનુકૂલ સઘળી પ્રવૃત્તિ કરવી એ ઈચ્છ છે અને તે તમારી પ્રજા પણ છે, પરંતુ એ સઘળો જાનનાને જમાડવાનો વ્યાપાર છે વરૂંપી જ્ઞાનની સભાગ પણ તમારે રાખવાની છે, તે તમે ગી રીતે રાખો છો તે વિચારી જુઓ ?

જ્ઞાનનો કેલાવો, ઉદ્ધાર અને વધાગના પ્રશ્ન

તમે જ્ઞાનના દેવાવા માટે શુ કર્યું ? જ્ઞાનનો ઉદ્ધાર કેટલો કર્યો ? જ્ઞાનમા વધારો કેટલો કર્યો ? આ ત્રણ પ્રશ્ન વિચારા પડેના તો તમારે પોતે તમારો હિનાબ જોવાનો છે ' કે જ્યાં વર્ષમા તમે નવુ જ્ઞાન મેળવીને તમારા પોતાના આ માને કેટલો મુધાયો, તેને કેલ્લો મસ્કારી બનાવો અને તેને મોશની મમીપમા કેલ્લો અશે લઈ જયા ? અથવા તો તમે તમારા આત્માને કેલ્લો અશે અજ્ઞાની બનીને બગડવા દીધો અથવા તમે કેટલા બગડ્યા ? પછી તમારે આ વાત પણ વિચારવાની છે કે તમે જ્ઞાનનો ઉદ્ધાર કેલ્લો કર્યો ? જ્ઞાનનો મમાજમા પ્રચાર કરવા માટે તમે શુ શુ પ્રયત્નો કર્યા ? તમારા શરીરની શક્તિનો કેટલામો ભાગ તમે જ્ઞાનોદ્ધારમા વાપર્યો અને તમારી વાર્ષિક આવડનો કેલ્નામો ભાગ તમે જ્ઞાન પ્રચારમા આપી ગયો ?

નવોપનામાદિ સાથે તમે ત્યારે આ મધ્યમા પ્રશ્નો વિચારી જોશો અને તેને સાચા દિગ્ધે અમલમા મૂકશો, ત્યારે જ તમે માચી જ્ઞાનપથથી ઉજવી એમ ગણશે, તે સિવાય તમે જ્ઞાનપથથી પુરેપુરી રીતે ઉજવી છે એવુ તમે ન કહી શકા ! હવે મરવૈયુ તો જોશે

હવે આગળ વધો ! હીરાગીમા અમુક દિવસે તમે જ્ઞાનદા પૂજન કરેા છે બીજા બધા આયોગના જૈન આયોગે શારદા પૂજન સાથે વધારે મળધ છે, કારણ કે જૈનેતર આયોગનો બ્યવસાય બધાનો જ ચાપાગ દોજગા ન હોવાથી તેમને ત્યાં નિયમિત શારદાપૂજન કરવામા આવતુ નથી, ત્યાં જૈનોનો મળધ માત્ર વ્યાપાર સાથે જ હોવાથી તેમને ત્યાં શારદાપૂજન વધારે

નિયમિત રીતે થાય છે એ શારદાપૂજનને દિવસે પૂજનમાં તમે જે દ્રવ્ય મૂકો છો તે ડ્ર ય પૂજનની મહાસિ થયા પછી તમે ક્યા મૂકો છો, તેનો વિચાર કરો એ દ્રવ્ય પાણુ કોથળીમાં મૂકો છો કે શારદાની નેવામાં નમર્પણ કરી દો છો તે તપાસો ? શારદાપૂજન કે લક્ષ્મીપૂજન ?

શારદાપૂજનમાં મૂકેલું દ્રવ્ય તમે ધીમે રહીને કોથળીમાં મેરવી દો છો ! ખરી રીતે શારદાપૂજનમાં મૂકેલા દ્રવ્યને કોથળીમાં મેરવી દેવાનો તમોને જરા ય અધિભાર નથી જ ! શારદાપૂજનનું દ્રવ્ય એ તમારે શારદાની પૂજામાં જ વાપરવાની જરૂર છે શારદાપૂજન વેળાએ તમે જે કાર્મ દ્રવ્ય પૂજનમાં વાપરો છો, તે ડ્ર ય તમે જ્ઞાનજ્ઞાતામાં લઈ જઈ શકો છો ! તમારાથી જ્ઞાનપૂજામાં મૂકાયેલું એ ડ્ર ય કોથળીમાં તો ન જ મૂકી શકાય ! એ તમારું દ્રવ્ય તમારે જ્ઞાનજ્ઞાતામાં જ આપી દેવાની જરૂર છે લ્યા મુધી તમે એ દ્રવ્ય જ્ઞાનજ્ઞાતામાં ન વાપરો, ત્યા મુધી તમારી એ શારદાપૂજા માની લેજો કે અધુરી છે ! અન્યદર્શનના ધરાવના જેવી તમારી સ્થિતિ

નજીવો જેની જ તમારી સ્થિતિ ન થવી જોઈએ, દેવોને નવેદ્ય, યાગ, ડ્ર ય ઇત્યાદિ ધરાવીને પછી ગોળ્યામીઓ તે લઈ લે છે તેઓ એમ કહી શકે કે, “હે ભગવન ! આરતી બાદ ઘટ બજાવ, તમને ધરાવુ, તો હુ શુ ખાઉં ? પરંતુ એવી દશા તમારી ન જ હોઈ શકે એનો ખ્યાલ રાખજો શારદાપૂજન વખતે તમે જે કાર્મ મૂકો છો તે તમારાથી કોથળીમાં ન જ મૂકી શકાય એનો ખ્યાલ રાખજો ! શારદા એન્વે મરન્વતી અથાત્ જ્ઞાન છે, તો પછી જ્ઞાનપૂજાને નામે બહુ નીકળેલું

દ્રવ્ય તે નાનખાતામા જ જલુ ભેંધએ, તે પાછુ કોથળીખાતામા જ જ ન શકે, આ વાત તમે ધ્યાનપૂર્વક વિચારશે તો તમેને જણાઈ આવશે કે તમે જે કરો કે તે વ્યાજ્ઞી નથી
લક્ષ્ય લક્ષ્મીપૂજનમા જ છે !

ખરી વાત એ છે કે શારદાપૂજનને દિવસે નામ છે “શારદાપૂજન”, પણ લક્ષ્ય છે લક્ષ્મીપૂજનનું ! તમે ધ્યેય લક્ષ્મીપૂજનનું રાખો છો અને શારદાપૂજન કરો, છો માટે જ તમારી શારદાપૂજન સફળ થવા પામતી નથી સરસ્વતી એ તો આયોની સામાન્ય દેવી છે સરસ્વતીને તો વદિત આવે પછી માને છે અને આર્થા જૈન આવે પણ સરસ્વતીને માનીએ છીએ દિગંજી પા માને છે (જયઃ સુય દેવ્યા, શ્રુતદેવતાં જય હો મહાનથ પ્રસાવના પૃ. ૨૩)

જેનોને શારદાપૂજન મમ્યગજ્ઞાન માટે

જેન આર્યોનું શારદાપૂજન એ મમ્ય જ્ઞાન શા માટે કહી શકાય છે કે તે વખતે તમે એનો આર મતકાળ કરો મુહૂર્ત વગેરે નેવડાનો છો અને ધમાનુકૂળ થઈને એ કાર્ય કરો કે, ત્યારે નિન્ના કહે કે મમ્યગજ્ઞાનને નામે તમે શારદા પૂજન કરો છો, તો પછી સમ્ય જ્ઞાનની પુત્ર, તેની સજાળ, તેનો પ્રચાર વગેરે શા માટે કરતા નથી વાડ ? તમે એમ મમજતા જો કે તમે તો દેવવદન કરીએ છીએ, નવકારવાળી ગણીએ છીએ એટલે જ અમારે ખીમ્બુ કાઢી પણ મળવા માગી નથી, તો તેવી માન્યતા ધરાવનારાઓએ યાદ રાખવાની જરૂર છે કે એ ગીતે તમારી પાનપુત્ર અધુની છે તમારી દેવ પ્રગાળી સિવાય જ એક કાંઈ નથી, તમે જાણો છો કે તમે જે

તરીકે જ તમારા પચ્ચક્રાણ અને બીજી ક્રિયાઓને ધ્યાન છે, પરંતુ તમે ત્રિતરવોની વિરાધના, નિરૂપ ઈત્યાદિ દ્વારા તમારું હુકમનામું ગીરે મૂક્યું છે, તે છોડાવવા માટે જ્ઞાનની સંપૂર્ણ આરાધના તમારે કરવાની બાકી જ છે, અને તે આરાધના રૂપે જ ત્રિતરવોની આરાધના સાથે તમે પોતે કેટલું જ્ઞાન પામ્યા, જ્ઞાનોત્તેજક કાચેમા તમે તમારું ધન અને શરીર કેટલું વાપર્યું એ સમજી તમારે જોવાનું છે જ્ઞાનની આરાધનામાં આ બધા જ કાચેનો મમાવેશ થાય છે, એ મત્ત સમજવાનું છે

‘ જ્ઞાન દગ્ગા જે આકુઠી ’

જુવે એક વાત ઉપર તમારે ખાત લક્ષ આપવાની જરૂર છે, તે વસ્તુ એ છે કે જૈન શાસન એ જ્ઞાનક્રિયાત્મક શાસન હોના છતાં તેણે જ્ઞાનની આરાધના ઉપર જ આજુ બધું જોર કેમ આપ્યું છે? શાસનનો રથ એ કાંઈ એટલા જ્ઞાનના ચક્ર ઉપર જ ચાવનારા રથ નથી, પરંતુ તે જ્ઞાન અને આગ્નિ એ બને ચક્રો ઉપર ચાવનારા છે, તે પછી ચારિત્રને વધારે મહત્તા ન આપતા જૈન શાસને જ્ઞાનને જ શા માટે આટલી બધી મહત્તા આપી છે વાત? જ્ઞાનને આજુ બધું મહત્ત્વ આપીને જ્ઞાનપથમીને પર્વરૂપે સ્થાપન કરવાનું કારણ એ છે કે જ્ઞાન એ મોક્ષના અત્યંત સમીપવર્તી પ્રદેશમાં હોવા માથે જ્ઞાનના અશમાથી ચારિત્રના ચક્રની ઉત્પત્તિ થાય છે ચારિત્રના ચક્ર માથી જ્ઞાનના ચક્રની ઉત્પત્તિ થના પામતી નથી

જ્ઞાન પહેલું કેમ ?

જ્ઞાનના ચક્રમાથી જ ચારિત્રના ચક્રની ઉત્પત્તિ થાય છે (સર્વગે જાણે ચ વિજ્ઞાણે પચ્ચમગ્ગાણે ચ સન્નમે । અણ્ણમ્મ તવે સેવ

વોદાણે અઝિરિયા સિદ્દી ॥૨૧॥ મગઁ પૃઁ ૧૪૧ સરણે જાણે
 ॥ વિન્નાણે પચમ્વાણે ય સંજમે । અણણ્તે તવે ચેવ વોદાણે અઝિ
 રિય તિવરાણે ॥૧॥ ટાળાં પૃઁ ૧૦૬, પાનમ્ય પન્ તિરિતિ ,
 પ્રશ્નમં સ્લોઁ ૭૦, તેથી જ જ્ઞાનને વિશેષ મહત્તા આપેની
 જોવામા આવે છે શાસ્ત્રકાવ્યે તા ન્પદ્મ ગીતે કહી જ દીધું
 છે કે “જ્ઞાન દશા જે આશ્રી તેજ ચરણ વિચાર” (સીમં
 વિનં સ્ત તાં રે ગાં ૨૧) એવે દે જ્ઞાનની જે વિગુણ
 દશા છે તે જ આત્મિ દશા કે આશ્રી એમ નમસ્વાનુ નથી
 કે ચારિત્રની કાઈ મહત્તા જ નથી, અને મધ્યમી મહત્તા જ્ઞાન
 ની જ છે જ્ઞાન ગમે એનું હોય તો પણ જો આત્મિ તરી
 હોતુ, તો ત્યાં મોક્ષની પ્રાપ્તિ નથી એ ન્પદ્ છે (ત્વં મ્વરા
 ચ્વદળમારવાહી માગ્મ માગી ન હુ ચન્નસ્ત । ઇવ સુ માળા ચરણે
 દ્વીજો, નાળસ્ત માગી ન હુ સોમાર્ક ॥૧॥ આર તિ માં ૧૦૦)
 છતાં જ્ઞાન અગમથી જ ચારિત્ર જન્મ સમતુ હોનાથી ચારિત્ર
 પથથીનું પર્ય ન ગણતા જ્ઞાનપથથીનું જ ત્ર ન ગણવામા
 આવ્યું છે

જ્ઞાનથી ચારિત્રની ઉત્પત્તિ

શાસ્ત્રમારમ તાજાં ન્પદ્મ ગીતે કહે છે કે ‘પત્મ નાળ તમા
 દયા (દ અં ૧) અર્થાત્ પહેલું જ્ઞાન થાય છે અને જ્ઞાન
 થયા પછી જ દયા (મજ્મ) એવે ચારિત્રની પ્રાપ્તિ છે ‘પત્મ નાળ
 તમા દયા’ એમા તબો કહી વાચ્યનો જો પાડ્યો છે એ જો
 શાસ્ત્રમરેએ શા માટે પાડ્યો છે તે તમારે મૂળ ધ્યાન રાખીને
 વિચારવાનું છે આ વાક્યને માં અમરો પાડી દેવામા આવે જ

નથી શાસ્ત્રકારોએ અહીં વાક્યભેદ ન પાડ્યો હોત તો તેઓ એમ પણ કહી શકે, ‘જ્ઞાન લાભ થાય એટલે દયાને લાભ થાય નાળાજો દયા’ એવું એક વાક્ય અહીં કહી શકત, પરંતુ તેવું ન કહેના શાસ્ત્રકારો અહીં વાક્યભેદ પાટે છે, અને બે વાક્યો ખેડે છે એમાં જરૂર કાંઈ ભેદ રહેવો હોવો જ ભેદ છે

પદમ નાળનું ગૃહતત્ત્વ

અહીં કાંઈ પણ ગૃહતત્ત્વ હોવું જ ભેદ છે એ ગૃહ તત્ત્વ એ છે કે જ્ઞાન અને ચાલિત એ બંનેમાં નાળનું ચક્ર પહેલું ગળાં યુ છે, અને તેની જરૂરિયાત પહેલી માની છે એ ચક્રમાથી જ ચારિત્રના ચક્રની ઉપસ્થિતિ હોવાથી અહીં ચાલિત કરતા નાળને પહેલું લેવામાં આ યુ છે, અને તેને લગતું વાક્ય આગળ મૂકવામાં આવ્યું છે આ રીતે અહીં ચારિત્ર ચક્રની પહેલા જ્ઞાનચક્રની આવશ્યકતા જ દર્શાવી છે હવે “एव चिद्वत् सत्त्वसंज्ञये (દ૦ અ ૧)” એ બીજું વાક્ય શા માટે કહેવામાં આ યુ છે તેનો વિચાર કરો. બે ચારિત્રચક્રની મુખ્યતા ન હોત તો બન્ને એકલું પહેલું વાક્ય જ બમ હતું ‘एव चिद्वत् सत्त्वसंज्ञये’ એ વાક્યની અહીં કાંઈ જરૂર જ ન હતી એ વાક્ય અમગન અને અપ્રકરણી જ લેખાત, પરંતુ આગતું વાક્ય જુદું કરી દયાની (ચારિત્રની) મુખ્યતા કરી છે, તેથી જ ત્રીજું વાક્ય વાજળી ઠર છે હવે એનો વિચાર કરો કે “अज्ञानी किं काही” (દ૦ ગા૦ ૬૨), અનાનને શાસ્ત્રકારોએ ખરાબ શા માટે કહ્યું છે, અને જ્ઞાન સાચું શા માટે

જ્ઞાન માટે કેમ ?

જ્ઞાનન નામ ક્ષીએ છીએ અને અજ્ઞાનને ખનળ કહીએ છીએ, પરંતુ અજ્ઞાન ખરાબ શા માટે છે અને જ્ઞાન માટે શા માટે છે, તેનો નિયાર કરો. અન્યાન એ અજ્ઞાન તરીકે ખરાબ નથી, તે જ પ્રમાણે જ્ઞાન એ જ્ઞાન તરીકે પણ માટે નથી, પરંતુ જ્ઞાન આત્માનું કયાણું કરી શકે છે (દ૦ ગા૦ ૧૬, ૫૩ ૫૪) માટે તે સાચું છે અને અજ્ઞાન આત્માનું કયાણું કરી શકતું નથી, તે માટે જ તે નવડ અથવા મરામ છે ખરી રીતે કહીએ તો જે આત્માનું હિત ખરી શકે છે તે જ જ્ઞાન છે અને જે આ માનું અહિન કરે છે તે જ અન્યાન છે આ જ હેતુથી આ રાયદેવ શ્રીશમ્યભવતૂરીન્ધરજીમહારાજ અજ્ઞાનને ખરામ મનાવે છે અને તેમણે ‘ અજ્ઞાની કિ કાલી ’ એ વાક્ય લખ્યું છે અર્થાત્ અજ્ઞાન આ માના હિતનું કાર્ય કરવા હેતુ નથી, માટે તે ખરામ છે લ્યારે જ્ઞાન આ માના હિતનું કાર્ય કરવા હેતુ માટે તે સાચું છે

આદ્યપૃષ્ઠીના પ્રશ્ન

ચૌપૃષ્ઠી શ્રવણનીઓને તો કાર્થ પ્રશ્ન કરવાપણ હોતુ જ નથી તેઓ ત્રણે જાણને અને સઘળા પદાથોને તેના પયાથો મહિત લાણે છે, પરંતુ તે છતાં તેઓ પ્રશ્ન કરે છે તેનું કારણ શું ને વિચારો એજ કારણથી તેઓ પ્રશ્નો કરે છે કે જેથી જ્ઞાનની મહત્તા લખાય છે, અને મીઞ્વઓ પણ જ્ઞાન પામી શકે છે

અન્યાન ખરાબ કેમ ?

જ્ઞાનને સાચું ગણ્યું છે અને અજ્ઞાનને ખરામ ગણ્યું છે

અજ્ઞાની દયા (ચરણ) કરતો નથી, માટે અજ્ઞાન ખરાબ ગણવામાં આવ્યું છે અજ્ઞાનીની ક્રિયા ક્ષણમા શૂન્યરૂપે છે, અજ્ઞાની ક્રિયા કરે છે પણ તેની ક્રિયા અહોતુકત્વે છે, જ્ઞાનીની ક્રિયામાં મોક્ષનો હેતુ રહેવા છે, ત્યારે અજ્ઞાનીની ક્રિયામાં હેતુ જ નથી બધાના હેતુ હોય તો પણ તે પૌદ્ગલિકતાનો છે, તેથી જ અજ્ઞાની દયા કરી શકતો નથી આ જ કારણથી અજ્ઞાનને ખરાબ ગણવામાં આવ્યું છે, અર્થાત્ કે અજ્ઞાની, તેના અજ્ઞાનને દીધે દયા નથી કરી શકતો, માટે જ અજ્ઞાન ખરાબ છે અજ્ઞાનથી પ્રેરાયેલો આત્મકલ્યાણના કામો પણ ન જ કરી શકે

મધર, નિઝશ, આઠવ, બધ એમાનુ કાઈ પણ અજ્ઞાની મમજતો નથી, તે મિથ્યાશ્રે આ વસ્તુઓને મમજી જ ન શકે તો પછી તે તેને આવરણમાં તો ઢંકારી જ કયાથી શકવાનો હતો વાડ ? ચારિત્ર વગરનો દોષ અને જ્ઞાનને માર્ગે ન આવેલો દોષ તે દયા પણ ન કરી શકે, અને આત્મકલ્યાણના ખીજા કામો પણ ન જ કરી શકે અજ્ઞાની સર્વમયન એટલે સર્વ નિરતિને મમજી શકતો નથી, અને તે ન મમજી શકવામાં તેને કારણબૂન અજ્ઞાન છે, માટે જ અજ્ઞાનને ખરાબ માનવામાં આવ્યું છે

જ્ઞાન માટે જ્ઞાનપચમી

જ્ઞાનની કેળવી મહત્તા છે તે આથી મિદ્ધ થાય છે જ્ઞાન એ આત્મકલ્યાણને સાધનાડ છે તે સર્વમયતને મમજી શકે છે અને દયા કરી શકે છે, એને જ અર્જે જ્ઞાનની મહત્તા છે અને તેથી જ શાસ્ત્રમાં ચારિત્ર્યોધ કે દર્શનદશમ જેવા પર્વો ન રાખતા જ્ઞાનપચમીનું જ પરિ સંખ્યુ છે

શ્રીમહાનિશીથમૂનમા જ્ઞાનપથમી

હવે કોઈ એવો પ્રશ્ન કરશે કે કર્મનો બંધ તો પાચે જ્ઞાનથી મટી જનારો છે, તો પછી પાચે જ્ઞાનની આરાધના માટે જ્ઞાનપથમી ન રાખના શ્રુતજ્ઞાનની આરાધના માટે જ પથમીનું મહાપર્વ કેમ ઠાવનામા આયુ છે ? આવી ગતિ કરવી એ મર્વથા અર્થ વિનાનું કાચ છે “જ્ઞાનપથમી”ને આપણે મુખ્યતાએ જ્ઞાનપથમી જ કહીએ છીએ “મહાનિશીથ સૂત્ર”મા (અં ૭ સૂં) પણ જ્ઞાનપથમીને ‘ જ્ઞાનપથમી જ ’ કહેવામા આવી છે

શ્રુતજ્ઞાનની મહત્તા

જ્ઞાનપથમીને શ્રુતપથમી (શ્રુતપથમીકાઽઽરાદ્વાઽઽરાદ્વાતોક્તપોષૈ । મવિષ્યં ૫૦ ૬૬ જ્ઞો ૫૪) કહેવામા આવે છે તેનું કારણ એવું જ છે કે એ દૃષ્ટિએ શ્રુતજ્ઞાન સધગા જ્ઞાનનું મવોપરી જ્ઞાન છે પાચે જ્ઞાનનો પ્રકાશ શ્રુતજ્ઞાનથી જ થાય છે, માટે જ જ્ઞાનપથમીનો શ્રુતપથમી તરીકે પણ ઉલ્લેખ કરી શકાય છે “ભાષ્યકાન્મહારાત્ શ્રીમાન્ નિત્યભગ્વાણીયમાશ્રમણ્યએ કહ્યું છે કે “અર્થાત્ શ્રુત

“મતિશ્રુતાગ્નિનામ પયાયકેવલ । મેદા જ્ઞાનમ્ પચેને માન્યા મનીષિસત્તમે ॥૧ જ્ઞાન સપ્રમત્તમત ગુણતયા પ્રાદ્ય તથેનમત, દાતા તદ્ધર આદિમો ગુણવર્તાનમ્ય સદા સત્તમે । આરાધ્યશ્ચ મુમેચનીય ચરણો નાશાતનીય સદા, વણ્ય સદ્ગુણનેન વિદુર્ણ વાર્યા ચ નિ રા બુધૈ ॥૨॥ ગણધરા ગુણગૌરવશાલિનો, ન્ધુરમ્બદ્ધમતિશ્રુતસપદ । પ્રતિ

જ્ઞાન એ એક જ એવું જ્ઞાન છે કે જે મનિજ્ઞાન, શુદ્ધજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન પર્યવત્તાન અને કેવલજ્ઞાન એ પાંચે જ્ઞાનને ભણી શકે છે (સો મહાનાદાણ કયરત્તમ, ? મુયમ્મ, જ ન મેસાદ્દ હોતિ પરાહીનાદ ન મ પરબોદે સમત્યાદ્ ॥ ૮૩૮ ॥ વાણ પરાહીણ દાગાવ પરપ્પોહય જ ચ । મુયનાળ તેણ પરપ્પોહણત્થ તદણુઓગો ॥ ૮૩૯ ॥ વિ૦ આ૦), અને તેનો જગતમા પ્રકાશ કરી શકે છે નમ્રગા જ્ઞાનોના નવરૂપને ભણનાર શ્રવજ્ઞાન હોવાથી જ જ્ઞાનપદ્યમી એ શુદ્ધપદ્યમી પણ કહેવાય છે તમે એવી પાત્ર જાડી શકશો કે શુદ્ધજ્ઞાનની જ આત્મી બધી મહત્તા કે, તે પછી એ પદ્યમીને એકની જ્ઞાનપદ્યમી ક્રિયા શુદ્ધપદ્યમી ન મટેના ‘શ્રવજ્ઞાનપદ્યમી’ કહેવામા કેમ નથી આવતી ?

આના પ્રશ્નોના ઉત્તરે તો સ્પષ્ટ રીતે બ્યવહારમા પાળુ નમાએના છે કુળી પુણ્યવાળાને આપણે કુકબડોડાગીયા પછીએ છીએ, એ ગાંડો ભવ નાના અર્થનો પ્રમથક હોય, તે છતાં

પદ્મ હુપતમ્મિય રૂંધર, મકટરેરલમુત્તમમાનન ॥ ૧ ॥ વિદિતમ્મુ
વિવેચનતત્પરા જગતિ દૃશ્યત વિનપરપમ । પરમતાપિ તત્તો દ્વિજમાનય,
મણિગત્તિ ન તત્તમાશ્રિત ॥ ૨ ॥ નિશ્ચિલપેદાવિતજગત્ત્રયા, નિમ
વગ જગુરા મજમથગ । પરનિમિત્તમિદ્દાસ્તિ ન કિંચા, ન હિ વદેદિ
ત્તમત્તમનિ નિપ્પુર ॥ ૫ ॥ બોધો મવિનામથમમુથો નો ચારદતી
દિવ્યનુ, વેસુ વિબુદાન્તેડયપના કાયોથવિદાશ્રિતા । જીવો
મુન્નત મ્પર્શનયુત્તમ્માત્રવિદીશ્વરો, તત્ત્યાત્તિતો હગતિરેશો નો
ચાત્તુ વહિગત ॥ ૬ ॥

તે એક રીતે નહિ ઈચ્છવા જોગ શબ્દ છે, અને તેથી મહત્તા તરીકે તેવા શબ્દો વાપરવાથી દૂર રહેવું એમા કાંઈ ખોટું નથી તે જ પ્રમાણે શ્રુતપચમીને શ્રુતજ્ઞાનપચમી કહેવું એ પણ ખટું ઈચ્છવા યોગ્ય નથી !

જ્ઞાન માટે પચમી જ કેમ ?

હવે જ્ઞાન માટે પચમી જ કેમ ? જ્ઞાનપચમી કયારે માનવી યોગ્ય છે ? કાર્તિક મામમા કે જેડ મામમા ? અને જ્ઞાનની આરાધના માટે પર્વ તરીકે પચમી જ કેમ માનવી ? સાનમ આઠમ કે પુનમ એને માટે કેમ યોગ્ય નથી માની તેનો વિચાર કરો. જ્ઞાન પાત્ર પ્રગરના છે, તેથી જ નાનની આરાધના માટે પચમીનો દિવસ ઠરાવાયેલો છે એમા જ મહત્તા અને બુદ્ધિપૂર્વકતા રહેતી છે

દ્વિગબજેની જ્ઞાનપચમી

આ રીતે કાર્તિક મામમા પચમાનું પર્વ ઠરીએ છીએ ત્યાં દ્વિગબજે જેઠ મહિનામા નાનપચમા કરે છે । (ગ્રેષ્ઠ સિતપચપચ્ચમ્યા, ચાતુર્વણ્યસપ્તમયેત । તત્પુસ્તકોપરણેત્યઘાત્ ત્રિયાપૂર્વજ પૂનામ્ ॥ ૧૪૩ ॥ શ્રુતપચમીતિ તેન પ્રત્યાતિ તિથિરિય પરમાપ । અથાપિ યન તમ્યા શ્રુતપૂજા કુચ્ચતે જૈના ॥ ૫૪ ॥ દ્વદ્વનદિટ્ટન શ્રુતાવતાર ॥ આ વાકો આ નાનપચમા પ્રનાનું જે કારણ બતાવે છે તે અરબર નિચારવા જેવું છે તેઓ કહે છે કે તેમના સપ્તમ્યામા અર્હદ્દમની અને ભૂતજની નામમા બે સાધુઓ થઈ ગયા હતા (બહિમહિ માધનદિ ય ઘસેગ પુત્તયન મૂચલી । ૧૬ ॥ ત્રિગ પટ્ટરલા, મૂચલિયાઈરિયા સુત્તમાહ, ધવલા

તીજી વીરમેનઝ) તેમજે કોઈ યથ જનાઓ તે અથ તેમજે જેઠ
ગુફ પાવ્યમને દિવને પૂર્ણ કયો હતો, માટે તે દિવનને દિગબરોએ
નાનપંચમી તરીકે પર્વ ગણીને પજાવવા માકયો છે આ બાઈઓને
આપણે વ્યાજખી રીતે એમ પૂછી ચક્રીએ છીએ કે “મહા
નુભાવ! ઉપરોક્ત નામના માનુએ અથ સ્થા, તેની પૂર્ણાનુતિ
થઈ, તે દિવસને તમે જ્ઞાનપંચમી કહો છો, અને તે દિવસે ચતુ
ર્વિધ સંઘે મહો સવ કયો, માટે તેને જ્ઞાનપંચમી કહો છો, તો
પછી બાવાન શ્રીગૌતમસ્વામીના નાનનુ પર્વ તમે શુ રાખ્યુ
છે ?” આ પ્રશ્નનો તેમની પાને કર્યો જ જવાબ નથી

દિગબરોને પ્રશ્નો

ગણધર બગવાન શ્રીગૌતમસ્વામીના જ્ઞાનનુ પર્વ તેઓ
ઉજનતા નથી અને કોઈ બે સાધારણ માધુઓ, તેમના નાનનુ
પવ પાળે છે !

ખીજી વાત એ છે કે ગૌતમસ્વામીના જ્ઞાનનુ પવ નથી
રાખ્યુ તેનુ કારણ શુ ? અને કોઈ બે માધુઓએ અથ પૂરો
કયો ત્યારથી જ પર્વનો આરભ મરી દીધો તંનુ કારણ શુ ?

આ સઘગા પ્રશ્નોના તેમની પાને કાઈ જવાબો જ નથી

દિગબરોની વાત વિશ્વામનીય નથી

કોઈમા તમારો એ રહી રહ્યુ ૨ નાના હોય, તો આપણ
અસન હોના તેડએ તે મનાવતી અથના જે વિસતા તામ
લખેના હોય તો તેના ઉપર કોઈ વિશ્વાસ ગળતી નથી, કારણ
કે તે લખાનુ નવુ ૭ ના જ પ્રકારે દિગબરોની વાતો પણ
વિશ્વામનીય નથી ! શ્રીજિનેશ્વરમહારાજઓ અને ગણધર-

ભગવાનો, તેમના જ્ઞાનનું એમને ત્યાં કાંઈ લાગતું વળગતું નથી !
 તેમના જ્ઞાનના આરકના સંભારણાનું તેમણે એક પર્વ પાશુ રાખ્યું
 નથી, પરંતુ ચાર દિવસ ઉપર થઈ ગયેલા નવા નાધુઓના
 જ્ઞાનનું પર્વ તેમણે પકડી રાખ્યું છે કેટલી દૃષ્ટિએ દિગંબરોના
 એપગ નવા લખાએવા ■ અને તેથી તે વિશ્વામપાત્ર હનતા
 નથી દિગંબરોને ત્યાં આ રીતે ભગવાન શ્રીજિનેશ્વરોનું કાંઈ
 લાગતું વળગતું નથી ગણધર્મહારાનો માથે કાર્ડ સળધ
 નથી, પરંતુ અર્હુદનની, ભૂતનની માથે એમનો સળધ છે
 દિગંબરોને કોનું શામન ?

દિગંબરોનું શામન એ ભાવાન શ્રીજિનેશ્વરોનું શાસન
 છે કે અર્હુદનની, ભૂતનનીનું શામન છે ? તેનો વિચાર કરો !
 વગી અર્હુદનની, ભૂતનની એમણે ત્રય રચ્યો અને તે પૂર્ણ
 થયો તે જ દિવસથી નેમતો પર્વ ઉજવવા માડ્યું કે પર્વને
 મહોત્સવ પાછગથી શરૂ કર્યા તે બીજો પ્રશ્ન છે

દિગંબર શાખામા ગ્રથો જ ન હતા

અર્હુદનની, ભૂતનનીએ ત્રય એ એ દિગંબરોના જાણ
 વામા કેવી રીતે આ યુ છે એના પણ તેમની માથે કાર્ડ
 જવામ નથી ! ગણધર્મહારાઓએ આગમોની ન્યતા પ્રી એ
 વાત તો સવને સાધારણ રીતે જાણનામા આવી હુતી કાળ
 કે ગણધર્મહારાઓ જ્ઞાન દીધા ને છે ત્યારે મનોમર
 હોય છે, ધન્યો હોય છે, વાસવથ કરાવ છે, પૂને
 હોય છે, (જદા ય ગણદગ મ ર પત્રજિતા તાદે જિર ઇગનિસેજ
 ણગારત બગાણિ ચોદસજિ ચાત્તમ પુવાણિ ણય તા મગવતા અ
 ફરિતો તાદે મગવતો ઇગવાસે મુત્ત કરેતિ, ત અવસ્થરેદિ પંદે

વજ્રેહિં સમ, વચ્છા સામી જમ્સ જતિઓ ગળો તમ્મ તત્તિય અણુના-
 નતિ, ણ્તો તિત્થ દોહિતિત્તિ । આવ૦ ચૂ૦ પૃ૦ ૩૩૭) આ મધ
 ળાથી ભગવાન શ્રીગણધર્મદેવોની પ્રતિભા અને કીર્તિ ભાવમ
 પડે છે, પરંતુ અહુદ્દળતીએ અથ તૈયાર કરી દીધા એની
 દિગ્ગજ સમાજને ખજાર કેવી રીતે પડી હશે તે શકાનો
 ઉત્તર ભેદ્ય છે । ખરી વાત એ છે કે દિગ્ગજ ગાળામા પ્રયોજ
 ન હતા

અથ વિના શામનનુ સચાલન શક્ય જ નથી, એટલે
 તેઓ અ-જાઈ બિડ્યા હતા અને કોઈ પણ પ્રકારે અથોત્પત્તિ
 ચાલતા હતા । ત્યાં આ બે અહુદ્દળતી, ભૂતળતી નીચી આવ્યા,
 અને તેમણે ચોપાન લખી આપ્યા એટલે મહે ઉત્સવ કર્યો,
 સત્તાન વગરનાને છોકરાની જેમ

દિગ્ગજને બે બહીનો અથ

માધાણ રીતે વ્યવહાર દૃષ્ટિએ પણ સત્તાન વિનાના
 મામાપોને એકાએક છોકરા જન્મે છે ત્યારે આનંદ આનંદ થઈ રહે
 છે અને મધણે હાંના મગજ ગીતો ગવાય છે, તે જ પ્રમાણે
 અહુ પણ બનેલ માલમ પડે છે એક તો શાઓ જ નહિ
 તેમા આ બે નાધુઓએ શાઓ બનાવી આપ્યા, એટલે સમાજે
 તેના નાનને વધાવી લીધું છે, અને તેનો ઉત્સવ પણ આદરી
 દીધો । પરંતુ આ ધમાલમા જિનેશ્વર ભગવાનો જે કાંઈ કહી
 જએવા છે, તે બાજુએ રહી ગયું છે અને શાઓમા નવું જ
 તુલ દાખવ થઈ ગયું છે તેનો વિચાર મરખો કબ્બાની કોઈએ
 તની લીધી જ નથી । આગમોના અસ્તિત્વ વિના સમાજમા
 કેવી ગરમ અને સ્ખલના થાય છે, તે નમજવાને રાગે આ

એક સારામા સારો ઐતિહાસિક પ્રસંગ છે અને તે ઐતિહાસિક પ્રસંગ આજના કહેવાતા સુધારદોષે પણ આગમોની આવશ્યકતા સમજવા માટે ખ્યાલમા લેવો જરૂરી છે

દિગ ખગોને પહેલા જાણો હતા કે નહિ ?

દિગ ખગ જેનો જ્ઞાનપત્રમીના ઉત્તમવેળાએ તે પુસ્તકનો ધરદોષ કાઢે છે એ વસ્તુનો ખામ વિચાર ન કરીએ તો પણ એવો પ્રશ્ન તો સ્વાભાવિક રીતે જ જન્મે છે કે સઘળા જ્ઞાન માનની આરાધનાનો આ ઉત્તમ છે, તો પછી તે સઘળું મૂનીને અર્કુદ્દબની ભૂતમવીએ રચેના માત્ર એ જ પુસ્તકને સ્વીકારી લેવું અને એ એક જ શાસ્ત્રના રચનારાના માનમા ઉત્તમ પણ થોડું દેવો એ શુ વાસ્તવિક છે ? કોઈ પણ સંસ્કૃત એ વાત તો સ્વીકારવા તૈયાર જ નથી થવાનો કે મધ્યમા જ્ઞાનનો ઉત્તમ પ્રવાણ તણ દઈને તેમજ ખગધર ભગવાન વગેરેના ચૈત્ર પુરોનો મહોત્સવ તણ દઈને, અને ખીજા આચાર્યોના ગ્રન્થોનો મહોત્સવ તણ દઈને અથવા તેમના ઉત્સવોન કરીને બે માધુઓનો જ ઠરવો 'વગી સઘળા નાનને ઉકાવીને એક જ શાસ્ત્રમા ગેમી જલુ એ પણ વિચાર નેવું છે ખીજો પ્રશ્ન એ છે કે અર્કુદ્દબની, ભૂતમની તો લાભગદર્થી ૧૦મા મૈક્રમા થયા હતા, ત્યારે શુ તે પહેલા દિગખગોના શાસ્ત્રો હતા કે નહિ ? આ મધ્યમા મવાવો એવા હ કે જેનો ટોચ જનામ જ નથી !!

વૈશાખ શુ. ૧૧ એ પણ જ્ઞાનની આરાધનાનો નિવન છે કારણ કે વૈશાખ શુ. ૧૦મે ભાવાનને જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું અને અગ્યારને તીર્થ સ્થાપના થઈ છે પરંતુ પાંચે જ્ઞાનની બહુમાન પૂર્વક આરાધના કરવાને માટે તો શાસ્ત્રોએ યોગેહો કાતિક શુ.

પચમીનો દિવસ એ જ વધારે યોગ્ય અને અનુકૂળ છે

જ્ઞાનપચમી માટે કાર્તિક માસ કેમ ?

હવે જ્ઞાનનો મહોત્સવ કરવા માટે કાર્તિક માસની જ પચમીનો દિવસ કેમ વ્યાજ્ઞી માન્યો છે તેનો વિચાર કરો. આગળ વારવાર કહેવામા આવ્યું છે કે જ્ઞાનના પાંચ પ્રકારો છે, તે માટે જ પચમીનો દિવસ પર્વ તરીકે રાખ્યો છે. આ વાત ઠીક છે પરંતુ કાર્તિક શુદ્ધ પાચમને જાહેર માગશર, પોષ કિંવા મહા માસમા આ પર્વ રાખવામા આવ્યું હોત તો તેથી શું ગેરનામ થાન ? અનુકૂળતાની દૃષ્ટિએ કાર્તિક માસ જેવો જ્ઞાનની આરાધનાને માટે બીજો મહિનો નથી.

બીજો મહિનો ન હોવાનું કાગળ ધ્યાત્મપૂર્વક સમજવા અને સાબળા જેવું છે.

જ્ઞાનની આરાધના માટે કાર્તિક માસ

જ્ઞાનની આરાધના એટલે જ્ઞાન, જ્ઞાની અને જ્ઞાનના સાધનો, એ ત્રણેની બાજી તેને જ્ઞાનની આરાધના કહે છે. હવે પોષ કે વૈશાખ માસમા તમે જ્ઞાનીને ક્યા શોધવા જશો તેનો વિચાર કરો. સાધુઓની ચિરતા કાર્તિક માસ સુધી જ હોય છે, અને જ્ઞાનીઓની કાર્તિક માસમા સ્થિતિ હોવાથી જ્ઞાની સાધુઓની આરાધના માટે કાર્તિક માસ મૌથી વધારે અનુકૂળ છે. વ્યાનુર્માન પૂરો થયા પછી સાધુમહારાજઓની ચિરતા હોતી નથી અને તેની આરાધના કરવાનું પણ દરેકને માટે અનુકૂળ થઈ પડતું નથી. કાર્તિક માસમા સાધુઓની સ્થિતિ હોય છે, પ્રકૃતિના તોફાનો સમી ગએલા હોય છે, એટલે જે ગામમા જ્ઞાનીઓ હોય તે ગામના લોકોને તો આરાધના માટે યોગ્ય તક મળે.

છે એટલું જ નહિ પણ જેમને જ્ઞાનની આરાધના કરવી જ છે તેઓ પણ અનુકૂળ પડે તે ન્ધણે જઈ જ્ઞાનની આરાધના કરી શકે છે આ રીતે જ્ઞાન, જ્ઞાની અને જ્ઞાનનું સાધન એ ત્રણેના આરાધન માટે કાર્તિક માસ અને જ્ઞાન પાત્ર હોવાથી પચમી, એ જ દિવસ જ્ઞાનપચમી યવાને માટે પુરી રીતે લાયક છે

જ્ઞાનની મહત્તા

જ્ઞાનની મહત્તા મર્વશ્રેષ્ઠ, મવોત્કૃષ્ટ અને મવોપરી હોવાથી જ જ્ઞાનની આ મહત્તા જૈન દર્શનમા સ્વીકારવામા આવી છે તત્ત્વ દર્શનમા જ્ઞાન દીપક સમાન છે બીજા અનેક તત્ત્વોમા જ્ઞાન તત્ત્વ સુકર છે અને પ્રકાશ સમાન બળવાન છે આ બચકર બળ સસારને તરવાને માટે જ્ઞાન એ અત્યંત ઉપયોગી નૌકા છે અને તેથી જ જ્ઞાનની મહત્તા વધારે છે નિવૃત્તિરૂપચારિન, પ્રવૃત્તિ રૂપ ચારિન, જ્ઞાન, ક્રિયા બધી પ્રવૃત્તિઓ ક્ષાયિકતાને અર્પણ કરનારી છે, છતાં તે સધળી પ્રવૃત્તિઓનો છેતરે ત્યાગ કરવો જ પડે છે એકલી જ્ઞાનશુભ જ એવો છે કે અત સુધી તેનો ત્યાગ કરવો જ પડતો જ નથી પરંતુ તે માથેનું સાથે જ નહોતું છે જનનો જ્યાં અત છે એવા સિદ્ધપણામા પણ જ્ઞાનનો પ્રકાશ કાયમ રહે છે સિદ્ધપણાને પ્રાપ્ત કરેલા આત્માઓ પણ જ્ઞાનનો ત્યાગ કરતા નથી, એથી મમજાય છે કે જ્ઞાન એ મોમડપી મહાલયનો કીર્તિવતો શબ્દમા છે

વેગેષિકો નૈયાયિકો, જોદ્ધો એ મધ્યમા મોમ્ અને જ્ઞાન બંનેને માને છે બીજા સખ્યામધ આર્યતત્ત્વજ્ઞો કે જેઓ જૈન દર્શનને માનતા નથી, તેઓ પણ જ્ઞાન અને મોમ્ને સ્વીકારે છે, પરંતુ તેમના અને જૈનોના મોમ્મા દ્વર એટલો જ છે કે તેમનું

મોક્ષ મ્થાન એ પાશ્વરપોળ જેવું છે આત્મા ભવનાપથી ધરડો થએવો, ઘાડેવો, કાઈ ન જાણી શકે, ન' સમજી ગડે, એવી દર્શામા અમુક સ્થાને પડી રહેતો હોય તો પછી એ સ્થાનમા અને ખોટા ગરોની પાશ્વરપોળમા કાઈ પણ તક્ષવન નેવા પામતો જ નથી, મોક્ષમા પણ ચેતના રહે છે, એવું તેઓ માનના નથી જૈન શામન તો પ્રપ્ત કહે છે કે મોક્ષમા પણ ચેતના અખડ રીતે રહે છે ખોટા દારો જ્યારે શક્તિહીન થાય છે, ત્યારે તેમને તેમના ધણીઓ પાશ્વરપોળને દુવાવે કહે છે તેવી રીતે તેમનો માનેવો મોક્ષ જ્ઞાન રહિત આ માઓનો નથ છે અજૈનો કહે છે તેમ મોક્ષમા નાનરહિત પણ રહેનો હોય તો તો આવા મોક્ષને મોક્ષ ન કહેના પાશ્વરપોળ કહીએ તો તેમા જગ પણ અતિશયોક્તિ કરવા જેવું નથી જૈનોના મોક્ષમા અને જૈનના મોક્ષમા જે મોટે તક્ષવન રહેવો છે તે અર્હા જ રહેવો છે

મર્વજ બગવાનોએ જ્ઞાન પામીને તે જ્ઞાન વડે નિદ્રા બગવાનોના મર્ગન મ્થા છે અને તેમજે જગતને નિદ્રા બગવાનોની માણિતી આપી છે મર્વજ બગવાનો જણાવે છે કે એ નિદ્રા મર્વા, મર્વજ જ્ઞાનગુણ દાગ પ્રકાશના હોય છે અને નાનગુણ વડે જ તેઓ જે કાઈ થયું છે, થાય છે અને થશે તે મધ્યાને જાણે છે આ રીતે મોક્ષને મ્થાને પણ જ્યારે મીઠા ગુણો જીવન છે, ત્યારે જ્ઞાનગુણ એ એક જ સુણ એવો છે કે જે અનતકાગ સુધી કાયમ છે આત્મા જેમ અનાદિ છે તેમ નાન ગુણ પણ અનાદિ છે અને તે જ્ઞાન અનતકાગ સુધી રહે છે (મવ૦ મા૦ ગા૦ ૫૦૦ થી ૦૦૭)

છે એટલું જ નહિ પણ જેમને જ્ઞાનની આરાધના કરવી જ છે તેઓ પણ અનુકૂળ પડે તે સ્થળે જઈ જ્ઞાનની આરાધના કરી શકે છે આ રીતે જ્ઞાન, નાની અને જ્ઞાનનું સાધન એ ત્રણેના આરાધન માટે કાર્તિક માસ, અને નાન પાચ હોવાથી પચમી, એ ૪ દિવસ જ્ઞાનપચમી થવાને માટે પૂરી રીતે લાયક છે

જ્ઞાનની મહત્તા

નાનની મહત્તા સર્વશ્રદ્ધ, સર્વોત્કૃષ્ટ અને મવોપરી હોવાથી જ નાનની આ મહત્તા જૈન દર્શનમા સ્વીકારવામા આવી છે તત્ત્વ દર્શનમા જ્ઞાન દીપક મમાન છે બીજા અનેક તત્ત્વોમા જ્ઞાન તત્ત્વ સુદર છે અને પ્રકાશ સમાન બાળવાનું છે આ બચકર ભવ સંસારને તરવાને માટે જ્ઞાન એ અત્યંત ઉપયોગી નૌકા છે અને તેથી જ જ્ઞાનની મહત્તા વધારે છે નિવૃત્તિરૂપ ચારિત્ર, પ્રવૃત્તિ રૂપ ચારિત્ર, દાન, ક્રિયા બધી પ્રવૃત્તિઓ ક્ષાયિકતાને અર્પણ કરનારી છે, છતાં તે સધળી પ્રવૃત્તિઓનો છેવટે ત્યાગ કરવો જ પડે છે એકલો નાનગુણ જ એવો છે કે અત સુધી તેનો ત્યાગ કરવો જ પડતો જ નથી પરંતુ તે માથેનું માથે જ રહે છે બનનો જ્યાં અત છે એના સિદ્ધપણામા પણ જ્ઞાનનો પ્રકાશ કાયમ રહે છે સિદ્ધપણાને પ્રાપ્ત કરેલા આત્માઓ પણ જ્ઞાનનો ત્યાગ કર્યા નથી, એથી સમજાય છે કે જ્ઞાન એ મોક્ષરૂપી મહાનયનો પીતિવિતો શાગુભાર છે

વંશેનિકો, નૈયાયિકો, ગાદો એ મધ્યમા મોક્ષ અને જ્ઞાન બનેને માને છે બીજા મધ્યામધ આર્યનત્વનો કે જેઓ જૈન દર્શનને માન્યા નથી, તેઓ પણ જ્ઞાન અને મોક્ષને સ્વીકારે છે, પરંતુ તેમના અને તેઓના મોક્ષમા ફર એટલો જ છે કે તેમના

મોક્ષ સ્થાન એ પાશ્વરપોગ જેવું છે આત્મા ભવનાપથી ઘરડો થએવો, ધાડેવો, કાર્ક ન જાણી ગર્ક, ન સમજી ગર્ક, એવી દર્શામા અમુક સ્થાને પડી રહેતો હોય, તો પછી એ સ્થાનમા અને ખોડા ગેંગની પાશ્વરપોગમા કાર્ક પણ તકાવન રહેવા પામતો જ નથી, મોક્ષમા પણ ચેતના રહે છે, એવું તેઓ માનના નથી જૈન શામન તો સ્પષ્ટ કહે છે કે મોક્ષમા પણ ચેતના અખડ રીતે રહે છે ખોડા દારા જ્યારે શખિહીન થાય છે, ત્યારે તેમને તેમના ધણીઓ પાશ્વરપોગને કુવાયે કહે કે તેવી રીતે તેમનો માનેલો મોક્ષ જ્ઞાન રડિન આ માઓનો નથ છે અજૈનો કહે છે તેમ મોક્ષમા નાનરકિત પણ રહેતો હોય તો તો આવા મોક્ષને મોક્ષ ન કહેના પાશ્વરપોગ કહીએ તો તેમા જગ પણ અતિશયોખિ કરવા જેવું નથી જેનોના મોક્ષમા અને જૈનેનદોના મોક્ષમા જે મોગે તકાવન રહેવો છે ત અહીં જ નહેવો છે

મવજ્ઞ ભગવાનોએ જ્ઞાન પામીને તે નાન વડે નિદ્ધ ભગવાનોના ફગન આ છે અને તેમજે જગનને નિદ્ધ ભગવાનોની માહિતી આપી છે મર્વન ભગવાના જણાવે છે કે એ નિદ્ધો મદા, મર્વદા જ્ઞાન કુમુ દારા પ્રકાગના હોય છે અને જ્ઞાનગુણ વડે જ તેઓ જે કાર્ક થયું છે, થાય છે અને ઘરો તે મધગાને વાણે છે આ રીતે મોક્ષને ન્યાને પણ જ્યારે મીનત ગુણો જટી વતર છે, ત્યારે જ્ઞાનગુણ એ એક જ ગુણ એવો છે કે જે અનતકાગ મુધી મયમ છે આત્મા જેમ અનાદિ છે તેમ જ્ઞાન ગુણ પણ અનાદિ છે અને તે જ્ઞાન અનતકાગ મુધી રહે છે (મવ૦ મ્હ૦ ગા૦ ૫૨૨ થી ૨૦૭)

આ ધાર્મિક જ્ઞાનનો અને જ્ઞાનના પૈશાચિક જ્ઞાન કોઈએ સબધ જોડવાનો નથી જે જ્ઞાન મસારના બધને વધારે છે મસારના પાપનાપને વિચારે છે, દુર્ગતિને માં આત્માને ઢકેલીને તેને પુદ્ગલોના શૃંગો પર પછા ગિરાઈ કરે તેવા જ્ઞાનને જૈન ગ્રાસન જ્ઞાન કહેતું જ નથી એ જ તે મહાભયકર અજ્ઞાન છે જે જ્ઞાન મોક્ષ અપાવે તે જ્ઞાન આ જ્ઞાનની, આવા જ્ઞાનથી યુક્ત એવા જ્ઞાનીની અને એ જ્ઞાન સાધનોની જે કોઈ સમજપૂર્વક બદ્ધિ કરે છે, તે બધા આ બધકર સસારને તરી જઈને ઉત્તમ આનંદને આપન એવો મોક્ષ મેળવી શકે છે (હય માયનાહિ સગ્ગ જાણી જિ વયણવદ્ધમહરુપ્પમ્મો । જલ્લોન્ન વયણસહિમો સમૂજ્જાજ્જ ત્થહ રૂપ્પમ્મ મવ્વ ॥ મા ॥ ગા ॥ ૫૧૧)

બાહરવા શુદ્ધ પનુ પર્વતિથિપાત્રુ એ નહિ પવે પચમીનો ખુડામે

કેટલાક ભદ્રિડ લોકો આચાર્ય બગવાન મુગપ્રધાન કાલિકાચરિત્રએ બાહરવા શુદ્ધ પ ની મવત્મરી થતી જુતી પવટાવીને બાહરવા શુદ્ધ ૪ ને દિવને મવત્મરી પ્રવટાવી વાનને મવત્મરીના પરિતર્નનમા નહિ લેતા બાહરવા શુદ્ધ પર્વતિથિપાત્રુ કંવાકો ઉડાવી દે છે, અને તેમા 'એ પર્વ ન પચમી, સર્વ મમાલી ચોથ' એ પદ્ધિ શ્રીવીરનિઝયજ્ઞ ચેત્યવદનમા કહેતું વચન આગળ કર છે પણ તે ધા ધ્વા શા

પુર્ણિમાના પ્રશ્નથી પંચમીની ઘટના

એમ પુનમની ચોમાસી પલટાવીને ચોદશની કરી અને તેથી તે પુનમોને અર્ધમા ન ગણી, છતાં તે પુનમોનું પર્વપણું તો શાસ્ત્રકાંઠે માનેલું છે—ચતુર્માસાષ્ટાહિકા ચતુર્દશી યાવત્પૂર્ણિમા યાવદ્વા ગણનીયેતિ / પ્રશ્નોડત્રોત્તર—ચતુર્માસાષ્ટાહિકા સામ્યત ચતુર્દશી યાવદ્ગણનીયા, પૂર્ણિમા પર્વતિથિવેનારાધ્ય પ્ણેતિ ॥૮૬૯॥ સેન પ્રશ્ન ૩ - આ ૧૪થી ચોમામીની બધી પુનમો ચોમામી તરીકે પંચમીને ચોદશે ચોમામી થઈ, અને તેથી પ્રથકાર હાન એનો શબ્દ વાપરે છે પરંતુ તે માથે પુનમને પર્વતિથિ તરીકે માનનાનું તો ક્યારેમ નાજે છે તેની રીતે ભાદરવા શુદ્ધ પંચમી પણ શાસ્ત્રકારોએ પર્વતિથિ તરીકે કાયમ રાખી છે

અર્ધમના પ્રશ્નથી પંચમીનું પર્વપણું

હીન્નપ્રશ્ન પ્રશ્ન ૪મા નીચે પ્રમાણે લખે છે—
 येन शुक्लपञ्चम्युच्चरिता भवति स यदि पशुपणाया द्वितीयातोऽष्टम
 करोति तदेकान्तेन पञ्चम्यमेकाशनक करोति उत यथारण्या
 इति प्रश्नोऽत्रोत्तरम्—येन शुक्लपञ्चम्युच्चरिता भवति तेन मुख्यवृत्त्य
 तृतीयातोऽष्टम काय । अथ रुदाचितीदृयात करोति तदा पञ्च
 म्यमेकाशनकरणप्रतिपन्नो नास्ति, करोति तदा भव्यमिति ॥१४॥
 એન્ને પંચમીની આસપના ડગ્વાનાગાઓએ મુખ્યત્વે ત્રીજી
 અર્ધમ પ્રવેા બેઠાંએ એમ ડહી પાંચમનું અજવાળીપાંચમ તરીકે
 પર્વતિથિપણું જાણાવે છે

હીરમૃગિના ઝૂંતપના વચનથી પચમીનુ પર્વપાત્રુ

તેથી જ રીને હીરપ્રશ્ન પ્રશ્ન ૭મા પયુષ્ણોપગમ પન્નમીમલ્યે
ગણ્યતે ન વા ? ઇતિ પ્રશ્નોડર સ્તરમ્-પયુષ્ણોપગસ પદ્મસ્થાસામર્થ
ભાષે પન્નમીમલ્યે ગણ્યતે ના-વયેતિ ॥૭૥॥ અને પદ્મકરણશ
કથમાર્થે પદ્મપયુષ્ણમ પન્નમ્યા વિધીયતેડથગ પયુષ્ણાચતુર્થામિતિ
પ્રશ્નોડરોત્તર-પયુષ્ણાયામપગસે ઝનેડપિ શુ યતિ, શ્રીઠીગરિજયસૂરિ
પ્રસાદિતપ્રશ્નસમુદ્ધયેડપિ તથ્યોક્ત ગાદિતિ ॥૮૧॥ સેનપ્રશ્ન ૩ ૨
મા હુ કુવાની યાત્રિ ન હોય તેને જ પચમી (ભાદરવા
શુ ૫)નો ઉપનામ સવચ્છરીના ચોથના ઉપવાસની અદર ગતી
લેવાનુ જણાવે છે

સવચ્છરીના પદ્મદાત્રી પચમીનુ પર્વપાત્રુ ન જાય

આ બધા ઉપગથી અપર યથે કે ભાદરવા શુદ્ધ પાચમીની
સવચ્છરી પચમ્યા છના પાત્રુ તેનુ પર્વતિથિપાત્રુ પચમ્યુ નથી
મને ભાદરવા શુદ્ધ પાચમનુ પર્વતિથિપાત્રુ નામીત જોતુ
હોનાથી જ શ્રીતત્ત્વતારંગિણી પૃ ૫ કિચ-પયુષ્ણાચતુર્થા ક્ષયે
પન્નમીમ્વીકારપ્રસક્ત ત્વ વ્યાકુલો માવપ્યસાયપિ નૈમ્મ। એ
વા ૫ મીને ઉપાધ્યાયજી શ્રીધર્મનામ જીમનાસજ પર્ચુષણાની
ચોથના ક્ષયે ખરનારાને ભાદરવા શુદ્ધ પાચમનુ પર્વતિથિપાત્રુ
ગણીને સવચ્છરી ક નો સમગ જણાવે છે

ઉપર જણાવના મુ ૧ પામીને જામ્મ અને પચમીને મન
નારા મનુ થો તો ભાજવા શુ પચમીનુ પર્વતિથિપાત્રુ તો
માન્યા મિનાર નહોતું નહિ, તેથી તેનો ક્ષય કે કૃદ્ધિ માનવા
તથાગ દર્શ નહિ

પડિત વીરવિજયજીનું વચન

પડિત શ્રીવીરવિજયજીમહારાજશ્રીએ તે શ્રીક પંચમ વાચન, અવધુને જાગે જ પાચમનો મમાવેશ ચતુર્થીમા જાગા વેવેા છે તેથી પહેલાં જાગે છે કે ‘પંચમી દિને વાગે સુણે હોય વિરાધી નિયમા’ એ પડિત વીરવિજયજીના બે વચનો બોધની સવચ્છરીના પ્રતિપાદનના અને પંચમીએ કે પ નહિ વાગવાના છે, તેથી વીરવિજયજીના નામે બાદરવા શુદ્ધ પંચમીનું પવનિર્ધિપણ ઉજાવતું તે અનાનતા અને મહાપુરુષોના વચનની અવશ્યતા કરનાર છે

કાર્તિકી પૂર્ણિમા દેશના

(મિહિરચક્ર મહિમા)

મર્વદર્શન માન્ય શ્રીઆદિદેવ કલ્યાણપ્રદ હો !

બદ્ધેશ્વરિનત શ્રીમાન્નિદતાન્નામિનન્ન ।

ઉદ્ધાર યુગાદી યો જગદનાનપકત ॥૧॥

(અધ્યા૦ સાં૦)

અવતારમાથી ઇશ્વર કે ઇશ્વરમાથી અવતાર ?

આ જગતમા મર્વ આસ્તિક દર્શનકારા જિન જિન મન્ત્રો ધરાવે છે, છતાં દેવ, ગુરુ ધર્મ એ ત્રણ તત્ત્વોને માને છે દેવતત્ત્વ, ગુરુતત્ત્વ કે ધર્મતત્ત્વના મન્ન યમા મતભે નથી મત ભે વ્યક્તિગત છે વેળુનો વિષ્ણુને દેવ માને છે ઝાંલો ગિવને દેવ માને છે જ્યારે સ્માતો બ્રહ્માને દેવ માને છે એ દેવ એવા છે કે જેને જેમના ગુરુ નામે મર્વ દર્શન કાંઈ નામાતરે પણ માનેલા છે, માન્યા વિના તેમનો છાંડો થયે નથી, તે દેવ કયા ? શ્રીઆદિનાથ ભગવાન્ તેમને દરેક દર્શન

કાર માને છે ('ત્વમાદિદેવ પુરુષ પુરાણ , ત્વમસ્ય વિશ્વમ્ય પર નિધાનમ્ । વેતાઽમિ વેદ ચ પર ચ ધામ, ત્વયા તત વિશ્વમનન્તરૂપ ॥ મગ૦ ગી૦ અ૦ ૧૧ સ્લો૦ ૩૮) કેઈ દર્શનકાર કપભદ્રેવ છુને અવતાર ગાે છે, કેઈ તેમને આદમ કહે છે, પણ તા પર્યં કે એમને માન્યા છે બધાએ

એ શ્રીઆદિદેવન જૈનો અવતાર તરીકે ઈશ્વર માને છે ? ના' જૈનોમા અને ઈતરોમા જે કુન્ન છ તે આ, ૧૪ છે ઈતરો પણ ઈશ્વર અને અન્યતઃ માને છે, તમજ જૈનો પણ માને છે પરન્તુ ઇતરો ઈશ્વરમાથી અન્યતઃ માને છે ('પરિત્રાણાય સાધૂતા, ત્રિનાગાય ચ દુષ્કૃતમ્ । ધમસમ્પાપનાથાય, સમરામિ યુગે યુગે ॥ મગ૦ ગી૦ અ૦ ૬ સ્લો૦ ૮), ત્યાં જૈનો અવતારમાથી ઈશ્વ માને છે

ઈશ્વરનુ સ્વરૂપ શુ ? નિર્ગુન, નિરાકર, જ્યોતિર્સ્વરૂપ (સાતારોઽપિ જ્ઞાનાતારો, મૂર્તિમૂત્તસ્તથ ચ । પરમાત્મા ચ માહાત્મા, જન્મગતિઃ તથા ચ ॥ મહાદેવસ્માત્ર સ્લો૦ ૧૬) ત્યારે અવતાર તો કમ પુત્રથી બાળ્યેલો મુખ્ય બ્રાહ્મણ અને સરીરધારી છે ઈતરો જ્ઞાના નિરજન, નિગકાર, જ્યોતિર્સ્વરૂપ ઈશ્વરને, મયિન મળતા ધાત્ર કરવાનુ મન્ત્રાન્ય ધરાવે છે, જ્યારે જૈનો મયિન અવતારમાથી અજ્ઞાતર્મનજિત નિશુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ એટલે કે ઈશ્વર ત્ર પ્રાપ્ત કરવાનુ મન્ત્રાન્ય ધારણ કરે છે અવતાર એટલે અજ્ઞાતર્મનજિત (નાનાન લીલાદિ) દશા અને ક્રિયગપણુ એટલે કર્મરજ્જરજિત નિ જન ત્યા ('મયનાત્તદ્દકુરત્તનામ, રાગાદ્યા લય મુપાગતા યસ્ય । નચ્ચ ના ત્રિણુરા, હરો તિતો વા નમસ્તુમે ॥

એ મૂર્તિના વિધિપૂર્વક દર્શન કરવા જોઈએ ત્રિઘ્નદર્શન, ત્રિકા લપૂજન એ જ આદર્શ-નેવન (સો પુણ્ન દહ વિષ્ણોઽ સંજાઓ તિણિ તાવ જોદેણ । પવા૦ ૮ ગા૦ ૫) જેઓને આ આદર્શના ઝોરવનો ખ્યાલ ન હોય તેઓ તો પ્રજ્ઞપવાદ કરી દે (બકી દે) કે ‘એમ નારવાર દર્શન કયા કરે! તેમા વળે શુ ?’ પણ એમા વાક એ બિચારા બકનારનો છે

ગાય, લેસ શ્વાનાદિ પાને મોતી, હીરા માણિક વગેરેનો ઢગલો કરે! તેઓને એ જગવાનુ મૂલ્ય નથી, તેથી તે જવે રાતનુ મૂલ્ય ધરી ગયુ ? વાક ડોનો ? આદર્શનુ ઝોરવ જે ધ્યાનમા ન લે તેનો વારવાર, અહોનિશ દર્શન પૂજન વગેરે કરવાનો, આદર્શમા લીન થવાનો ઉદ્દેશ આદર્શને નડપી લેવાનો છે કારીગર, મિજિ પણ મકાનના ચણતર માટે જ્ઞાન કાયમ નજર મામે રાખે છે ને ! નિષ્ક્રાન્ત ચિત્રકાર કે વિદ્યાર્થી ચિત્રની કે શિક્ષણની સુઝ સમજનાર માટે કોઈ આગર કે નકશો નજર સામે મૂકી જ રાખે છે ને ? તે જ રીતેએ આ પળ આત્મસ્વરૂપ પ્રાપ્ત્યર્થે આ આદર્શ છે

શ્રીજિનેશ્વરદેવે મુક્તિ મેળવી, મુક્તિનો માર્ગ બતાવ્યો સ્થાપ્યો માટે મુક્તિના જિજ્ઞાસુઓ (મુમુક્ષુઓ) નાટે એ જ આદર્શ અવતારમાથી ઇશ્વર થના ઇચ્છનારે અવતારમાથી ઇશ્વર થનારનો જ આદર્શ હોય શ્રીજિનેશ્વરદેવની પ્રતિમા શ્રી જિનેશ્વરદેવ સમાન જ છે (ધૂત ઢાઉણ જિજ્ઞાસણ, રાજ સૂ. ૮૪)

સો શાણાનો એક મત !

દુનિયામા પણ કહેવત છે કે ‘સો શાણાનો એક મત’

‘ જાર મૂખાના તેર મત ’ અથવા ‘ જાર લેયા અને તેર ચોકા ’
અનાદિ અનત કાવમા અનતા તીર્થ કર અતીત કાવે થયા,
વર્તમાન કાલે શ્રીમહાવિદેહાદિના જે તીર્થ કરદેવો વિહુરમાન
છે અને અનાગત કાવે અનતા તીર્થ કરો થશે, તે બધાનો
એક જ મરખો માર્ગ અવતારમાથી ઇંવર કેમ થયુ એ જ
ઉંચ માટેનો એક જ પ્રકારનો માર્ગ

નવા ઉપદેશક તીર્થ કર

માર્ગ ગમે તેવો સચોટ ઉપદેશો હોય, તે ગમે તેવા
વિસ્તારમા પ્રચાલો હોય, તો પણ કાલાનરે વિકૃત થાય,
અગર મદ થાય કે બધ પડે તે વખતે નવા ઉપદેશકની,
નવા પ્રવર્તકની, નવા સ્થાપકની જરૂર અને તે નવા સ્થાપક
તે શ્રીતીર્થ કરદેવ ! આ રીતિએ જૈન દર્શન અનતા ઇશ્વર
માને છે, તેથી તેને તેમા બાધ નથી ઇશ્વરને સૃષ્ટિ બનાવનાર
માનનારાઓ ઇંવરમાથી અનનાર માને છે અને તેથી તેઓની
સૃષ્ટિ બની તે બની આથી તેઓ ઇંવર એક માને છે, છતા
અવના તો અનેક માનવા જ પડે છે તેઓમા પણ કહેલું છે —
‘મન્ના યદા હિ ધર્મસ્ય, મ્મનિર્ભવતિ ભારત ! ! એ ઇશ્વરે આ
ન નારમાથી જ થયા હીરા પણ ખાણમાથી જ નીકળે ને ? ખાણમા
કાઈ બધા જ હીરા હોના નથી તેમા પત્થરો વગેરે પણ હોય
છે કાલાનરે બધ પડેલા માર્ગને ફરી ચલાવે તે શ્રીતીર્થ કરદેવ !
તે જ શ્રીપરમેશ્વર ! વિગેદેક થઈ ગયેલા મુઝિા મેળવવાના
માર્ગની સ્થાપના કરે તે પરમેશ્વર (વ્યુચ્છિન્ન તીર્થ તીર્થકર યવ
વ્યદસ્થાપયતિ, નાન્ય ઋતિ, પ્રૌ પ૦ પૃ૦ ૨૧)

શ્રીઋષભદેવજી પરમૈશ્વર્ય આપનાજ થાઓ !

શ્રીઋષભદેવજી ભગવાન, મોર્ગના કેળવા આનરે થયા ?
અદાર કાઠકોડી સાગરોપમના આનરે થયા છે ('અપ્પાચ્ચકો
ત્તિકોટ્તિમાગરઅષ્ઠધર્મિણામ્ । ઋયોદ્ધાત્તકરશ્વામિન્, તમોભરવિરોચન ॥
શ્લુ ૦ માં ૦ સં ૩ શ્લો ૦ રે ૮) એમના વખતમા મુલિકા હતી
(તથા કાન્ત્યા ચ મુદ્ધ્યા ચ અભ્યધિસ્તેમ્યો મિથુનક્રમનુવ્યેમ્ય
इति ॥ આવં હરિં પૃ ૦ ૧૨૬) એ દુનિયા કવચ મોરના
પડી ગઈ હતી, ઇંદ્રિયોના વિદ્યો વિના બીજી વાત ન હતી,
ધર્મનું નામ પણ ન હોતુ તે વખતે ધર્મ આપના કેટલો
મુશ્કેલ !

શ્રીઋષભદેવજી ભગવાન માટે તો તમામ વૈભવ અબૂતપ્રવ
હતો એમની નગરી પણ ઇંદ્રનિર્મિત હતી (આમોળ્ય સર્વો
ઉવાગઓ તસ્મ કુળ અભિસેઞ । મત્તદાદઅન્કાર નરિંદ્રપોમા ન
સે કુળદ્ ॥ ૧૦૦ ॥ સાહુ વિણિઆ પુરિસા વિણિઅચ્ચરી અઠ નિબિદ્ધા
॥ ૧૦૦ ॥ આવં નિં) દેવતાઈ હકુશઈ હતી ભોજન માટે
ફેલોઆદિ પણ દેવતાઓ દેવકુકુડેત્તરકુકુમાથી લાવીને ખાવ
કરતા હતા (મગવાંસ્તુ ઋષમનાથો યામદયાપિ પ્રત્યયા ન પ્રયવ
-ચન તાવદેવોપનીતમેવાહારમુષ્તકુરગતકરુદ્ધુમફલ્લરુપમુષ્મુક્તગાનિતિ ।
આવં મલયં પૃ ૦ ૧૦૦) અનેક દેવો નેવામા હતા આ
વખતે શ્રીઋષભદેવજીએ ધર્મ આપ્યો મને આપ્યો

‘ધર્મ’ શબ્દ જાણે તો સૌને લાગે છે, પણ ધર્મનું
રહસ્ય સમજવું આવશ્યક છે ધર્મનું રહસ્ય એ જ કે ‘ત્યામા

મુખ અને બોલામાં હું ખ' શ્રીઋષભદેવજી ભગવાને આવી દિવ્ય સાધ્યપ્રીતે પન્તિયાગ કર્યો, તમામ વોમિરાવીને પ્રમજ્યા અગી કાર કરી મપૂર્ણ નાધના કરી ડેનવજાન, કેવલદર્શન મેળવ્યું, મુખિ હસ્તગત કરી અને મુખિના માંની સ્થાપના કરી

શ્રીઋષભદેવજી ભગવાન તો આદિ દેવ હોવાથી, આદ્ય તીર્થ કંઈ હોવાથી, તેમજો તો જગતના માનવીઓને દુનિયાની કવાઓ પપ્પ બતાવી (મહારામવાસમઝ્ઝ વસમાળે લેહાઈમાઓ ગણિમ્પહાણાઓ સડળઋમ્પજ્ઞવમાળાઓ ગ્રાવત્તરિં ફલાઓ જમ્બૂં પ્ર૦ સૂં ૩૦) તે વખતે કાઈ કંઈ ન હોતી, રમેાઈ કરવાનું પણ કોઈ બાજુનું ન હોતું, વામણ કેમ બનાવવા, રસનતી કેમ ન્હી વગે- કશું કોઈ જ બાજુનું ન હોતું (બાજુવાની જડર ન ટોતી, કંમકે કપટૃક્ષથી તમામ મનોરથો પૂરાના જુતા, પણ કાળ પલથો એવે તેવી જડરિયાત ઉભી થઈ), કોઈ અનીનિ કરે તો કશી દડ નીતિ ન હોતી આ તમામનો પ્રબધ કરવાની દરજ શ્રીઋષભદેવજીને શિરે આતી, તે તેમણે બજાવી

આ તમામ માર્ગ ગૃહસ્થપણામાં કશું એ વસ્તુને શ્રમણાવસ્થા સાથે, તીર્થ કરપણા માથે, ધમ નિર્દર્શન સાથે સબધ નથી ગૃહસ્થ પણામાં પણ ગૃહસ્થને થોડું દુન્ય જન્તવવી જોઈએ મેમાન આને તો જગ બૂખ્યા ન્હીને પણ મેમાનને જમાડના જ પડે, તેમ તેના પ્રમગે જરા દોષ વ્હોરીને પણ તથાવિધ દરજો ગૃહસ્થે અના કરતી પડે ભોગજીવન જીવનારાઓને પણ બચાવવા એ નિવ્ય જ છે, (દમ ચળ સજ્વજીમ્પસ્વગદ્યદ્વાતે પાવયળ મગગયા મુરુહિય અત્તહિય પદ્મામાવિય આગમેસિ મદ્ સુદ્ધ

નેયાડય અકુડિલ અણુતર સબ્બદુક્ષગાવાળ વિડસમળ, પ્રથમ
 સૂ. ૨૨), લોગણવન અને ત્યાગણવન એ ઉભયણવનના
 શ્રીઋષભદેવણ ભગવાન્ પ્રથમ પ્રવર્તક છે (તજ્જહા ઉસમે ક વા
 પદમરામા ક વા, પન્મભિવસ્વાયરે ક વા, પન્મજિણે ક વા પન્મતિત્થયરે
 ક વા ॥ કલ્પ. સૂ. ૨૧૦, અરહા કોસલ્લિ પદમરામા પદમજિણે
 પન્મકેવલી પદમતિત્થયરે પન્મધમ્મવરચક્કવટ્ટી સમુપ્પજિત્થે, જન્નુ.
 મ. સૂ. ૩૦)

તે શ્રીઋષભદેવણભગવાને શ્રીસિદ્ધગિરિરાજનો મહિમા પ્રર્વ
 તા.એ (દેશનાન્તે પ્રમુ પ્રાહ, પુન્દરીક ગણેશ્વરમ્ ॥ જતુજય
 પર્વતોડય, તીર્થરાઢ નિર્વૃત્તગૃહમ્ ॥ ૩૦ ॥ પ્રાણિમિય સમારૂંદર્લેકા
 પ્રમતિદુર્લભમ્ । અપ્યાપ્યતે સ તીર્થેશ, શાશ્વતોડય ગિરિર્વર ॥ ૩૧ ॥
 અનાદિતીર્થમેતદ્ધિ સિદ્ધાન્તીર્થકૃતોડય ચ । અનન્તા મુનયશ્ચપિ, ક્ષિપ્ત્વા
 સ્વર્કર્મસઘયમ્ ॥ ૩૨ ॥ શતુ. મા. મ. ૫)

કાર્તિકી પૂર્ણિમા અને સિદ્ધક્ષેત્ર

જૈન જનતા તેમજ જૈનેશ્વરે પણ ધર્મની અપેક્ષાએ
 કાર્તિકી પૂર્ણિમાને જેમ પવિત્ર માને છે, તેવી જ રીતે પૂર્વ
 કાળમા સમગ્ર લોકો પણ તે દિવસને ધણા મોટા તહેવાર
 તરીકે માનતા હતા અને તેથી કાર્તિકી પૂર્ણિમાના તહેવારને
 કૌમુદી મહોત્સવ કહેતા હતા જેમ મામાન્ય લોકો ૧૪ ડે
 રાજ, હરિદ્ર કે શ્રીમાન્ તે કૌમુદીના દિવસને એક મહોત્સવના
 દિન તરીકે માનતા હતા, તેમ તે લોકોને મહોત્સવ તરીકે
 માનવાના મૂળજૂત ભગવાન્ આદીશ્વરના વળનથી જૈનોમા

કાર્તિકી પૂર્ણિમાનો દિવસ મહાપર્વ તરીકે મનાતો આવેલો છે
 ('તે દ્રાવિડવાલિસિદ્ધમુન્નાસ્ત્ર તપસ્વિન । તમ્યુમ્તીધજિતધ્યાનપરા
 માસોપવાસિન ॥૧૬॥ નિ શેષક્ષીણમોહાક્ષા , કૃત્વા નિયામણાં તત' ।
 શાયયિ વાડમ્બિલાન્ જનૂન , મનોરચનયોગત ॥૧૭॥ નિર્મલ કેવલ
 પ્રાપ્ય , દુષ્ટકમાદકમયાન્ । અતમુહૂર્તપ્રાપુર્દશકોટિમિતા શિવમ્
 ॥૧૮॥ યુગમ્ ॥ આ તીર્થના પ્રભાવથી અને એકાગ્ર ધ્યાનથી
 દ્રાવિડ અને વારિખિલ મુનિઓ ૧૦કોડ મુનિ સાથે માસ
 ખમણી તપસ્યા કરીને તીર્થ અને જિનધ્યાનમા તદ્દલીન
 બની અપૂર્ણ કીલ્લ થયો છે મોડું જેનો એવા નિયામણા કરીને
 મન, વચન ને કાયાથી સર્વ પ્રાણીને ખમાડીને નિર્મલ કેવળ
 નાનને પામીને આઠ કર્મના ક્ષયથી દ્રાવિડ અને વારિખિલ
 વિગેરે દશ કરોડ મુનિઓ અતમુહૂર્તમા મોહો ગયા

કાર્તિકેયપૂર્ણિમાસ્યા કૃત્તિકાસ્યે નિશાકરે । મુનય કેવલેનૈતે,
 સિદ્ધિ શત્રુત્રયે યયુ ॥૨૧॥ યથા ચૈત્રસ્ય શકાયા પુણ્ડરીકોડગ
 મન્દિરમ્ । કાર્તિકમ્ય સ્થિતેડપિ, તદેતે ધવળી સ્મૃતે ૨૨॥ ચતુ-
 ર્માસાવધિમ્નૂર્જપૂર્ણિમાસ્યાં ભવેદપિ । શિવલ્લયુ સર્વોડ્યેષાં, તમ્યામેવ
 સુઃ કૃત ॥૨૩॥ યાત્રયા તપમા દાનાદ્વાચનવિધાનત । અયત્રા
 યકાલપુષ્પાત્મ્યા સ્યાદધિકૃ ફલમ્ ॥૨૪॥ યુગમ્ ॥ કાર્તિકે
 માસશ્રવણ ત કમ નપચયતો । નરકે સાગરશતેનાપિ ચત્ક્ષિપ્યતે
 ન હિ ॥ ૫ । એકનાયુપશસેન કાર્તિકયા વિમલાચલે । દ્રમ્યો
 પિન્નૂગ્રહત્યાપાતકા મુચ્યત નર ॥ ૬॥ ય કુર્યાત કાર્તિકીરા-
 ફ મનાર્દદ્ધાનતત્પર । સ મકવા મવસૌર્યનિ, નિર્વૃત્તિ રમતે

તત ॥૨૭॥ વૈશાલકાર્તિકમધુમસુતેષુ માત્સુ, ગન્ધાસુ ચે સમધિ
 ગમ્ય સમચ સદૈ । શ્રીપુન્ડરીકગિરિમાદરતો વિદધ્યુગ્ન તપસિ
 શિવસૌલ્યમુજો હિ તે સ્યુ ॥ ૨૭૮ ॥ જન્મા માં સં ૭
 કૃતિકા નક્ષત્રમા ચદ્રયોગ થયે છે તે કાર્તિકી પૂર્ણિમાના દિવસે
 શ્રીશત્રુઘ્ન ગિરિના ઉપર અનેક કોડ મુનિઓ કેવળ
 પાત્રી મુક્તિ વર્ષા છે તેમજ યત્રી પુનમના દિવસે પુન્ડરીક
 સ્વામિજી અનેક મુનિઓ સાથે મોઘે ગયા છે માટે ચૈત્રી અને
 કાર્તિકી એ બે પુનમે પવે તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા છે અન્ય
 સ્થાને અને અન્ય કાલે કરેલી યાત્રા, તપ, દાન અને દેવાર્ચનથી
 જે લાભ-ફળ થાય તે કરતાં સિદ્ધગિરિમાકાર્તિકી અને ચૈત્રી
 પુનમે કરેલી યાત્રા, તપસ્યા, સુપાનશન, પ્રભુપ્રતિમાનુ પૂજન
 અધિકાધિક ફળ આપનાર થાય છે

કાર્તિક પુનમે કરેલ માતક્ષપાત્રી જે કર્મ ખપાવી ગકાય
 છે, તે કર્મો નારકીમા મેકઠો સાગરોપમના કાળે પણ ખપાવી
 શકાતા નથી અહીં કરેલા એક ઉપવાસમાત્રથી શ્રદ્ધાકૃત્યા
 શ્રીકૃત્યા અને જાગૃત્યાના પાપથી મનુષ્ય મુક્ત થાય છે જે
 કાર્તિકી પુનમે અગ્નિતપસ્વિમાત્માના ધ્યાનમા લીન બને છે, તે
 સર્વપ્રકારના મુખ અનુભવીને છેવટે મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે
 વૈશાખ, કાર્તિક, મહાન્યાહિ મહિનાની પૂર્ણિમાએ જેઓ મઘની
 માથે આઠપૂર્વક પુન્ડરીકગિરિની યાત્રા કરે છે, તેમજ દાન,
 તપ વિગેર કરે છે તે શિશુબને ભજનારા થાય છે)

પહેલી તીર્થ યાત્રા

એ કાર્તિકી પૂર્ણિમા જેમ વાતુમાસિક પ્રતિક્રમણને અગે

પચાન્નારની પવિત્રતા કરાવનારી છે, તેવી જ રીતે એ જ કાર્તિકી પૂર્ણિમાનો દિવસ બ ય જીવોના ભાવિભદ્રને લેટાવનાર એવા સિદ્ધાચલગિરિજાની યાત્રાનો નિવસ હોઈ ભરતમેરને માટે તીર્થયાત્રાનો આદિ દિવસ અને પરમ (શ્રેષ્ઠ) દિવસ છે આદિ દિવસ એટલા માટે કહેવામા આવે છે કે શ્રાવકપણાના સામાન્ય ધર્મને ઉદ્દશીને આપાદ ગુપ્ત પૂર્ણિમા પછીના વર્ષાઋતુના ચોમામાના દિવસોમા ગ્રામાતર ઝરવાનુ હોય નહિ (શુશ્રૂષમા ણસ્ત કૃણો, પ્રમાથ મગચ્છ્ ! રચમ્ । વિતરખ્યે ન વપાસુ, યૂયમ ય્યેડપિ સાધય ॥૨૦૧॥ સ્વામી પ્રમાથ ર્પાસુ, નાનાજીવાકુલા મહી । ત્રીમામચન્દાસ્ત્ર સચ્ચગ્નિ ૭ સાધય ॥૨૦૨॥ ત્રિ પદ ૮ સ્વ ૧૦) અને સામાન્ય વાદોને પણ વધારતુમા શ્રાવકની માફક દયાને લીધે નહિ, તો પાપુ મુમાફરીની અગ વડની ખાતર પણ ગ્રામાતર જવાનુ હોતુ નથી, અને તેથી આ કાર્તિકી પૂર્ણિમાને દિવસે વરા ચાતુમામનો અત આવતો હોઈ જે યાત્રા કરનામા આવે તે વર્ષની અપેક્ષાએ આદિ તીર્થયાત્રા જ કહેવાય

ગિરિરાજ યાત્રાનુ અનુકરણ પદ દર્શન

આ જ મારણથી જૈનોની મારી વસતિવાળા દરેક મ્થાનેના શ્રીમિદ્ધગિરિ મેચથી દૂર હોવાને લીધે સાક્ષાત્ તે ગિરિરાજની યાત્રા ન થઈ શકે, તો પણ તે આદિ તીર્થયાત્રા અને સિદ્ધાચલ ગિરિનાજના દર્શનનો લાભ લેવાય તે માટે તે ગિરિરાજના પગે ગિરિરાજની દિશાએ જામ બડાજ બધાવીને પોતાના મુદ્દતનુ નિયન કરે છે મર્વ જૈનોને અગે આવો આ એક જ અપૂર્વ દેશ કે જે દિવસે મર્વ ભાત્રિક જૈનો

તીર્થયાત્રાને અગે અને તેમા વળી શ્રીસિદ્ધગિરિ જેવા એ
વતાદિ અડદ મેત્રોમા ન મળી શકે તેવા અપૂર્વ તીર્થને
ગામ બહાર જઈ પડના દર્શન કરી તીર્થયાત્રાનો અપૂર્વ
મેળવાતો હોય

સિદ્ધક્ષેત્રમા અન્ય કરતા અનતા મિદ્ધ

ધર્મિષ્ઠ મનુષ્યોની જ્યારે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ત
ભક્તિ અગે પ્રવૃત્તિ છે, ત્યારે કેવલાક સ્વયં નષ્ટ અને
નાશકો પોતાની અકૃષ્ણની ખામીને અગે કુતર્ક કરવા તૈયાર
થાય છે કે સિદ્ધાચલની અધિકતા માનવાનું કારણ શું ?
કે ધર્મિષ્ઠો તરફથી તેને કહેવામા આવે છે કે આ ગિરિ
ઉપર કાકરે કાકરે અનતાઅનત મોમે ગએવા છે (અન
સિદ્ધસંસ્થાનમનન્તમુખગાયકમ્ । અનન્તમવપાદોધિમધ્યદ્વીપમિર્ગમિ
॥ શ૦ માઁ સ૦ ૫ સ્તો ૦ ૧૪) અને તેથી આ ગિરિતાજ પ
પવિત્ર હોઈ યાત્રાનું ધામ છે, છતાં આ સમાધાન અગે
એમ કહે છે કે અદ્વીદ્વીપમા એવો એક પણ કાકરો નથી
આ અનાદિ કાળથીકે અગે જ્યાં અનતા મોમે ન ગયા હો
અને તેથી અદ્વીદ્વીપમા સરખું જ એ ગિરિતાજનું પણ
હોવાથી તેનો અધિક મહિમા તેઓના ધ્યાનમા ઉતરતો ન
પણ તે કુતર્ક કરનારાઓ એટલું નથી મમલ શકતા કે અ
દ્વીપના સર્વ સ્થાનો કરતા અહીં મોમે ગએવાની મ
અનતગુણી છે

મિદ્ધગિરિનો પ્રતાપ

આ તીર્થના મેત્રનો મહિમા કપભદ્રેવજી ભગવાને કેવ
પણામા પણ પોતાના કરતા અધિક જણાવ્યો છે અને તેથી

ભગવાન્ ઋષભદેવજી જે વખત સિદ્ધાચલજીથી વિહાર કરતા હતા, તે વખતે તેમની સાથે વિહાર કરવા તૈયાર થએલા પુત્ર રીકસ્યામીજીને પોતાની સાથે આવતા રોકીને તે સિદ્ધગિરિ જીમાં જ રહેવાનું ફરમાવ્યું, ને એમ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું કે આ સિદ્ધગિરિજીના પ્રતાપથી જ તમને અને તમારા પરિવારમૂત કોઠા માધુએને દેવજ્ઞાન થશે અને મોક્ષ મળશે. (લગ્ન ઘાતીણિ કર્માણિ, લઙ્ગા નાન ચ કેવલમ્ । દ્યોતસ્યામ્યેવ માહાત્મ્યાદ્, ભાવી સ્વ મુક્તિવલ્લભ ॥૨૦॥ અનુશામ્યેતિ મગવાન્, પુન્ડરીક મહામુનિમ્ । યયોવિહર્ત્તમયત્ર, ત્રિલોક્યહિતકામ્યયા ॥૨૧॥ શત્રું માત્ર સં ૫)

આત્મખજા કરતા તીર્થખજા

આવા માત્રાત્ દેવળી તીર્થકર ભગવાને પોતે સ્વમુખે પોતાના કરના અધિક મહિમાવાળા ગણાએવા સિદ્ધાચલ ગિરિજીનો પદ્મ પવિત્ર મહિમા ભવ્ય જીવેને મગજમાં ઉતર્યા વિના રહે જ નહિ. વળી એ પણ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે અન્ય તીર્થમેત્રોમાં જે તીર્થ કરમહારાજ વિગેરે દેવજ્ઞાન મેળવી મોક્ષ સાધી શક્યા છે, તે તે સિદ્ધ થનાગના આત્મ ખજાથી જ છે, જ્યારે આ ગિરિજા ઉપર મોઘે જનાર મહા પુરુષોને આ ગિરિજાના પરમ પવિત્ર મહિમાની અદ્વિતીય મદદ હોવાથી જ તેઓ મોઘે જઈ શક્યા છે, માટે આ કાર્તિકી પુર્ણિમા અને ગિરિજાનો મહિમા ધ્યાનમાં રાખી ભવ્ય જીવેને આત્માને ઉજ્જવળ કરવા કટિબદ્ધ થવું જરૂરી છે.

આવી રીતે શ્રીઋષભદેવભગવાન્ જ સિદ્ધગિરિના મહિમાના પ્રથમ પ્રવર્તક છે તે શ્રીઋષભદેવભગવાનને શાસ્ત્રકારો મગજા-

ચરણુમા જળાવે છે તે ઈન્દ્રોના સમુદાયથી નમસ્કાર કરાવેલા
લગવાન બન્યાતમાઓને સમૃદ્ધિદાયક, દિ યજ્ઞયોતિદાયક અને
કથ્યાણુકર હો।

એવા શ્રીઆદિદેવે બતાવેલો અવનાગ્માથી ઈશ્વર ધનાના
માર્ગને જે બન્યાતમાઓ અનુસરશે તેઓ આ બન પરબવ
કન્યાણુમાર્ગવિક માગાને ધારણ કરી ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ
શીલ બની પરમેશ્વર્ય પ્રાપ્ત કરશે અથાત્ પરમેશ્વરપદે
બિરાજમાન થશે

એકાદશી પર્વ દેશના.

માન એકાદશી પર્વ માહાત્મ્ય

મન્યતે યો જગત્ત્વ, સ મુનિ પરિકીર્તિત ।

દમ્યક્ષમેત્ત ત મૌન, મૌન સમ્યક્ત્વમેવ ચ ॥૧॥

(જાન ૦ બ ૦ ૧૩)

પર્વ તથા તહેવાર

શાસ્ત્રકારમહારાજ મહોપાધ્યાય શ્રીમદ્ધ્યોવિનયજીમહારાજ બ ય જીનોના ઉપમારને માટે અષ્ટકજીમકરણની રચના કરતા થકા મૌનપણને અંગે તેરમા અષ્ટકમા નિરૂપણ કરતા જણાવે છે કે પહેલા એ વિચારવાનું છે કે કયેક દર્શન, કયેક ધર્મમર્યાદા તિથિ, તહેવારન તથા પવોને માનનારા હોય છે (વહ્નુસુ તિહીસુ ય વગ્ગીસુ ય ઽસ્સવેસુ ય જન્નેસુ ય સ્સણેસુ ય, મગ્ગ ૦ સૂ, ૩૮૪) વૈષ્ણવોમા, બ્રાહ્મણોમા તેમજ તમામ જ્ઞાતિઓમા પોતપોતાના ધર્મમન્યાનુસાર પર્વો તથા તહેવારો યોગ્યથેવા છે ('તિહિસુ ય'તિ મદનત્રયોદશ્યાદિ-

તિથિયુ 'વૃવ્વળીસુ ચ'ત્તિ વર્વળીયુ ચ કાતિવયાદિયુ 'ઉમ્સવેસુ ચ' પ્રિયસહ્ગમાદિમહેષુ, મગઃ ટીકા ૦ પૃ ૦ ૪૭૬) રાજકીય મન્થા યોમા રાજકીય ઉદ્દેશ પાર પાડવા માટે તહેવારો તથા પર્વો રાખવામા આવેલા છે જૈન શાસનમા પણ જૈન દર્શનના ધ્યેયાનુ સાર તે પ્રકારના પર્વો તથા તહેવારો નિયત છે *

પર્વને તહેવારનું લક્ષણ

પર્વ તથા તહેવારમા ફરક શો ? મામિક કે વાર્ષિક નિય મિત સમુદાયની અપેક્ષાએ હોય તે પર્વ એક વસ્તુની મહત્તા માટે જે ઉત્સવ જોડાય તે તહેવાર જેમકે શ્રીમહાવીરભગવા નનો નિર્વાણદિવસ તે દીવાળીનો તહેવાર જ્ઞાનપચ્ચમી ફરક શાસનમા કરવાની માટે પર્વ આઠમ, પુનમ, ચૌદશ, નિયમિત આરાધવાના માટે તિથિ જૂઠા જૂઠા મુદ્દાથી ઉત્સવો નિયમિત કરવામા આવે તે તહેવાર

મૌન એકાદશી પર્વનું કથેય

મૌન એકાદશી પહેલા ન પુતી ફરક મહિને અગીયારશ

*અન્યોની તિથિઓ, પર્વો અને ઉત્સવો આરણ્યસમાજની પ્રવૃત્તિવાળા છે જ્યારે જૈનોના તિથિ, પર્વો ને તહેવારો આત્મ કન્યાણુની અપેક્ષાએ છે

ઇતરો

જૈનો

તિથિ-મહન-યોદશી વિગેરે,

અષ્ટમી વિગેરે

પર્વો-કાર્તિકી વિગેરે,

જ્ઞાનપચ્ચમી, મૌન

એકાદશી વિગેરે

ઉત્સવો-પ્રિયમગમાદિમહોત્સવો.

અષ્ટાદિકા વિગેરે

તો આરાધાય છે અને આ એકાદશી વર્ષમાં એકવાર, તેથી એ એકાદશી પર્વ પણ ગણાય. મૌન એકાદશી મુખ્ય કારણથી જિલ્લી થઈ ૥ મૌન એકાદશી પર્વનું ધ્યેય મૌન છે પ્રશ્ન થશે કે મન કે કાયાના યોગને રોકવા પવ ન રાખ્યું અને વચન યોગને રોકવા પર્વ કેમ રાખ્યું ? આ પ્રશ્ન વિચારણા માટે છે જૈન દર્શનના અને ઇતરોના તહેવારોમાં ફરક

જૈન દર્શનના તમામ અનુધાનો મન, વચન, કાયાના યોગને ગોપવનારા છે જૈન દર્શનનું એક પણ પર્વ કે તેનો એક પણ તહેવાર મન, વચન, કે કાયાના આશ્રવની છૂટ આપતો નથી હોંકિય પર્વો કે તહેવારો તો મન, વચન તથા કાયાના ક્રમેને પ્રવર્તાવવાના સાધનરૂપ છે લોકોત્તર પર્વો તથા તહેવારો મન, વચન તથા કાયાના યોગથી બધાતા ક્રમેને રોકવાના, એક જ ધ્યેયથી પ્રવર્તાયેના છે મનના પાપી વિચારોથી, વચનના સાવધ નિષ્કુર ઉપયોગથી, કે કાયાની પણ તેવી પ્રવૃત્તિથી બધાતા ક્રમેને રોકવા એ જ હેતુ આ અનન્ય દર્શનમાં નિયત પવો તથા તહેવારોનો છે જૈન દર્શનના તહેવાર કે પર્વો, મન, વચન તથા કાયાના આશ્રવોને રોકવા માટે જ છે અને તેથી જ તે પર્વ કે તહેવારને લોકોત્તર ગણાય છે જૈન દર્શનના એટલે કે લોકોત્તર ખીજા બધા પર્વો કે તહેવારોમાં (આજના પર્વ-મૌન એકાદશી સિવાય) મન, વચન, કાયા=ત્રણના યોગને ગોપવવાના ખરા પણ તે નિવૃત્તિ, પ્રવૃત્તિ પૂર્વકની, જેમકે આર્ત અને રૌદ્રધ્યાન રોકી મનને ધર્મ તથા શુદ્ધ ધ્યાનમાં પ્રવર્તાવવું સાવધપાપારણની પ્રવૃત્તિ રોકી કાયાને, વાણીને કેવલહન, સામાયિકદિ પ્રવૃત્તિમાં જોડવા અને તેવી પ્રવૃત્તિ વધાવવી.

મૌન એકાદશી પર્વની મૌનમાં વિશિષ્ટતા.

આજના તહેવારની વિશિષ્ટતા બીજી છે તાપદ કે નિરવધ એક પણ વચન ન બોલતા મૌન જ રહવું એ ‘મૌન એકાદશી’ પર્વની વિશિષ્ટતા છે પાપને શકવું તે શાસ્ત્રકારને ઇચ્છા છે નિર્જરા થાય તેવી પ્રવૃત્તિ શાસ્ત્રકારને ઇષ્ટ નથી તેમ નહિ

અભ્યાસ કરનારના પ્રકાર

અભ્યાસ કરનારા એ પ્રકારના હોય, એક શુદ્ધી તથા એક અવશુદ્ધી જે મનુષ્ય અભ્યાસના શુભને ધ્યાનમાં રાખી બીજા શુભને બાધ ન આવે તેમ અભ્યાસ કરે તે શુદ્ધી અભ્યાસ કાલ છોડી, સાધુથી કરાતો અભ્યાસ શુભરૂપ છે અભ્યાસ વખત ન બોવાય તે અભ્યાસનો અવશુભ છે

શિષ્યની માતૃ પૃચ્છા

શિષ્ય સવારના પહેરમાં પૂછે છે કે, ‘મહારાજ ! મારા આજ સ્વાધ્યાય કરવો કે વૈમાવચ્ચ ?’ શુરુ જેમ કહે તેમજ શિષ્યે અજ્ઞાનભાવે કરવાનું હોય (મનિમા ય તમો ગુરુ ॥૮॥ પુચ્છિઝ્ઞા પજલીઠહો, કિં કાયલ્ય મણ દહ । દરુઠ નિઓઠ મતે વૈમાવચ્ચે વ સઝાણ ॥ ૯ ॥ ઉણં અઝં ૨૬) આમ કોણ કરી શકે ? શુદ્ધી અભ્યાસક હોય તે જ આમ કરી શકે

વચનને આધારે એ જ વિચાર કરવાનો છે નિરવધવચન શુદ્ધધ્યાન કરવાને આજ્ઞા કરે છે, પણ તે બધા શુભરૂપ છે વચનનો ઘા ન રૂબાય

આ માટે વચનની પ્રવૃત્તિ ઉપર અકુશ ધરાવવો જોઈએ મન, વચન, કાયા એ ત્રણ ચોગની પ્રવૃત્તિમાં મનુષ્યે માટે

વચનની પ્રવૃત્તિ માટે કાળની આવશ્યકતા છે જગતમાં વચનથી જે અનર્થ થાય છે, તે અનર્થ મન કે કાયાથી નથી થતો ઘા માયો તે તણ દિવસમાં રૂઝાઈ જાય છે વચન કહ્યું હોય તો જિંદગી સુધી ન બનાય માટે ‘વચન ઉપર કાળુ રાખતા શીખો!’

કાયાનો કાળુ માહુજિક છે

અધ્યાત્મપદ્મમાં એક સ્થળે કહે છે કે, વચનની પ્રવૃત્તિ ન કરવા ઉપ મૌન કેળવું નથી કરતું ? (વચોડપ્રવૃત્તિમાત્રેણ, મૌન કે કે ન વિજ્ઞને । નિરવય વચો ચેષા, વચોગુણાસ્તુ તાન્ સ્તુવે ।। જ ચા૦ સ્તો ૨૬૪) એકેન્દ્રિયો અનાદિથી મૌન રહ્યા છે માત્ર કે નિરવય વચન પ્રવર્તાવણુ તે પોતાને આધીન છે જેનું મન શેકાયેતું હોય તે જ્યાં સુધી વિચાર કરવા માગે ત્યાં સુધી વિચાર કરી શકે આયર્લેન્ડે મો વર્ષ સુધી સ્વતંત્ર થવા પ્રયત્ન કર્યો, ગ્વેડરને પણ તેમાં ખીંક આપી, પાનામેન્ટમાં પણ રજુ કરી છતાં જિંદી ગઈ, તેને વિચાર કેવો હોય ! પણ દગ વાગે ઉઘવાની ટેવવાળો દશ વાગે ઉઘી ગયો. ખીંકમાં નામીયામ થયા છતાં દશ વાગે ઉઘી ગયો ‘આ ચોરડો ખૂલે ત્યારે જ’ તે વિચાર’ આવા મક્કમ વિચારનો મનુષ્ય વચન ઉપર કાળુ ધરાવી શકે વચન ઉપર કાળુ હોય તો મન ઉપર કાળુ આવી જાય કાયાનો કાળુ સાહુજિક છે

વચન યોગથી ગળડ પટ્ટી

શ્રીમન્નાવીરમહારાજના જીવને કોડ-કોડ સાગરોપમ રખાવું પડ્યું તે માત્ર વચન યોગથી જ ને ! વાત તો સાચી

હુતી છતાં ય રખડુ પડ્યું ને ! (દુઘ્માસિણ દક્ષિણ મરીદે દુક્લ સાયર પત્તો । મમિઓ કોઢાકોડિ સાગરસરિનામધેજ્ઞાણ ॥ ૪૩૮ ॥ આશ્વ૦ નિ૦)

(અહ્ય ચ દસારાણ પિઆ ય મે ચક્કવટિસમ્મ । અજ્ઞો તિત્થયરાણ, અહો કુલ ઉત્તમ મગ્ગ ॥ ૪૩૭ ॥ આશ્વ૦ નિ૦)
આઘોહ વાસુદેવાના, પિતા મે ચક્કવર્તિના, । પિતામહો જિને દ્રાણા, મમાહો ઉત્તમ કુલ ॥ ૧ ॥ (જદ વાસુદેવુ પદમો મૂઆઈ વિદેહિ ચક્કવટિત્ત । ચરમો તિત્થયરાણ, હોડ અલ્લ હત્તિઅ મગ્ગ ॥ ૪૩૯ ॥ આશ્વ૦ નિ૦)

એ વચન માન્યુ હતું, છતાં રખડપટ્ટી શાથી? વાસુદેવમા પ્રથમ, એ ખોટું તો નહોતું જ, એમના પિતા ચક્કવર્તિ પણ હતા જ અને થકીઓમા પ્રથમ હતા અને તીર્થ કરેમા પ્રથમ તેમના હાથ હતા વગી પોતાને વાસુદેવ, ચક્કવર્તિ તથા તીર્થ કરની એમ ત્રણ ત્રણ પંખીઓ પણ ખરી જ ને? રખડ પટ્ટી શાથી ? 'તમે બધા હલકા અને હું મોઠો' માફ કુન કેટલું ઉચ્ચ ।' આ મનોવૃત્તિ જ સ સારમા રખડ પટ્ટીના કારણરૂપ બની રખડ પટ્ટી તો થઈ પણ છતાં ય કર્મનો છેટો છે જે ભવે ય ન આ પો । તીર્થ કરના બવમા પણ હલકા કુનમા ઉપજવાનો યોગ બન્યો (નામગુચ્છમ્મ વા કમ્મમ્મ અવસીળમ્મ અવેદઅમ્મ અણિજ્ઞિણમ્મ ઉદણ જ જ અરહતા વા ચક્કપટ્ટી વા બલ્લદેવા વા વાસુદેવા વા અતકુલેસુ વા પતકુલેસુ વા તુચ્છ૦ દરિદ્ર૦ મિક્ષાગ૦ કિવળ૦ આયાહસુ વા, કલ્પ૦ સૂ૦ ૧૮, સમણ મગવ મહાવીર ચરમતિત્થયર પુન્નવતિત્થયગ્નિદિદ્ધ

માહળકુદાગામાઓ નયરાઓ ઝસમદત્તસ માહળમ્સ કોદાલસગુત્તમ્સ
ભારિયાણ દેવાળદાળ માહળીળ જાલધરસગુતાણ કુચ્છીઓ સ્વત્તિય
કુદાગામે૦, કરુણ સૂ૦ ૨૦) એ બધો શાનો પ્રભાવ ? વચનયોગનો

વાણીના દોષમા શેઠનું દૃષ્ટાન્ત

એક શેઠ છે તેનો પરગામ વિવાડ થયેલો. પેલી છોકરી
વગર વિચારની રમતિયાળ છે, તેથી સાસરે જવા ઇચ્છતી જ નથી
ખીન તેડા આન્યા પણ તેણી ન ગઈ છેવટે ધણી જાતે તેડવા
આવ્યો. મા બાપે કહ્યું કે, “આ વખતે તો જાણીને પણ બ્રેક-
લાવવી પડશે” પેલી ધણી સાથે ગઈ વચ્ચે જ ગલ આવ્યું
પેનીને ‘પિયર છોડવું’ તો નથી એનામા અપવક્ષણ નથી એને
તો એક જ મુદ્દો હતો કે, ‘પિયર ન છોડવું’, એને મનથી ત્યા
મુખીનક્કી કર્યું કે, ‘રાડું ભલે, પણ પિયર ન છોડું’

ધણીને ફનામા

પોતે ઢાંગ આવ્યો અને કહ્યું કે, ‘મને તરસ લાગી છે’
ધણી ફરે પાણી ભરવા ગયો, પાછાથી પેલીએ ધણીને ધક્કો
માર્યો, ધણી પડ્યો ફવામા, અને પેલી રોની રોતી ઘેર ગઈ! ત્યા
જઈને શું કહ્યું ? કંઈ કહેવું તો બેઠાએ ને ! તેણીએ ગોડવીને
કહી લીધું ‘ધાડ પડી, અમે નાડા, મિલ્લ આવીને મારા વરને
ખાઈ ગયો હશે એમ લાગે છે માખાપને બિચારાને શી
ખબર ! બધાએ માની લીધું, તપાસ ન કરી, પતી ગયું, પેલી
પિયરમા રહી હવે ફવા આગળથી એક સથવારો નીકળે છે,
તેમાથી ડોઇકે પાણી ભરવા ઘડો નાખ્યો એટલે ફવામાથી
પવાએ દોરડું પકડ્યું, હવાબ્યું અને કહ્યું કે, ‘હું અદર છું,

મને બહાર કાઢો !' પેલાએ બહાર કાઢ્યો અને 'શાથી ફવામા ?' એમ પૂછ્યું. પેલાએ બનેલી વાત ન કહેના કહી દીધું કે 'પાણી ભરના અવાનક પડ્યો !' એ માણસ પોતાને ઘેર ગયો અને બધાને ગમે તે પ્રકારે મમજાવ્યા પોતે તો મનમાં સમજતો જ હતો કે સ્ત્રી ઘેર આવવા માગતી નથી.

મીઠી મીઠી ઘેર આવી

તે કયાનો બાપ, દંવયોગે તે ગામમાં આવ્યો. તેણે માન્યું કે છોડરીનો શ્રમ ખોગે છે તેણે પોતાને ઘેર જઈ પોતાની પુત્રીને વાત કરી કે, 'જમાઈ જીવે છે' અહીં પેલા માણસને બધા, તે સ્ત્રીને તેડવા જવાનું પડે છે, પણ તે જતો નથી એ શું જાય ! એ તો એને મારી રીતે ઝોગખે છે ! આખરે બે ચાર જણા સાથે ધણી તેડવા ગયો આ દુઃખ્યાન વચ્ચે મમય પસાર થવાથી સ્ત્રી પણ સમજી ગઈ, મીઠી મીઠી ઘેર આવી પેલા પુરૂષે પેની વાત યાદ પણ કરી નહિ.

એક વચ્ચે નાશુ નાગ

કેઈ સુદત પસાર થઈ ગઈ છોડરાઓ થયા વેપારને અંગે બાપ પોતાના પુત્રને કેઈ વખત શીખામણ આપે છે કે 'ગઈ શુઝરી યાદ ન કરીએ' એક વખત તેનાથી ત્યાં સુધી જોવાઈ જવાયું કે 'ગઈ શુઝરી યાદ કરી હોત તો આજે મારી કઈ દશા હોત !' આ સાંભળી પુત્રે તે બાળવા માગ્યું કેટલોક કાલ તો ન કહ્યું, પણ બહુ સ્કંધી છેવટે તેણે પુત્રને પૂતી તે વાત કહી દીધી અને કહ્યું કે તારી માને પૂછીશ નહિ પેલા પુત્રે પોતાની માતાને જઈને પૂછ્યું "માતા ! પિતાની આ વાત સાચી છે કે બનાવટ ?" માતાએ વખત ટાળવા કહ્યું 'હ

જમી લે, પછી કહીશ' પેલી સ્ત્રીએ તો ઉપર જઈને ગળે ફાનો ખાધો છોકરો થોડીવાર પછી ઉપર ગયો તેને આ ણનાવ પોતાના વચનના કારણે થયેવો લાગનાથી તેણે પણ ફાનો ખાધો. થોડા ઘેર આવ્યા, જોયું, વિચાર કર્યા પોતાની ભૂલ અમલદાર અને પોતે પણ ફાનો ખાધો! લેવા દેવા વિના, તથા ત્રણ જણની હત્યા, વચન ઉપરના કાબૂના અભાવે જ થઈ ને ? તમે વચનના માહીક કે વચન તમારૂં માહીક ?

વચન ઉપર કાબૂ રાખના ઉપાય કરવો જોઈએ, મૌન એકાદશીનું પર્વ આ 'યેવ માટે છે હું વચનનો માહીક કે વચન માટે માહીક' તે નિવારો ! તમારા વચનને તમે આધીન છો કે વચન તમને આધીન છે ? અનર્થકર વાણી-વચનયોગ તમારી પામે જોવાવે છે 'ઠાણેણ મોણેણ, જાણેણ' (તાવ કાય ટાણેણ મોણેણ વાણેણ અણાણ વોસિરામિ । આવઠ સુઃ ૨૭) આથી જ છે અમુક સમય-મર્યાદા મુધી કાયેત્સર્ગમા મૌન રહેવાનું કથ્ય કે 'જોન્યા વગર ન આવે એક દિવસ માટે પણ જોન્યા વગર ન આવે એમ જો કહેવાય તો તો કહો કે વચન તમારૂં માહીક છે તમે વચનના માહીક નથી. વચન પાલવે તમારૂં સ્વામિત્વ છે કે નહિ તેની પરીક્ષા માટે મૌન એકાદશી પર્વ છે એ પર્વ દિવસ ક્ષરજિવિતા મૌનનો અભ્યાસ દિન છે

મૌન એટલે ?

મૌન એટલે શું ? એ પણ વિચારણીય છે દુનિયામા 'મૌન' શબ્દ ચૂપ રહેવાના અર્થમા વપરાય છે અને મૌન એકાદશીનું પર્વ કે તહેવાર, તે જ અપેક્ષાએ છે મૌનનતાને ધારણ કરનારા

સુવતશેકને મૌનથી કેવલો અગ્રાધ લાલ થયો તે વિચારી ત્યે
(૩૦ પ્રાં ૦ વ્યાં)

શાસ્ત્રમા મૌન

શાસ્ત્રીય પારિભાષિક મૌન કોને કહેવું ? રામ લક્ષ્મણ સાથે કરનારા હોવાથી રામનું નામ યાદ કરવાથી લક્ષ્મણનું પણ સ્મરણ થાય તે જ રીતે અહીં પણ ‘મૌન’ શબ્દનો પારિભાષિક શબ્દ પણ સમજવો જોઈએ કોઈક કહેનારા નીકળે કે ‘શાસ્ત્રમા ‘મૌન’ શબ્દ જ નથી’ તો તેઓ અજ્ઞાન ॥

શાસ્ત્રમા મૌન માટે મહાનુ સ્થાન છે તમે (જ સમતિ પાસહા ત મોળતિ પાસદા જ મોળતિ પાસહા ત સમતિ પાસહા, આચાં સૂં ૧૫૬) જોવું તો મામાન્યથી સાલજ્યુ ન્થે ‘શાસ્ત્રમા મૌનને સ્થાન નથી’ તેમ કહેનારા શ્રીઆચાર્યસૂત્રના ‘તદા’ વચનને ખ્યાવમા લઈ ભૂલ મુધારી શકશે

દીપકઆદિ સમકિતના ભેદો.

સમકિતને દેખો છો ! જૈન સમકિતી ગણનારા હોય મુનિ પણ તથા સમકિત એ એ ભૂતી ચીજ નથી મુનિપણ તે જ સમકિત ! આ એ કેમ બને ? સમકિત એથે ગુણુમ્થાનકે શરૂ થાય, સત્તર પાપમ્થાનકે છટા પણ હોય શ્રીજિનેશ્વરદેવે કહેલા તરવોને માનનારા સમકિતી હેય સમકિત એથે તથા મુનિ પણ છડે સાતમે ॥

સમકિત ત્રણ પ્રકારનું છે

૧ દીપકમમ્મકૃત્ય ૨ રોચકસમ્મકૃત્ય ૩ કારકમમ્મકૃત્ય

(અથામ્ય ત્રૈવિધ્ય દૃશ્યતે કારક ૧ રોચક ૨ દીપક ૩ મેદતસ્ત્રિવિધ સમ્યક્ત્વ, જી મપ૦ પૃ ૬)

દીપકમમ્યક્ત્વ કેને કહેણુ ? ઘરમા દીવો કરીએ છીએ તેનાથી આખા ચોપડા ઉકેલાય, પણ દીવો કેટલા અક્ષર ઉકેલે ? ('સયમિદ મિચ્છદ્દિટ્ઠી ધમ્મકહાર્દદિ દીરદ પરસ્સ । સમ્મત્તમિણ દીવગ્ગ કારણપલ્લમાવબો નેય ॥ ઘાવ૦ પ્ર૦ ગા૦ ૫૦ ॥) તેવી રીતે એવા પણ કેટલાક છુટે છે કે જે હૃદયથી ઠેરા ધાકેર હોય, મોક્ષ, નવર, નિર્જશને ન માને બાની બીબા પાસે વાતો બંદોબસ્ત કરે એક વગનને ન માનનારને શ્રીમદ્ધમા ધ્યાન ન હોવાથી, અભન્ય પણ પ્રતપક્ષા તો શાસ્ત્રમા કહ્યા પ્રમાણે કરે ('સયમિદ મિચ્છદ્દિટ્ઠમ્મયો મમ્મો વા કથ્થિરક્કરમર્દકરત્ત । અથ ચ ધર્મકથાદિભિર્વમકથયા માતૃસ્થાનાનુષ્ઠાનેનાતિશયેન વા કેનચિદ્દીપયતીતિ પ્રકાગયતિ પરમ્મ શ્વોત્તુઃ સમ્યક્ત્વમિદ વ્યજ્જકમ્ । ઘાર૦ પ્ર૦ દા૦ પૃ ૩૩) અને નવર, નિર્જશ તથા મોક્ષનુ સ્વરૂપ શાસ્ત્રાનુમાર જણાવે

ઢોકણા તોલવાના કાટે હીરા ન તોલાય

જમાનિનુ દૃષ્ટાવ વિચારો સ્થૂવદૃષ્ટિએ કોણુ સત્યવાદી લાગે ? કરવા માટેલામા કરોડ વિદ્ધ આવે અને ન પણ થાય, તે જાને તો કહો કે કર્યુ તેને કર્યુ કહેનાર સત્યવાદી કે કરવા માડ્યુ તેને કર્યુ કહેનાર સત્યવાદી ? સ્થૂવદૃષ્ટિથી તો જમાનિનુ જ કથન સત્ય લાગે, પણ અહીં વિવેક જરૂરી છે 'રૂડના ઢોકણા તોલવાના કાટે હીરા મોની ન તોલાય સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચારવાની વાતો સ્થૂવદૃષ્ટિથી ન વિચારાય

જૈન શાસન મમય વાદી

જ જ સમયે જીવો, અવિસદ્ જેણ જેણ માત્રેણ । સો તમ્મિ
તમ્મિ સમયે, સુદાસુદ્ધ વધણ વગ્મ ॥ ૩૭ માં ગાં ૨૪ ॥

જૈન શાસનનો સિદ્ધાન્ત ગ્રાહ્યો છે જે મમયે આશ્રવ,
સવરના પરિણામ તે જ મમયે આશ્રવનુ આવવુ તથા સવરનુ
રોગાવુ બંધના પરિણામનો મમય એ જ બંધ થવાનો મમય
આશ્રવનો જે સમય તે જ પરિણામના મમય નિર્જરાનો પરિ
ણામ જે સમયે તે જ મમયે નિર્જન એક મમયમા 'કધુ' અને
'કરુ કુ' બે વિભાગ છે કયા ? એક બારીક ભાગ સમયનો તેનો
'પહેલો તથા પછીનો ભાગ' એમ ન કહેવાય મમય બારીક જેવા
સમયમા આરભ તથા સમાપ્તિનો ભાગ જ નથી આરભકાળ
તે જ નિષ્કાકાળ નિષ્કાકાળ તે જ આરભકાળ જેમા આદિ તથા
સમાપ્તિ ભાગ જુદા ન પડે તેમા કિયાને અગે આરભકાળ
તથા નિષ્કાકાળ અનન્ય ન પડે

જમાલિ સઘ બહાર

જમાલિએ 'કટેમાણે કહે' (ક્રિયમાણ કૃતમિતિ સાધુ
સર્વજ્ઞમાપિતમ્ ॥ ત્રિં ૫૦ ૧૦ સં ૮ સ્તો ૬૨) ન કહ્યું 'કહે
કહે' કહ્યું (જ્ઞાત ચિરાદિતમ્ । ક્રિયમાણ ન દિ કૃત કૃતમેવ કૃત સ્વભુ ॥
ત્રિં ૫૦ ૧૦ સં ૮ સ્તો ૬૮) બળવાનનુ વચન ન
માનવાથી જમાનિની ગી દશા ? સઘ બહાર ! એક વચન ન
માનવાથી સઘ બહાર ! ('તતો જમાલિ સઘેન નિદ્વક્ત્વાનુ-
દિષ્ટત । ત્રિં ૫૦ ૧૦ સં ૮ સ્તો ૮૪) બળવાન શ્રીમહાવીર
દેવે દીપ્ત એકાગ્રી લીધી છે તેમની નાથે દીક્ષા લેવા ઠાડ

તૈયાર થયુ નથી, જ્યાં જમાવિએ તો કુટુંબની સાથે, તથા પાચસે રાજકુવરોની સાથે દીક્ષા લીધી છે (પચ્ચઝો નવર પચહિ પુરિસસર્પદિં સદ્ધિ, મ૦ સ્૦ -૮૬) જમાલિની સ્ત્રીએ એટલે કે ભગવાન શ્રીમહાવીરદેવની પુત્રીએ એક જુનાર સ્ત્રી સાથે દીક્ષા લીધી છે (' જમાલિમાર્ગ મગવદુહિતા પ્રિયદર્શના । સદિતા સ્ત્રોસહસ્રગ માત્રજીત્ સ્વામિનોઽતિકે ॥ ત્રિ પ૦ ૧૦ સ૦ ૮ સ્ત્રો ૩૧) એ સ્ત્રી પતિના પક્ષમા છે પિતાના પક્ષમા નથી. જમાલિ દેવો ? શ્રીમહાવીરનો ભાણેજ તેમજ જમાઈ । (' જમાલિ- નામ જામેયો જમાતા ચ પ્રમોન્તદા ॥ ત્રિપ૦ ૧૦ સ૦ ૮ સ્ત્રો ૩૨) તેવાને પણ મધ જહાર ! શાસન જહાર ! આ શાસનનો આ છે નિયમ !

અભયો પણ પ્રત્નપણા શાસ્ત્ર મુજબ જ કરે છે !

મધનુ જધારણ આવુ મુદ્દ હોવાથી અભયોને પણ પ્રત્નપણા તો શાસ્ત્ર મુજબ જ કરવી પડે અભયો પાતે મોક્ષને માનના નથી, પણ પ્રત્નપણા મોક્ષની કરે અને સવર તથા નિર્જરને મોક્ષના કારણરૂપે જાણાવે છે

દીપકસમ્યક્ત્વ

માત્રજનારાને મન્માર્ગનુ જ્ઞાન થાય તેવુ, અભય કે મિથ્યા વીનુ વચન માટે ત્યા દીપકસમ્યક્ત્વ

રોચકસમ્યક્ત્વ.

પોતે પણ માને તો તે રોચકસમ્યક્ત્વ રોચકસમ્યક્ત્વમા રૂચિમાત્ર ક્રિયામા કાઈ નહિ ! વાતે વડા ! તાવડી ન

મેલે ! વડામા કેટલું તેન વરે ? ('રોયગસમ્મત પુગ રુદ્ધિત્તકર
મુણેયન્વ ॥ ઘાવ૦ પ્ર૦ ગા૦ ૬૯)

કારકસમ્યક્ત્વ

શ્રદ્ધા મુજબ ક્રિયા કરવા તૈયાર થવાય, મ વરે તથા
નિર્જ્ઞાના કારણે જાણી આદરવામા આવે, આશય તથા બધને
છાડવાનો પ્રયત્ન કરાય ત્યાં કારકસમ્યક્ત્વ ('જ જદ મળિય ત
તદ કરેદ સદ જમિ વારગ ત તુ ॥ ઘાવ૦ પ્ર૦ ગા૦ ૬૦)

હિંગ તથા રવરૂપના ભેદનો વિચાર

'મુનિપણ તે જ સમ્યક્ત્વ, સમ્યક્ત્વ તે મુનિપણ ' એવા
શાસ્ત્રવચનનું રહસ્ય મમજવું જોઈએ

મુનિપણ એટલે ? મસ્તક મુડાવી ઓઘો હીપો એ મુનિ
પણ ? 'હા ! મુનિભાવ જ સમકિત કહ્યું સમકિત મુનિભાવે'
(યશ૦ સ્ત૦ સવાસો ગા૦ ૩૬) તમને એમ કહેનારા ધણા
મળશે કે 'મન ઠેકાણે વગર સાર્યક શુ ? તેવાને કહી શકાય
'મહાતુભાવ ! તાઉ મન તો ઠેકાણે છે ને કાર્યક તો કાર્ય કર
! કે ઢોગ જ છે ?'

મુનિપણા વગર વ્યવહારથી મમ્યક્ત્વ

આજે મનને વશ કરવાના નામે ક્રિયા-વૌપકો ધણા છે
જે સમકિત તે જ મૌન મુનિપણામા તથા સમકિતમા ભેદ નથી
મુનિપણ હીધુ નથી તેને વ્યવહારથી સમકિત છે નિશ્ચયનય
તો કર્યાને જ ગણનાર છે, (આ મૈવ દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાપ્યથવા યતે
યત્તદાત્મક ઈવૈષ, શરીરમધિત્થિત્તિ ॥ ૧ ॥ યોગ૦ પૃ ૮ સ્ત૦ ૧)
વ્યવહાર વગરના નિશ્ચયવાગા પડેલા છે

ઓઘો એ સ્વલિંગ, તેજ સ્વ કહેવાય છે

મુન આદિ ચિદ્ર કેવલજ્ઞાનીઓને મનુર છે નવતત્ત્વમા
'સ્વલિંગે ચિદ્ર' એ ભે. છે ને? (સાહ સલિંગ સિદ્ધ નવતત્ત્વ
મા ૫૭ મહેસાણા) ઓઘાને સ્વલિંગ ગણેવ છે અનત જ્ઞાની
ઓએ ત્યાગને સ્વલિંગ ગણાવેલ છે મોક્ષનુ લિંગ મૂકી દેવાય?

અગ્નિ કેવો? તેને કાળો (રયામ) ન કહેવાય ધૂમાઠો
કાળો ખરો પણ તે લિંગ છે અગ્નિનુ સ્વરૂપ ઉપ્પુ ઓઘો
એ લિંગ છે સ્વરૂપ નથી ત્યાગ હોવા છતાં ઓઘો ન હોય
તો મુનિપણુ નથી

ગૃહસ્થપાણુમા ત્યાગી ન કહેવાય

શ્રીમહાવીરદેવ એ વા ગૃહવાસમા રહ્યા તે સમયમા
સ્નાન નથી કરતા વિગેરે સ્થિતિ છતાં તે સમયને શાસ્ત્રકારે
ગૃહસ્થ પદ્ધતિમા ગણેવ છે ત્યાગનુ ચિદ્ર ન લેવાય, ત્યાગની
પ્રતિજ્ઞા ન થાય, ત્યાં મુખી ત્યાગી ન ગણાય

કેવનીને પણ વેપની જરૂર

ભરત મહારાજને આરીસા જીવનમા કેવળજ્ઞાન થયુ,
પણ ઈન્દ્રે હાથ જોડીને વદના ન કરી કહ્યુ કે 'આપ વેપ દ્યો,
પરિધાન કરે પત્રી વદના કરે' (જિનપ્રજ્ઞપ્ત સિદ્ધ તીર્થકર
પ્રણીતમેતત્ સાધુચિદ્ર રજોહરણમિતિ પચ્ચ ૦ વ૦ ટી ૦ પૃ ૨૮)
ભગવાનને કુદરતે પણ મન પર્યાવજ્ઞાન ક્યારે આપ્યુ? ત્રીસ
વર્ષે ત્યાગે ત્યાગ કર્યો ત્યાગે ને?

મુનિ કેાનુ નામ

જગતના સ્વરૂપને જાણે, જન્માદિની પીડાથી વ્યાકુલ,
જગતને નિ સાર તથા અચર્યુ જાણે, માને, પિછાણે અને પોતાના
આત્માનો ઉદ્ધાર કરવા તૈયાર થાય તેનુ નામ જ મુનિપણુ છે
(અલિષ્ઠે જ મતે ! લોષ પલિષ્ઠે જ મં ૦ લો ૦ સા ૦ ષ ૦ મં ૦ લો ૦)
જગમરણેય, મં ૦ સૂ ૦ ૧૧) આ રીતે સમજીને જેઓ મૌન
પણે મૌન એકાદશી પર્વ આગધવા કટિબદ્ધ થશે તેઓ કલ્યાણાદિ
પાત્રી મોઘે બિરાજમાન થશે

卐

આત્મ-ઉપકાર

દદ મવસાયરમઝ્નમ્મિ નિવહિઓ જાણવત્તપરિવુલ્લ ।
પાવદ્દ જીવો જિણધમ્મસજુય કદ્દવિ મણુયત્ત ॥૧॥
પત્ત ય તમ્મિ નિયમા અત્તુવગારો રુદ્દેહિ કાયવ્વો ।
જિણધમ્મવિહાણેજ દ્દહરા પરિવન્નિઓ અપ્પા ॥૨॥

મહાધારીય હેમચદ્રમૂરિ

આ મ સારત્તમુદ્રના પ્રવાહમા પડેવો છુવ કોઈક ભાગ્યના
યોગે જ પ્રવહણની માફક જૈનધર્મસહિત મનુષ્યપણુ મેળવે છે
જો તે મગી ગયુ તો પડિતોએ જૈનધર્મ કરવાદ્વારાએ
નક્કી આત્માનો ઉપકાર કરવો જોઈએ, નહિતર આત્મા ડગાયો
■ એમ માનવુ

પોસદસમી દેશના

(પાર્શ્વનાથ ભગવાન જન્મકથાણુક)

જીયાત પણિષ્ઠપ્રાતમક્રાંતનનુરેકદા ।

ઉદ્ભવમિત્ર વિશ્વાતિ, શ્રીવાશ્વો ગુહ્યભારુ ॥

અગ્રાં સાં સ્ત્રોં ૪ ॥

આત્મોત્તતિ માટે જૈન તહેવારો

મહાનુભાવો ! અ ય સર્વ દર્શનો દર્શતા જૈન દર્શનની વિશિષ્ટતા દેવતાની નિષ્કલકતાને લીધે, શુક્રની મહાનતપશ્ચાને લીધે, ધર્મની દયામૂલક ધમને લીધે, સહેજે અનુભવી શકાય છે તેમા તહેવારો જે જૈનોમા સખ્યા છે તેમા ખુદ જિનેશ્વરોના વૃત્તાતોને ધ્યાનમા લઈ આત્માને ઉત્તતિની દશાએ પહોચાડે તેવાજ તહેવાર સખ્યા છે અન્ય મતના તહેવાર જુગાર, ખાનપાન, ચોભા, ઘરેલુગામને અગ્ર પદ આપે છે, અથવા તેઓના ઉપયોગને માટે એઓએ તહેવાર કહ્યેના છે, જ્યારે જૈન દર્શનમા તહેવાર પણ ત્યાગ માટે જ કર્યા છે

એકનો વીએ કટ્યાણુકે આરાધ્ય છે

ગ્રીષ્મઓમા માત્ર સિંધુ આદિ એક દેવતાના વ્યખ્તિ-

ગત જ તહેવારો છે, પોતાના જ તહેવાર પ્રવર્તીવવામા આવ્યા છે
 ત્યારે જેન દર્શનમા એકલા મહાવીરને નામે તહેવાર નથી
 ચેત્રી પુનમ તેમજ અખાત્રીજ સાથે મહાવીરને કશે સબધ
 નથી વિચારીશુ તો અનેક તીર્થ કરને લીધે, નહીં કે એકલા
 મહાવીર મહારાજના જ જેનોએ તીર્થ કરના કસ્યાણકો આરાધ
 વાતા રાખ્યા એકલા મહાવીરનુ કસ્યાણક આરાધી કૃતાર્થપણ
 નથી માન્યુ સમગ્ર તીર્થ કરોના ક માણકો આગધનાની શક્તિ
 ન હોય ને એક તીર્થ કરનુ કસ્યાણક આરાધો તો જુદી વાત
 આરાધના અને આરાધ્યના

આરાધના અને આરાધ્યના જુદી જુદી ચીજ છે આરાધના
 શક્તિ ઉપર આધાર રાખે છે, આરાધ્યતા શ્રદ્ધા ઉપર આધાર
 રાખે છે આરાધ્યતા સર્વ આરાધ્યને અંગે હોવી જોઈએ
 સર્વે તીર્થ કરના કસ્યાણકો આરાધ્ય તો છે આપણે એકલા
 મહાવીરની આરાધના કરી શકીએ તે બધો આધાર શક્તિ ઉપર
 પણ આરાધન કરવા લાયકપણુ બધામા રહેવુ છે નુબલદેવન
 તેમજ અજિતનાથના પાચ કસ્યાણક આરાધનીય છે આરાધન
 બધે એકની કે પાચની કરીએ પણ આરાધ્યતા એ શક્તિ ઉપર
 આધાર રાખતી નથી એ શ્રદ્ધા ઉપર રાખે છે તેથી ચોવીર
 તીર્થ કરોના ૧૦૦ કસ્યાણક આરાધવા લાયક ગણીએ છીએ
 એકની આરાધના પણ આરાધ્યતા

શુદ્ધિ બધાની હોય

આરાધના ન કરીએ તેથી આરાધ્યતા ઊઠી જતી નથી
 કૃષ્ણણે રાજા કૃષ્ણણ ૫૦ આરાધી મોખે ગયો આરાધ્યના
 એકની આરાધ્યતા માનો તો મિથ્યાત્વમા જાયો આરાધ

ભલે એની કરો. બીજા આરાધ્ય નથી તેમ માનો તો મિથ્ય-
ત્વમાં જાઓ. આરાધનાનો આધાર શકિત ઉપર છે, આરાધ્યતાનો
આધાર શ્રદ્ધા ઉપર હોવાથી ૧૨૦ કન્યાણુક આરાધ્ય ગણે,
છતાં આરાધના માત્ર મોક્ષ કન્યાણુકની કરે જેમ દીક્ષા કન્યાણુકની
આરાધનામાં તમે તીર્થ કરે દીક્ષા લીધી તે તે તપ તેમની
દીક્ષાને અંગે કરો તો તે તીર્થ કર દીક્ષા તપ કહેવાય, તેમ નિર્વાણા
દિવના તપ પણ મમજવા

કન્યાણુકની આરાધનામાં જઘન્યવી

એકામાયુ તો જોઇએ જ

હુગ્મિદ્રસૂરિ પચાગક્રમા યુ લા શબ્દોમાં જણાવે છે કે
ગર્ભમાં 'અવન' કન્યાણુક વખતે જન્મ 'કન્યાણુક' વખતે તો તપમ્યા
હોતી નથી તીર્થ કર માત્ર જે દેવસેવકાદિથી થયવી આવે તે
વખતે તેમજ જન્મે તે વખતે તપમ્યા હોતી નથી (તિત્થયરણિ
ગમાર્થ સંગ્રહગુણપસારણ તથા હોદ્દા ૧ પચા ગા ૧૦૨ તીર્થકર
નિર્ગમાદિ યેન તપસ્યા તીર્થકર નિવ્રતા ઃ, આદિશબ્દાતીર્થકર
જ્ઞાનનિરાણાદિમદ્, પચા ૭ ટો ૭ ગા ૭ ૧૦૧, સસમસમિસાદિચતુષ્ટય
કન્યાણકાદિતપસમાગમપ્રસિદ્ધાના મ્, પચા ૭ ટો ૭ ગા ૭ ૧૦૮),
છતાં શાસ્ત્રકાતેએ ત્યાગનુ ધ્યેય રાખેલું હોવાથી ક ન્યાણુકનું
આરાધન ખાઈને ન નખ્યું, પણ એકાસલ તો એકામા એકા
કરવું એમ રાખ્યું અવન તેમજ જન્મને વખતે એકાસલ નથી તો
પણ તીર્થ કરવું આરાધન ત્યાગ માટે છે, તેથી જઘન્યમાં જઘન્ય
દરેક તીર્થ કરના ક ન્યાણુકે એકાસલ તો રાખ્યું છે (અવન
જનન દીક્ષા, જ્ઞાન નિરાણમિત્યહો ૧ અન્તા કન્યાણકાનિ, મુધીરા

રાધયેતથા ॥ ૧૩ ॥ ણ્કસ્મિન્કાશન્ક, દ્વયોર્નિર્વિકૃતેસ્તય ।
 ત્રિધ્વાચામ્લ સપૃર્વાદ્, ચતુર્ધ્વોષિત મૃજેત ॥ ૧૪ ॥ સપૃર્વાદ્
 મુપવાસં, પુન પચસુ તદ્વિતિ । પચર્ભિર્ત્સરૈ કૃયાંતાનિ ચોપોષિતૈ
 મુષી ॥ આચારોષ ૦ વ ૦ ૫ સ્ત્રો ૦ ૧૦ ॥, ઉવવાસો આવિષ્ય
 નિઁય્ય દ્વિયોય શો ય તેરસ ડ । દ્વિસણા ય ચુરસીદ્ કલ્હણે દ્વિ
 તરસસ્તા ॥ ૬૦ ॥ મુણિ તેરસ ન્મ ચડ્ડસ પત્તરમ તેરસેવ સત્તર્ગમ ।
 દસ છ નવ ચડ્ડ દો તદ્ કત્તિયાદ્ કલ્હણય જિણાણ ॥ ૬૦ ॥
 વિજ્ઞા ૦ સ્ત્ર ૦)

તીર્થ ૬૦ - ૦૪ x કયાણુક ૫ = ૧૦૦ કયાણુક

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{તપઙ્ગિન} - ૧ + ૨ + ૧૦ + ૮૪ = ૧૦૦ \\ \text{કયાણુક} \quad ૪ + ૬ + ૨૬ + ૧૪ = ૧૦૦ \end{array} \right.$$

૭+૧૩+૧૦+૧૪+૧૫+૧૩+૧૭+૧૦+ + +૪+૧=૧૦૦ કાનિક

આદિ મામના કમે કયાણુકે

મનુષ્યમા ને દોરમા વિવેકવી જ બેદ છે

દોરનો સ્વભાવ છે કે આગળ ધસે, તો મો ધજ મળે
 ત્યાર ખાલું આપણે મનુષ્ય છતાં એ દશા, તો મનુષ્યપણામા
 દોર કરતાં કયું જોણું છે? દોરમા ને મનુષ્યમા વિવેકનો
 ફરક કહેવાય તેનો ઉપયોગ કયા થયો? જેમ કાવસામા
 ને હીરામા ફેર માન તેજનો છે જથ્થામા જથ્થાન્ય ઉપવામ, આખેવ
 કહણ પડે તેથી એકાસણું દરેક = ચાલુકને અંગે નિયમિત કર્યું
 પોપી દશમ

આજે તહેવારનો દિવસ શાથી છે? આજના દિવસને

‘પોલી દશમ’ કહીએ છીએ શાથી ? આપણે ત્યાં કૃષ્ણપક્ષે મહિનાની સમાપ્તિ થાય ત્યારે બીજા દેશોમાં (મારવાડ આદિમાં) અને શાઓમાં શુક્રવરને સમાપ્તિ થાય માગશર સુદ ૧૫મે માગશર મહિનો પૂરો આપણે ત્યાં અધારા પખવાડિયાની સમાપ્તિ એ મહિનાની સમાપ્તિ આપણી અપેક્ષાએ આને માગશર વદ દસમ છે શાઓની, ત્યોતિપની અને બીજા દેશોની અપેક્ષાએ માગશર સુદ પુનમે મહિનો પૂરો થયો તેથી આપણી માગશર વદી એકમને તેઓ પોષ વદી એકમ કહે છે એ હિસાબે માગશર વદ દશમ, શાઓની અને અન્ય દેશવાળાની પોષ વદી ૧૦ છે ભગવાન પાર્શ્વનાથજીનું જન્મ કે યાજ્ઞક હોવાને લીધે આજનો દિવસ કેન્દ્રાણક તરીકે ગણીએ છીએ આપણે ૨૪ તીર્થ કરને માનનારા હોવાથી તેમના જન્મના દિવસને કેન્દ્રાણક તરીકે ગણીએ છીએ

આત્મકેન્દ્રાણુ માટે પાર્શ્વનાથ

ભગવાનનું આશ્રયન

જેમ મેરૂ તેરમ આગેશ્વર ભગવાન ‘નિવાણુ’ કહ્યાણુ, ચૈત્ર સુદી ૧૩ શામનપતિ ‘જન્મ’ કે યાજ્ઞક તેમ પોષ વદી ૧૦ને પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ‘જન્મ’ કહ્યાણુક ગણી બ્યારે આરાધના કરવા તૈયાર થઈએ ત્યારે પાર્શ્વનાથજીની ઉત્તમતા જરૂર મગજમાં આવવી જોઈએ ભગવાન પાર્શ્વનાથજી એ પણ આપણા જેવા જ જીવ, પણ એ જીવે જે પોતાના આત્માની શુદ્ધિ કરી, તે લાઈન તપાસીએ તો માલમ પડશે કે એ શુદ્ધિની લાઈને આપણા આત્માન લઈ જઈએ તો આપણા આત્માને નિર્મળ કરી શકીએ

પાર્શ્વનાથ ભગવાનના જીવ મરૂભૂતિનો પરિણામ

તેમની ક્ષમાગુણની હક અદ્વિતીય હતી દુનિયાદારીની સ્થિતિએ ક્ષમા સહન ન થાય તો બીજી દૃષ્ટિએ સહન થાય કેમ ? પહેલા ભવમા ઉપદ્રવ કરનાર કમઠ અને મરૂભૂતિ બન્ને ભાઈઓ હતા. પાર્શ્વનાથજીનો જીવ મરૂભૂતિ કમઠનો જીવ ત્યાં પણ કમઠ નામે હતો. બન્ને મગા ભાઈઓ હતા. કમઠની કુઠિવનાએ પાર્શ્વનાથ જીના ઘરે ખરાબ પ્રવૃત્તિ કરી મરૂભૂતિએ સજાને જણાવ્યું. તે રસ્થા કમઠ તાપસ થયો. ગુન્હેગાર કમઠ તાપસ થયો. મરૂભૂતિને વિચાર આવ્યો કે તેના કર્મથી તેનો આત્મા રૂખ્યો, મર્યો મરેલાને મારવો તે સજાનને ચોક્કસ નથી માટે હું તેને ખમાવવા જાઉં. દુનિયાદારીની દૃષ્ટિએ તેના હાડકા ઉપર પણ થકે નહિ, તે જગો પર ખમાવવા જાય છે પેવો શિના લઈ તપસ્યા કરે છે.

મરૂભૂતિનું કમઠને ખમાવવું

મરૂભૂતિ ખમાવવા આવે છે મીઠી શિવા તેના ઉપર ફેકે છે આ વખતે મરૂભૂતિના પરિણામ કેવા હોવા જોઈએ ? ગુન્હેગાર ઊલટો શિવા મારે છે વિચારો તે વખતે શિના પડતા પવિત્રતા રાખી શક્યો, તે કઈ સ્થિતિનો આત્મા ! અધમ તો ગુન્હો કરનાર, પવિત્ર મનુષ્ય ખમાવા જાય છે તેમા અપવિત્ર શિવા નાખી મારી નાખે છે આ વખતે સમતાનો અંશ પણ ટકી શકે ? તો પણ ત્યાં સમતા ટકાવી તો પણ કમઠના મનમા રહેલું વેર ભવોભવ ચાલ્યું આ એકપક્ષી વેગ છે ચોને ખમાવવા ગયો છે વગર ગુન્હે ખમાવવા ગયો છે એ જ પક્ષી વેગ છે બીજો ભયે તો રહ્યું પણ યાવત્ તીર્થ કરના ભરમા

પણ કમઠ વેર છોડતો નથી એ ક્ષમાનો દરિયો પાર્શ્વનાથ તો
છવ તે ભવમા પણ ક્ષમાવાળો જી ભગવાન પાર્શ્વનાથના ભવમા
ભ્યારે સસારીપણામા પણ તે સ્થિતિના હતા

ગતાનુગતિકો લોક

મનુષ્યોનો વિચાર એ પ્રવૃત્તિની જડ છે, પણ વિચારની
જડ પરિવાર જી ચારે બાજુનો પરિવાર અનુકૂળ હશે
તો વાતાવરણ અનુકૂળ થશે તેમા વિચારે અનુકૂળ જ
આવશે વાતાવરણ પ્રતિકૂળ હોય તો ચારે બાજુનું વાતાવરણ
પ્રતિકૂળ જ હેય જેને વિચારનું ધોરણ કુદુખ વાતાવરણ ઉપર
નથી તો પરિવાર ઉપર જેને આધાર હોય તેને પરિવાર કેવો
મુદર ભેદાયે? કમઠ તપ કરે છે લોકો વદન કરવા ભય છે
લોક એવો અજ્ઞાન વર્ગ છે કે જેને ઝડી તપાસ હોતી નથી બધા
લોકો બહાર ભય છે 'તપસ્વી એમ કહેતા લોકો પૂજના ગયા છે

“ ગતાનુગતિકો લોકો ન લોક ” પારમાર્થિક

તત્ત્વ વિચારણા કરનાર લોક હોતા નથી પાર્શ્વનાથજી
નોકરને પૂડે છે કે મમન લોકો કયા ભય છે? તો કહે છે કે
પચાગ્નિ તપ ઠમઠ કરે છે, તેના કર્શન માટે ભય છે ભગવાન
ત્યા આવે છે લોકો આને શાથી વખાણે છે? પચાગ્નિ તપથી,
પણ આમા સર્ગી પચેન્દ્રિય બગી ભય છે તેને કોઈ દેખતુ
નથી 'કાટેલ બોળમા નાખેલ પાણી જીનરી ભય, તેમ
લોકના નાથમા તત્ત્વ આવે તો પણ સરકી ભય લોક તત્ત્વ
ભાળે નહિ પચાગ્નિ તપ કરે, પણ આ વિચારા છવની શી
વડે થાય છે

પાર્શ્વનાથનો ધર્મિય પરિવાર

તાપસ સાથે જુનાસો કરે છે બગતો નાગ નીકળે છે
 એવકને નવકારનો હુકમ કરે છે વિચારો, એવકો નવકારમા
 હીન કેવા હોવા જોઈએ ! પાર્શ્વનાથજીનો મમત્ર પરિવાર-નોકર
 નવકાર ન જાણતો હોત તો તે જ નવકાર નોકર મળગાવતે કયાથી ?
 એ દશા ન હોત તો સમગાવતે નહિ બીજી ખાણુ એરી
 જનવર ભવે તે બગવાથી સહેજે નરમ થયુ છે, પણ છે તો એરી
 તેને નવકાર મળગાવવાની તાકાત-નોકરની તાકાત કેટલી હશે ?
 મરી મયા પછી નવકાર મળગાવાતો નથી જીવતુ એરી જનવર
 હોય તેને નવકાર સમગાવવો-જનવરને આરાધના કરાવવા માટે
 કેટલી લાગણી હોવી જોઈએ ! આપણે મનુષ્યને આરાધના
 કરાવવામા મો મચકાવીએ છીએ

હાએ એક ન પમ થ પણ આરાધના કરાવાય

આ એરી જનવરને આરાધના કરાવે છે એરી જનવરને
 આરાધના કરાવવાનો વિચાર શી રીતે ? નાપ કહેવા આવ્યો
 ન હતો કે મને નવકાર મળગાવવા આવો આરાધનાને લાગકની
 જાત નથી, છતા પામી ગયો જે એરીવી જાગમા લાખમા
 પણ એક ન પામે તેવી દશામા એમ આરાધના કરાવવી તે
 કઈ દશાએ ? આપણે જે વખત આ વખત કોઈ કામમા
 નિબંધ થઈએ તો 'શિર જાય તો ડબ્બ પણુ એ નહિ ?' અહીં
 પાર્શ્વનાથજીએ એવી દશામા લાકડુ ચીરી કઢા ૩

જીવ બચાવવો તે કર્તવ્ય

બચાવવામા પાપ માનનારા એમના હિસાને પાર્શ્વનાથ
 જીએ મોટું પાપ કર્યું એરીવાને બચાવવો એવે જી રીતે ગ

કન્વાનો છે તે બધા મમળે છે ! પચેન્દ્રિય હુત્યા સિવાય
ખીજે ધધો તેને છે ? મમત્ર પરિણામે સર્વ દિવસોએ પચે
ન્દ્રિય હુત્યા કરનારો, ૧૮ પાપત્યાનક નેવનારો એવાને પાર્શ્વ
નાથજીએ બચાવ્યો. ભૂલ કરી એમના કુળમા સ્થિત પડ્યો
કયાથી કે ભૂલ થઈ ! ખીજના કુળમા સાપ દેએ તો ઠગોરો
લઈ નીકળે તેમને માપ હોય તો પણ બચાવો તેવો કુળમા
મન્કા પડ્યો કયાથી ? ભૂલ મમન્ત્યા વગર ભૂલ કહેવાય કેમ ?
સમક્રિતી છે ઉપકાર જાણ્યો છે પ્રમાણથી થયો નથી ધારીને
કર્મ છે તો સમક્રિતીની ભૂલ કહેનાર મિથ્યાત્વી મૂળ વિચારો
આવા ઝેરીલા, પચેન્દ્રિયની જ્ઞાના કરનાર એવાને પણ આરાધના
કળવવી તે કર્તવ્ય ! યુ તેવી ખીજની આરાધના માટે કેટલા
ઠગિનદ થાય ?

દયાના દુષ્ક્રમનોએ લેવું જોઈતું દયાનુ દદાત

ભગવાન મુનિમુક્તમ્વામી ૬૦ જોશન રાતોરાત આવી
આન્યા એકની આરાધના માત્ર મનુષ્યે કેટલું કરી છત્તું જોઈએ ?
માપ સંખ્યા માટે આરાધનાની અભાવના કહે છે, તે વિચારવાનું છે

અગ્નિ કરતા પાણીનો ઉપદ્રવ ભય કરે છે

તે ધરભેન્દ્ર બને છે કાકિમગ્ગ ધ્યાને પાર્શ્વનાથજી રહ્યા
છે બિનગુન્દગાર એવો જીવ દુનિયા ઝોડી નીકળ્યો છે, તે
વખતે પણ ઉપદ્રવ અગ્નિ કરતા પાણીનો ઉપદ્રવ ભય કરે છે
અગ્નિને આવવાનું બને તેનાથી ખસવાનું સ્થાન છે પાણીનો
ઉપદ્રવ એવો કે ખસવાનો, નાશવાનો ઉપાય નહિ, તે માટે
નીતિકારોએ એ ઉપદ્રવ ભય કરે ગણ્યો છે

કમઠનો ઉપમ ।

તે ઉપદ્રવ જા (કરે છે વિચાર) જન્મી વચ્ચાને જે
અગવન મારેમ । પાનમા જે જન્મીની મુઠ અગવ
નો જન્મને જા' । તે છે એ મુઠનો મ । કાચને જે મ
કરવા ને કરવા જે નંધ અગવને દેમન કમા માટે વ મા
ગર કપો' કમાને આજગ વધવુ - રિજધનન અમળ વધુ
નુકેલ પદમ

અઠ । અમતા

પાર્થનાથજીને નાથ । પી પન્ની અરે છે તા જલ
નમનામા ગયા છે આજા વચ્ચદન કાગડા અમ પા
મમનાનો અજ થનો નથી કાજી થનો અ ક થનો નથી પ પ
નાથ અગવાનની તો અગવની રમના અને છેગા અગવી મમ તે
પાનમા । પીઅ ના ન મમનાનો મા હ નં મ પામુપ જે નતર
સમે છે ત ફુનિયા પી અપગામે રીપી છે તેમ ૧૧૬ પ , રી
કાજી જ હોય છે મ દે ફેલુ આરે છે કયા' રીગીર
૧૦ પાપ ધ્યાનગીચો ફેમ ? એ જ જીવ ક જે નાથ, તાકાન
માગી અગાનો ફોનો જે પનેડિય પી અગા ફનામ અગા
તા આ પાના પામવા એ જ જી

તીર્થ કને બીજતની મદદની અપમ્મા થ ૧૦ના ૧૬

પાર્થનાથજી મનાગજ ના ઉગટે મ વિ ૧૧ । પી
'કેઈ આના' તીર્થ ક । મદદ પી આમ પ કના જ નથી ૧૨
નાન ઉપ । કરે છે તે નાન આપ મને જ ૧૫ ૧ ૨૦
બીજત આરે ત જીવી તાવ પધ પેત આમ પ ન કં અ
આજા વધને કા' પી મદદ પી આપમા ૧૩૬ ત ૧૨ । પીના
પુરે પી દવાગ ઉપદ્રવ હોય તેા પધ અગવા ના રવા નથી

તેમજ બચાવ માટે સાધન પણ લેવા માગતા નથી બચનાના સાધનો ન માગે, બચાવ કરે તેવી આકાંક્ષા ન કરે, તે આત્મા કઈ સ્થિતિનો હોય ?

બ્રહ્મની ભક્તિ

ભક્ત થતા લગીર ધ્યેય લક્ષ્યમાં રાખવું કે આપણી સ્થિતિ કઈ હોવી જોઈએ ? ઉપર પાછી ન આવવા હેતુ તે માટે ઉપર ફેળા રાખી અને નીચે કુડળી ઉપર ભગવાનને લેઈ લીધા ફેળાથી ઉપર આગ્રહાન કરે છે આ બધી દશા ખ્યાલમાં લેવડાવવા ઉપાધ્યાયજી કહે છે કે એવા પાર્શ્વનાથજી તમારે રક્ષણ કરે

ફેળામાં પ્રતિબિંબ

ફટી નાગેન્દ્ર તેની કેળો ચક્રવર્તી ચાટલા જેવી હોય તો ચક્રચક્રતામાં પ્રતિબિંબ પડે ચક્રચક્ર થાય તો પ્રતિબિંબ પડે તે માત્ર ફેળા અન્યક થઈ રહેલી છે, તેમાં પ્રતિબિંબ પડ્યું ઉપાધ્યાયજી કહે છે કે પાર્શ્વનાથને કળામાં લેવાની નાગની શી તાકાત કે તે કળામાં લે ? પણ પાર્શ્વનાથનું શરીર ફેળામાં મકમી ગયું, દેખાવા લાગ્યું, એટલે દેખનારને સાત પાર્શ્વનાથ લાગે મૂળ પાર્શ્વનાથજી દકાઈ ગયા

સાત સ્વરૂપ માત્ર જગતનો ઉદ્ધાર કરવા ?

પાર્શ્વનાથજીએ સાત રૂપ કયા તેમને માત્ર રૂપ કરી કામ શું હતું ? એ બહુરૂપી શું કરવા થયા ? તેનું કારણ એ છે કે મીઠાઓ માત્ર ભુવન માને છે (મૃમુવ સ્વર્મહૈવ, જનશ્ચ તપ એવ ચ। સત્યલોકશ્ચ સપ્તૈતે, લોન્નસ્તુ પરિકીર્તિતા ॥૧॥ વિષ્ણુપુરાણમ્), સાત વિષ્ણુસ્થાન છે, તેથી 'ઉદ્ધર્તુમિવ વિધ્યાતી' એક રૂપે

ઉદ્ધાર થશે, માટે માતેનો માથે ઉદ્ધાર કરવો છે તેથી માન ૩૫
કરે આખા જગતનો ઉદ્ધાર કરવો હોય તે માટે પાર્શ્વનાથજી
ભગવાન ઘણા ઉપનામો થયા એન્હો માત ઉપનામો થયા
માતે વિશ્વનો-ભુવનનો એકી માથે ઉદ્ધાર કરવા સાત ઉપ
ધારણ કરનાર અમતાના સાગર, તમાઉ રક્ષણ કરો એવા ભગવા
નનું આજે કન્યાલુપ છે તેથી તે ઠારા જે આરાધન કરશે તે આ
ભન પન્થન કલ્યાણ કરી મોક્ષમુખને વિશે વિરાજમાન થશે

卐

પરાપકારની પ્રકૃષ્ટતા

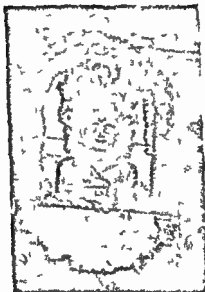
જો પરઉચ્ચારણિ દુ કરેદ પુગ કદવિ પુગજોવણ ।
પત્તા મોહગુરણિપિ મજરી તેણ પુરિસેણ ॥૧॥
અતુગારમર્દડવિહુ જાયન જઠ્ઠા જયમ્મિ વિરલાણ ॥
તે હણ વિરલ્યરણિય પરોવયારે મર્દ જાણ ॥૨॥

(શ્રીમલ્લયધાત્રીય દ્વિમચ્છદસૂરિ

ભાવાર્થ — (જે મનુષ્ય જિનધર્મ વિધાનદ્વારાએ આત્માનો
ઉપકાર કરે છે) તે મનુષ્ય ને કોઈપણ પુણ્યતા થોડે અ-
નુભવેને ઉપકાર કે તો તે મનુષ્ય મોક્ષાન્યની ઉપર મજબૂત
નામ કરે અમાત્ર નુદર યરી- હોય અને મનકે મજબૂત
ધારણ કરી હોય તો જેમ થોડે તેમ તે આત્મઉપકાર કર-
વાળો પરાપકારથી થોડો છે, કેમકે જગનમા આત્માનો ઉદ્ધાર
કરવો એ ૩૫ આત્મઉપકારની બુદ્ધિ પણ થોડાઓને જ હો
છે, પણ તે કરતા ઘણા થોડા જ જીવો તેવા હોય છે
જેઓની બુદ્ધિ પરાપકારમા પગાયણ હોય

શ્રીવર્ધમાનકૈનાગ્રપત્રાગમમંદિર ભગવાન
મહાવીરસ્વામી મૂળનાયક

પ્રતિષ્ઠા-પિ સં ૨૦૦૪ મહા શુદ્ધ ૩ શુક્રવાર, સુરત

અરમ શાસનપતિ મહાવીર દેવ

જન્મ કલ્યાણક દેનાના

કલ્યાણપાદપારમ, શ્રુતગજાતિમાચરમ્ ।

વિશ્વાશ્મોજરવિં દેવ, વટે થીવાનનન્દનમ્ ॥

(પરિ૦ ૫૦)

મહાનુભાવો ! આજનો વિદ્યુત આસનોપકારી પ્રભુ શ્રીમહા
વીરના જન્મક યાજ્ઞકનો દિવસ હોઈ તે સજધીનો છે

“ જયતી ” ગાઢવી થતુ નુકશાન

આમ ધ્યાન નખવાની જરૂર છે કે કેટલાક આના પ્રસંગોને
“ જયતી ” શબ્દથી અબોધે છે, તેને માટે મારે જણાવવું પડે છે
કે ‘તેઓની મહારને પૈમો દેખાડવો’ અગર કહેવો એવી તેમની
અહમ્મની ખૂબી દેખાય છે, નહિતર જે દિવસ નારકીને પણ સુખ
કરનાર તરીકે વખણાયેલ છે જે દિવસ ચૌદે રાજવોડને માતા કરનાર
તરીકે છે (ચરહિં ઠાળેહિં રોઝ્જેતે મિતા, ત૦ અરિહતેહિં
જાયમાળેહિં , મ્યા૦ સૂ૦ ૨૨૮, નાગ્કા અપિ મોદન્તે, યમ્ય
કલ્યાણપરમ્ । ૫૦ ૧૦ છો૦ ૭, તવ કલ્યાણ

પર્વસુ ગર્ભાવતારજનનિષ્ક્રમણજ્ઞાનનિર્વાણોત્સવેષુ તાવદાસતાં સંમાવ્ય
 સુમ્મસુમવા મુરનરાદય કિંતુ દુર્વાગ્દારણવેદનોદયાર્જિતા નારકા
 અપિ મોદતે સુમલ્લાનુમલ્લનેન મુન્મુદ્ધહન્તિ । વીતં સ્તોં
 ટીં ૫૦ ૪૦) જે દિવસ સામાન્ય કેવળી, ગણધર્શ, શ્રુતકેવલી
 આદિ અંગે ન હોય, ને ક્રમ્તા તીર્થ કરોને જ અંગે હોય,
 તેવો કલ્યાણકદિન શબ્દો છોડી 'જયતી' કે દાદા, બાપની પણ
 ઉજવાય છે, હિંદુ યા મુસલમાનો પણ ઉજવે છે, તે સર્વ
 સાધારણ શબ્દોને નહીં મૂકવો ને જેવો 'કલ્યાણક' શબ્દો ભૂલી
 જવો કે ખસેડી નાખવો એ ઉચિત લાગતુ નથી

અજ્ઞાનથી વપરાયેલો શબ્દ નુકશાનકારક છે

જે કે ઇશાનપૂર્વક તમો તીર્થ કરતા અપમાન તરીકે ક્રમ્તા
 હોય એમ તો હું ન કહી શકું, પણ એટલું તો અપખ કહું
 કે-અજ્ઞાન કે અણસમજણથી વપરાયેલ શબ્દ નુકશાનકારક છે
 માટે આ ધ્યાનમાં રાખજો કે આવા દિનસને 'કલ્યાણક' શબ્દોથી
 બોલવામાં ચક્રશે નહિ

કલ્યાણકનો મહિમા

જે કલ્યાણકનો દિવસ એટલો ગમે પવિત્ર છે કે જેને
 અંગે ઈન્દ્રોના નિહાસનો પણ ડોવાયમાન થાય છે, (૫ થી ૧૦)
 સોદમ્મકલ્પાદિવદ્મસ સકમ્મ સીદાસણ ચલ્લ, મહા ગુણ૦૫૦ ૧૧૭
 અને જેને અંગે ભગવાન હરિભદ્રસૂરિ મહારાજ પણ પોતાના
 રચેન પચાશક નામના ગ્રંથમાં જણાવે છે કે, જે મનુષ્ય આવ
 કલ્યાણકના દિવસમાં તપમ્યા, પૂજા, આધાર્મિકભક્તિ આદિ કરતો
 નથી, ને મીઝા દિવસોમાં એવે કલ્યાણક નિવાયતા દિવસોમાં

કરે તે કપોતકલ્પિત અર્થાત્ અમતિકલ્પ સમજવા, કારણ
એ છે કે જેને તીર્થ કરના કલ્યાણકને અંગે માન નથી તેવો
મનુષ્ય બીજી તિથિએ કયા હિસાબે આરાધે છે વિવાહની
વખતે આવ્યો ન કર્યો ને ઘેર બાયડી (સ્રી) આવી ગયા પછી
આલ્સો કરવા આવે તો કોઈ હો ખરો ? ના કેમ ? ટાણુ કયા
છે અર્થાત્ આવતા આવ્હાના રૂપિયાને પણ ટાણુ નથી એમ
કહી આઠો હાથ કરે છે, તેવી રીતે કલ્યાણકમા તપસ્યા આદિ
ન કરે, ને બીજા દિવસે કરે તે કેવળ કપોતકલ્પિત છે એમ
૧૪૪૪ મથના પ્રણેતા એવા આચાર્ય જગવાન્ હરિભદ્રમૂરીશ્વરજી
મહારાજએ યાત્રાપથશાસ્ત્રમા જણાવ્યું છે (દયરાડસત્સંગમાળોડ
વળગા ય હમીરે ગિરિગુહીર । પથ ત્રિચિત્તિયન્ન ગુણદ્રોમવિદ્યાવળ
પરમ ॥ જેઠમિ વિગ્ઝમાળે ઉચિદ અણુજેઠપૂયળમજુત । લાગાહરણ વ તહા
પયડે ભગવત્ત્રયણમિ । ભોગો ગુરતરગો સ્વલુ ણવ સતિ ભગવતો
વિ રૂઠો સિ । મિચ્છત્તમો ય ણય ણસા આસાયણા પમ્મા ॥ પચા૦ ૯
ગા૦ ૪૬-૪૭-૪૮)

આ ઉપરથી મહાવીરનો જન્મકલ્યાણક તપસ્યા, પૂજા,
સાધર્મિકમક્રિત આદિથી જ આરાધવો જોઈએ

તે દિવસની આનાધનાથી બાકીની આગધના શાસ્ત્રાનુમારી
ગણાય આવી આરાધના જોઈએ એ વાત નક્કી થઈ

મકાકાર જગતના ઉદ્ધારની

બુદ્ધિ મિવાય તીર્થ કર ન બનાય

હવે મહેજે શકા થાય કે પ્રભુ મહાવીરના જન્મકલ્યાણકની
આનાધના વિશેષ કેમ ? સ્વપ્રસાદેવજી જગવાન્, અગ્નિતનાથજી

આદિ સર્વ તીર્થ કરો મોઝે ગયા, તીથો પ્રવર્તાવ્યા
જગતને તારવાના પ્રયત્નો, મડપો કર્યા બધા તીર્થ કરો સરખી
રીતે છે મહિનાના ૩૦ દિવસમાં બધા દિવસોએ પહેા
ફાટે, અરુણોદય થાય, મૂયોદય થાય કે દિવસ ગણાય, તે
સિવાય નહિ, તેવી રીતે એક પણ તીથ કર મહારાજ જગતને
તારવાની બુદ્ધિ કે સકંપ સિવાય બની શક્યા નથી (વિચિત્ર
ચિત્તયત્યસૌ । મોહાન્ધકારગજને સસારે દુ સિત્તા વત । સદગ પરિ
બ્રમન્સુષૈ રત્યમ્મિન્ધર્મતેજમિ ॥ અહમેતાનત કૃન્દ્રાદ્યધાયોગ
વધવન । અનેનોષારયામીતિ વરવોધિસમવિત ॥ યોગવિદુ સ્તો ૩
૨૮૪, ૮૦, ૨૮૬)

તીર્થ કરનામકર્મ ત્રીજે ભવે નિકાચિત થાય.

આપણે ત્રીજા ભવે તીર્થ કરનામકર્મ નિકાચિત થયાનું
કહીએ છીએ, તીર્થ કરનામકર્મ કોડાકોડ સાગરોપમ પહેલા બાધેનું
હોય છે, (તમ્ય સુત્રકૃષ્ણ સાગરોપમકોગેકોઽર્થિવંધસ્થિતિ, આ
હરિઃ પૃઠ ૧૦૦) પરંતુ વાવેલું બીજ વરસાદ વગરની જમીનમાં
બળી પણ જાય છે, તેમ આ કર્મ કદાચ તૂટી પણ જાય છે,
પરંતુ નિકાચિત તીર્થ કરનામકર્મ કે જે ત્રીજે ભવે એટલે
તીર્થ કરના ભવ પહેલા દેવ-નારદી, ને તે પહેલા મનુષ્યભવમાં કરાય
છે તે તીર્થ કર થયા સિવાય રહે જ નહિ, તેને જાણે તારવા
વિરૂદ્ધ કે જાણવાનું બને જ નહિ, ત્યાર શાસ્ત્રકારો કહે છે કે
નિકાચિત કર્યું કહેવાય (વચ્ચત્ત ત તુ મગવત્તા તદયમનોમજ્જા
જ ॥ ૧૮૩ ॥ નિયમા મણુયગર્ટ ૦ ॥ ૧૮૪ ॥ આર ૦ નિ ૦)

જેનો વ્યક્તિના પૂજારી કે ગુણના ?

દરેક તીર્થ કરોએ તીર્થ કરનામગોત્ર બાધેલુ, ત્રીજા ભવે નિકાચિત કરેલુ, તીર્થ સ્થાપેલુ તેનો સહ સ્થાપેલો છે તો પછી તમે ગુણના પૂજારી કે વ્યક્તિના ? ગુણના પૂજારી હો તો બધા તીર્થ કરેના કલ્યાણકો સરખી રીતે આરાધે. જો કે મેરૂતથોદશી વિગેરે આરાધે છે. છતાં આ વીગજિનેશ્વરનું કલ્યાણક વધારે કેમ ઉજવે છે તેને અંગે શકાકાર કહે છે કે તમે ગુણના પૂજારી નથી.

તમારી ને બીજાની મહોરની કિંમત

તમારી મહોરના રૂા ૩૫)ની કિંમત ગણે, ને બીજાની મહોરના રૂા ૨)ની કિંમત ગણે તો તમે કિંમત કરવાવાળા ન કહેવાઓ, પણ તમારી મહોરની કિંમત કરનારા કહેવાઓ. ગમે તેની મહોર હોય, પણ સરખી કિંમત કરવી પડે ત્યારે બીજાની કિંમત કરનારા કહેવાઓ. તેમ જો કલ્યાણકની કલ્યાણક તરીકે કિંમત કરતા હો તો ઋષભાદિક તીર્થ કરેના કલ્યાણકોની કો, પણ એટલા વીરની એટલે પ્રભુ મહાવીરની વધારે, ન બીજાની ન વધારે, તો કહેવું પડે કે કઈક ગણિત હેતુ હોવો જોઈએ ?

૫૦-મહાવીરપ્રભુને વધારે આરાધવાનું કારણ ?

સમાધાન -જેવી રીતે મારી, મારા કુટુંબની, મારા મિત્રની કે મારા શત્રુની મહોરની કિંમત કયા કડ કે જ્યાં દેખાય મારી હોય છતાં પેટીમા હોય કે શત્રુ-મિત્રની હોય, છતાં પેટીમા હોય તેની કિંમત ન કડ એટલા માત્રથી કિંમત કરવાવાળો નથી એમ કહી શકાય નહિ જો કે હું ચોવીસે જિનેશ્વરના કલ્યાણકો આરાધવા લાયક ગણુ છું, છતાં અત્યારે

મને સમારૂંથી સમુદ્રથી પાગ પમાડનાર, વિષય, કથાય આદિ પાપોથી બચાવનાર, મોક્ષમાર્ગ તરફ દોરનાર શાસનપતિ જો કોઈ હોય તો પ્રભુ મહાવીર જ છે, માટે હું વિશેષ ઉગ્રવુ છું, એટલે બીજાની ઉપેક્ષા કરવા માગતો નથી સર્વ તીર્થ કરોના કથ્યાણુદાતા દિવમ આરાધ્ય ગણુ છું, છતાં શાસનના માનીક કે જેનાથી મારૂં શ્રેય થઈ રહ્યું છે, જે શ્રય ને વીધે હું પમા કાળ છતાં હું પમાકાળને ધન્યવાદ અર્પું છું

સાપના દૃષ્ટાંતથી ઘટના

સૂતા હોઈએ, સાપ આવ્યો, ને , ચોરમન માતાએ સોટી મારી આપણને જીકાડયા તો તે વૈરી કે ઉપકારી ? જો કે સગી માતા તો બાઈ ! કહી સાચવીને જીકાડે, પણ આ સોટી મારે, વાત ખરી પણ જિંદગી બચાવે તેનું કેમ છું ગોણતો નથી ? સોટીનું નુકશાન વધારે કે જિંદગીનું રક્ષણ વધારે ? કહેવું જ પડ્યું કે જિંદગીના રક્ષણની કિંમત જુદી જ છે, તેમ આ હું પમાકાળ એ ચોરમાન માતા જેવો જ છે આપણને વિચિત્ર સનેગોમા મૂકે છે, એમા મૃત્યા છતાં શાસનના પ્રભાવે ત્રિધ્યા ત્વસર્પથી બચી જઇએ

કાણુ પાણુવે કંચન કરતા માળા પાણુવે ત્રાજેયા મારા

આ વાત વિચારજો ત્યારે ભગવાન હેમચદ્રસૂરીશ્વર મહારાજે કહેવ —

“ સુપમાતો હુ પમાયાં કૃપા પરવર્તી તવ

અથાત્ હે ભગવન્ ! સુપમાકાળમા જો કે આપની જગત ઉપર મહેર હુતી. મને હમાડવાનું માર્યું ન હતું, મને તાર

વાનો પ્રયત્ન કયો, પણ માફ નમીળ પાતળું કે તેથી કાણા
એવા પાનને કચન મળે તે કરતા સાગ્ર પાલવે ત્રાજેયા મળે
તો ભૂખ ભાગી જીવતા રાખે. આપે તો કચન વસાવ્યું
કેઈ પૂછ્યા આવે તેને ઉપકાર કરી કચન વરમાવ્યું, છતા
હું કાણા પાલવનાજો. માફ શું ? જો કે દાના, દાન, માફક,
મામત્રી મુશ્કેલ છતા કાણુ લૂગડું હોય ત્યા શું થાય ?
તે કરતા હું પમાકાગમા ત્રાજેયા મળે છે અત્યાર નથી તો
તીર્થકરો, નથી તો મામાન્ય ડેવતી, નથી તો ગજધરો, નથી
મન પર્યાવનાની, નથી અવધિસાનીઓનો યોગ જે યોગ હોય તે
માત્ર ભાગ્યનુયુ શ્રુતસાન જ (‘ દ્વાન્દ્વાજ્ઞમય વળરૂપ શ્રુતમિદો
દિત્ત । દુષ્પમાયામપિ પુન કર્પદ્રુમવત્માદદમ્ ॥ સ્ત્રીપાલઽજ્ઞાન પૃઠ ૬૦)
સપૂર્ણ પણ નથી તે ત્રાજેયા જ વર્તે છે, રૂપિયા નથી તો
હીન, મોતીની વાન ક્યા કરની ?

મોનયાના વરમાદના ભગેએ ત્રાજેયા ન છોડાય

કેટલાક એવા હોય છે કે ‘ મોનાનો વરમાદ વરમશે
ત્યારે પાલવ ધરશું તેઓએ યાદ રાખવું કે મળેવા ત્રાજેયા
ન લે અને હીસના ભરોને રહેશે તો બૂંધે મરી અટવાઈ જશે
કુટુંબ પડુ નાણુ થશે હીરા વિગેના વરસાદ વળતે તમારી
કઈ પેઢીઓ થઈ જશે હીરા ન વરને ત્યાં વરસતા ત્રાજેયા
ઝીલી રહેશે તો કુટુંબ જીવતું રહેશે, ને પડી તે મોનયા
આપના વરસાદ વળતે તમારું કુટુંબ મોનયા મેળવી શકશે
વતમાનમા ત્રાજેયા મમાન પ્રભુશામન

મોનાના વરમાદ પી નથી ઝિનેશ્વરો નથી ડેવળીઓ,
નથી ગજધરો, નથી મન પર્યાવનાનીઓ, નથી અવધિસાનીઓ,

એવી સ્થિતિમાં જેઓએ જિનેશ્વર ભગવાનનું આત્મારે મળતું જ્ઞાન (શ્રુત) કે જે ત્રાજેમાના વરસાદ જેવું છે, તેમાં આત્મા સસ્કારિત કર્યા હશે તેવાઓ ત્યારે હીરા મોતી ઝીવવા તૈયાર થશે, પણ જેઓ આત્મારે નહિ ઝીવે તેઓને તો તે ભવાતરમાં તીર્થ કરવો સંયોગ છતાં તેની પ્રાપ્તિનો સંભવ નથી.

સુપમાકાળ કરતાં દુ પમાકાળમાં

પ્રભુશામન મળ્યું તે લાભદાયક છે

હે ભગવન્! સુપમાકાલ કરતાં દુ પમાકાળમાં શાસન મળ્યું તે ખરેખર ક્ષણવાળું છે, (જે કે અપમાન માટે, અવસાન માટે નહિ પણ) સુપમાકાળમાં આપ, આપ જેવા કેવલી, નાશુધરો વિગેરે વામદેવોટો દર્શિયામાં હોય, તેથી કાઈ પૂજવાનો ભય ન હોય, તે વખતે તીર્થ કરવો પ્રતિજ્ઞા લા યો તો કયાણની વાત, નહિ તો કેવલી આદિનો પણ લાગી જાય તળાવમાં સાકળો નાખનાર તીર્થ કરે.

જે તળાવમાં જગો જગોપર સાકળો નાખી છે ત્યાં ફળ વાનો ભય નથી ત્યાં તરી જવું એમાં અધિકતા નથી. આથી તીર્થ કરોની જરૂરિયાત એાછી નથી સાકળો તો એમણે જ નાખી હતી, તેમનાથી જ કેવળી આદિ ઉત્પન્ન થાય છે, તત્ત્વજ્ઞ સાકળ નાખનારને જ દેખે, બચનાર સાકળને જ દેખે, તેથી અધિકતા છે એક સાકળ છતાં સાકળ મળે તે

લાગ્યશાળીપણાવી જ

તળાવમાં એક જ સાકળ હોય, ને તળાવ ઘોર જળ વરોથી ખરેહું હોય, ત્યાં તે હાથમાં આવવી ને બચવું કેટલું

મુશ્કેલ છે, તેવી રીતે દુષ્કર્મકાળમા કોઈ તીર્થ કર, કેવની આદિ નથી, અને તમારા ગામની સાકળ મગી ગઈ કઈ વખતે ? આજે ખાલુ જાનવરો ઘુમવાની કરી રહ્યા છે દુષ્કર્મકાળમા મિત્રતાવનો પાર નથી, તીર્થ કરના વારામા ગોચાવક, જમાવિ, ગળ્યાગાઠ્યા હુના, પણ અહીં 'વરમના મહિના ગાર ને પાખડી તેર', તેવા વખતમા માથુ શામન મગવુ મુશ્કેલ કેટલું ? આપ જેવા હોત તો નિર્ણય કરી લેત, પણ અહીં એવું નથી એક ગામ જવુ હોય, અભણુ જગલ હોય, મીઠી કેયડી કે ગમ્તો હોય તો અભણ્યા પણ ગામ ખોચી જઈએ પણ ગામ એક ને ગમ્તા એકવીશ હોય ત્યાં ગુ થાય ? ભવિતવ્યના હોય તો મીઠી વાન આવે નહિ તો આવવી મુશ્કેલ, તેવી રીતે આ આત્મા એવો અજાણ્યો કે જોરનુ ડાંકુ ચે જાણતો નથી, મોક્ષ માર્ગ જાણતો નથી, પાખડીએથી વ્યાપ્ત એવા દુષ્કર્મકાળમા આપના શામનનો યોગ મળ્યો તો કૃપાનો પાન નથી, પૂરેપૂરો ભાગ્યશાળી હોય તો જ ઘોર પ્રાણીએથી વ્યાપ્ત, અને કૃષ્ણ એક સાકળવાળા તગાવમા સાકળ મેળવી તરી જાય, તેવી રીતે સાચી શ્રદ્ધા મેળવવી, એ પણ ભાગ્યશાળીપણાને લીધે જ એક કળતા મરુભૂમિનુ કંઈપણ પ્રશ્ન મનીય છે

‘મેહતો મરુભૂમી હિ સ્થળા ફલ્પતરા મ્યિતિ ॥

(વીતઃ સ્તો ૦ પ્ર ૦ ૯ સ્તો ૦ ૨)

કલ્પવૃક્ષ ઉત્તમ છે, કાંઈ દિવસ હીન છે નહિ પણ ખરેખર લોભના આગીવાદને કયુ મેળવે ? મારવાડમા હોય તે કે નદનવનમા રહેતું ? મારવાડનુ આશીનાદ મેળવે, નદનવનનુ મેળવે નહિ, કારણ ? ત્યાં દગવામધ કંઈપણના ગાડ છે, ત્યાં

ઝાડની મુરકેની ત્યા કંપ્યવૃક્ષની કિંમત જોર છે તેવી રીતે
 સુખમાકાળમા સસારથી તરીયે એવા માધનો મળે તે કંપ્યાણ
 કાર છે (એવ સુખમાદૌ પદ પદે સુલમણુ વિશિષ્ટજ્ઞાનમાનુષુ પુસ્ત્રેપુ
 મગરત્વપા ધર્મતીર્થપવર્તનાદિરૂપા ન તથોપયોગિની યથા સવાતિ
 શયશૂન્ય દુલ્પમા સમય રૂતિ, રીતઃ સ્તો ટીઃ પૃઃ ૩૬) પણ
 હુ પમાકાળમા તરવાનુ સાધન મુરકેણ હોવાથી કિંમતી છે, ને ક
 મારવાડના અને નદનવનના કંપ્યવૃક્ષમા ફરક નથી, પણ ઢગલા
 હોય ત્યા કિંમત જોણી થાય છે

હુ પમાકાળમા તરવાનો આધાર શ્રુતજ્ઞાન

હુ પમાકાળમા મમારસમુદ્ધથી તરવાના માધન આપ તર
 થી મળે છે તે ખરેખર પ્રશમનીય છે, સાધનમા ફેર નથી,
 ‘નોનાની ખાણુ પાસે એક બીજા પે’ ચાર તોવા સુખજ
 મેળવે’ તે કરતા બીજે ‘પાવત્રી’ મેળવે તો ખુશ ખુશ થઈ
 જાય છે, તેવી રીતે તીર્થકરના વખતમા પોને જુથાત, શ્રુત
 કેવની આદિ હાજર ત્યા વધવા, ઘટવાની કિંમત નહિ,
 પણ હુ પમાકાળમા તરવાનો આધાર નહિ, ફક્ત શ્રુતજ્ઞાન
 (વત્ય અઘારિસા પાળી, દૂમમાદોસદસિયા । હા । જળાદા ફહ હુતા, ન
 હુતો જદનાગમો ॥ સવોધસઃ ગાઃ ૨૬ ॥) એ જ તરવાનો આધાર
 શ્રુતજ્ઞાનના ડિપાદક ભગવાન મહાવીર

શ્રુતજ્ઞાન સર્વોપરિ હોવાથી, તેના ઉત્સાદક મૂળ હેતુરૂપ
 ભગવાન મહાવીર હોવાથી, (અત્ય માસદ જઘ્ઘા સુત્ત મથતિ
 મળહરા નિરૂણ । સાસણસ્મ હિયદ્વાણ તજો સુત્ત (તિત્ય) પગત્તદ ॥
 આવઃ નિઃ ગાઃ ૭૨) તેમનો જન્મ ક-ચાણુકનો દિવસ ઉજ
 વવા વધારે તૈયાર થઈએ છીએ

(ચિત્તસુદ્ધ તમ્સ ણ ચિત્તસુદ્ધમ્સ તેરસીપક્ષેણ હૃત્યુ૦ જોગ૦
સમળ ભગવ મહાવીર આરોગ્યા આરોગ્યા પસૂયા । આચા૦ સૂ૦ ૨૯૨)
શાસનપતિનુ જન્મકલ્યાણકે શાથી ઉજવાય છે ?

જન્મકલ્યાણક શાથી ઉજવીએ છીએ ? ગર્ભમા નવ
માસ રહ્યા તેથી ? પાગ્ણે હિચોળાયા તેથી ? ના ! ત્યારે ?
' આરીએ ચોક્ષો કરીએ તો મોડુ ચોક્ષુ દેખાય ' તેવી રીતે
ભગવાન્ તીર્થ કરેમા જે જે મોક્ષની જગ્યા રહી છે, તે ત્યારે
આપણે તપાસીએ, ને દૃષ્ટિ કરીએ ત્યારે આપણા આત્મામા તે
જડ રોપી શકીએ મહાવીરપ્રભુને મોક્ષને અગે, મોક્ષને ઉદ્દેશીને,
દાયોપશમિક અને દાયિકપદને અગે-ઉદ્દેશીને જ આરાધ્ય છે,
દુનિયાદારીને અગે જો આરાધ્ય હોય તો પ્રથમ યુગલિકો પૂજવા
જોઈએ કારણ કે તેઓને રોગ નહિ, જગતી જાનવરોનો ભય
નહિ, શોક નહિ આ જ કારણથી તેઓ પૂજવા જોઈએ અને
ઋદ્ધિનમૃદ્ધિ કુટુંબકળિવા આદિને અગે જો આરાધ્ય ગણીએ
તો ચકવર્તીઓને પહેલા પૂજવા જોઈએ

ચકવર્તીની ઋદ્ધિ

ચકવર્તીઓ પાને અનેક પ્રકારની રિદ્ધિ હોય છે, ■
ખડના અધિપતિ નવ નિધાનના માલીક, ૧૪ રત્નોના સ્વામી,
૧ લાખ ૬૦ હજાર સ્ત્રીયો વિગેરે (માવતરિપુરગરસહસ્ત્રવરનગર-
નિગમજ્ઞવચર્ક રસીસારાયવરસહસ્તાણુવાયમગ્નો, ચંદસવરમ્બળ
નવમહાનિહિ-ચંદસદ્વિસહસ્ત્રમવરજુગ્મળ સુદરવટ, ચુરસીદયગય
રહસયસહસ્ત્રસામી ઉત્તરદગમનોડિસામી આસી જો મારહમિ૦
અજિતસાતિ૦ ગા૦ ૧૧) અપૂર્ણ ભોગના આધનોરાગા હોય
છે પરંતુ આપણે તેને વીધે આદર્શ નથી ગણના.

તીર્થ કરે! દુનિયાદારીને લીધે

“ આદ્ય ” નથી ગણાતા

આપણે મહાવીરના આદર્શતાને સ્વીકાર કરતા હોઈએ તો અવશ્ય તરીકે નહિ પણ કહેવું પડે કે, કયરો હોય તે ખમેડવા માટે જ અને તેથી જ કહીએ છીએ કે દ્વાયોપશમિક કે દ્વાયિક સિવાયની સ્થિતિનું અનુકરણ કરવાનું હોય તો ‘એક માના પેટમાંથી બીજા માના પેટમાં જવું’ દેવાનદાની કુક્ષિમાંથી ત્રિશવાની કુક્ષિમાં જવું એ (દેવાણદ્રાણ માહનીણ ગ્રાલધરસગુણાણ કુચ્છીઓ સ્વત્તિયકુઢગામે નયરે નાયાગ સ્વત્તિયાણ સિદ્ધયન્સ સ્વત્તિયન્સ કા સવગુત્તન્સ મારિયાણ તિસરાણ સ્વત્તિય,નીણ વાસિદ્ધમગુણાણ કુચ્છિઠસિ ગઢમત્તાણ, ફલ્લ ૦ સૂ ૦ ૨૭) આદર્શ લેવો પડત

શકા થાય કે તે તો ઇન્દ્રાદિકે કર્યું ને ? (તપ ન સે હરિનેગમેસી અગ્ગાળીયાહિવર્દ દેવે સક્ષેણ દેવિદેણ દેવરક્ષ ૦ ફલ્લ ૦ સૂ ૦ ૨૬)

સમાધાન-મહાવીર મહારાજાએ એવું પ્રભાવિક કર્મ બાધ્યુ ત્યારે થયું ને ?, નહિતર બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાંથી ક્ષત્રિયાણીની કુક્ષિમાં જવું થાત ? છતાં એ પરાધીન ગણેા, ચાવેા સ્વાધી નમા તેમને પુત્ર કેટલા ? નહિ, ત્યારે ઇકરાવાળાનું કન્યાણુ થવાનું નહિ ? અથાત્ ભક્તોમાં જે ઇકરાવાળા તેઓનું કન્યાણુ નહિ થાય ? અથાત્ કમોદયથી થવાવાળી ચીજોને અંગે આદર્શ પણ નથી, પરંતુ કર્મરાજની સાથે સુદ્ધ કર્યું, તેને જમીન-દોસ્ત કયો ને પોતાના શરવીર મરવાડોને મજબૂત કયા કેવા મજબૂત કર્યા ? કર્મની સામા ઊભા રહે ને તેને જમીનદોસ્ત કરે તેવા. તેને જ અંગે ભગવાનનું આદર્શ પણ છે

મહારાણા પ્રતાપમિહનુ અનુકરણ શા માટે ?

‘મહારાણા પ્રતાપમિહનુ કે શિવાજીનુ અનુકરણ શામા ?
અણનમપણામા પન્તુ ખીણમા નામી જવાનુ કે કુશકાના
રોટના ખાવાનુ કે બિવાડી લઈ જાય ત્યારે રોકકળ કરવાનુ ?
તેમા નહિ । અર્થાત્ (૧) ધર્મનિયમ કરનારને નમુ નહિ અને
(૨) જામેની વિરોધીઓની નસા બિરાડુ, એમા એઓનુ અનુ
કરણ છે

જૈન શાસનના જોડા કર્મોદયના બનાવને ચાહતા નથી

આ ઉપરથી અજ્ઞાનશામા કંગલ નાકમાથી મોઢામા હાથ
ધાલવાની જેમ કર્મોદયથી (ધાનીથી) જે યાતાવેા બન્યા હોય
ત જૈન શાસનના જયવત જોડાઓ જરાક પણ નહિ ચાહે
તે જોડાઓ તો કર્મજાનને છુતવાને અગે જે કાર્ય વર્તન તે
વર્તનને ચાહે છે, ઠનીક વખત આપણે જૂવ ખાઈએ છીએ
કે બગલાનો રંગ લેતા આકાર લઈ એમી, આધગા જેવી
ધિનિ કરીયે છીએ

આધગો રંગ ન લેતા આકર લે

“આધગા ખાવાની ટોળી હતી, દેખ્યુ કે નિભાવ થતો
નથી, તેથી દેખતાની ટોળીમા મળ્યા, કોઈએ નિમન્ત્રણ કર્યું,
આધગાની ટોળીમા એક બનિબધ હતો, તેને અનુમાન ન
હોતો સાદગથી થયેનાને હોય, તેથી ધાર્યું કે આને અહીં
રહેના ને, બધા જમવા ગયા, ખાઈપીને આવ્યા, જન્મથી
આધગાને કુતડવ થયુ ? શુ ખાધુ ? અરે “આજ ખીરપુરી
ખાયા” ખીર કેવી સીજ છે ? તો દેખતાએ કહ્યુ કે “ગોડા
દુધ, બગવા જેમા મફદ ગાયની તો અનુમાનથી ખૂબર

પણ = વહુ જાગવા દયા ?” આકાશ જાતાંયે, અરે (ચીઠાઈને કહ્યું) એસા તુમને ખાયા? મેરા તો ગલા ભી ફટ જાવે, વાત મત કરો પેવાએ કહ્યું “ભાઈ એ તો રગ !” અર !”

કર્મોદયની ચીજ લેવી એ આધણા ખાવા જેવું છે

આવી રીતે પ્રભુ મહાવીરના જીવનમાથી તારનારી વસ્તુને જાહેર, કર્મોદયની ચીજ લેવા જઈએ તો તેવી સ્થિતિ થાય

કહ્યાણુકે ઉજવવાના કારણે

કહ્યાણુકે શાથી ઉજવીએ છીએ ? આ સારીપણાને અંગે નહિ, કે તેનું અનુકરણ કરવા નહિ, પરંતુ આપણા આત્માના ઉદ્ધાર માટે એમણે તારક તરીકે જે ઉપદેશ આપેલા તે ઉપદેશના વચનો ‘યા નમા રાખવા, તારક તરીકેના વર્તનો કરેલા તેનું અનુકરણ કરવાનું જેમને શર્મપ્રતિજ્ઞામણની જેવું હશે તેને ધ્યાનમાં લીધે તેમા તપચિતામણિના કાઉન્સિલમા-પ્રભુ મહાવીરે જ મહિનાની તપસ્યા કરી, હે ચેતન ! તુ કર ! (હમ્મામ તવ ઝમ્મસગુજ્જોય, યતિં દિં ગાં ૧૩, અસ્મિન્નુત્તરે ધીરર્ધમાનવિહિત પાળમા સિક્કનપો યસિરેવ ચિન્તયતિ, યતિં દિં તીં પૂં ૧૦) પગ્ગુવુ આદિ ન લીધા કેમ ? તારક દ્રષ્ટિથી માનીએ છીએ તેથી, તે તરીકનું અનુકરણ કરવું તે જ ભણિ

“જ્ઞાતનન્દન” એ નામ હયાતાવી જ છે

આટલા માટે ભગવાન હેમચન્દ્રસૂરિજીમહારાજે ‘વદે શ્રીજ્ઞાત નન્દનમ્ તે મહાવીર પ્રભુને હું નમસ્કાર કરૂં છું” — “જ્ઞાતનન્દન” શબ્દ સાચી વાપર્યો ? કારણ કે, માતાપિતાએ કરેલ નામ “વર્દ માન” છે, ખુદ મહાવીર નામ પણ માતાપિતાનું નથી, પણ

અવિરતિ દેવતાએ સ્થાપેયુ છે, (અમ્માપિહસતિ વર્દમાણે, સહ
તિકટ્ટુ દેવેહિ સે નામ કય મમણે મગવ મહાવીરે, આચાં સૂં ૬૦૦)
એ આચારાગ આદિના પાડોથી સિદ્ધ છે, તો આ નામની
જરૂર શી ?

પ્રભુનુ વર્ધમાન અને મહાવીર નામ વિચારો ! મોનાની
કિંમત વધારે કે તેના બનાવેલ ઘાટની ? વર્ધમાન એ ગર્ભમાં
આન્યા પછી, ઋદ્ધિ સમૃદ્ધિના વધવાને લીધે પાડયુ અને તે નામ
ધાપનાર ત્રિશવા રાણી ને સિદ્ધાર્થ મહારાજ તે તો પાચમે ગુણસ્થા
નકે હોવાને લીધે, ને દેવતાઓ ચોથા ગુણસ્થાનકમાં હતા, છતાં
મહાવીર એ નામ કેમ મનાયુ ? કહો કે એ ગુણથી બનેયુ
છે, અને ગુણને લીધે બનેયુ નામ જગો જગોપર લેવામાં
આયુ છે, અર્થાત્ ગુણની પ્રશાસનાદ્વારાએ અવિરતિ દેવતાઓએ
કરેલ નામ બધાઓએ કબૂલ રાખ્યુ

“જ્ઞાતાનદન” નામનો ખુલાસો

‘ વદે શ્રીજગદ્ગુરુમ ” નહિ કહેતા આ કેમ કહ્યું ? એ
પ્રશ્ન અહીં એટલા જ માટે કહ્યુ હું કે તે સ્વતંત્ર રાખ્ય છે
જેને માટે ખુદ હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ પણ સ્વરચિત
અભિધાનચિત્રામણિમાં જણાવે છે કે - “ મહાવરો વર્દમાનો
દવાયો જ્ઞાતાનદન ” (શ્રમિં વિં સ્તો ૩૦) આ નામ એકલા
તમણે કહ્યુ એમ નથી, પણ ખુદ તેઓશ્રીની હયાતીમાં ને
જ મથી જ પ્રસિદ્ધ હતુ મહાવીર નામ જૈન સૂત્રોમાં પ્રસિદ્ધ
છે, ‘ વર્દમાન ’ નામ માનપિનાને લીધે છે, અને જગતમાં
પ્રસિદ્ધિ પામેલ હોય તો ‘ જ્ઞાતાન દા ’ એ જ નામ હતુ

“જ્ઞાતપુત્ર” શાથી ?

જ્ઞાત નામના કુલમાં ઘણા પુત્રો હતા તેમાં એમની પુત્ર તરીકે પ્રસિદ્ધિ હોવાથી શું ? ના જરાક ઉડા ઉતરે, કારણ વિચારે. બ્રાહ્મણ-કુળમાંથી હવે ઉપાડી જ્ઞાતકુળમાં લાવી તીર્થ દરખામાં ધરે. પુત્ર્ય કોઈ હોય તો આ એક જ છે નન્દિવર્ધન આદિ જ્ઞાતકુલમાં હતા, છતાં તીર્થ કરની પ્રસિદ્ધિ પામેલ એક જ છે કહાય કહેશે કે -લગનાનના ગર્ભની વાત કાઢને ખખર નહિ હોવાને લીધે, કારણ કે તે પક્ષટી વખતે અવસ્થાપીની નિંદા આપે છે (દેવાણદાણ માહણીય સપરિજણણ ઓસોર્ણિ દલદ, કર્ણ ૦ સૂ. ૨૭) તેથી કાઢને ખખર પડતી નથી ખખર ન પડે તો આવી ગિતિમાં પ્રસિદ્ધિ ક્યાથી પામ્યા ? વિચારે. તમે જરૂર વરમે કર્ણસૂત્ર સાંભળે છે. પણ જરા વિચાર કરા કે -

જે વખતે પ્રભુ મહાવીરનો જીવ દેવાનદાની કુખમાં આવે છે, ત્યારે દેવાનદાને ચોદ સ્વપ્ન આવે છે (સા દેવા નદા માહણી ૦ સિવે ધન્ને ૦ ચટ્ઠસ મહાસુમિણે પાસિત્તાણ પઢિબુદ્ધા, કર્ણ ૦ સૂ. ૪) ઉડાવીને દેવ વર્ધ જાય છે ત્યારે એમ થાય છે કે ત્રિશના રાણી ચૌદે સ્વપ્ન ઉપાડી ગઈ છે, (ત રયણિં ચ જ સા દેવાણદા માહણી સયણિજ્જસિ સુત્તજાગરા ઓદી રમાણી ૨ દમેયારૂપે ઝરાલે કલ્લાણે સિવે ધન્ને મગલ સમ્પિરીણ ચટ્ઠસ મહાસુમિણે તિસગણ સ્વત્તિયાણીણ હહેત્તિ પાસિત્ત જ પઢિબુદ્ધા, કર્ણ ૦ સૂ. ૩૧) અર્થાત્ પુણ્યપ્રભાવ જે ગર્ભ હોતો તે ત્રિશવાને ગયો, સપારે છાતી ફૂટે છે આ વાત જાહેર થાય

કે નહિ? બીજી બાજુ તે દિવસે મહાવીરને ગર્ભ ત્રિશલાની
 કૂખે આવે, ૧૪ મંથને દેખે છે, (સા તિસળ સત્તિયાણી
 તસિ ૦ દમેબાહુવે ડરાલે જાવ ચડદસ મહાસુમિણે પાસિત્તાણ
 પઢિનુદ્ધા, કરુપ ૦ સૂ ૩૨) ને મિદ્ધાર્થ રાજાને કહે છે, સિદ્ધાર્થ
 રાજા સ્વપ્નપાઠક બોલાવે છે સ્વપ્નપાઠકો કહે છે કે -

કાલે એવે! ગર્ભ આવ્યો કે તે જીવ ચક્રવર્તી અગર
 તીર્થ કર થાય (તત્થ ણ દેવાણુપ્પિયા ! અરહતમાયરો ઘા ચક્કવટ્ટિ
 માયરો ||| અરહતસિ ઘા ચક્કદરસિ ગમ્મ વક્કમમાણસિ ઇપ્પસિ તીસાપ્પ
 મહાસુમિણાણ દમે ચડદસ મહાસુમિણે પાસિત્તાણ પઢિનુદ્ધસિ, કરુપ ૦
 સૂ ૭૦)

બૌદ્ધો પણ તીર્થ કર મહાવીરને “ જ્ઞાતપુત્ર ”

તરીકે સંબોધે છે

આ બધા ઉપરથી એટલે દેવાનંદાનુ કલ્પાત, ત્રિશલાનુ
 સ્વપ્નદર્શન, કથન, સ્વપ્નપાઠકનુ આવવુ, આવુ કહેવુ, આ
 વાત જાહેર હોવાથી ને છ મહિને અવતાર થયેલ હોવાથી
 મર્વને પાકો નિશ્ચય થયો. આ જાહેર થવાને લીધે, ને
 દેવતાઈ મહિમાને લીધે ‘જ્ઞાતનન્દન’ નામ જાહેર હતુ, નન્દિવ
 ધનનુ ‘તો નામ જ્ઞાતનન્દન આમાન્ય હતુ તેથી બૌદ્ધ જેવા
 જીનોના કદર વિરોધીઓને પણ “ નિગાય નાયપુત્તેણ ” (ન-એવ
 મે સુત । એક સમય ગગચા નાલન્દાય વિહરતિ પાવારિકમ્મવને,
 તેન સો પન સમયેન નિગણ્ઠો ? નાટપુત્તો* નાલન્દાય પટિવસતિ

મહતિયા નિગળપરિસાય સિદ્ધિઃ । મજ્જિમનિકાયો, ઉપાલિસુત ૬),
આ તેન સ્વસ્થ સમયે રાજગૃહનગરે- કલુદ કાયાયનો નિમંત્રો
નાતપુત્ર, દિવ્યાવદાન ૧૨-૧૬૩-૧૬૪, ૬ પુણનાતિપુત્રાયા ;
આવદાનકરુણતા, પહિ ૧૩ ૪૨૧)

એ નામ બોલવું પડ્યું ભગવાન હેમચદ્રચૂરિશ્ચએ શા માટે કહ્યું ?
અનાજ લેવા, ગામ લેવા, દેશ લેવા નહિ, પણ મારા આત્માના
હૃદયાયુરૂપી વૃક્ષને નવપન્ડરવિત રાખવા માટે એ કેઈપણ હોય
તો મહાવીર જ્ઞાતન-વનરૂપી બીયો જ છે, બીએ તો સૂકાઈ
જાય, તથા જ્ઞાનજ્ઞાનરૂપી ગંગાના પ્રવાહને ચલાવનાર હિમાવય
જેવા ભગવાન છે અને સુમરુ જગતના પ્રાણીરૂપી કમળોને
વિકસ્વર કરવા સૂર્ય મમાન છે આવા નિરૂપમેય, હિમાવય, ને
રવિની ઉપમાવાળા ભગવાનને નમસ્કાર કરૂ છું

ૐ

કઈ ગતિનું આયુષ્ય શાવી બધાય ?

હવે મહાઆગ બ કરે, મહાપરિગ્રહ ગમે, ૫ ચેન્દ્રિય
પ્રાણીનો બધ કરે (હવહિસા), તથા માસનો આહાર કરે
તો 'નરકમા' જાય છે, માયા કરે, ખોટું બોલે, ખોટા
ત્રાગવા રાખે, ખોટું તોણી દે, એવા કૃત્યોથી 'તિર્યચ
ગતિમા' હવે જાય છે, નવભાવથી વિનયવાન હોય
દયાવાળો હોય, અદેખાઈ વગરનો હોય, તેવો હવે 'મનુ-
ષ્યનુ' આયુ બાંધે છે, અકામનિર્જગ, અજ્ઞાનથી કદ
કરવું (તપ આદિ), સગમયમ ને મયમાસયમથી
હવે દેવગતિમા જાય છે

અક્ષયતૃતીયા પર્વ માહાત્મ્ય

(શાસનમા પ્રથમ મુપાત્ર દાન)

રાધશુક્લતૃતીયાયા, નાનમાસીત્ તન્નક્ષયમ્ ।

પર્વાક્ષયતૃતીયેતિ, તતોઽધાપિ પ્રવરતે ॥ ૧ ॥

શ્રેયાસોપનમરનો, દાનધમ પ્રવૃત્તવાન્ ।

મ્નામ્યુપજમિગ્જોષવ્યવહારનયકમ ॥ ૨ ॥

(કલિકાન્મવજ્ર મગવાન્ હેમચદ્રસૂરિ ત્રિઃ)

જૈન, જૈનેતર માન્ય અમ્યયતૃતીયા

સામાન્ય રીતે અખિવ જૈન જનતા તો શુ પણ સમજાઈ શકે કેમ અક્ષયતૃતીયાના દિવસને ઉત્તમદિન અને પર્વદિન તરીકે માને છે તે અક્ષયતૃતીયાનો દિવસ વૈશાખ સુદ ત્રીજનો કહેવાય છે તે દિવસની ઉત્તમતા જગતમા અચલિત થવાનું કારણ એ જ કે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણભદ્રેવજીને ખાર માસિક તપસ્યાનું પારણું, તે જ દિવસે શ્રેયામકુમારે ચેરડીના રસથી કરાવ્યું હતું એક તીર્થ કરાને પહેલે પાંજે ભિખા દેનાર મહાપુરુષોના નામો શાસ્ત્રોના પાને તો ચઢે ના છે અને તેની માથે ભગવાન કૃષ્ણભદ્રેવજીને પહેલા પાંજે એજે ખારમાસીના પારણે ધંધુરમનું ('ઉત્તમમ્સ ઉપારણં કૃષ્ણસૌ આસિ રોગનાત્મસ । આવ૦ ત્રિ, ગા. ૨-૦) મહાપુરુષ શ્રેયામકુમારનું નામ પણ

પાનામા ચઢેલું છે, છતાં કેઈ પણ તીર્થ કરના પારણાનો દિવસ નો આખી જૈન કોમમા જાહેર પારણારૂપે પ્રખ્યાતિ પામ્યો હોય અને જૈનેતર કોમમા પ્રસિદ્ધ પર્વદિવસ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયો હોય તો તે ક્રૂર આ એક વૈશાખ સુદ ત્રીજનો જ દિવસ છે જેને અર્ધસોડો અમયતૃતીયા (અખાત્રીજ) તરીકે માને છે

અખાત્રીજની જાહેરાતના કાગળો

આ પારણના અખાત્રીજના દિવસને વધારે જાહેરાત મળવાના કારણે તપામીએ

૧ આ આખી અનમપિલીમા પાત્રદાન જે પ્રવર્ત્યું છે તેની જડ ગણીએ-તો આ અખાત્રીજનો જ દિવસ છે (ભગવાન ઋષભદેવજીને પારણાને દિવસે જે પાત્રદાન દેવામા આગ્યું તેની પહેલાં કેઈ મનુષ્ય પાત્રદાનને મમજતુ જ ન હોતું (જવિ તાવ જગો જાણફાં મિક્કા ? કેરિસા વ મિલસયરા ? । આજ ૦ મૂ ૦ ગા ૦ મા ૦ રૂ ૧) અને તેથી ભગવાન ઋષભદેવજી મહારાજે દીક્ષાને અગે તો માત્ર છઠ્ઠી તપમ્યા કર્યા છતાં જે વર્ષ દિવસ (ભગવ સદીળમણસો સંવચ્છરમણસિઓ વિહરમાળો । આજ ૦ નિ ૦ ગા ૦ રૂ ૧૮) સુધી તપમ્યા કરવી પડી તે કેવળ પાત્રદાનની પ્રવૃત્તિ ન હોવાને અગે જ હતી)

૨ આ અખાત્રીજને દિવસે પાત્રદાનની પ્રવૃત્તિ પહેલ વહેની થએલી હોવાથી લોકોને સાધુ માર્ગતુ અક્ષયપણુ લાગ્યું અને તેથી આ દિવસને અક્ષયતૃતીયા એવે અખાત્રીજ કહી (ભગવાન ઋષભદેવજીના નીક્ષાકાળ પછી આ પાત્રદાનની પ્રવૃત્તિનો કાળ બાર મહિના અધિકનો હોવાથી જ ભગવાન ઋષભદેવજીની સાથે મમા જોડીને નીક્ષિત થએના ચાર હજાર માધુઓ

(ચિત્તહુલટ્ટમીય ચત્તહિ સહસેહિ સો ૩૦ । આર૦ નિ૦ ગા૦ ૩૧૪)
 લજ્જાને વીધે ઘેર પણ અર્ધ શક્યા નહિ અને નિરાહારપણે
 રહી શક્યા નહિ પરંતુ તે ચારે હજારોને તાપસપણાની મિથિતિ
 (તે મિત્રવમલમમાણા વળમડ્ડા તાવસા જાયા ॥ આર૦ મૂ૦ મા૦
 ગા૦ ૩૧) અગીકાર કરી ભગવાનનું ધ્યાન કરતા ક્રાપુલનો
 આહાર કરી વનવાસ સેવવો પડ્યો એવી મિથિતિ ભવિષ્યના
 માધુઓની, ન થાય કિંતુ મધુપણાની સ્થિતિ અક્ષયપણે ભવિષ્યના
 માધુઓ રાખી શકે એવું પાત્રાન આ વિશે જ પ્રવર્ત્યું)

૩ શ્રેયાસકુમારે જોકે માધુપણ માધુઓનું દાન કે તેની
 રીતિ તે અયોધ્યામાં કે ખીજી કોઈ પણ જગ્યાએ જોયા કે
 જાણ્યા ન હતા, પણ તેને ભતિમ્મ જથી પોતાનો અને ભગવાનનો
 ધણા ભવનો સંબંધ વાર્યો (જ્ઞાતિસ્મરણ જાત, સો ય પુન્નમત્રે
 સામિન્સ મારહી જાસિ, આર૦ ચૂ૦ પૃ૦ ૧૬૩) અને તે જ
 સંબંધ આ અક્ષયતૃતીયાને વિને દાન દર્શ, તેના પ્રભાવે
 ભવિષ્યમાં આત્માને ઉન્નત કરી અવ્યાપાધ-પદ મેળવતા
 ભગવાનની સાથેનો સંબંધ અક્ષય થવાનો નહીં રહી અક્ષય
 તૃતીયાપણું સ્થાપ્યું

૪ જગતમાં પહેલા પરમેશ્વર ભગવાન સ્વભદેવજી
 તેમનું પહેલું પારણ જગતમાં પ્રથમ દાતાર શ્રેયાસકુમારજી
 તેમના દાનનો દિવસ ઉત્તમ દેવવસ્તુ તરીકે જાણાયેલો શેરડીનો
 રમ તેના દાનનો દિવસ તે અક્ષયતૃતીયાનો દિવસ

૧ આ આખી ચોવીસીમાં વમુધારાદિક પાચે દિવ્યને
 (ઘુટ્ટ ચ અદોદાજ ત્રિંગણિ જ આદ્યાણિ તૂંગણિ । દેવા ય સનિવદઆ

વસુદારા ચેવ વુદ્ધા ય ॥ જાવ- નિઠ ગાઠ ૩૦૧) પહેલા વહેલા પ્રગટ થવાનો દિવસ તે અક્ષયતૃતીયા

૬ સૌથી પહેલા એવા રાજા ભગવાન, કમલદેવજી હોવાથી પ્રથમ રાજર્ષિના પ્રથમ પારણાનો દિવસ તે અક્ષય તૃતીયા

૭ વ્યવહારમાં આવેલા તે વખતના મકન દેગોના રાજા એના પિતાના પહેલા પારણાનો દિવસ તે અક્ષયતૃતીયા

૮ પ્રભુના અનાહારપણાને લીધે સતપ્ત થએલા સકલ દેશના પ્રજાજનોને માત્રન આપનાર દિવસ તે અક્ષયતૃતીયા

૯ શુદ્ધ-દેવ-વસ્તુનો વીર્યકર મહારાજ એવા શુદ્ધતમ પાત્રમાં શ્રેયાસકુમાર સરખા શુદ્ધ ભાવવાગાને હાથે દાન થવાનો દિવસ તે અક્ષયતૃતીયા

૧૦ અમલ ફગાને દેનાર એવા સુપાત્ર-દાનને પ્રતાપ નાર દિવસ તે અક્ષયતૃતીયા

૧૧ સુર, અનુર, દાનવ અને નર દ્રોને પણ પહેલવહેલા આનંદિત કરનારો દિવસ તે અક્ષયતૃતીયા

૧૨ પહેલા ભગવાન, પહેલું દાન, પહેલો દાનાર, પહેલ વહેલા દેવનો સુપાત્રમાં ઉપયોગ થવાનો જે દિવસ તેનું નામ અક્ષયતૃતીયા

૧૩ સૂર્યના દળ પહેલા કિરણો પાળા જો નાથી સૂર્ય શોભ્યો, શ્યામ મેઝ અમૃતના નિચનથી ઉલ્લખવડ થયો અને રિપુ સાથે યુદ્ધ કરતો મહાપુત્ર શ્રેયામની સત્તાયથી છુટ્યો

એ સ્વપ્ન દેખવાથી પ્રવર્તેલ દાન-ધર્મનો દિવસ અક્ષયતૃતીયા.

૧૪ શ્રેયાસકુમાર, સુખુદ્ધિ શેઠ અને રાજાને સ્વપ્ન આવવાપૂર્વક પ્રવર્તેલ દાન-ધર્મનો દિવસ અક્ષયતૃતીયા.

આદ્ય દાન દિન અક્ષયતૃતીયા અગેના પ્રશ્નો

આ ઉપરથી પ્રશ્નો થશે કે-એક કયો? તેને કેણે અમતથી મિચ્યો? મૂર્ચ કયો? તેના ૪૪૫ પડેલા કિરણો તેને કેણે પહોં જોડ્યા? અને મહાપુરુષ કયો? અને તે કેાની સહાયથી છુટ્યો? વગી શ્રેયાસકુમાર શેઠ, અને રાજાને સ્વપ્ન આ યા તે શું? તે બધાનો ખુલાનો નીચેની હકીકત ઉપરથી થશે (સેયસો-સુગદ અજ્ઞ મયા અ સુમિળે દિદ્ધ-મૈરુ કિન્ન ચલિતો રૂદાગતો મિલાયમાગદામો મયા અ અમયકન્સેગ અમિસિત્ત સાભાવિતા તાતો પહિવુદ્ધો યડમ્મિ સોમા રૂદેતિ સુગદ સેયમ । અ મયા દિદ્ધ સૂરો રિન્ન પતિનરમ્સા જાઓ, તુમે ય સે ઉક્ખિત્તાઓ રસસીઓ, તતા ય માસમુન્નતો જાતો । સેટ્ટો મગતી-સુગદ અ મયા દિદ્ધ અજ્ઞ કિન્ન કોયિ પુરિસો મહપ્પમાળો મહતા રિવુબલેણ સદ્ જુગ્ગતો દિદ્ધો, તો સેજ્જસ મામી ય સે સહાયો તાતો તતો અળેગ પરાનિત પરવલ, પય દદ્ધુણ મિદ્ધ પટ્ટિવુદ્ધા । આરુ ચૂ ૫ ૧ ૩)

અર્થના ખમેલા મહામ કિરણો

પાગા બાડ્યા એટલે શું ?

એમયશા ગળાનુ અવમ

ઉપરના અધિકારને તમે વપોવર્ષ સામળો છે, બાણો છે અને માનો છે. પણ ગુહ્યને વિચારવા તરફ જ લક્ષ્ય આપુ

દોડા યુ હશે, તો પછી તેની તાત્વિક સમીક્ષા કરી હોય એવો ન ભવ નથી એમ કહેવામા લાગ્યે જ ભૂલ થતી ગણાય, તમો શુ એટલી ખાતરી દાનધર્મને માટે રાખો છો કે કિરણુ વિનાના સૂર્યની જે દશા ગળી શકીએ તે દશા દાન વિનાના શાસન કે ધર્મકેપી નૂર્યની છે કે ગણાય? જો શાસન સૂર્યને માટે દાનધર્મ મૂનરૂપે અગ્ર સ્થાને ધ્યાને છે એમ ગણી શકો તો -

તમારી તે સુખાનુ-દાનની પ્રવૃત્તિ, વૃદ્ધિ અને અતિશયતા તરફ કેવુ લક્ષ હોવુ જોઈએ તે સહેજે સમજાશે અને જ્યારે સુખાનુની તે સ્થિતિ સમજાશે, ત્યારે જ શીવ, તપ અને ભાવ એ ત્રણ ભેદો જરૂરી છતાં ગિચાવત તરીકે અને તેમા પણ છેવટે નતના છેડા તરીકે હોઈ કવશ નરીકે સુખાનુ-દાનને સ્થાન મળ્યું છે તે સમજવાની મુગમતા થશે

ભાવના માત્રથી હજાર કિરણુને જોડાવુ એ દાન-

ધર્મને જ વરે છે

જો ખીના ઉપર પણ ખામ ધ્યાન આપવા જેવું છે કે અન્ય સર્વ પ્રતોમા તે તે વૃત્તિપાલનનો જ ઉપદેશ અને તે પાલનને અંગે જ ફક્ત આને છે જ્યારે દાનને અંગે તો જાહેર થયેન અને આચરના નતને અંગે તો દાન દેવાનું ન મળે, પણ તેનું ફક્ત લેના માટે વિચારની શ્રલિ ગોઠવવા નિર્દેશ કરેલો છે અને તેવી ગોઠવણીથી પ્રિયાર માત્રથી પણ વ્રત પાતન થઈ ગયું એમ પ્રત્યક્ષે માની લેવું યોગ્ય છે એમ શાસ્ત્રકાર જણાવે છે, અને આપણે માનીએ છીએ, અર્થાત્ ભાવના માત્રથી હજાર કિરણુનું જોડાવું માનવું એ દાન ધર્મને જ વરે છે

અનુમોદનાથી ફળ આપનાર દાન-ધર્મ જ છે

આ હુકીકત જરોખર વિચારવાથી સમજશે કે બીજા બંધા પ્રતો કરતા આ દાનનું જ પ્રત એવું છે કે જેને ન પાનનારો અથાત્ દાનને ન દેનારો હોય, છતાં માન થતા પ્રાપ્ત એવે કરાના દાનનું અનુમોદન કરવાથી પણ અનેક બબ્બાત્માઓએ ફલ મેળવ્યા છે અને તે હુકીકત સૂત્ર, મિદ્ધાત, પચ્ચગી અને અયોથી સેકડો ધ્યાને મિદ્ધ થયેલી છે દાન-ધર્મની જરૂર

શરીર વિના મોહ નથી, આહાર વિના શરીર નથી અને જ્ઞાન-ધર્મની પ્રવૃત્તિ યથા વિના આહારની પ્રાપ્તિ થતી નથી એ વાતને સમજનારો મનુષ્ય આહારાદિ દાનને તીર્થસ્થ માનવા દોરાય તેમા નરાઈ શી ?

શ્રેયામને લાભદાયી શેઠને આવેલું સ્વપ્ન ગામન માટે છે.

મહાશયો! શુ તમે તમારા આત્માને એવી અવસ્થામા મૂકી શક્યા છો કે તમારા સ્વપ્નના ફલની સકલતા પણ શામનના મરવાળા માથે હોય નગરશેઠ જેવા અબ્રગણ્ય પુરૂષો શ્રેયાસને લાભદાયી સ્વપ્ન દેખે અને શ્રેયાસકુમારને સ્વપ્ન સુષ્ટિની મહત્તા શામન-મૌધની શ્રેયસ્કસ્તામા જ મેળવે છે એ મર્ત જા નયકની ચત્તીની ચેષ્ટા છે

સ્વપ્ન મસ્કાગ દગાની પરિપક્વતા છે શ્રેયાસની

મહાયથી ઝુલટનો જય

આ વાત તો તમારી ધ્યાન બહાર નહિ જ હોય કે સ્વપ્નદશા જો કે સર્વથા બાનૃતદશા નથી તેમજ સર્વથા

નિદ્રિતદશા પણ નથી કિંતુ કાંઈક ભગૃનદશા અને કુદૃક
નિદ્રિતદશા હોય છે ત્યાર જ સ્વપ્ન દશા હોય છે
આવી દશામાં સકલ્પ-વિક પોની નવ નકી શકતી નથી અને
તેમાં પોતાની ધારણા પ્રમાણે સ્વપ્નગૃહિ બનાવી શકાતી
નથી અથાત્ ખરી ને સ્વપ્નગૃહિની સર્જનશક્તિ સકલ્પ-દશા
નથી, પણ આત્માની મન્દાર-દશાની પરિપક્વતા છે
જેને અંગે સ્વપ્ન તેને તેનું ફળ

આ વાત ધ્યાનમાં લેવાથી જ સ્પષ્ટ રીતે નમજી શકાય
કે સન્ધારની પરિપક્વ દશા પોતાને અંગે હોય તો તે સ્વપ્ન
ગૃહિના ફળને પોને જ મેળવે આ અપમાણે ભગવાન નીર્ધાર
આદિની માનાઓ ચોંટ વિગત નિખાના સ્વપ્ના જુઓ અને
પરને અંગે હોય તો પર જન મવવે અને ઉત્તર જન અંગે હોય
તો ઉત્તર જન મેળવે છે તંના ફળ તરીકે ધનાગ જીવોન
તીર્થ કર આપિય હોય છે

હોહવાઓ ગર્ભના પ્રભાવે હોય છે

જે રીતે ગર્ભધારણ કરવાવાળા માતાના હોહતા પા
ન્વમકલ્પના માત્ર પશ્ચિમરૂપ નથી, પણ ગર્ભમાં આવેલ
જીવોના સસર્ગથી પરિપક્વ થયેલ મન્દારને અંગે હોય છે
અને તેથી તે સ્વપ્ન અને હોહવાઓને ગર્ભમાં આવનાન જીવ
અપેક્ષાએ ઉદ્ભવના ગતીને જ શાસ્ત્રમંદાએ “જ રમણિ વર્ણ
કુર્ચ્ચિસિ મહાયસા અરહા” (વસ્તુ ૦ ૪૭) એ વિગેરે ર
વાક્યો જણાવ્યા છે

આ બધી વાત સમજતા એ પણ સાથે જ સમજવા
છે કે પરના મળધને અંગે થયેલ મન્દારના પરિપક્વણ

હીધે પણ પરાશ્રય ફક્તવાળા સ્વપ્ન વગેરે આવે છે, છતાં અન્યને અગે દેખવાથી ફળ મેળવનારને તો મળે, પણ તે ફળને માધનાર સ્વપ્નો સ્વપ્નને મેળવનારની દશા ઉપર ઘણો આધાર રાખે છે મોમયશા રાજાને આવેલ સ્વપ્ન

આ વાત ધ્યાનમાં લેવાથી એક જ મુપાત્રના ફળને સૂચવવામાં મહારાજા સોમયશા સુભાની જીતમાં મહદગાર થવા તરીકે શ્રેયાસની ઉત્તમ ફક્ત સાનશી પ્રાપ્ત થવાની જણાવે છે નગરશેઠનું સ્વપ્ન

શ્રીમાન્ નગરશેઠ સૂર્યનાં કિરણો ખરી પડેલા દેખી, તે હજારે કિરણો સૂર્યમાં જોડવાદ્વારાએ શ્રીશ્રેયાસકુમારને ઉત્તમ ફળ પ્રાપ્તિની પ્રવીણતા જણાવે છે

રાજવી અને શેઠપણાના જ તેમના સ્વપ્ન

કહેવું જોઈએ કે મહારાજાના રાજ્ય ધર્મની લાયકાત પ્રમાણે સુભદ્રા પરાક્રમ, તેની હાર અને તેમાં શ્રીશ્રેયાસકુમારની મહદથી જિત નેગવવાનું દેખવું થયું અને શ્રીમાન્ નગરશેઠને સાહુજિક લોકોપયોગી કાર્યની એકનિષ્ઠા હોય અને તેથી તે પદ્ધતિએ સૂર્યના કિરણોનું ખરી જવું થઈ, લોકોપકારની પ્રવૃત્તિ બધ થઈ અને ત્યાં શ્રેયાસકુમારે ભાગ્યશાળીપણાની ચારાથી તે હજાર કિલો પાછા સૂર્યમાં મેળવ્યા એમ શ્રેયાસને ફળ વાળું પણ સ્વપ્ન મહારાજાએ મહારાજાપણના હિસાબે અને શ્રીમાન્ નગરશેઠે શ્રીનગરશેઠપણાને હિમાબે જોયા છે જ્યારે આમ રાજા અને શેઠને અગે રાજ્ય અને લોકોપયોગના સંસ્કારથી તે સ્વપ્ના અને તે સ્વપ્નનું ફળ ગણવામાં આવ્યું

શ્રેયાસકુમારે મેરૂને અગે જોયેલી સ્વદશાને વિચારીએ કે જેથી તેની દિશા ~ ॥ ચક્રાય

શ્રેયામદુમારનુ ૨૫^૧નુ

રાજા આગણે આવે, અશન આદિની વિનંતિ ન થાય

આ અવમર્ષિણીમા પ્રથમ મુપાત્રદાનના પ્રમગમા આપણે જાણીએ છીએ કે આમાધીય, દેશાધિપ, ખડાધિપ કે સાર્વ-ભૌમમત્તાધીશો ભાવાબ્યા કે અનભોલાબ્યા કોઈ પણ પ્રજાજનને ત્યા પધારે છે, ત્યારે કોઈપણ પ્રજાજન આમાધિપ આદિને અબ્યતરપણે ઈષ્ટ હોય તો પણ અશન, પાનાદિકને દેવાનુ કે તેની વિસર્જિ કરવાનુ ચોચ્ય ગણતો નથી, તો પછી અખડ અને આદ્ય અધિપતિપણને કરનાર અને જગતની સર્વ વહેવારની ઉત્પત્તિ જેઓના ભુદ્ધિ પ્રાબલ્ય આદિને જ આભારી હતી, તેવા મહાપુરુષ પોતાની જ પાને કોટવાવ તરીકે, માન્યતાન ગુરુવર્ગ તરીકે, મમાન સ્થિતિમા રાખેવા હોઈ રાજન્ય તરીકે અન છેવટે તથે વર્ગમા પણ જેઓને ચાવી શક્યા કે જની શક્યા નહિ તેવા ક્ષત્રિયો પ્રજાવર્ગ તરીકે લાખો પૂનો અને કદોટો વધો સુધી રહેવા, જાખેવા એના મનુષ્યો પાસે પોતાની રાજ્ય ક્ષત્રિની સુદૃઢાઈ સહિતની દશાને સુરક્ષા પોતે પાવવા નાથે રાજધના કટકા ભુકલા કરી પોતાના ફરજ હોને આપી દઈ પોતે એકલા નીકળી પડેવા તે આરતક આદિને ઘેરે પગના કરે તે વખતે તે આરતકાદિ શુ શુ આપના નિમત્તજુ કે એ સહેજે કદખી શકાય તેવી હાલિત છે

નકપભદ્રેવ ભગવાનને અશન આદિની વિનંતિ

રવાભાવિકે જ ન કહે

વળી તેમા પણ જે ભગવાન નકપભદ્રેવજીએ લાગવગાટ એક વર્ષ સુધી અખડપણે અને દેવતાની હાજરીમા પોટે

મેનૈયા અને હાથી ઘોડા વગેરેના જ દાન દીધા છે પણ અશન, પાનાદિનું દાન અન્યતીર્થ કરેના વળતોમા તેમના કે તેમના કુટુંબ તરફથી બન્યો છે, છતાં ભગવાન ઋષભદેવજીના માવત્મરિક દાન પ્રસંગે તેવા મહાનમાદિ ખોટાવી અશનાદિનું દાન નથી બન્યું તેથી પણ અશનાની માત્ર દરકાર રાખવાવાળા આદ્ય ભિયાચર એના ભગવાન શ્રીઋષભદેવજીને અશનાદિની નિમ તથા કોઈ પણ ન કં તે તેમને માટે અસ્વાભાવિક ન હોતું

તેમજ હાથી, ઘોડા આદિ કે જેનો પોતે પ્રથમ રાજ્યાધિકારમાં અત્યંત આદરથી સન્નિહુ કયો હતો (વિરહમાળો વળ્લાદિ નિમતિજ્ઞાત વસ્થાભરણામણેદિ ચ, આરંભ નિં ૧૮), તેનું જ નિમ તથા ધાય તે અસ્વાભાવિક જ હતું

ભગવાનની અનૌચિત્ય પ્રવૃત્તિ ન હોય

આની સ્થિતિમા ભગવાન ઋષભદેવજી પોતે અશનાદિના દાનનું પાત્ર છે, એમ જણાવવું કેવું અમભવિત થઈ પડે તે કં પતા બહાર નથી અને આવી દશામા એ કદપનાને પણ મ્યાન નહિ મળે કે ભગવાન શ્રીઋષભદેવજીએ સાથે પ્રત્યક્ષમા દાખવ થએલાની અને ભાવાનના બરોને જ કુટુંબકમીલા અને ઘગ્ગાર છોડનારાઓની દીક્ષા ટકાવવા જેવા મહા-ભગીરથ પરોપકારી કાર્યમા કેમ પ્રવૃત્તિ નહિ કરી હોય? એવા જગતના ન્યવહારને સર્જનારને આની દશામા દાખવ થવું એ અપ્રભવિત છે, તેમ અકાળની પણ છે જ સામાન્ય મનુષ્યની ઔચિત્ય પ્રવૃત્તિ ચહાય તેની હોય, પણ ત્રિલોકનાથ તીર્થંકર ભગવાનની ઔચિત્ય પ્રવૃત્તિ અનોખું મ્યાન લે તે અયોગ્ય નથી

આદીશ્વર ભગવાને ચાર હજાર મુનિઓને ટકાવવા
દાનનો ઉપદેશ કેમ ન આપ્યો ?

આ ઉપરથી એમ પણ સમજી શકાય કે ભગવાને દીક્ષા
પ્રદાન કર્યા પછી ચાર હજાર સહચારીઓના શ્રમભૂભાવને
ટકાવવા માટે પણ સુપાનદાનનો ઉપદેશ કેમ નહિ આપ્યો
હોય ? અર્થાત્ કેટલીક બાબતમાં ત્રિલોકનાથની ઔચિત્ય પ્રવૃત્તિ
અનૈકિક જ હોય છે આ વાત ખરોખર ધ્યાનમાં લેવા જેવી
એટલા માટે જ કે ભગવાન્ ધર્મધોષનૂરિણ એ આ જ ભગવાન્
શ્રીઋષભદેવજીના જીવ આગળ સાધુઓને કેવી ભિક્ષા કરે વગેરે
જણાવ્યું છે (સવચા સ્વપ્રમાદેન, રજ્જિનોઽસ્મિ પ્રસીરત । સાધૂન્
પ્રપચતાઽઽર, પ્રયચ્છામીન્છયા યથા ॥૧-૪॥ સૂરિર્વિભાવ યોગેન
વર્તમાનેન વેત્સિ નુ । અજ્ઞતાઽકારિતાઽચિત્તમન્નાણુપકારોતિ ન ॥ ત્રિ-
શ્લોક ૧૨૫ ॥), છતાં તે જ ભગવાન્ આ વખતે ચાર હજાર
સહચારીના નાધુપણના રક્ષણ માટે તેટલો સત્તિનો પણ ઉપદેશ
કે ધસારો કરના નથી આ ધનનાના મૂળમાં એમ વિચારવું
અન્યાય નહિ જ ગણાય

કેવળજ્ઞાન પહેલાં મૌનપાત્ર જ તીર્થંકર માટે શ્રેયસ્કર છે

આથ પ્રવૃત્તિ જણાવના ને પ્રવૃત્તિની કર્તાન્યતા જણાવતા
તેનું અનંતર અને પાંપર કરી જણાવવું તે આવશ્યક થાય,
તેમજ દાનના પાત્રનું પણ નરમ રીતે વિવેચન કરવું પડે એટલે
કહો કે શાસનની સ્થાપના જ સર્વજ્ઞાણ પ્રકાશ થયા વિના
કરવાનો પ્રમગ આવી પડે, માટે મૌન હોવું અને સત્તન કરવું
એ જ પ્રભુએ વીધેલો માર્ગ યોગ્ય કુલો, એમ બુદ્ધિશાળિયોને
માનવું જ પડે,

મેઝ સિચનનુ શ્રેયાસનુ સ્વપ્નુ

એક વાત આનુ અધિકારને અગે વિશેષે વિચારવા જેવી છે જે તે એ છે કે શ્રીશ્રેયાસકુમારને કૃણ દેનાર તરીકે સાચુ સ્વપ્ન આ યુ એ સ્વપ્ન સુમેરુનુ કેમ? જ્ઞાસોમયજ્ઞા મહારાજને સુમટ અને તેની હાનિજિત મળધી તથા નગરશેઠને સૂર્યના કિરણોનુ ખરી જલુ અને શ્રયામકુમારદ્વારાએ જોડાવુ દેખાયુ, પણ ખુદ શ્રયાસકુમારે મેરુનુ રયામ થવુ અને અભિષેકથી ઉત્તજવલ થવુ કેમ દેખ્યુ તે વિચારવાની આવશ્યકતા છે

અભિષેક આદિ કારણોથી મેરુનુ મહત્વ

આ મ્થાને આ વાત જણાવવાની જરૂરી છે, કે કોઈ પણ ખાગક, પછી રાજાનો કુવર હો કે રકનો છોકરો હો પણ પ્રત્યક્ષ દેખાતી મુદર રૂપની વાતો કરતા અદ્રશ્ય અને આત્મીય કાગી વાતો તરફ વધારે લક્ષ્ય ધરાવનારો હોય છે વળી તે વખતની નિયતિની અપેક્ષાએ આખાલગોપાલમા મેરુની દીર્ઘિ ઘણી જ જાહેર રીતે ગવાઈ હતી ભગવાન જિનેશ્વર મહારાજના અભિષેકને અગે જાહેર થયેલ પર્વત એ જ ॥ કે જે મેરુના નામે ખતો ભગવાન ક્ષયભદેવજી મહારાજ અને ખીજા પણ મહારાજાઓની મહત્તાનુ માપ એ જ મેરુની ઉપમાથી લેવાનુ નમારી હોડોને દ્રવ્યની જે અભિવાધા હોય છે, તેમા ચિર સ્થાયી કહેવાય નહિ, બળે નહિ અને જાહુ મૂલ્ય, એવુ જે કોઈ દ્રવ્યનો હિન્નો ગણાયો હોય તો ખીજો કોઈ નહિ પણ માન સુવર્ણનો જ હિન્નો તેવો ગણાયો છે

મેઝ મોનાનો હોવાથી પરમ કોટી મેરુને વગે છે

જોકે ગ્લાદિ વસ્તુઓ પદાર્થ તરીકે સ્થાન ન્થાનપર

વળણાય છે પણ કાન્તિના પ્રાગભારને માટે ત્યાં અને મોનાને
 ન્યાન વિશેષે મળે છે અને કાન્તિના ધ્યાનમાં મોનાને સખી
 સોનુ અને મુગધ એવું દૃષ્ટાન ઉભયની ચોખ્ખતા માટે વપનય
 છે આ બધી વાતની સાથે ન્યાયે એમ જાહેર રીતે મિદ્ર
 થયું કે મેડુ સોનાનો છે તો પછી કાન્તિમાન પદ્માયોની પ મ
 કોટી મેડુને વરે તેમાં કાર્ષ આશ્ચર્ય નથી અને ન્યાયે મેડુ
 તે સ્થિતિમાં જાહેર હોય તો પછી તે મળધનુ સ્વપ્ન સામાન્ય
 રીતિએ શ્રેયામકુમારને આરે અને તમા વર્તમાનની અધમતા
 ગણાવવા સાથે ભવિષ્યની ઉત્તમતા જણાવવી હોય તો તેની
 શ્યામતા અને છેવટે તેના અભિધૃષ્ટી તે સુવર્ણમય મેડુની
 અધિક કાન્તિમતા દેખાય તેમાં આશ્ચર્ય નથી

સ્વપ્નના પ્રકાર

સામાન્ય રીતે જોકે અનુભવેલી, સામજીની અને દેખેલી
 વિગેરે વસ્તુઓ સ્વપ્નનો વિષય બને છે પણ ચિન્તાના એ એની
 અપૂર્વ વસ્તુ છે કે તેનો પ્રભાવ સ્વપ્નદશા ઉપર જળરજ્જ
 પડે છે જોકે ચિન્તાના પ્રાગ્વ્યપણાને લીધે આનતુ સ્વપ્ન
 દલ દેનાર તરીકે જણાતુ નથી અને તેથી ચિન્તાની શ્રેણિ
 આવતા સ્વપ્નોને નિર્ણયક ગણનામાં આવે છે, પણ અનુભ
 વિગેરે લેદો જુદા પાડે ન હોવાથી ચિન્તાના સ્વરૂપને યથાર્થ
 રીતે મમજવાની જરૂર છે કેમકે જો વિચાર માત્રને ચિન્તા
 સ્વરૂપે ગણવાનો હેતુ હોત તો અનુભવસિદ્ધિ નર્ ને સ્વપ્ન
 હેતુઓ ગણાવેલા છે તે વિચારથી બહાર તો નથી માટે અમ
 અને સમન્વહારને ચિન્તાસ્વરૂપ ગણવા પણ માત્ર જોધને અથ
 સામાન્ય અધ્યવમાયન ચિન્તાસ્વરૂપે ગણવા બાજબી નથી

અને તેવી મેરૂની રાજ્યવર્ણન, ભૂપતિસ્તુતિ, સ્થિરતા, સુવર્ણ મયતા, અતિશયપ્રભા સહિતતા આદિ ગુણોને અગે અદ્વિતીય છાયા શ્રેયામકુમારના મગજમા પડે એ અશ્વાભાવિક નથી, અને તેથી તે સખધી નકારી અને સારી દશા જે સમયે છે તે મખધી સ્વપ્ન આવે તે સ્વાભાવિક જ છે

શ્રેયામકુમારને આવેલું મેરૂ સિંચનનું સ્વપ્ન

યોગ્ય જ હતું

જેમ નોમ મહારાજાને જિતનું, નગરશેઠ સાહેબને સૂર્યનું સ્વપ્ન જોવું યોગ્ય હતું તેવી જ રીતે શ્રેયામકુમારને અગે મેરૂની શ્યામતા અને અમૃતના અભિરેકથી યથેલી ઉજ્જવલતા દેખાય તે સ્વાભાવિક જ છે

અમૃતગ્ધના સિંચનથી મેરૂની શ્યામતા જાય જ

જોઈ સુવર્ણની શ્યામતા ટાળવા માટે વદ્ધિ કે ક્ષાર જેવા પદાર્થની જરૂર દુનિયામા ગણાઈ છે પણ સર્વ સાધારણ રીતે જગતમા અમૃતગ્ધ મર્વ રમમય અને સર્વ કાર્ય કરનારો ગણાતો ફોઈ, તે અમૃતના અભિરેકથી સુવર્ણમય મેરૂની શ્યામતા નષ્ટ થાય એમ દેખાય અને સુવર્ણમય મેરૂ સ્વાભાવિક સુવર્ણની જ શોભા સામે તેના કચ્છા અમૃતના અભિરેકથી વિશેષ શોભા સામતો દેખાય તેમા આશ્ચર્ય નથી

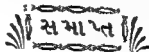
નૃપાન્નદાન ધર્મનું અસાધારણ કારણ છે

પ્રથમના જે સ્વપ્નમાથી જેમ યુદ્ધવીર અને દાનધર્મની વાતનવ્યમાનના ધ્વનિત કરાઈ, તેવી જ રીતે અહીં ધર્મવીર પણ ધ્વનિત કરાયું છે, એમ માનવામા અયોગ્ય થાય છે એમ મ્હી શકાય જ નહિ સુવર્ણની સ્વાભાવિક કાંતિ માફક આત્માના

સદ્દર્શનાદિ ધર્મ સ્વાભાવિક ગણાય અને આવિર્ભાવદશામા વધારે શેષે અને તેનો દેખાવ જ શ્રીશ્રેયાસક્રુમારના સ્વપ્નમા આવે અને આત્માના સ્વાભાવિક અને અભ્યાખ્યાય અરૂપને પ્રગટ કરનાર ધર્મના અસાધારણ કારણ તરીકે સુપાત્રકાન જ છે એમ સ્વપ્નદ્વારાએ કુદરત જ જણાવે છે

અક્ષયતૃતીયાનુ આરાધન અક્ષય સુખ માટે છે

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે મેરૂ, અભિષેકાદિ શ્રેયાસક્રુમારા દિન આવેલા સ્વપ્નાદિથી 'આદિદેવને દેવાએલા 'આદિદાનથી ઉત્તમોત્તમ ગવાએલા અક્ષયતૃતીયાના દિવસનો પારણાને અગે લાભ લેવા વર્ષી તપ કરનારા અને તેના સંબંધીઓ જ્યાં જ્યાં ભગવાન જનભદેવજીનું શ્રીસિદ્ધાચારણ, શ્રીકેસરીઆણ, શ્રીઅયોધ્યાણ વિગેરે સ્થાને તીર્થ છે, ત્યાં ત્યાં જાય છે અને ચૈત્ર વદ ચૌદસને દિવસે ઉપવાસ લેવાથી કેટલાક તપસ્વીઓને ચાર ઉપવાસ ચાલુ વર્ષીતપમા પણ કરવાના થાય છે અને તે અક્ષયતૃતીયાને દિવસે પારણામા માત્ર શેરડીનો રસ અગર તેની દુર્લભતા હોય તો માત્ર સાકરના પાણીથી જ પારણ કરવામા આવે છે આવી તપશ્ચાની છેલ્લા ઉપવાસોની અને પારણાની સ્થિતિ દેખીને સર્વ ભાવ્યશાળી જીવો તો અત કરણથી તે પર્વની અને તે તપસ્વી વિગેરેની અનુમોદના જ, કરે અને તે અનુમોદના દ્વારાએ, તપસ્વીઓની ભક્તિ, ત્રિવૈકુનાય તીર્થ કરની પૂજા, ભક્તિ અને સાધાર્મિક-વાતસલ્ય કરવા સાથે અક્ષયતૃતીયાના દિવસે આત્માને અક્ષય રૂપ મેળવવા માટે લાયક બનાવે

સાક્ષીભૂત ત્રયો

મથના નામ	પૃષ્ઠ
અનિતશાંતિ	૨૭૩
અધ્યાત્મકંપુ મ	૧૭૮ ૨૩૯
અનુયોગ્યદાર	૧૭૫
અભિધાન ચિંતામણિ	૨૭૭
અપ્રક દ્વારિં	૧૯ ૨૦ ૧૨૦ ૧૧૩, ૧૭૧
આચારાગસૂત્ર	૧૩૦ ૧૭૮, ૨૪૪ ૨૭૩ ૨૭૭
આચારોપદેશ	૨૫૪
આત્મપ્રમોદ	૨૪૫
આવદાનકંપમતા	૨૮૦
આવશ્યકચૂલિ	૨૮ ૩૦ ૭૩ ૮૩ ૧૦૭ ૧૨૫ ૧૭૬ ૧૮૫ ૧૮૫ ૨૧૧ ૨૮૩ ૨૮૫
આવશ્યકવૃત્તિ મનય	૨૨૬
આવશ્યકવૃત્તિ કિં ૩૦ ૪૯ ૧૪૫ ૧૭૩ ૧૭૫ ૧૭૭ ૧૭૮ ૧૮૩ ૨૦૨ ૨૨૬ ૨૪૦ ૨૪૦ ૨૬૬ ૨૭૨ ૨૮૧ ૨૮૨ ૨૮૩ ૨૮૪ ૨૮૧	
આવશ્યકસૂત્ર	૧૦૫ ૧૦૫ ૧૬૮, ૨૪૩
આવશ્યકવૃત્તિ દ્વારિં	૭૦ ૧૦૦ ૧૦૫, ૧૦૫ ૧૦૫ ૨૬૬, ૨૬૬
આવશ્યકઆખ્ય	૯૮ ૨૮૨, ૨૮૩
ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર	૧૫૫ ૧૫૫ ૧૫૮ ૧૬૧ ૨૩૮
ઉત્તરાધ્યયનવૃત્તિ નેમિચંદ્ર	૧૩૦
ઉપદેશન ગિણી	૯૫
ઉપદેશમાલા	૨૪૬
ઉપાશકદશાગ	૩૪, ૭૪ ૧૭૫
ઉપદેશપ્રામાદ	૧૯૩
ઓપપાતિકસૂત્ર	
કંપસૂત્ર	૧૧ ૧૬ ૪૨ ૭૭ ૧૨૮ ૧૨૯ ૩ ૨૭૪ ૨૭૪, ૨૭૮ ૨૭૮,

कारिकावली						३३२
गुह्यस्थानकभाषा	१५६	१५७	१५७	१५७	१६०, १६३	१६३
८८ धूडीपत्रगमिसूत्र					२२७	२२८
छपाभिगमसूत्र					३६	७५
तत्त्वतन्त्रगिणी						२१८
तत्त्वार्थसूत्र			१८	१५६, १६६	१६२	१८५
त्रिरष्टिपर्व १						२६३
त्रिरष्टिपर्व १०	६६	७०	१२८	१२८	१४०	२४५ २४
			२४७	२४७		
त्रिरष्टिपर्व ८						३३१
त्रिरष्टि प्रथम निरुद्धदेशना						२०३
द्वयनैकात्मिकसूत्र				३	१३	१८ २०२
द्विआवदान	२८०				द्विगण ५ १११	२०८
धर्मगणप्रकरणम्	१८४				धर्मसागीश	२०८
नवतत्त्व					१४६, २४८	
निशीथसूत्रदि			७७	१०१	१०८	१२४, १२५
पञ्चसूत्र						१७०
पञ्चाशक		२२	७	७२, १०२	२२४	२५३ २६५
प्रज्ञापनासूत्र						२१ १४३
पञ्चकूपभाष्य						१०१
पञ्चवस्तु						१ १
प्रथमनपरीक्षा					१२०	१२५
प्रथमनसारोद्धार	१०१				प्रथमनसारोद्धारसूत्र	२२८
प्रथमरति	२ २				पृथ्वीवर्ण	१६२
भगवती	६ ४६	१८८	२०२	२०३	२०३	२ ४ २३५
	२३६	२४७	२५०			
भगवद्गीता					२२१	२२१ २२२

ભવભાવના		૨૧૫, ૨૧૬
ભવિષ્યંતચરિત્ર	૧૯૩	૧૮૬ ૨૦૬
મન્નિતમનિકામ		૨૮૦
મહાનિશીથસૂત્ર		૮૮ ૧૮૫ ૨૦૬
મહાદેવશ્લોક		૨૨૧ ૨૩૧
મદન મ	૨૦૦	મહાવીરચરિત્ર ગ્રંથ ૦ ૨૫૪
મુક્તિપ્રભોષ	૧૦૩	યોગબિદુ ૧૪૬ ૨૬૬
યોગશાસ્ત્ર	૧૯ ૧૧૮ ૧૫૧ ૧૫૨ ૧૬૪ ૧૬૫ ૧૬૫	
	૧૬૬, ૧૭૦ ૨૪૮	

યતિદિનચર્ચા		૨૭૬ ૨૭૬
સામપ્રગીપસૂત્ર	૨૨૪	વિચારસત્તાકર ૧૪૩
વિશેષવચક	૨૦૭	વિચારસારપ્રકરણ ૧૭૮ ૨૫૪
વિશવિશિકા	૨૨	વિધ્યુપસાધ ૨૬૧
વીનગગરુતોત્ર		૨૬૧ ૨૬૪ ૨૭૧ ૨૭૨
વ્યવહાર આધ્ય		૮૭
શત્રુજયમાહાત્મ્ય	૨૨૬ ૨૨૮ ૨૨૮ ૨૩૨ ૨૩૩	
તુલ્યનાર (ધ્વનિનિર્મૂલ)		૨૦૮
આદિનિર્મૂલ		૨૯
આત્મપ્રગ્લભિ	૧૪૫ ૨૪૫ ૨૪૫ ૨૪૮ ૨૪૮	
આકર્ષિષ		૭૮, ૯૦
શ્રીપાસચગ્નિ જ્ઞાન વિં		૨૬૮
પેડક	૨૧	મ. મોષસત્તરી ૨૭૨
સમ્યક્ત્વમમતિ	૧૮૧	સુકૃતમાગર ૯૫ ૯૭
સુગડાગસૂત્ર		૨૭ ૭૫
સીમધરવિનતિ સ્તનન		૨૦૨
સ્થાનામસૂત્ર	૭૫ ૧૫૫ ૧૫૫ ૧ ૯ ૨૦૨, ૨૬૩	
સેનપ્રજ	૨૧૭, ૨૧૮	દ્વીગપ્રજ ૨૧૭ ૨૧૮

સાક્ષીપાઠો

પાઠ	પૃષ્ઠ	પાઠ	પૃષ્ઠ
પ્રત્યક્ષા પાવ૦	૮૮	અગ્નિન્યુતસર્ગે૦	૨૭૫
ન એવ નિના દીક્ષા૦	૧૭૮	અદ્યત્વિ માધનદિ૦	૨૦૮
ન એવાદ-અનન્ત૦	૧૭૦	અદ્યમેતાનત૦	૨૬૬
અથ ભામ અરહા	૨૭૨	અદ્યથ અ દમારાધુ૦	૨૪૦
અથિ નિવો તદ૦	૧૮૧	અદસ-વદ-વ૦	૧૭૬
અથરા એક રૂપ૦	૧૪૩	અગેષ્વેન જરા૦	૨૦
અથ મામાયિ	૨૮	અતે યા મતિ૦	૨૫
અથસ્થ રૈવેધ્ય૦	૨૪૫	અનો મુનુતમિ	૧૬૧
અધિકસ્થ અધિક૦	૭૧	અર્મન દર્શન૦	૦૨૪૮
અનત કેવલ૦	૧૫૧	આયોડવ વામુદેશના૦	૨૪૦
અનન્તસિદ્ધસસ્થાન૦	૨૩૨	આધિ-પાધિ	૨૨૩
અન દિનીયમેતદિ૦	૨૨૮	આભોએ૩ મમો૦	૨૨૬
અનાત્રન્યમિત્યાત્ર૦	૧૬૩	આયુષ દોષુના૦	૧૫૧
અનુષ્ટયેનિ ભગવાન૦	૨-૩	આરભે રિચય૦	૭૦
અનુન સદમ૦	૮૧	અ રાદ્દ હેય૦	૨૬
અનરે દિવ્યનુ૦	૧૫૮	આરોદનિ મુનિ૦	૧૫૮
અન્નપ્રી કિ કાદી૦	૨૦૩	આલિત ભુ બને૦	૧૧૦
અમએ કિઝ માપી૦	૧૦૬	આનનો જ્ઞાનસ્થ૦	૧૮૫
અ મ પિત્રમતિ૦	૨૭૭	કેરી મુપમેમો૦	૧૪૭
અરહા કામયિએ૦	૩૨૮	કુખુમેન નિગમય૦	૩૪ ૧ ૮
અર્થસ્તુ મેન૦	૧૪	દર્શિ થ પઓઅ૦	૧ ૮
અષ્ટાદશક૧૦	૨૨૧	ક્રમ અ જ મન્વ૦	૨૨૭
અ દાદિકાપરંક૦	૩૬	કર્મ જાવખુદિ૦	૨૧૬
અષ્ટદ્વિતીયકપા૦	૬૦	કમ ડેનવ મ મેનુભવ૦	૨૬૧
અષ્ટદ્વિતીય વૃ૦	૩૩	સ્તિત્ત-મેમમિદે	૮૧
અમુખ્યેવ જલમેન૦	૧૦૦		

ઉદાપન ચતુષ્પદ ૦	૯૬	કાલસૌકરિકે ૦	૬૯
ઉપમાત્રુ ય	૧૭	કાલમૌઘરિકા ૦	૭૦
ઉત્તમો આમિનય ૦	૨૫૪	કિંચ-પદ્યુપજ્ઞા ૦	૨૧૮
કૃમભે ઇલા ૦ પદ્મતાપા ૦	૨૨૮	કિંતુ સ સ્પર્શ ૦	૧૫૮
કૃમભરમ ધ્ય પા જ્યુએ ૦	૨૮૧	કેવલમધિગમ્ય ૦	૧૬૬
એઆઓ દોરિ ૦	૩૫	કેવલધ્યાસિનિ ૦	૧૭૩
એએધ્ય કારણેધ્ય	૩૦	કેવલિયનાધ્યુનઓ ૦	૧૮૩
એઓસ વયમાધ્યુ ૦	૧૦૧	કૃત્યાન્યમૂર્તિ ૦	૬૮
એકરિમન્નેકાગન ૦	૨૫૪	કિરમાધ્યુ કૃત ૦	૨૪૧
એકેનાધ્યુનાસેન ૦	૨૨૮	ખીજ્યુઓના નામ જ્યુ ૦	૧૮૫
એગત્ય સન્ધ	૪૨	ખતીઅ મદુર ૦	૧૩૮
એગે પુજ્યે ૦	૧૫૫	ક્ષમા વીરસ્ય બ્રુપજ્યુ ૦	૮૧
એતીએ સન્ધનતા ૦	૭૩	ગોપમા કુરિય ૦	૩૧
એત્યમપુસા ૦	૭૨	ગોપમા તુમ ૦ એવ ૦	૧૭૫
એત્યતરે મોદમ્મ ૦	૨૨૪	ગધારમિત્રી ૦	૧૦૮
એવ દુષ્ટનિ	૧૨૦	ધુઈ અ આતે ભ્યુ ૦	૨૮૩
એવ મે સુન ૧ એક ૦	૨૭	અર્કિ હાશેદિ તોઉજાનેતે ૦	૨૬૩
એવ મુષમાદૌ પદે	૨૭૨	અતુવ એકમળી ૦	૨-૧૫૧
એવ નિયિનત ૦	૨૨૦	અતુર્મામાષ્ટાત્રિકા ૦	૨૧૭
ઓર દુસગ નડા	૧૨૦	અતુર્મામાવધિ ૦	૨૨૮
ક જમાણ કડે ૦	૬	અત્તારિ મિત્રખા ૦	૧૦૫
કડેમાળે કડે ૦	૬	અત્વારીતિ મખ્યા ૦	૧૦૫
કત્ય અન્ધાસિ ૦	૨૭૨	અપા અધ્યુગ ૦	૧૦૮
કપ્પકપ્પનિ કુકલ ૦	૧૬૯	અરમે પુદ્ગલ ૦	૧૪૬
ગમારો નૈવ ૦	૧૧૧	અિત્તસુકે તસ્ય ધ્યુ ૦	૨૭૩
કાતિરે માસક રજ્યુ ૦	૨૧૮	અિત્તનુતદ્ધૌમીએ ૦	૨૮૩
મતિ રેવ દુષ્ટિમારયા ૦	૨૪૯	અનન જાતન દીપ્તિ	૨૫૨

સાક્ષી પાઠો

પાઠ	પૃષ્ઠ	પાઠ	પૃષ્ઠ
અણુતાઓ પાવ૦	૮૮	અગ્નિન્નુત્તમર્જ૦	૨૭
અત એવ નિના દીક્ષા૦	૧૭૮	અદ્યત્તિ માધનદિ૦	૨૦૮
અત એવાદ-અનન્ત૦	૧૭૦	અદ્યમેતાનન ૦	૨૬૬
અત્ય બાનર્ધ અરદા	૨૭૨	અદ્ય મ દમારાજ૦	૨૪૦
અતિ નિવૌ તદ	૧૮૧	અદ્ય સ વ ન૦	૧૭૯
અથવા એક રૂપ૦	૧૪૩	અજેધ્વે ૪/૨૦	૨૦
અથ સામાયિ૦	૨૮	અતે યા મતિ ૦	૨૫
અધાર્ય ત્રિવિધ્ય૦	૨૪૫	અનો મુત્તમિ	૧૪૬
અધિકત્વ અધિક૦	૭૧	આત્મે ૧ દર્શન૦	૦૨૪૮
અનત કેવલ૦	૧૫૬	આરોડ્ડ વાસુદેવાના૦	૨૪૦
અનન્તસિદ્ધસરથાન૦	૨૩૨	આધિ-પાધિ૦	૨૨૩
અનાદિનીય મેનદિ૦	૨૨૮	આબોએડ સક્રો૦	૨૨૬
અનાય-ન્યક્તમિધ્યાત્વ૦	૧૬૩	આયુષ દીપ્ત્યમા૦	૧૫૧
અનુસાર્યેત ભગવાન	૨૩૩	આરભે નિચય૦	૭૦
અનૂન સાહસ૦	૮૧	આરાદ હેય	૨૬
અનરે દષ્ટિચતુ૦	૧૫૮	આરોદનિ મુનિ ૦	૧૫૮
અન્નાશી કિં કાલી૦	૨૦૩	આતિત જ નતે૦	૧૦
અભઓ કિર સાર્મી	૧૬	આઅનો શાનરય૦	૧૮૧
અઝમાપિત્તસતિ	૨૭૭	ઈ ૧ મુત્તમેસો૦	૭૨
અરદા કોમનિઓ૦	૨૨૮	ઈષ્ટમે ૧ નિગમથ૦	૩૪ ૧ ૮
અર્થરતુ મોમ	૧૪	ઈથ ય પઓઅ૦	૧ ૮
અઠાદશકોટિ૦	૨૨૬	ઈમ ય જ મન્ન૦	૨૨૭
અઠાત્તિકાપન છ	૭૪	ઈમ આનજ્ઞાદિ૦	૨૧૬
અઠાત્તિકાનિધા૦	૬૦	ઈયત્ત ૧ રુમાણો૦	૨૬૫
અઠાત્તિકા પડે	૩૨	ઉન્નિત્તસેનસિ	૮૫
અસખ્યેય આગેન	૧૦૦	ઉત્તમ આ	૧૦૮

હૃદયમદસમં	૪૮	જો ઉવમમમં	૪૨
હમ્માસ તવ ઉરસં	૨૭૧	જોગા જરમ અતિયં	૧૮૫
જર્ષ વાસુદેવુ પામોં	૨૮૦	જયેષ્ઠસિનપશું	૨૦૮
જત્ય વા વીસં	૩૦	ગાનમ્મ દસ વિરતિં	૨૦૨
જદા ય મણ્ડરાં	૨૧૦	ગાત ચિરદિદમ્	૨૪૬
જ મત આરબ્યં	૧૦૧	ગાન શ્રેષ્ઠમ્	૧૫૪
જમામિનામં	૨૪૭	જુવિ અયિ માણું	૧૪૨
જમાસિમાર્થાં	૨૪૭	જુવિ તાવ જળોં	૨૮૨
જમ્મસનિદ્ધમં	૬૨	તએ જુ રાયમિદે	૭૪
જમ્મદા પજ્જોસવં	૭૭	તએ જુ મ દ્વિજેં	૨૭૪
જયકુ મુપ-દેરાં	૨૦૦	તનો સો ચિતેતિં	૧૭૬
જદા ખરો ચદણું	૨૦૨	તનો જમાસિ સપેન	૨૪૬
જજદ્ધ જણિયં	૨૪૮	તય જુ દેવાણું	૨૭૬
જ જ સમયે જીવોં	૨૪૬	તય જુ બદ્ધવેં	૩૬
જ દેવાણુ સોકખં	૧૪૨	તમ્મદોષનિર્મુતં	૧૮૨
જ ખૂલીવે હુમં	૬૮	તથા કા ત્થા ચ ખુદ્ધા	૨૨૬
૨૫૦	૬૮	તમેર સમ્ય નીસકં	૧૭૮
જ રયણિ વક્રં	૨૮૮	તમ્મ અમતેં	૭૩
જ સમતિ પાસદાં	૨૪૪	તવ કન્યાજ્ઞપરંસું	૨૬૪
જાતિરસ જુ જાતં	૨૮૩	તસ્ય છુત્તનં	૨૬૬
જયમ્મ ય સુદોં	૭૨	તદ્ધ ચક્રમાસિં	૩૮
જિનપ્રગ્મત નિમં	૨૪૮	ત અણિં ચ જુ સા	૨૭૮
જિમ્મિદિએ હદાં	૭૦	તાવ કાવ કાણેજું	૨૪૩
અકિરિયા દુરિદ્ધાં	૧૫૫	તિલ્લવરણિગ્ગમાર્થં	૨૫૩
અવા જુમ્મં	૧૫૫	તિન્નેવ સથા	૪૮
અવો ઉવગ્ગાગં	૧૫૫	તિલ્લિસુ ય પિ મન	૨૩૫
જેમ્મિ વિ ગ્ગમાણેં	૨૧૫	તિલ્લિ નાણેલ્લિ સમ્મગ્ગા	૧૪૮

તીર્થિ દ્વિમામ૦	૮૭	નવપ સિદ્ધ્યક૦	૯૧
તીર્થ લાત્વા૦	૮૫	નાગઝેનોવિરતી૦	૧૦૨
તીર્થ ધરનિર્ગમાદિ૦	૨૫૩	નામનિમિત્ત૦	૨૧
તે દ્રાવિડચાલિખિ	૨૨૮	નામચુપરસ ૧૦	૨૪૦
તેમિપિ પાવગાષ્ટ૦	૭૩	નારદા અપિ મોહને૦	૨૬૩
તેન ખનુ સમયે૦	૨૮૦	નિગ્ધ ય નાયપુતેષુ૦	૨૭૯
તે મિત્તખમનમ૦	૨૮૩	નિયમા મહુપગર્હ૦	૨૬૬
ત્વમાદિદેન૦	૨૨૧	નિર્મલ ટવન૦	૨૭૯
દગ્ધા ધાનીશ્ચિ૦	૨૩૩	નિ રોક્ષીશ્ચમોદાગા ૦	૨૨૯
ત્નો દાસી૧૦	૧૨૪	નીમેસકમ૦	૧૪૯
દિદી પવયજુ૦	૭૨	નનનજલધ૨૦	૨૨૨
દુખમામિએ છફેખ૦	૨૪૦	પર્વરિમ સધમ્ય૦	૭૭
દુમપત્ત્ય અજ્ઞપયજુ૦	૧૮૪	પન્થુસક્ષાસ૦	૧૨૮
દુર્ગનિપ્રપત્ન૦	૧૬૫	પદમ સાએ૦	૧૦૧
દુર્ગતિમૃનાન૦	૧૭૦	પદમ નાજુ તઓ૦	૨૦૨
દેવાશ્ચ દાએ૦ તિસનાએ૦	૨૭૪	પરસોપદિય ૦	૨૨ ૨૬
દેવાશ્ચ દાએ૦ ઓસો૦	૭૮	પરિત્રાશ્ચાસ સાધુના૦	૨૨૧
દેશત સર્વતો વા૦	૧૦૨	પરુપજોપવામ ૦	૨૧૮
દેશનાન્તે પ્રજુ ૦	૨૨૮	પરદિનેત્રુ૦	૧૦૦-૧૦૫
દો સાસયજ્ઞતાઓ૦	૩૫	પન્થદઓ નવર૦	૨૪૭
દાદશાગમય ૦	૧૬૮	પચાણુ ૧માધ૦	૧૦૫
ધમ્મો મગલ	૧૩	પચાણુનિાનિ૦	૧૦૫
ધમ્મોત્તિ અફખ૦	૨૭	પાએણુ પરત્તીજુ ૦	૨૦૭
ધૂવ દાવિજુ નિજુ૦	૨૦૪	પાયમમા બેસાસા૦	૪૯
ન મ્ય દીડદ૦	૮૩	પુચ્છિજ્ઞાન પજ્જીકરે૦	૨૩૮
ન ગણુપાય૦	૬૪	પુમાયા ઈદ૦	૧૨૯
ન મોફખ૦	૨	પુરુષાતિપુત્રાવા ૦	૨૮૦

મહામરસનિમમ્ ૦	૨૨૩	મેહા ધારમહને ૦	૨૧૬
પ્રાણિનિર્મ સમમ્ ૦	૨૨૮	મતો જ્ઞાનમમૂર્ત ૦	૧૭૫
પ્રાતિદ્યાર્થ ૦	૧૧૯	મથા ચૈતન્ય શકાયા ૦	૨૭૮
મ મર્ત તુ ૦	૨૬૬	મદા મદા ૦	૨૨૨-૨૨૫
મદમુ તિનીસુ મ ૦	૨૦૫	માનયા તપસા ૦	૨૨૮
માવતરિપુરવર ૦	૨૭૩	મા દેવે દેવતા ૦	૧૬૪
મોહણ પદિમો ૦	૧૦૮	મેન ગુફલપમ્યમ્ ૦	૨૧૭
મગવ મનીશુમણ્યો ૦	૨૮	મે પૌષ્પોપામેન ૦	૧૦૧
મગનાસ્તુ મધમ ૦	૨૨૬	મ કુર્ષોત કાર્તિની ૦	૨૭૮
મનપીત્ત કુર ૦	૨૨૧	મધરુદનનૃતીયામા ૦	૨૮૧
મુખ્યિયાદિરિયો ૦	૨૨૮	મૈયમસમ્મન ૦	૨૪૮
મૂળુ વ સ્વર્મદૃષ્ટિવ ૦	૨૬૧	મ્લખમ્મસદ ૦	૪૯
મથપલ્લવનાથુ ૦	૧૭૭	મોગો મુતરગો ૦	૨૬૫
મધનોદાવિધા ૦	૧૬૩	મયનાથ નુ ૦	૧
મનસા ન કરોમી	૨૯	મયોપ્રવૃત્તિમાનેશુ ૦	૨૩૯
મને વયથુ ૦	૨૯	મગ્તાદિસમ્મ મા ૦	૧૯૩
મદા ડ્યવામમ્મો	૨૨૭	વદિતા મ તમ્મો ૦	૨૭૮
મદાનીશ વર્દમાનો ૦	૨૭૭	વદે શ્રીજાતનન્દનમ્ ૦	૨૭
મદાનતલમ ૦	૧૬૬	વમ નસાથુ ૦	૧૬
મા કાર્ષીન કોડપિ ૦	૧૮, ૧૧૩	વિનાયક પ્રકૃયાઓ ૦	૧૬૯
મ સદ્મમ્મોદિ ૦	૪૮	નિચિન ચિ નયત્વસી ૦	૨૬૬
મા સદ્મી સા મ ૦	૭૧	નિદરમાણો કબ્જાદિ ૦	૨૬૧
મિઝા મિ દુકક ૦	૧૭૫	વૈશાખકર્તિક ૦	૨૩૦
મુણિ ને મ મ્મ ૦	૨૫૪	વ્યુન્નિજ્ઞ તીય ૦	૨૨૫
મુરડે મુરડે ૦	૧૩૦	સિદ્ધા નામ મથા ૦	૨૯
મર્તિપૂજનમે ૦	૧૨૦	શુદ્ધમમ્મકવ ૦	૧૫૬
મેરો મરમૂર્મો	૨૭૧	શુશ્રૂષમાણસ્ત કુપ્તો ૦	૨૦૧

श्रुत्युत्पत्ति आ. १३०	२२
श्रुतपञ्चमीभा. १८६	२०६
श्रुतपञ्चमीति तेन०	२८
श्राविकास्वपि०	८४
श्रीपत्रपुष्प०	१२४
श्रवणोपसमवर्तन०	२८१
श्रवणस्य श्रवण०	२१८
स एव नमः	१८४
सत्त्वगुणभुक्तो	१०१
सपुत्रादमुपवास	२१४
सप्त। १। २०	१६०
सप्तममभिप्रायि	२५३
सप्तम्य भगवत् भद्राणी०	२४०
सप्तम्य शन०	१८
सप्तमिदं मित्रं द्विती०	२४५
सप्तमो नित। ३०	१६५
सप्तमोऽसाविति०	१७८
सप्तमं शुद्धं	६६
सप्तमं नवप्रभादेन०	२६२
सर्वं सर्वमिदं०	४१
सर्वस्वोक्तं मनुष्या०	१४३
सप्तम्येष्ट्या०	२०१
सप्तम्यो पत्रि०	३ १३६
स वे पाश्चात् पिपाड०	१३०
सप्तमो नमः	४६
सप्तम्येष्ट्या २१००	१२०

सने अस्तमीरय०	१८५
सप्तमौ नियम०	८०
सप्तम्य अकासे०	१२०
साक्षात्पिपासाभवे०	२२१
सा तिस्रान् पाप्मिता०	२७६
सा देवाश्च दान् पाप्मिता०	२७८
सामन्त्र्ये मन्त्रयन्त्रे०	७२
सामान्यिकान्तरक	१७
सप्तम्यमन्त्र०	८३
सा नमः	२६८
सिद्धं च मुनि०	१६८
सुवैरायन०	१६३
सप्तम्य	१५५
सप्तम्युद्धा०	१८
सप्तम्या ननु०	७०
सप्तम्यापात्र०	७
सप्तम्येष्ट्या भोगेन०	२६२
सप्तम्येष्ट्या साभि अष्टमि०	७३
सप्तम्येष्ट्या अष्टम्य २५	२५
सप्तम्येष्ट्या कीरमाष्टी०	१७५
सप्तम्येष्ट्या भद्र०	२२४
सप्तम्येष्ट्या अष्टम्य	८१
सप्तम्येष्ट्या अष्टम्य	२०७
सप्तम्येष्ट्या अष्टम्य	२४५
सप्तम्येष्ट्या अष्टम्य	२३१

સાહિત્ય-રસિકોને ભડારનો શણગાર

આચારાગચરિત્ર	૫)	વિચારરત્નાકર	૩)
ઉપદેશમાળા પુષ્પમાળા	૬)	શ્રાદ્ધદિનકૃત્ય ભા ૧-૨	૬)
ઉત્પાદાદિકસિદ્ધિ	૭૥	શ્રાવકધર્મદેશના	૦૮
કથાકોષ	૧૧	શ્રેણિકચરિત્ર	૦૮
કૃષ્ણસમર્થન	૦૧	સાધર્મિકવાત્સલ્ય	૦૧
" કૌમુદી	૨)	મૂયગડાગચરિત્ર	૫)
" સુમેધિકા	૩)	મધાચારભાષ્ય	૫)
કૃષ્ણચરિત્ર	૦૧	શોભનસ્તુતિ (જિનાનહ)	૬)
દેશનૈકાલિકમુન ભા ૧ ૨ ૧૦)		સ્વાધ્યાયપ્રકાશ	૦૧
નમસ્કારમાહાત્મ્ય	૦૮	કથાપદિકા	૦)૮
(પર્યુષણાદસશતક	૦૧	રૂપિભાષિતમૂનાચિ	૦)૮
પચાશકપ્રકરણ	૬)	પયરણસદોહ	૧)
પચવસ્તુ ભાવાર્થ	૦૧	પ્રત્યાખાનાદિ	૧૧
પ્રવચનપરીક્ષા ભા ૧-૨ ૧૦)		બૃહત્તમિદ્રપ્રભાગ્યા પુ૦	૨૧
" " ની મહત્તા	૦૧	અગાકોરાદિ	૪)
પ્રવ્રત્યાવિધાનકુલક	૨૧	ભગવત્	૧ ભય૦૫)
ભવભાવના ભા ૨	૩૧		૫)
" છાયા	૦૧		
મહાવીરચરિત્ર	૪)		
વિશેષાવશ્યક	૨		

શ્રી સિદ્ધચક્ર-પત્રના ગ્રાહક બનો

પ્રાત સમજાવીય પૂજ્યપાઠ આગમોદ્ધારક
આચાર્યદેવેશ શ્રીઆન દસાગરસૂત્રી-
શ્વરજી મહારાજને ઘેરબેઠા થવણ કરવા હોય,
શામન, શાસ્ત્ર અને પરપરાને વફાદાર રહેવાની
હિત શિક્ષાઓ દ્વયે ધારણા કરવી હોય અને
શાસન-મંભાવક પૂર્વ પુરૂષોના આવેખન કરતા
શાસ્ત્રના સારબૂતનું આસ્વાનન કરવું હોય તો—

શ્રીસિદ્ધચક્ર મામિકને—

વાયો, વય્યાવો, મનન કરો, પરિશીલન
કરો અને તમારા મિત્રમહામા વધુ વાચન થાય
તેમ પ્રચાર કરો તુરતમા ગ્રાહક તરીકે પુન્ય નામ
નોધાયો લવાજમ રૂ ૦) ૪૫
પ્રાપ્તિસ્થાન -

શ્રીસિદ્ધચક્ર સાહિત્ય પ્રચારક-સમિતિ

તા. ૧-પાનાચદ રૂપચદ અવેરી

કે ૨૦૪, ચેખમેમન સ્ટ્રીટ

મુબઈ ન ૨

સાહિત્ય-રસિકોને બહારનો શણગાર

આચાર્યગચ્છિ	૫)	વિચારરત્નાકર	૩)
ઉપદેશમાળા પુષ્પમાળા	૬)	શ્રાદ્ધદિનકૃત્ય ભા ૧-૨	૬)
ઉત્પાદાદિકસિદ્ધિ	૭ા	શ્રાવકધર્મદેશના	૦૮
કથાકોષ	૧૧	શ્રેણિકચરિત	૦૮
કૃત્તસમર્થન	૦૧	સાધર્મિકવાત્સલ્ય	૦૧
„ કૌમુદી	૨)	મૃદગડાગચ્છિ	૫)
„ સુભોધિકા	૩)	મધ્યાચારભાષ્ય	૫)
કબ્જચરિત	૦૧	શોભનસ્તુતિ (જિનાનદ)	૬)
દેશવૈકલિકસુત્ર ભા ૧૨ ૧૦)		સ્વાધ્યાયપ્રકાશ	૦૮
નમસ્કારમાહાત્મ્ય	૦૮	ધ્યાપથિકા	૦) =
{ પથુષણ્ણાદસશતક	૦૧	રૂપિભાષિતમૂત્રાણિ	૦) =
પચાશકપ્રકરણ	૬)	પચગ્ધુસ દોહ	૧)
પચવસ્તુ ભાવાર્થ	૦૧	પ્રત્યાખાતાદિ	૧૧
પ્રવચનપરીક્ષા ભા ૧-૨ ૧૦)		ખૂટત્સિદ્ધપ્રભાવ્યા પુ૦	૨૧
„ „ ની મહુત્તા	૦૧	અગાધારાદિ	૪)
પ્રમત્ત્યાવિધાનકુલક	૨૧		
ભવભાવના ભા ૨	૩૧	ભગવતીજીટીકાભા ૧ અભય૦૫)	
„ છાયા	૦૧	„ ભા ૨ „	૫)
મહાવીરચરિત	૪)	મધ્યમનિદ્રપ્રભા વ્યા૦	૦૧
વિશેષાવશ્યક ટીકા ભા	૨	વસ્ત્રવર્ણસિદ્ધિ	૦૮
કેળયાચાર્ય	૬)	વિશેષાવશ્યકગાથાનુક્રમ	૦૮

શ્રી સિદ્ધચક્ર-પત્રના આહુક બનો

પ્રાતઃસ્મૃત્તીય પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક
આચાર્યદેવેશ શ્રીઆનંદસાગરસૂરી-
શ્વરજી મહારાજને ઘેરબેઠા શ્રવણ કરવા હોય,
શામન, શાસ્ત્ર અને પરપત્રને વફાદાર રહેવાની
હિત શિક્ષાઓ હૃદયે ધારણા કરવી હોય અને
શાસન-પ્રભાવક પૂર્વ પુરુષોના આવેળન કરેલા
શાસ્ત્રના સારભૂતનુ આસ્વાનન કરવું હોય તો—

શ્રીસિદ્ધચક્ર મામિકને—

વાચો, વચાવો, મનન કરો, પરિશીલન
કરો અને તમારા મિત્રમહાજમા વધુ વાચન થાય
તેમ પ્રચાર કરો તુરતમા આહુક તરીકે પુન્ય નામ
નોધાવો લવાજમ રૂ ૬) ૧૭
પ્રાસિસ્થાન —

શ્રીસિદ્ધચક્ર સાહિત્ય પ્રચારક-સમિતિ

ત ત્રી-પાનાચદ ૩૫ચદ ઝવેરી

કે ૨૨૪, શેખમેમન સ્ટીટ

મુબઈ ન ૨

શાસન-સુધાકર-પત્રના જરૂર

ગ્રાહક બનેા

શાસન, શાસ્ત્ર અને શાસનમાન્ય અવિચ્છિન્ન પરંપરાને અનુસરતુ, પ્રમતોને શાસ્ત્રની નીતિરીતિ એ સ્પષ્ટ ખુલાસાઓ કરતુ શાસ્ત્રીય લેખો અને પુરાવાઓને પ્રેર પાડતુ, ગામેગામના મહાજ સઘની શાસનપ્રભાવનાઓના પુનિત સમાચારને શ્રવણ કરાવતુ, શ્રીશામન-સુધાકર વાચો અને મનન કરેા અને ગ્રાહક બનીને શામન હિતાર્થે વધુ પ્રચાર પામે તેમ કરવા ઉદ્યમવત થાઓ અને ગ્રીષ્ઠને ઉદ્યમવત બનાવેા લવાજમ રૂા ૩-૮-૦

પ્રાપ્તિસ્થાન —

તા. ૧૧—૨૧ મોતીચંદ હીપચંદ,

શાસન-સુધાકર

મુ ઠલીયા વાયા તમાજા

(૨૭૮ના ભાવનગર, સૌરાષ્ટ્ર)

